Після конфіскати наклад другий.

Рік XXV. **Жовтень** **Ч. 10**

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 18 зл. річно півріч но 9 зл., чвертьрічно 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

Під один прапор! 361–363

Сконфісковане Посланіє Наших Владик 363–367

о. Северин Матковський

Соціяльне питання на селі 367–372

о. Теофіль Горинкевич

Католицька Акція і преса 372–375

Інтервю Високопреосвященого Митрополита 375–376

Др. Г. Костельник

„Свої не приймили його“ 376–381

о. Др. Г-К.

Куток мови 381–383

О. К.

Галицьким оком по Волині 384–389

З життя духовенства 390–

Вісти з Риму 390–394

Нові книжки 394–398

Всячина 399–405

Програма викладів 406–408

Л Ь В І В 1930.

До Вп. Передплатників „НИВИ“!

В останнє звертаємо увагу, що П.Т. Післяплатники, які отягаються з точною висилкою передплати і тим підкопують Видавництво, оскільки негайно не вирівняють залеглостей, не одержать чергових чисел, а ми будемо примушені доходити наших витрат іншою дорогою.

АДМІНІСТРАЦІЯ „НИВИ“

По конфіскаті наклад другий

Рік XXV. Жовтень Ч. 10

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 18 зл. річно піврічно 9 зл., чвертьрічно 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36

Чекове конто: 151.092

Під один прапор!

Заклик Високопреосвященого Митрополита

Важкі часи і наближаючіся ще чорніші хмари змушують нас згуртуватися суцільніше ніж досі та, полягаючи на правді, у власній сильній єдности обороняти те, що нам усім найдорожше і святе.

Тому взиваємо і заохочуємо усіх католиків Українців до зорганізування КАТОЛИЦЬКОГО СОЮЗА, на основі ось таких принципів:

1) Будемо кріпко держатися й боронити католицької віри і моралі також і в політичному життю.

2) Збережемо послух для Церкви в справах віри і моралі.

3) Уважаємо християнську родину за основу народу і на кождому кроці будемо боронити її прав, обстоюючи нерозривність подружжа і християнське виховання молоді в своїй школі.

4) Будемо домагатися і обстоювати соціяльну справедливість, розбудову соціяльної охорони селянства, робітництва, загалом усіх працюючих, а передусім суспільно покривджених.

5) В єдности, ладі та карности зорганізованої акції, стоячи на ґрунті лєгальности супроти держави, якої ми горожанами, будемо посвячувати наші сили, щоби на всіх ділянках народного і політичного життя законними засобами здобувати для нашого Народу щораз то більшу освіту,

Львівська державна наукова бібліотека № IV 5060

культуру, добробут та права. Всестороннє добро українського Народу в христіянськім розумінню сього слова — се ціль, до якої в політичному життю прямуємо.

6) У всіх справах активної політики, в яких ненарушена католицька віра і мораль та висше подані суспільні і національні основи — лишаємо членам нашого СОЮЗА цілковиту свободу.

Христос наша сила!

Дано у Львові дня 22, жовтня 1930.

† *Андрей, Митрополит.*

* * *

Заклик нашого найвисшого Архипастиря для нас святий. „Католицький Союз" з такою програмою, як її тут Високопреосвященний Митрополит означив, уважаємо за спасенний, бо дуже потрібний і мудрий. Не будемо розводитися над тим, що нині обставини, в яких довелось нам жити, більше як колинебудь передтим, домагаються від нас, щоби ми всі — священики й світські — злучилися в один могучий союз для оборони найбільших святощів нашого життя. Се кождий бачить, відчуває й розуміє.

Але як здійснити таке зєдинення всіх здорових сил нашого народу? На підставі якої програми? Що найважніше, довкола чого малиби можливість і охоту всі здорово думаючі й відчуваючі члени нашого народу скупчитися? Як усіх вдоволити, щоби їх в найважніших справах звязати в одно, а в менше важних справах лишити їм свободу рухів? Нелегка задача — обдумати таку соціяльну програму, приноровлену саме до наших часів і обставин. Відомо нам, що Високопреосвящений Митрополит уже від кількох років постійно думав про сю справу.

І ось прийшов час, справа дозріла. Ми свято переконані, що програма „Католицького Союза" розвязала всі труднощі, які стояли перед нею. Найважніше для всіх народів — се Христова віра, удержання сеї віри в суспільности й виховання молоді в дусі сеї віри. Але сього народи так глибоко не розуміли й не відчували, доки більшовизм не показав, куди веде модний атеїзм. Тай тоді релігія ще не була так загрожена, як тепер. А нині кождому повинно бути ясно, що без христіянської віри та моралі й своя власна, самостійна держава може стати прокляттям для своїх власних синів.

Ось тому програма „Катол. Союзу" як центральну точку має католицьку віру й мораль—також у політичному життю. Політика в такому значінню, як її звичайно розу-

міємо, се слово, для нас нині — задля своєрідних наших обставин — майже безплідна й ялова. Щож можемо політикою нині осягнути? І яка має бути та політика, з якою подрібною програмою? Чи яканебудь подрібніша політична програма може числити на те, що скупчить довкола себе всіх членів нашого народу, котрим катол. віра і мораль дорогі і святі?

Програма „Катол. Союза" управильнює наші, дуже ускладнені, політичні відносини. Вона стверджує нашу легальність супроти держави, одначе абстрагує від подрібніших переконань і напрямів майбутніх членів „Катол. Союза". Через те „Катол. Союз" стає свого роду соціяльно-політичною надпартією, до котрої можуть належати члени інших політичних партій, оскільки ті партії своїми програмами не противляться точкам, вичисленим у програмі „Катол. Союза".

Віримо, що „Катол. Союз", створений і проголошений найвисшим авторитетом нашого народу й нашої Церкви, згуртує в собі всіх здорово думаючих членів нашого народу і стане могучою силою.

Організаційна праця „Катол. Союза" розпічнеться небавом, про що, як і про адресу, куди зголошуватися, повідомимо в чергових числах.

Редакція

* * *

Сконфісковане Пастирське Послание Наших Владик

СКОНФІСКОВАНО

1 (366) Тому до цього часу ми мовчали, а якщо промовляємо, то робимо це дієтою, щоб уникнути більшого лиха. Ті, що мають в руках власть, двоїть твердять і підозрівають нас, що ми мовчання солідарищуємося з підпільною акцією підпалів і т. зв. саботажів; вони (2) кидають нам відповідальність за все, що діється в краю, та за злочинну одиницю, не викінчених ще власть, масово карають нам каріз.

СКОНФІСКОВАНО

2 (Стор. 366) З глибоким однак жалем і болем переживаємо події, з якими з точки справедливости ніяк не можемо погодитися; за великих, ще не викінчених, розтягають вину на весь край, на нас, на інтелігенцію, на селянство. Одно караюче щось населенє побоями, контрибуціями, реквізиціями навіть не питаючись про його вину. Карні експедиції йдуть до різних сіл, де ані не було ніяких саботажів, ані непослуху до власти, — де противно, люди довіря спокійно і нічого не сховували. Одностайним голосом і фахом про будучність бачимо багато случаїв, де на превелику жаль безправно вривається фізичною силою на пищеві культурні і господарські здобутки людей, або на знущання над безборонними і невинними людьми. Навіть вищість капітулює в богатьох випадках бито, не вагаючись перед карами так до праці пошкодити і допекти їх духов. достойству і авторитет.

Ми богатьма у Воєводствах і Міністерствах представляли і просили та радо надію, що держава сприяє і покарає безправство і надужитя. Маємо надію, що вона завдяки з дороги масових

Божою Милостю і Благословенням св. Апостольського Престола

† **АНДРЕЙ** Митрополит Галицький, † **ГРИГОРІЙ** Епископ Станиславівський, † **ЙОСАФАТ** Епископ Перемиський, † **НИКИТА** Епископ Патарський, † **ГРИГОРІЙ** Епископ Пом. Перемиський, † **ІВАН** Епископ Пом. Львівський, † **ІВАН** Епископ Пом. Станиславівський

Духовенству і вірним Галицької Провінції Божий Мир і наше Архієрейське Благословення!

Христова Церква, що стоїть на сторожі Божої Правди і Божого Закону, все ясно осуджує як морально злі всі поступки, що цему законові противляться; Вона вчить цего людей і в катихизмі і в проповідях і в сповідальниці і всюда, де лиш сягає Її вплив і не залишає жадної нагоди, щоб голосити правду та відводити людей від зла, а вести їх до добра. Одначе коли розходиться о конкретні злочини, яких допустився хтонебудь у даному місці й часі, за які горожанською властю є потягнений до відповідальности, тоді Церква не забирає голосу, щоби всіми признаний вчинок злий, ще виразно осуджувати та щоби заявляти, що ані церковна Власть, ані вірні не солідаризуються з цим злочином. А не робить цього тому, бо це очевидна річ, сама собою зрозуміла, пливуча з основних засад християнства, що моральне зло є злом і Церква зі Своєї природи не може цего, що зле, уважати за добре і з ним солідаризуватися. Такі заяви понижалиб Боже достоїнство Церкви. В случаю конкретних злочинів Церква не потребує промовляти, але навіть промовляти й не може тоді, коли вислідження й укарання винних є в руках поліційної й судової власти, а енунціяція духовної власти моглаби й невинним причинитися до підозріння й оскарження, а може навіть і незаслуженої кари.

(Сконфісковано цілий уступ)

В надії, що наше слово причиниться до цего, щоб вернули нормальні відносини в нашому краю, в надії, що тим стримаємо несправедливе карання невинних, відзиваємося до Вас — дорогі в Христі Браття — цим пастирським посланням. І Ми, Ваші Епископи, й наше духовенство й Ви всі, що слухаєте голосу Христової Церкви й за ним ідете, ми всі від самого початку уважали й уважаємо роботу підпалів за морально злу, противну Божому Законові, а через це і нашому народові у високому степені шкідливу, тим

більше шкідливу, що промощує дорогу комунізмові. Ми всі, що по християнськи думаємо і хочемо християнського життя, ми всі признаємо, що так, як у случаях инших беззаконій, таксамо й тут повинна рука справедливости досягнути винуватих. Одначе ми не можемо брати на себе відповідальности за одиниці чи революційні групи. Підпалячі й усякого рода замаховці, це люди, що слухають не голосу Христової Церкви, а тайних приказів якоїсь тайної влади. За їх діла (навіть у цих случаях, де винуватим мав би бути якраз український націоналіст, а не комуніст, реванжист, спекулянт, чи провокатор) ми не можемо відповідати, вини за них не поносимо й за них ми не повинні бути карані.

(Сконфісковано два уступи)

А тепер звертаємося як пастирі Христового стада до Тебе, дорогий і многострадальний наш Народе. Ми хотілиб передати Вам слова потіхи, які відповілиб Вашому горю; в тім горю нам спільнім „возведох очи мої в гори, отнюдуже прийдет помощ моя; помощ моя од Господа сотворшаго небо і землю". В Бозі і Його Христі, в Покрові Пречистої Діви наша надія. До молитви треба нам більше чим колинебудь горнутися; з молитви черпати нам сили, щоби витревати в спокою, розвазі й християнськім поведенню. Хай ніяка сила не зможе відорвати нас від св. Віри, від послуху для Божих заповідей і для св. Католицької Церкви, — а дні бурі перейдуть та не пошкодять нам.

На закінчення ще пару слів до Вас, наша молоде! Ви молоді літами, а чуствами горячі. У Вас могутнє почування любови до Вітчини: вона домагається діл, до діл взиває. Витревайте у службі й не жалуйте жертв але жертв таких, яких вимагає народня справа у теперішній хвилі — жертв згідних з наукою Христа, з добром Народу.

Ми до краю обезсилені; щоби прийти до себе, вернути до здоровля й сили, народ наш потребує щоденної тихої, муравлиної, будуючої та продуктивної праці на всіх ділянках життя; потребує праці господарської, наукової, потребує католицької організації. Якже много тут відлогом лежить! У тій праці витревайте, — до цеї праці приготовляйтеся, беріться до неї всі молоді. Правда, — теперішні обставини виїмково непригожі, але тим більше та праця так для нас конечна, як саме життя. У підпольну роботу не давайтеся нікому ввести. Злочину на Вас і на Вітчині допускається той, що відводить Вас від позитивної праці, а наклонює до конспірації. Працюйте явно для народу, підпорядковуючи все ту Вашу працю Божому законові.

Родичів і старших не легковажте, противно, хай їх життєвий досвід і відповідальність перед суспільністю все доповнює й кермує в розвазі молоду й буйну Вашу ідейність. Для упрошення Божого милосердя в тих тяжких

обставинах, які переживаємо, заряджуємо, щоб кожний священик при кожній відправі св. Літургії додавав при єктенії мирній і сугубій по три прошення зі служби „во время всенародныя скорбы", яку на осібній картці до цего послання залучується.

Благодать Господа Нашого Ісуса Христа і любов Бога Отця і причастіє Святого Духа най буде зі всіми вами. Амінь.

Дано у Львові в Навечеріє Покрови Пресвятої Діви Марії, дня 13-го жовтня 1930.

.....

о. С. Матковський

Соціяльне питання на селі

(Докінчення)

Саме слово «душпастирство» каже нам дуже богато. Душпастирство займається найбільшою нуждою на землі, якою є безперечно душевне убожество і душевні злидні. І тому душевна поміч, яку дає душпастирство людській душі для влекшення тої душевної нужди, є найбільшим добродійством. Добре душпастирство дає стільки потіхи і відради нещасним людським душам, що вони без нього не можуть обійтися, за ним тужать і відчувають найбільшу дяку і любов для тих, що несуть їм щиро ту потіху. Вправді всякі «товариші» і «соці» стараються в письмі і слові брати душпастирство на глум — але се не повинно нікого бентежити, бо вони, не маючи іншого способу, лиш глумом намагаються побороти се, що є непоборимим. Людська душа все рветься до вічного добра, длятого християнське душпастирство повсякчас остане великим добродійством цілого людства. Се влучно висказав один з папів, здається мені Лев XIII., що нема більшого нещастя для людий, як колиб їм відобрав надію на вічні добра. Чоловік позбавлений жадоби і надії вічного добра, кидається зі звірячим інстинктом на добра дочасні. Звідси родиться зависть і ненависть, родиться захланність — крадіж, грабунок і морд.

Отже задачею душпастирства є плекати тую жадобу і надію на вічні добра — а заразом і розділювати щедрою рукою ті добра, освячуючи людські душі божою благодатю — та виплекуючи всякі чесноти християнські, що ведуть до щораз більшого совершенства і зближують нас до найбільшого вічного добра — Бога.

Таким робом добре душпастирование є найважнійшим і найактуальнійшим розвязуванням соціяльного питання.

Де не булоби доброго душпастирования, або воно зійшлоби на другий плян, там щезає совісність, а з нею й стремління до чесноти, а се доводить до розперезання людських пристрастий, що може довести людий до упадку або і цілковитої загибелі. Отже дуже важним чинником для суспільности є добрий душпастир. Ідіть, учіть, хрестіть — сказав Христос до Апостолів. Се важне і конечне слово. Душпастир учить, веде й освячує людські душі. Виходить, що душпастир ніколи сього свого завдання не може спускати з свого ока.

Одначе се не є одиноким завданням душпастиря. Він, ідучи за приміром свого учителя Христа, має творити людям добро. Се ті добрі діла, діла милосердя і християнської любови, за котрі християнські душі надіються вічної нагороди, а котрі то діла милосердя так щедрою рукою розділяв наш Учитель Христос, коли ділав на землі.

Сим харитативним добродійним діланням мусить також і душпастир старатися розвязувати соціяльне питання.

Яке широке поле до ділання знайдеться тут для душпастиря! Певно, не можна сього розуміти так буквально, щоб наш душпастир ставав «безсребренником», бож він і сам убогий, що нераз в нужді коротає своє життя, не богато і недовго мігби роздавати — а треба розуміти се так, що одним з головних його обовязків є орґанізовання загальної добродійности на селі і в місті.

Його завданням буде вишукувати матеріяльні засоби для християнської добродійности, а по друге спільно слідити за всіми тими, що нераз у великім укриттю потребують тої добродійности. На сей обовязок душпастиря вказують нам первопочини перших християнських громад під проводом Апостолів і діяконів. Тоді всяка Служба Божа була тісно звязаною з обслуговання «Святих». В нашій гр. к. Церкві лишились ще до нині спомини того «обслуговання святих». Я думаю, що всілякі виноси, приноси — поминки і т. п., що їх ще нині бачимо, се давні спомини сеї християнської добродійности.

Однак чоловік жиє не лише хлібом, але і духом. Се вказує ще те, що наша добродійна діяльність не може обмежуватися лише на діла милосердя щодо тіла ближнього, бо є люди, котрі потребують куди більше духовної помочі, як тілесної. Влучно тому хтось сказав, що нема чоловіка так бідного, щоби не міг дати чогось свому ближньому, ані так богатого, щоби не потрібував помочі других. Харитативні задачі душпастиря дістають в сім напрямі величезне і незмірime поле до ділання. Одним словом: нам треба орґанізувати християнську добродійність і для душі і для тіла ближнього.

Та не менше мусить душпастир свою увагу звернути на нормування наших суспільних відносин, між тими, що дають роботу, як і тими, що тую роботу приймають. Здавалосяби, що се доторкається лише фабричного промислу. Та коли тільки близше розглянемося в питанню хліборобського робітництва, то переконаємося, що і на селі є фабрика в ширшім значінню сього слова, бо хліборобство і т. п. дуже часто послугується роботою чужих рук. Правда, реґульовання тих робітничих відносин входить вже в обсяг ділання державного законодавства. Так звана в нас «суспільна опіка» над сиротами, вдовицями, убогими, робітництвом і т. п. санітарними, виховавчими, добродійними, асекураційними і т. п. установами в нинішних часах лежать у руках держави. Однак чи не лежить і в інтересі церкви, щоби в тих установах якнайбільшу і найживійшу участь брали душпастирі, і відповідно старалися, щоби ті всі установи опирались не лише на гуманітарности, але передовсім на християнській етиці і справедливости? Щоби ті всі закони були не лише на папері, але щоби дійсно виконувались на хосен і пожиток тих, що тої помочі потребують. Нормовання і реґульовання тих суспільних відносин, особливо дотикає роботодавця і робітника і длятого, коли говориться о соціяльнім питанню, то звичайно розуміється ті робітничі відносини. І дійсно забезпечення робітника від визиску, його право на відповідну заплату за його нераз дуже тяжкий труд, забезпеченнє на случай слабості і старости та нездатности до праці, забезпечення його родини, питання відповідного людського мешкання, питання здоровля і здібности до роботи і многі інші такі справи се зміст робітничого суспільного питання. Соціялісти і комуністи стараються звести се питання лише до прав робітника, та закликують до клясової боротьби, але чи з другої сторони і роботодавець не має права жадати забезпечення свого майна і варстату праці, жерела свого доходу — перед визиском робітника, його несовісністю, його злобою і надмірними вимогами, котрі часто перевисшають можність роботодавця не то осягнути якийсь дохід для себе, але навіть вадоволити всі вимоги свого робітника? Св. О. Лев XIII в своїй енцикліці „Rerum novarum" дає дуже виразні і ясні вказівки, як треба поступати, щоб по людській можности усувати кривду і всілякі суспільні недомагання.

Не місце тут входити в подрібности сих питань і вичерпуючо їх обговорити, бо се переходить і сили мої і далеко переходилоб границі сього письма. Одначе конечно треба сконстатувати, що таких питань є дуже богато.

Пригадаймо собі лише так званих «форналів» — служби по фільварках і богатійших господарствх, тих поденних робітників сільських, тих халупників і комірників, котрих

що раз більше множиться по наших селах. Чи не побачимо нераз там страшний образ нужди душевної і тілесної. Загляньмо до так званих «чвораків» на Поділлю, а побачимо там страшний бруд; нехлюйство і плюгавство — гніздо всілякої хороби і зарази. Ті люди ціле життя своє не бачать ні церкви, ні богослуження, хоч кажуть, що вони християни. Молитви їх се збір перекручених, нікому незрозумілих, слів. Недоступні для них ні церковна наука, ні потіхи духовні, хиба на смертельній постелі і то не все, бо вони не мають на се ні часу, ні одежі — чобота, щоби показатися між людьми. «Ніч виганяє їх з хати і ніч приганяє», як вони кажуть. Гірка їх доля! Се тяжка неволя, в котру мусять, запродуватися добровільно самі — для шматка хліба і голого борщу з бараболею, що є їх щоденною поживою.

Яке тут широке поле до ділання для активного душпастирства сільського священика? Нам треба яканайпильнійше звернути свою увагу на тих бідаків, їх долю — нужду тілесну і душевну. Долю подібну до тих, що караються по всяких фацендах і плянтаціях бразилійських та в англійських кольоніях.

Чи маємож чекати, аж прийдуть до тих гельотів большевики і скажуть: «Все для працюючого люду! Грабуй награбоване! Виконуйте чорну пімсту за вашу кривду і нужду!»

Якаж би то вийшла шкода для Царства Божого, котре будувати на землі покликані душпастирі? Отже треба нам звернути пильну увагу на ті гнізда нужди і деморалізації. Не вільно нам відвертатися від них з відразою і неохотою, а з великою посвятою і любовю спішити там з помічю і потіхою. Ми мусимо виступити на се поле нужди з великою харитативною діяльністю для злагіднення і усуваня тої нужди. Ми мусимо пильнувати, щоби там було як найменше визиску, щоби тим бідакам була дана можність релігійного і духовного життя, та щоби ся біднота не почувалася цілком опущеною і забутою, як се звичайно нині всюди буває.

Тут безумовно треба нам орґанізувати кооперацію та самопоміч з обороною від всіляких визискувачів і лихварів. Нам треба захоронювати і відучувати людий від легкодушности та розгульного життя, від нахилу до лінивства і життя «без завтра», заохочувати до ощадности і праці.

Не менше належалоб нам також звернути увагу на реґульовання цін денної праці, також цін за всякі підводи до ліса, до міста, орання поля і т. п. Діються на селі незвичайні річи: Поденний робітник підносить ціну свого заробітку в прикрий час до нечуваної висоти, навіть біль-

шої, як у місті, а знов маючі господарі віддячуються їм за се високими цінами за фіри до ліса, за плуг і т. п. Одним словом — обопільне обдирство.

На селах, особливо подільських, близьких до міст, загніжджується що раз більше люксус і життя понад стан, особливо у жіноцтва і дорастаючої молоді. Бідні і богаті родичі селяни нарікають і не можуть оборонитися від сього. Складаються на се ріжні причини, що їх тут не слід всіх вичислювати. Одначе всі вони мають своє жерело в легкодушности.

Се велике лихо на селі. З сього родяться сварка і колотнеча між родичами і дітьми, а навіть формальний бунт дітий проти батьків. Діти, котрих родичі не хочуть, або і знемагають вдоволити їх забаганкам, перестають працювати, покидають родичів, обкрадають їх, бо — мовляв — «тамтой і сеся має, а я ні — чи я гірша? З мене насміхаються, я не можу показатися на село» і т. п. Батьки для святого спокою, зі стоном, задоволюють ті забаганки. З того росте нове обдовження села по жидівських крамах, що нераз приймає застрашаючі розміри, бо досягає не десяток, а соток долярів. До того та новомодна одежа спричинює великі шкоди на здоровлю. В однім селі, належнім до моєї парохії, вийшла велика часть дівчат і молодиць з попареними шиями і плечима від сонця в наслідок новомодного панського «декольте», — а в холодний час не можуть собі дати ради всілякі сільські знахорі і лікарки з «баньками», котрі треба прикладати в наслідок перестуди і зморожения. Ревматизм, запалення легких і сухоти — се нині найзвичайнійші хороби на селі — спричинені панською модою, що просто десяткують наші села.

Чи може собі сказати сільський душпастир: Я не можу до сього мішатися, се мене нічого не обходить?

Або знов читання книжок і часописів, а їх читається нині богато на селі (головно молодь), самих «масних» еротичних, що побуджують дорастаючу молодь до ріжних сексуальних починань, скандальних знасилувань, а навіть убійств і самоубійств! Чи можемо ми на се примикати очи?

Село ядром і основою нашого народу і хоронім його і плекаймо, бо з занепадом нашого села загибає наша нація, а з тим росте наша відповідальність перед Богом і людьми.

Та лекше деклямувати і критикувати, як ділати. Тому піддаю отсі мої думки під розвагу і оцінку Ш. Читачів, бо я радби, щоби і се питання на часі не скінчилося на балаканці, як се у нас часто водиться, а виросло велике діло морального і матеріяльного відродження нашого села.

Отсі думки навіяло на мою душу панське авто, що переїхало попри мою хату. Ось такі міркування і почування викликала моя розмова з моїм знакомим, панським форналем Василем, що плакав і стогнав на вид того переїжджаючого авта.

Коби Господь Бог дав, щоби з сих моїх міркувань вийшло щось путнього і хосенного — для нашого села!

.....

о. Теофіль Горникевич

Католицька Акція і преса

Нема, здається, сьогодня вже ніде в світі освіченого чоловіка, який не розумів би значіння преси в життю суспільности.

Преса, це в дослівному значінню модерна проповідниця. Тому слушно сказав раз славний епископ Майнцу, Кеттелєр, що колиби св. Апостол Павло жив у наших часах, так певне ставби редактором якогось великого католицького дневника.

Дійсно, — ніяким иншим очеркненчим не можна би красше та більше влучно схарактеризувати отсеї широкої та глибокої, повної актуальности та вірлиного полету умової геніяльности Апостола народів. Отсі знаменні слова славного епископа вказують нам рівночасно на це, який повинен бути тип новітнього апостола Христового.

Ми, священики, не можемо забувати ні на одну хвилину, що наш обовязок апостолування, не ограничується тільки до голошення Божого слова з проповідниці. Якщо Христос й вчинив вправді „живе слово“ головним орудником у голошенню Його науки, так треба нам тямити, що в нашій епосі поруч говореного слова, мусить заняти щонайменше рівнорядне йому місце і друковане слово.

„Сьогоднішні часи вимагають значно більше оборонців віри пером, як проповідників Правди з проповідниці“— сказав іще папа Пій IX. А прецінь від хвилі висказання отсих памятних слів Христового Намісника змінилися часи в користь друкованого слова до тої міри, що вже один із слідуючих папів сказав: „Пресу вважаю найважнішим нашим оружям нинішньої доби. Колиб я вичерпав вже всі матеріяльні жерела на підпомагання католицької преси, то ніколи не забуваю, що на грудях ношу золотий хрест, який з чистою совістю кождої хвилі можу виміняти на гроші, потрібні для католицької преси“.

Ми є дійсно свідками, як преса чимраз більше займає місце проповідниці. Часописи, однодневки, летючки, брошу-

ри та книжки стали сьогодня насущним хлібом усіх суспільностей. Завдяки скорій та легкій комунікації доходять вони протягом кількох годин навіть до найбільше глухих закутин провінції та легко дістаються до таких душ, до яких голос проповідниці немає вже ніякого доступу. З одної сторони здемократизування науки, а з другої упадок анальфабетизму вкладають їх у руки кождого сучасного чоловіка. Широкою хвилею розливаються вони по цілому світі. Блискавицею розносять вони найновіші відомости по цілій земській кулі, заспокоюють вроджену людині цікавість, ділають на уяву, будять людей з духової дрімоти, розбурхують почування, витворюють публичну опінію та впливають на формування релігійних, моральних, політичних і суспільних поглядів. Дійсно, неначе якась велитенська хвиля заливають вони цілі краї, лишаючи по собі в людських умах намул та осад того, що криється в їхньому змісті.

Вистарчить пречінь сьогодня недовгу хвилину говорити з кимось, щоби переконатися, які він читає часописи чи книжки. Ось якої ваги є в нинішній час преса!

„Ви мусите зі мною дуже чемно поводитися" — сказав редактор одного великого французького дневника до новоіменованого міністра — „бо в противнім випадку усуну вас із уряду так само певно і легко, як вашого попередника!"

Слушний висказ і варта нам, священикам, добре собі його затямити!

Вороги бють нас найбільше пресою, тож коли ми хочемо вдержатися при нашому почесному уряді духовних та національних провідників, так мусимо мати за собою добру та велику католицьку пресу, — мусимо перш за все навчитися цінити значіння католицького редактора!

В нинішній час читає на цілому Заході часописи та книжки вже не тільки інтелігент, але й селянин і ремісник і денний зарібник і візник і перекупка.

„Nicht uninteressant ist es, zu wissen, dass der deutsche Wirtschaftsindex die Anschaffung von 4 Reclam-Bänden pro Monat zum Existenzminimum zählt, wie Brot, Kleider, Schuhe usw" — ось що може написати про Німців їхній накладчик популярної бібліотеки.

Якжеж ця справа представляється в нас, зокрема в кругах духовенства?

Не можна сказати, щоби загал наших священиків не розумів ваги преси в нинішній добі. Доказом цего може служити факт, що на питання, поставлене в розісланих до всіх парохіяльних урядів нашої Архиепархії квестіонарях, що о. Парох вважає конечним під теперішню пору вчинити в напрямі оживлення релігійного життя в парохії? — майже

всі Отці, відповіли, що найбільше потрібною являється в теперішній час правдива католицька преса.

Дивними одначе супроти цего факту мусять виглядати цілі великі паки, наладовані популярними виданнями, призначеними для парохіяльних бібліотек, які лежать на складі у львівській консисторії та терпеливо чекають з дня на день на численні, здавалосяби, замовлення.

Яка причина цього, що—мимо повторених вже закликів нашого Впресв. Ординаріяту, отся преважна під теперішню хвилю справа посувається таким черепашним кроком вперед?

Причина, на нашу думку, отся, що нам, Українцям, взагалі якось тяжко перейти від гарних поглядів та слів до творчих діл.

Звичайно висувається в нас у таких випадках на свою оборону два аргументи:

1) брак гроша на закуплення бібліотеки і

2) брак відповідних видань (бо ці—мовляв—що є, не стоять у нас на висоті свойого завдання!).

Відповідаємо:

Ad 1. Заложення та скомплєтування парохіяльної бібліотеки не вимагає великого вкладу гроша, але за це вимагає великого вкладу доброї волі. Завдяки отсій добрій волі дбайливих о добро свойого стада пастирів деякі навіть дуже бідні парохійки мають свої власні, зовсім показні бібліотеки.

Ad 2. Ніщо й ніде у світі не повстало відразу досконалим. Тих усіх, що підносять горі наводений закид, питаємо: „Що ви вчинили дотепер, щоби отсі наші маленькі покищо видавництва, які „не стоять на висоті свойого завдання", піднести на відповідаючу теперішній хвилі висоту?" А рада є тільки одна: закуповувати їхні, хоча б покищо і дійсно не самі вибрані видання, щоби в такий спосіб їх матеріяльно піддержати, а тим самим дати змогу належно розвинутися та стати дійсно на висоті свойого завдання.

Тільки від совісної відповіди на ці питання, отже від нас самих залежить, чи встоїмося ми, священики пастирі, на висоті вложеного на нас Христом завдання, чи занедбуючи справу закладання парохіяльних бібліотек, та поширювання катол. часописів, допустимо до цего, щоби вороги видерли нам з рук оружя. Вони певне не залишать випередити нас у цьому, закладаючи по наших таки парохіях ворожі церкві безбожницькі випозичальні книжок та читальні. Перейдім вже раз від гарних плянів та слів до може малозамітних, дрібних, але все таки великих, бо твердих діл

Інтервю Високопреосвященого Митрополита

В понеділок 27. жовтня с. р запросив Високопреосв. Митрополит до себе представників львівської української преси, котра стоїть на засадах католицької віри і моралі, щоби їм дати авторитетні вияснення в справі новоосновaного „Католицького Союза". Зявилися в митрополичій палаті відпоручники редакцій: „Ниви", „Нової Зорі", „Правди", „Поступу", „Діла", „Нового Часу" і „Народньої Справи". Крім них був на тім інформаційнім зібранню і Преосв. Бучко. Серед розмови з ВПреосв. Митрополитом приявні поставили до нього засадниче питання: Чи „Катол. Союз" є політичною партією, чи ні?

На це питання відповів ВПреосв. Митрополит осьяк:

„Панове мене питаєте, чи „Католицький Союз" в моїому поняттю, має бути новою політичною партією?

На те відповідаю ось так: Якщо політичною партією називаєте то, що звичайно під тим іменем розуміють, то є партію, протиставлену всім иншим, вже істнуючим партіям й програмі політичній, протиставленій всім иншим програмам, то такою партією Союз не повинен і не може бути.

Але якщо партією називаєте групу людей, які хотять і на політику мати вплив і в цілім ряді політичних справ хотять в єдности поступати і лише в тих справах мають свою спільну, стисло означену програму — такою партією „Католицький Союз" повинен бути. Він ставляє собі за мету оборону віри і Церкви й усі ті принципи національні, суспільні й політичні, на які всі католики без виїмку мусять годитися. А противно — у всіх тих справах політичних, в яких не нарушена віра і мораль й такі загально всіми католиками приняті принципи національні й суспільні — лишає своїм членам цілковиту свободу — значить позволяє їм, чи належати до якихсь істнуючих партій, чи нові творити. Католицький Союз неначе принципами своїми стоїть над партіями.

Тим треба би, гадаю, означити відношення „Католицького Союза" до істнуючих партій, або до тих, які моглиб утворитися. Могли би члени „Католицького Союза" бути рівночасно і членами инших партій, очевидно не таких, які би в програмах своїх або й практиці йшли проти Церкви і її науки, моглиб також лучитися у якісь нові групи, під тими самими умовами.

Тим також пояснюється ріжниця, яка заходить між „Католицьким Союзом" а Католицькою Акцією. Словом „Католицька Акція" означується звичайно цілком аполітичні організації католицької суспільности. Очевидно Католицька

Акція може мати тих самих членів, що „Католицький Союз“ і в многих справах будуть вони собі взаїмно помагати. Уважаю Католицьку Акцію за один з важніших постулятів теперішної хвилі — над якими працюємо і в праці тій дальше поступати будемо“.

* * *

Як бачимо, наші пояснення програми „Катол. Союза“, подані у сьому числі на іншому місці в нічому не противляться тій автентичній інтерпретації, яку відносно основних принципів „Катол. Союза“ уділив представникам преси сам основник Союза.

.....

о. Др. Гр. Костельник

Свої не приймили його

I

Тема

Як заголовок каже догадуватися, в сій статті буде мова про відношення жидів до Христа. А саме про відношення нинішних жидівських учених, спеціялістів у жидівській історії. „Ab uno disce omnes“ (по однім пізнавай усіх). Отся латинська приповідка тут уповні оправдана.

Тим „одним“ буде Др. Йосиф Клявзнер, професор жидівської історії на єврейському університеті в Єрусалимі, котрий саме сього року видав обємисту книжку про Ісуса з Назарету.*) Очевидна річ, що жиди не дали би когонебудь на таку визначну, репрезентативну посаду. Становище супроти Христа се для нинішних жидів найважнійше й найдразливійше з цілої жидівської історії, бо вічно живе й вібруюче, від чого залежить жидівське „бути або не бути“, „так бути“ або „інакше бути“. Отже зрозуміло, що кандидат на професора жидівської історії на недавно креованому єврейському університеті в Єрусалимі мусів визначатися такими поглядами про Христа, які находять признання в світових жидівських, висше освідомлених кругах. Й. Клявзнер дійсно й представляється таким речником „новочасного Ізраїля“. Він жид і раціоналіст.

*) **Jezus von Nazareth** — Seine Zeit, sein Leben und seine Lehre. Von Dr Joseph Klausner, Professor an der Hebraischen Universität Jerusalem. Jüdischer Verlag, Berlin 1930. Стр. 592. Autorisierte Übersetzung aus dem Hebräischen von Dr. Walter Fischel.

Отже вірний репрезентант загалу освічених жидів у наших часах.

Давнійші жиди, доки раціоналізм не був загальною „вірою" інтеліґенції, мали для Ісуса з Назарету тільки анатему. Так само ще й нинішні прості жиди. Але просвічені жиди, типові раціоналісти, виломлюються з тієї прикрої для них ситуації. Не є се для жидів питоме ставитися рубом до пануючої суспільности. Отже шукають у раціоналізмі способів, щоби притупити й остроту релігійного відношення між жидами і християнським світом. Можливе се тільки за ціну підірвання властивої релігії, що раціоналізм і робить. З релігії він усуває питомий їй елємент, і признає релігію тільки як форму культури. Ось се перспектива й тенденція Й. Клявзнера. Його ціллю є: оправдати жидів у їх відношенню до Ісуса з Назарету і християнства.

„Християнство зродилося в середині ізраїля, одначе ізраїль, як нарід, відкинув його з цілою силою. Де лежить тому причина?" (Стр. 7).

Історію Христа, Його життя й науку перемальовує Клявзнер після вимог новочасних жидівських тенденцій. До помочі йому притім раціоналізм — сей чудотворний новочасний духовий орудник, який виключає тільки надприродне чудо, але за те дозволяє на „біле" сказати „чорне", а на „чорне" — „біле", як кому потрібно.

Чудова се метода! Нічого чудесного в життю Христа Клявзнер a priori не признає в імени „науки"; одні факти відкидає, бо їх хоче відкинути; другі замовчує, бо їх не хоче піднести; треті просто видумує, бо їх хоче мати, й так виходить „чиста наука": що то не жиди винуваті, що Ісуса з Назарету розпято, тільки погани-римляни (Пилат); що Ісус з Назарета був тільки жидівським рабіном; не вчив він нічого нового, чого не вчили би й інші рабіни; ані не снилось йому засновувати нову, світову релігію; не творив він ніяких (правдивих) чудес; не воскрес...

Ось така summa summarum. Але подробиці, що находяться в книжці Й. Клявзнера, для нас незвичайно цікаві і повчаючі. Автор зібрав кольосальну, можна сказати: всю важнійшу, новочасну літературу, яка відноситься до його теми. А його тема се осередок нашої віри. Отже довідуємося з його книжки: що про Христа відкрили новочасні студії, що видумав проти нього новочасний раціоналізм. І переконуємося, що найновійші раціоналісти самі приневолені опрокидувати видумки давних ворогів Христа й старших

раціоналістів як небилиці. А їх видумки — тих найновійших раціоналістів — не потребують чекати аж на завтрішних раціоналістів, щоби їх опрокинули. Вони такі марні, що в світі дійсно критичного розуму вмить гинуть, наче ті бактерії під промінями сонця.

Для людей доброї волі з розвоєм історії щораз яснійшим стає пророцтво: „Ніяке знаряддя, зроблене проти тебе, не буде придатне; а кождий язик, що повстане проти тебе, на суді осудиш (Іса. 54, 17).

Книжка Й. Клявзнере ділиться на 8 книжок (Buch), які взаїмно доповнюють себе:

1. Жерела; 2. Епоха; 3. Історія молодечих літ Ісуса й Івана Хрестителя; 4. Початок Ісусового ділання; 5. Ісус як Месія; 6. Ісус у Єрусалимі; 7. Осудження й розпяття Ісуса; 8 Наука. На початку книжка має „Введення".

Реферуючи й оцінюючи книжку, буду придержуватися того самого порядку.

II

Обітниці автора

Віруючі бігмаються Богом, а раціоналісти „наукою". Їх погляди, їх віра се „чиста наука", „тільки наука", „обєктивна наука". Не забув і Й. Клявзнер про „добрий тон" раціоналістів. В своїм „Введенню" він ось як представляє своє духове „я" у відношенню до своєї теми:

„Я старався по можливости в рамках обєктивної науки оставляти й обминати всяку субєктивно-релігійну або національну тенденцію, котра лежала би зовні обсягу науки (другий раз!). Якщоб з тієї відмінности й тієї ріжности наче само собою вийшло оправдання екзистенції жидівства, то був би се знак, з якого я тішився би, одначе ані тенденція, ані ревність для жидівської віри тай жидівського народу на дозволять мені відхилитися від наукової правди (третій раз!) або змінити факти. Я не зміряю до того, щоби жидівство боронити, а християнство нападати або навиворіть, тілька щоби „велику суперечність", про котру говорив Вольтер, прояснити й висвітлити" (8—9).

Христос був жидом, одначе його ученики не були жидами — ось се та „велика суперечність", яку Вольтер висказав у своїм творі „Розмова між сумніваючимся й покланяючимся".

Клявзнер, виходячи від приципу „ex nihilo nihil fit", признає, що отсю суперечність годі порішити тим, що мовляв — Христова наука спершу була чисто жидівська, а

щойно Ап. Павлу вніс в неї богато гелєністичних елєментів і звернув її вістря проти жидів.

„Якщоб навіть Ісусова наука спершу не була спрямована проти тодішного жидівства, всетаки без сумніву містилися в ній зародки, з котрих скорше або пізнійше могла й мусіла розвинутися нежидівська, ба навіть протижидівська наука“ (8).

Автор тут у „Введенню“ запевнює, що не хоче ані жидівства ставити висше християнства, ані християнства висше жидівства — (се він лишає, „апольогетам і місіонарям“).

Автор сподіється, що метода його книжки і в жидів і в християн наткнеться „auf viel Widerspruch“ (11). Сі запевнення й обітниці автора в жидів певно входитимуть за „добру монету“ і „наука“, „критичний дослід“ у книжці Й. Клявзнера скажуть їм тільки те, в що вони й без того вірять що християнство се фальшива, на всяких обманах побудоввна віра, Але для нас, віруючих християн, його обітниці мають анальогічне значіння, як усякі самохвальби на жидівських шильдах. Правда, Й. Кзявзнер остентаційно не нападає ані на Христа, ані на християнство. Але його осуди для жидівства аж надто прихильні, а для християнства несправедливі й неправдиві — видумані ad libitum, без тіни якихсь доказів. „Козел огородником“.

Зрештою нехай автор сам говорить“.

„Передовсім хотів я тим, що читають по єврейськи“ дати до рук книжку в єврейській мові, книжку, котра представляє історію життя основника християнства після найновійшого стану критичного досліду (четвертий раз!), без вибуялости і пересад тай фантастичних і прославлюючих сповіщень, що находяться в євангеліях, тай без зогиджень таких книжок, як „Толдотг Єшу“ або „Ма’ ассе Талуй“ (10).

III

Жерела

Цінне є признання Й. Клявзнера, яке відноситься до історичности Христової особи і євангелій: „З того також слідує, що жерела перших трьох євангелистів годі класти на надто пізний час, й годі сумніватися щодо факту істнування Ісуса (як се многі вчені 18. століття тай ще й наших днів роблять), ані щодо загального образу, котрий нам ті євангелія переказують про Ісуса. Се одна з історичних вартостей, котру можемо приписати найдавнійшим талмудським вісткам про Христа“ (19). Отже основний камінь стоїть: Христос є історичною особою, а його євангельський образ, бодай в загальних нарисах, правдивий.

1. Жидівські жерела. А) Талмуд і мідраш. В талмуді находиться мало матеріялу про Христа і його науку. А й сей матеріял, як завважує Й. Клявзнер, має невелике обєктивне значіння тому, що він походить з полєміки й ворогования проти основника зненавидженої секти. Автор наводить дві причини, задля яких у талмуді так мало історичного матеріялу про Христа. Поперше: мудреці талмуду не мали історичних тенденцій, і тому н. пр. про макавейську війну в талмуді так мало записано, що нема навіть згадки про Юду Макавея. Ми від себе подаємо анальогію: з наших догматик, етик та збірників канонічного права ми дуже мало знали би про історію Христа й первісної церкви. А характер талмуду власно догматично-етично-правничий. Подруге: виступ Христа припадав на неспокійні часи панования Іродового дому й римських намісників, й тому для сучасників поява Христа остала малозамітною.

Мудреці талмуду стали писати про Христа щойно тоді, коли християнство розрослося в велику й впливову секту. Алеж се вже були часи, коли правдивий історичний образ Христа в людській памяти затерся, і талмудисти реагували тільки на те, що про Христа „оповідано", вивертаючи славне в неславне, а добре в зле.

І так талмуд згадує „богохульника в ізраїлі", котрий „глузував собі зі слів мудреців"; каже (іронізуючи), що Ісус певно не від батька родився, ані від Св. Духа, але від женщини, що поповнила перелюб і то в часі менструації(!); признає, що Ісус творив великі чуда, алеж се були недозволені чари.

„Мудреці талмуда не перечать, що Ісус творив чуда, тільки вважають їх за чари" (30).

На деяких місцях у талмуді Ісуса по імени називається; на інших називається його скрито „пельоні", т. зн. один такий; знов на інших розуміється його під історичною назвою поганського ясновидючого чародія Валаама (Bileam). Про смерть Христа сказано в талмуді: „В навечіря пасхи повішено Ісуса" (Sanhedrin 43 a). В одному фльорентському рукописі стоїть: „В навечіря пасхи і в навечіря суботи". Одначе сі дані находяться в такому контексті в талмуді, котрий відбирає їм історичну вартість. Се наша замітка. Наведемо се місце не тільки задля важности події, яку згадує, але й тому, щоби мати взорець талмудського способу писання.

„В навечіря Пасхи повішено Ісуса. Через сорок днів ходив перед ним вістун: „Ісус з Назарету має бути укаменований, бо він робив чари, зводив ізраїла й зробив його відступником. Хто знає для нього якусь оборону, нехай прийде й нехай вставиться за ним". Але не знайшлась ніяка оборона для нього, й повішено його в навечіря свята пасхи".

Потім слідують слова аморейця Уллі: „Улля сказав: Чи ти думаєш, що він (Ісус)був таким, котрого можна було би звільнити? Атже він був зводителем. А Милостивий (Бог) сказав: Не будеш такого жалувати, ані щадити. — А все-таки інакше сталося з Ісусом, бо він мав близькі зносини з владою (29).

Як видно, се злобні й вповні безкритичні мудрування талмудських рабінів,які вже не мали поняття про історичні факти з Христового життя; а що в їх відомостях дійсно згідне з історією Христа, се вони певно взяли з християнської традиції. Наші євангелія без усякого сумніву старші від тих талмудських місць, що відносяться до Христа. Отже треба припускати, що й згадка про час, коли Христа розпято,з євангелія передісталась до талмуду. Клявзнер бачить суперечність в текстах, де євангелисти подають день Христової смерти (стр. 31). Та в дійсности ніякої суперечности тут нема (гл. розвідку „День Тайної Вечері", Львів, 1929).

(Дальше буде)

.....

Куток мови

В повоєнних роках українська літературна мова наглядно прочищується й усталюється. Одначе подекуди пуританізм доводить до зубожіння мови, або й до її покривдження. В нас головно зважають на те, щоби наші слова й фрази відріжнялисявід польських і російських. У дійсности отся критична перспектива не вистарчає. Доктрина завсіди повинна бути дуже обережною супроти практичного життя, щоби — оперуючи його — не усмерчувати його. Правильно о кождому слові й кождій фразі, котрі частійше вживаються, якщо вони пуританізмом запідозрені, треба би написати цілу монографію, і щойно так вирішити квестію. На жаль, сього в нас нема.

Від якогось часу в „Ділі" являється „Куток мови", де авторитативно вирішується: „так зле — так добре". В деяких наглядніших випадках се вистарчає, в інших ні. Тому й ми відкриваємо „Куток мови", щоби по змозі причинитися до вияснення бодай деяких з тих пекучих квестій.

О — про

Лінгвіст з „Діла" каже, що „писати, говорити о кімсь" се польонізм. По українськи має бути про когось. У дійсности по війні так і стали писати всі наші письменники. А на нашу думку се велике покривдження нашої мови.

Конструкція „говорити, писати о кімсь“ є правильною у старословянській мові, а приходить у всіх нових словянських мовах. Отже не є вона польонізмом.

Приіменники взагалі мають дуже субтельне й широко розвинене льогічне значіння. Первісні їх значіння звичайно відносяться до матеріяльного світа (простору, часу, ділання...), а на підставі анальогії аплікуємо їх до духового, або до мішаного — духово-матеріяльного світа.

Первісно значіння приіменника о (об) відноситься до простору, й менше-більше зрівнується з поняттям „довкола — довкруги“. Н. пр. обійти, обвинути, острегти, оголити, обібрати...

Уявляючи собі більше предметів довкола, й визначуючи один з них, говоримо: вдарився о стіл, о камінь...

Відти переходимо до часу: о Петрі, о Різдві (менше-більше коло Петра); а в дальшому розвиненню того значіння також з точнійшим означенням часу: о другій годині, о півночі...

Не вмію певно сказати, яким шляхом льогіки народня мова дійшла до визначування міри через о при степенованнях: старший о рік, довший о місяць, більший-висший о два метри... (так само в сербсько-хорватській мові).

Мабуть первісними тут є ті конструкції, котрі відносяться до часу, а щойно на підставі анальогії відносимо їх також до простірних явищ. Час уявляємо собі як просту лінію. Отже коли собі подумаємо „о Петрі“ — „о Різдві“, то заразом усвідомлюємо собі віддаль, часову ріжницю між ними, а така ріжниця може стати мірою для явищ у часі: старший о рік (при чому маємо два явища в свідомости: А, що має n років, тай Б, що від А одним роком старший.)

Всяка прикмета є свого роду мірою для річей, їх виріжненням.

Відти польська конструкція: нога о двох, трьох, пятьох пальцях; чоловік о сивім вусі... Се чистий польонізм. У нашій мові має бути: нога з двома, трьома пальцями; чоловік з сивим вусом...

Анальогічно до первісного значіння приіменника о, коли хочемо означити якесь ділання, котре скупчується довкола якогось предмету, говоримо: борюся о гроші (щоби їх здобути); борюся за гроші (мені заплатили за те, щоби я боровся); парубки бються о дівчину (кождий хоче її для себе здобути); бються за дівчину (всі разом хочуть її оборонити, здобути); дбаю о діти.

Так само, коли тільки думками кружляємо довкола предмету: думаю о Бозі, говорю о сонці, пишу о атомах.

* * *

Приіменик про первісно також розуміємо в льокальному значінню, уявляючи собі, що якесь ділання переходить від одної границі до другої. Н. пр. пробити, пробігти, прорубати, промерзти... Відти в часовому значінню: прожити, провести день, проспати...

Анальогічно до тих первісних значінь уживається про для вираження таких випадків, де ділання проникнуло якусь цілість, або бодай її часть (продерло межу цілости): прогайнувати, пропускати, прийматися, продерти, промовити (= продерти мовчанку словами), прозріти...

Відти фраза „про мене", якої повне льогічне значіння менше-більше таке: я, пройшовши свою свідомість, годжуся з тим, що говорили.

В дальше розвиненому значінню про виражає напрямок, мету, зачіпну сторону якогось ділання: міркувати про щось (з усіх можливих думок вибрати собі один напрямок, одну точку на предметі); дбати про когось; сказати, написати щось про когось... Наконець про прибирає значіння для (ціль, мета): про всякчас (для всякого часу).

З тої аналізи виходить, що льогічні значіння приіменників о (об) та про так відносяться до себе, як простір і лінія. О має ширше значіння; про вузше, та зате виражає енергію, зачіпність. Отже вповні льогічно треба би нам говорити: говорити о кімсь, але сказати про щось. Се така ріжниця, як між значіннями слів „мова" — „промова", „биття" — „пробиття"...

Одначе жива мова не всюди любить придержуватися такої точности, й витворила конструкції: говорити про щось, сказати о чімсь... Також сі конструкції годі проскрибувати, бо мова має зважати на легкість, точність і богацтво нюансів, а не всюди вдається їй зважати на ті всі три вимоги нараз, тому часто мусить вдоволятися сповненням одної з тих вимог.

Конструкції: йде мені о те — про те, ходить мені о те — про те, о що — про що вам розходиться — всі добрі. „Іде" виражає більшу енергію й актуальність, тому воно було би в красшій згоді з „про"; а „ходить" було би в красшій згоді з „о".

„Розходиться о — про" добре тоді, коли відносимо його до кількох (бодай двох) людей, які розходяться своїми думками: про що вам розходиться? Якщоб ми в такім випадку сказали „про що вам іде або ходить?", то не було би ясно: чи треба розуміти згоду, чи незгоду людей, про котрих мова, бо само „йде" або „ходить" виражає тільки інтерес, одначе не виражає розбіжности в інтересах ріжних людей. *Д-р Г. К.*

Галицьким оком по Волині

(Докінчення)

З Піддубець автобусом (а на Волині автобуси дуже розповсюднені, та майже всюди ними можна дістатися) через Луцьк їду до Торчина. Але, що автобус здержується в Луцьку через три години, тому користаю з часу та йду до апеляційного суду — прислухуватися розправам. Саля, у відділі, призначенім для публики, набита вщерть людьми. Це ті, що мають сього дня розправу — та їх свідки. Самі селяни.

Одно характеристичне явище: всі мущини говорять до судового трибуналу по польськи, хоч судії говорять до них по українськи. Тільки жінки говорять по українськи. На розправі є дуже много полішуків.

З Луцька до Торчина 25 км. По дорозі оглядаю ще цілі громади полішуків що поприходили тут шукати праці, на жнива, та розтаборившися під церквою і по площах ждали на працедавців. Много їх поприїзджало до аґенції — бо дуже много тепер полішуків еміґрує до Бразилії, чи де тільки дасться, щоб добути хоч твердий кусок насущного.

Торчин — малесеньке місточко, але й тут досить жидів — всю торговлю вхопили в свої руки. Є тут гарний, старинний костел, побудований на квадратовім насипі — що був колись окружений ровом з водою, а тепер остав тільки рів — на місце колишньої фортеці. Передання каже, що на сім місці стояла колись церква. Це дуже можливе. І сама будова костела вказує на се, що се зовсім добре могла бути колись церква.

Церкви в селі нема, бо підчас війни спалили її, як розказують люди, жиди, з пімсти за погром, який мали зробити козаки, відступаючи перед німцями. Нової церкви ще не вибудовано, але якусь хату пристроїли на тимчасову церковцю, та там служиться служба, та моляться люди. Хоч є тут досить Українців — навіть інтеліґентів — то якось жадної активности не проявляють. За те є тут тільки кілька родин польських, та кілька таких «польських», що і говорити не вміють по польськи — але завдяки праці ксьондза та орґаністого всі вони згуртувалися, та заложили свою кооперативу і касу Стефчика.

Є тут, на подвірю будинку громадського уряду, пропамятний хрест, на якому напис голосить всім, що тут, на сьому місці де стоїть хрест, вбито підполковника Лис-Кулю, який згинув «за приналежність волинської землі до Мацєжи». І як раз, біля сього памятника говорив президент, підчас свойого побуту на Волині, до зібраних мешканців місточка, та дооколичних селян, промову про братню любов та згоду.

Лис-Кулю вбили синьожупанники 1919 р., коли він зробив наскок на Торчин. Так оповідає про се місцеве населення.

На Волині прикро дається відчувати брак лісів — які як і всюди на «кресах» так і тут нищиться безпощадно. І колиб не торф, якого тут копають досить много — то не булоб чим нашому селянинови й палити. Хати на Волині та на Поліссю всі з дерева. Села — на загал — мало свідомі. Много ще треба праці, та много часу — щоб піднести їх на сякий — такий рівень. А де тоді будуть вже інші народи?... Скільки то є сіл, що тільки говорять по українськи — а не знають навіть, хто вони, яка їх нація...

Коли питати в такому селі селянина, хто він, то почуєте відповідь: «здєшній» або—«православний» — а більш свідомий скаже — що він «русский» — хоч говорить по українськи. Можна собі уявити, як в такому селі поводиться з людьми всяка «владза»... І тамошнє духовенство — на загал — мало що ріжниться від своїх вірних...

Пє воно не гірше вірних, часописів не читає — а ті, що читають — то тільки російські «За Свободу» або чорносотенну берлінську «Руль» — ту останню тільки більше заможні. Майже всі священики одержують «Українську Ниву» даром, з галицьких часописів ще найбільше розповлюднена між духовенством є «Неділя».

У вірних дуже помітно брак пошанування для своїх душпастирів. Яка сьому причина — не трудно вгадати. Духовенство на загал мало свідоме, залякане, зрусифіковане — не бере жадної участи в економічному чи духовому відродженню народу.

Дуже шириться серед православних сектанство. Сектантська література засипує села. Щоб запобігти дальшому розширюванню сектантства духовенство урядилося в той спосіб, що в кождому деканаті вибрало собі з поміж себе одного місіонара, якого завдання — боротися з сектантами — виголошуючи протисектантські проповіди, та публично диспутуючи ними. Треба признати, що св. Письмо так нового, як і старого завіту знають добре, та вміло ним оперують.

Сконфісковано

Сконфісковано

Чимраз більше посуваюся на північ — та доходжу до Любитова, к. Ковля. В селі — свідомий священик, українець о. Новоселецький. Є тут трохи нашої інтеліґенції, є кооператива та читальня. Живе тут звісний з облоги Львова — отаман Долуд. Приїзджає тут підчас вакацій много літників і з Варшави, бо околиця тут гарна. Є тут дуже гарне, та досить велике озеро. Тут часто купалася Леся Українка. А і хата Лесі Українки недалеко — звідси — бо в Колодежні — поблизькому, сусідному селі. Хата досить запущена — та є надія, що по кількох роках завалиться — хоч це булоб великою шкодою, та свідоцтвом нашої убогости духа — малокультурности.

Йду дальше, та приходжу до с. Дроздень. На першій крайній хаті прибита табличка з написом: «Острожне. Ве всі всцєклізна». Більш нічого. З острахом йду через село. Нікого ніде не видно.

...І знова така сама церковця з трьома банями та зеленим дахом, така-ж дзвінниця, та такий-же добродушний та гостинний батюшка — як і всюди... Через Битень, — де був колись монастир та уніятська церков — тепер остала тільки церква, з якої Німці підчас війни забрали много старих книжок та документів, -- та Нужель приходжу до Голоб. Тут мала відбутися того дня вечером забава, яку влаштували Поляки в дохід L.O.P.P у, а на яку вибиралися і то без скрупулу — й деякі українці — інтеліґенти...

Дуже много говорять наші сусіди — про польськість міст. А коли Ви хочете про се наглядно переконатися, які то чистокровні і расові Поляки замешкують наші волинсько-поліські міста та місточка — то приїдьте коли до них в суботу. Так. Тільки в суботу. Крамниці в місті всі позачинювані — крім 2—3-ох християнських, в яких не все те дістанете, чого Ви якраз хочете... Рано в місті пусто — начеб 99 проц. населення вимерло...

Таким побачив я Ковель, коли приїхав до нього в суботу рано. Всі доми тут — крім кількох — деревляні — помальовані на зелено. Місто без каналізації — і як впаде трохи більший дощ — то по вулиці пливуть правдиві ріки води, по якій плавають на дошках малі жидики... Церкви гарні — одна з них зукраїнізована, належить до числа тих церков, де все служиться по українськи. Є це одинока парохія українська в Ковлі. Священиком тут є о. Губа, еміґрант, з Херсонщини.

Зводити мусів довгу та важку боротьбу з тими всіми чинниками, яким не понутру була українізація — та українська парохія... В церкві служба, та спів хору робить дуже гарне враження. о. Губа працює також над перекладом всіх богослужебних кних на українську мову. Українізація, мимо неохоти висших духовних властей поступає стало хоч поволи вперед. Її домагається сам нарід. А коли зважимо, що зависимість прав. священика від своїх парохіян є о много більша чим у нас, то зрозуміємо, що це немомагання має не останнє слово. Тільки там, де нарід дуже бідний, темний, та віддається піянству — де йому все байдуже — там ще не скоро прийде до українізації церкви. Українізація церкви поступає вперед не лиш під кличем націоналізму — але може більше ще під кличем бажання розуміти се все, що служиться, що є знова випливом того загального, повоєнного заінтересования справами релігійно-церковними. А те заінтересования релігійними справами проявляється серед наших селян в формі сектанства — та українізації Церкви.

В Ковлі є монастир наших ОО. Редемптористів — що правда, дуже маленький, — але ОО. Редемптористи не можуть тут розвинути жадної місійної акції, не можуть насаджувати тут правдивої унії — бо се заборонив польський уряд — уряд чисто католицької держави, яка свій католицизм та толєранцію стало підчеркує, де тільки може. Майже всюди по селах Ковельщини, по старших церквах найдете сліди, які вказують, що тут була колись унія...

От возьмім під увагу хочби церкву в Вижві. І старенький іконостас, і ризи, і книги досі заховані — і старі хрести — все те вказує на се, що тут служили колись службу уніятські священики для своїх вірних, та придбали разом з ними ті всі річи, дбали, щоб не понищилися скоро. Хоч унію знесено відтак, то все те свідчить однак, що вони тут були колись. Церква побудована на місці колишньої, замкової церкви, на невисокім насипі. Передання каже, що там, де стоїть церква тепер, є закопаний великий клад, і хто там покопавби, мігби його найти. Тільки, що на тому місці стоїть церква, отже і копати не можна. А так — то булоб варто і покопати... Вижва — колись місто, та тепер село. Недалеко від Вижви — є село — Воля. Там також є старенька церковця, та дзвіниця.

На дзвініці зелізний хрест, та такої гарної композиції, якої мені ніколи ще не доводилося стрічати ніде — на жадній дзвінниці, ані церкві, — ані в жаднім збірнику ілюстрацій хрестів. На таку композицію міг здобутися тільки ґеніяльний народний артизм — який проявився може і в зовсім звичайному сільському ковалеви.

По церквах, там, де не було фронту, або Німців — находиться дуже много річей таких, які для музею малиб величезну

вартість. Маю тут на думці старі рукописи та образи. Дуже много тих наших цінних памяток культури та мистецтва нищиться — та пропадає. Пропадають вони або через те, що нищаться, або нищать їх — або через се, що дістаються вони в чужі руки. А нищаться вони через незнання, неувагу або недбальство тих, в яких власти ті цінні памятки находяться. Тоді, як всі громадять — ми тратимо. Тоді, коли навіть, заграниця інтересується як найбільше сим, та через своїх аґентів старається якнайбільше тих культурних цінностей набути — платячи за се добрі гроші — то ми — якось дуже мало заінтересования оказуємо в тому напрямі.

Не треба тут, якби хто думав, великих фондів. Ні. Треба тільки ініціятиви — та людей доброї волі. От скільки тут моглиби зробити пластуни — вибравшися так на прогульку по Волині та Поліссю, порозумівшися передтим з зарядом нашого музею, та взявши від нього певні вказівки — скільки вони моглиби зробити під сим, чи може й іншим зглядом! Скільки цікавих річей можнаб було привезти — або бодай відфотоґрафувати! Яка велика культурна робота, моглаб через таку прогульку бути зроблена! Якби так що року — бодай кілька повітів прослідити, скільки то вже булоб зроблено! Не одну цінну річ можнаб вратувати від знищення.

А як легкодушно нищаться наші культурні цінности — зілюструє найкраще слідуючий факт.

В висше згаданім селі Волі к. Вижви на дзвінниці було 6 чи 7 великих, старинних образів, розмальованих на дошці. Викинули їх на дзвінницю — бо в церкві примістили на їх місце — нові, гарні, отже зі старими не було що робити. Образи старі — дуже гарно заховані, хоч вже кілька літ стояли на дзвінниці та зносили дуже ріжну температуру та погоду — походили з поч. XVI, або XV ст. Може навіть із ще скоршого часу.

І стоялиб вони собі спокійненько на дзвінниці — колиб не пастухи. Ті поскидали ті образи з дзвінниці — з гори; деякі з них порозколювалися, та пообсипувалися трохи. Та деякі — на диво заховалися на дальше добре. Люди, коли се побачили, нагнали пастухів, та позаносили образи на давне місце. І можеб вони знайшли були своє остаточне приміщення в нашому музею — колиб той, хто заняв їх транспортом, був розумівся на ділі. А так — коли везено їх фірою — неопакувавши належно, або і зовсім неопакувавши — вони обсипалися зовсім — та привезено на двірець — вже голі дошки.

Йду в напрямі Каміня Коширського, та по дорозі задержуюся в Доротищу. Церква тут велика та гарна — мурована. Що була вона колись уніятською — про се свідчать малюнки в церкві, старі ризи, та хрести — і дзвони. Є тут і старинний образ чудотворної Матері Божої.

Все те ще добре тямить унію — ту давню унію... Варто згадати і про с. Скулин. Є там старенька церковця — було і много рукописей, як про се розказує тамошній священик, були й старші книги — та тепер з того всього нема нічого. За війни все те пустили з димом дядьки. «Бумажки» не було — а куритиж всетаки треба. Отже і покурили все, що було. Вони не в силі зрозуміти, яку вони шкоду зробили. Наоборот: — Кому воно потрібне, навіщо здалося, коли вже навіть і дяк не читав з нього? Отже краще вже було його так зужити...

В тій церкві є також — крім звичайного, нерухомого — рухомий іконостас, мальований для української армії, який по довгому блуканню з армією найшов тут своє приміщення. Є також і антимінс, посвячений Митрополитом Денисом, ще з тих часів, коли Митроп. Денис був тільки епископом кремінецьким, та перехилявся вже зовсім на сторону Українців. Все те радо віддавби тамтошній священик, бувший духовник Укр. Армії, до нашого музею у Львові, колиб хто тільки звідси зголосився до нього...

Мистецька вартість того іконостасу — може невелика, або і жадна — та за те має він велику вартість історичну...

Ще менш свідомі під національним оглядом є Поліщуки. Скільки я не наслухався — то всюди вони стараються говорити по польськи — та на жаль — вже таки досить добре балакають... Хоч говорять по українськи дуже гарно — то однак.... як мало з них є таких, що знають, хто вони є... І пють. Мені дивно було, за що вони, такі бідні пють. В торговий день, в такім місточку як Камінь Коширський, що виглядає як наше добре село — всі шинки — а є їх там богато — були набиті Поліщуками. А коли їхали до дому з торгу — хоч се може трудне до увірення — то кождий купував фляшку мононополькиї... Скількиж то майна переходить в жидівські руки, тих Жидів — що бридяться та погорджують тим Поліщуком. Яка це страшна — матеріяльна та моральна руїна народу! І яка велика тут праця потрібна, а як мало є тих робітників... Скільки то напрацюватися треба, щоб зискати то довіря Поліщука, якого вже надуживало так много всяких пройдисвітів — ворогів.... Інтеліґенції нашої мало, дуже мало. А інтеліґенції, що працювалаби для того бідного, темного народу — ще менше. І думаєш: яка величезна нива праці лежить облогом — нива культурно-економічного відродження, а передусім — та велика нива Божа лежить облогом, і жде на своїх робітників...

О. К.

.....

З життя духовенства

Вісти із Стрийського протопресвитерату. Дня 25. IX с. р. відбулися в Стрию наради відпоручників стрийського протопресвитерату при участи 37 священиків з такою програмою: 1. Організація дух. взагалі, 2. Католицька Акція, 3. Реколєкції для духовенства, 4. Участь духовенства протопресв. в ювилейнім святі в честь Ексц. Митрополита в Стрию, 5. Маєткові податки і справа рідної мови.

ад 1. По рефераті і дискусії ухвалено звернутися до всіх протопресвитератів, відбути в себе нараду в справі організації духовенства, та уложити подрібний проєкт статута і вибрати по трьох делєгатів на зїзд, який в порозумінню з духовною владою скличеться до Львова найдальше до половини грудня с. р. Вибраних делєгатів належить зголосити до деканального уряду в Фалиши п. Стрий.

ад 2. По рефераті і дискусії ухвалено розпочати Католицьку Акцію по містах і селах, щоби апостолят світських наших парохіян поміг духовенству в праці над католицьким життям народу. Першим кроком буде заведення спільних, щоденних молитов по родинах.

ад 3. Щоби Бог благословив ту працю, рішено уладити в найблизшім часі реколєкції для духовенства в Гребенові, в санаторії Зелемін, в осередку нашого протопресвитерату

ад 4. Духовенство цілого протопресвитерату візьме участь зі своїми родинами в ювилейних торжествах в честь Митрополита в Стрию, в місяци жовтни після усталеної програми.

ад 5. В справі маєткового податку рішено звернутися до Митроп. Ординаріяту з просьбою правної інтервенції в Міністерстві і скарбових палатах, а в справі переписи зі світськими властями ухвалено держатися рішення Найвисшого Трибуналу, а на случай адміністраційних кар, все рекурсувати до суду.

.....

Вісти з Риму

700-ліття перенесення чудотворної ікони Преч. Д. Марії з Тускулюм до Гротаферрати. Евхаристійний Конгрес в Льорето. — Тиждень студій для провідників Кат. Акції в Італії.

Яких 20 км. на полудневий схід від Риму находиться при старій Via latina — мале місточко Гротаферрата; всіх мешканців має около 3.300; вони займаються управою винограду і виробом вина, яке належить до найліпших вин, вироблюваних в римських кастеллях. Назва місточка походить імовірно від crypta ferrata — (зелізна печера). Там з часів

одні кажуть-республіки, инші — римської імперії остався гробівець, однак без сліду саркофагів або урн; його в перших початках християнства в тих околицях — то є з кінцем IV-того, а початком V-того століття перемінено в церковцю з малими вікнами, заосмотреними в залізні крати; і звідси назва crypta ferrata — що стала основою назви Гротаферрата для цілої місцевости.

Свою славу завдячує місточко монастиреви О.О. Василіян греко-кат. обряду, які походять переважно з Італьогреків (є між ними — трьох з Галичини). Цей монастир заснував калябрійський ігумен — св. Ніль на руїнах одної римської віллі; деякі твердять, що монастир побудований на руїнах віллі Ціцерона. До монастиря належить церква Пр. Д. Марії, посвячена папою Іваном XIX в р. 1025. Церква замітна мозаїками византійського стилю з XIII ст. та фресками славного італійського маляря з Больонії — Цампієрія, прозваного Доменікіном (1581-1641), які зображують події з життя Св. Ніля і Св. Вартоломея. Крім цего при монастири є музей, в якому зберігається збірка образів, між ними один подарований Їх Ексц. Митрополитом Кир Андреєм (поява Преч. Діви Марії св. Антонієви), ріжні предмети штуки, монети і нові ікони византійського стилю, мальовані монахами, музей старинної і середновічної скульптури та богата бібліотека з цінними кодексами.

Дооколичне населення вельми привязане до монастиря — передусім ради чудотворної ікони Преч. Д. Марії. Сього року як раз обходили в днях 11—22. серпня торжественними відправами в церкві і процесіями до дооколичних місцевостей 700-літний ювілей перенесення тої чудотворної ікони до монастиря в Гротаферраті. Образ мальований на дошці. Авторство тої ікони, на основі грецької написи на відворотній стороні ікони, приписують св. Євангелистови Луці, та це авторство инші оспорюють. Первісно та ікона находилася на висотах Тускулюм (яких 5 км. на північний схід від Гротаферрати) в церкві, в якій св. Ніль та товариші відправляли богослуження в грецькім обряді. Звідси однак мусіли вони втікати і шукати собі деінде пристановища. І це пристановище знайшли вони недалеко від Тускулюм — в місци, де тепер находиться монастир у Гроттаферраті. Та ікону Преч. Д. Марії не могли вони відразу забрати з собою до Гроттаферрати. Вона була якийсь час в захристії в базиліці св. Петра, опісля в катедрі міста Фраскаті (яких 3 км. на північ від Гротаферрати), а звідси доперва вдалося монастиреви О.О. Василіян ревіндикувати його власність на основі старого документу — авторитетивної концесії папи Григорія IV. 700-ліття перенесення ікони до Гротаферрати обходили О.О. Василіяни вельми торжественно цего року.

* * *

Дві важні події сконцентрували біля себе в місяці вересни увагу католиків Італії, а це X. Евхаристійний Національний Конгрес в Льорето і Тиждень студій для духовних епархіяльних асистентів Італії. Ці події оживили і скріпили католицьке життя і діяльність в Італії, тому й подаю про них коротенькі інформації.

X. Евхаристійний Національний Конгрес в Льорето відбувся в днях від 10—14. вересня в місточку Льорето під протекторатом і проводом кардинала Капотості — лєгата Св. Вітця. Місточко Льорето лежить в середущій Італії, в провінції Анкона, недалеко побережа андрійського моря. Воно вправді мале, одначе дороге серцю кождого католика, а зокрема Італійця, бо в ньому зберігається св. дім з Назарету, в якім архангел Гавриїл благовістив Преч. Діві Марії про воплочення Сина Божого та в якому Спаситель воплотився. Цей дім після давного передання мали перенести ангели в ночи 29. мая 1294. р. з Назарету до Льорето. Тому це мале місточко вибрано цего року на X. Евхар. Нац. Конгрес, а в виголошених рефератах головною темою була християнська родина та її освячення при помочи Найсв. Евхаристії так, як св. дім з Назарету „був не тільки немов першим кивотом, в якім воплотився Ісус Христос, але також оселею всіх домашніх чеснот, внаслідок перебування в нім св. Родини", як сказано про се у Апостольськім бреве, виданім з нагоди скликання конгресу. Вибір місця і тем до рефератів, як прим.: Евхаристія жерелом надприродного життя для християнської родини. Родичі виховники дітей при помочи Найсв. Евхаристії, Найсв. Евхаристія — найвисший провідник молоді, священик — виховник родини при помочи Найсв. Евхаристії — вказують, що цей Евхаристійний Конгрес обертався біля провідної ідеї кождого такого конгресу — поширити і поглибити культ Найсв. Евхаристії і мав на ціли оживити й освятити родинне життя струєю надприродного життя, яке пливе з цеї Найсв. Тайни.

Праці Конгресу поділено на 5 секцій, а то: клир, мужчини, жінки, мужеська, жіноча молодь. Ріжні секції в кінцевих зібраннях висказували побажання публичного характеру, м. ін. секція молоді: Щоби скоро прийшов день, в якім би непомильним авторитетом Намісника Христового була здефініована догма про тілесне перенесення Преч. Діви Марії до неба.

Італійський національний комітет Евхаристійних Конгресів рішив уладити в 1931.р. кольоніяльний Евхаристійний Конгрес в місті Родос на острові Родос, а слідуючий національний в 1933. р. в Барі.

Другою важною подією католицького життя Італії — це „Тиждень студій епархіяльних духовних асистентів Італії". Духовними асистентами ··· називають в Італії тих священників, яким поручено опіку над поодинокими організаціями Католицької Акції — чи то дієцезальними, чи генеральними, яких обсяг ділання відноситься до цілої Італії. Їх завдання — помагати членам Катол. Акції в усовершенню душ, стояти на сторожі чистоти Катол. Акції та побуджувати до діяльности. Цей тиждень студій духовних асистентів відбувся в днях 15—19 XI при участи 550 духовних асистентів з 260 італійських епархій під протекторатом і проводом кард. Серафіні. На зібраннях дискутовано над виголошеними рефератами, в яких обговорювано ріжні актуальні питання Катол. Акції. Між референтами був і італійський теоретик Катол. Акції, о. проф. Л. Чіварді, якого систематичний твір в 2 томах про Катол. Акцію має великий попит в Італії.

Вельми цікавим був реферат тит. архиепископа Піццардо, генерального асистента Центрального Комітету на тему: „Катол. Акція і її директиви", в якім говорив про завдання духовного асистента, про відношення Катол. Акції — до акції соціяльної і політики.

На прикінці свого цікавого реферату сказав, що Катол. Акція, вщіплюючи принципи любови, має за завдання відтягати партії від жорстокостей боротьби до погідного розуміння потреб нації та до справ Бога і душ; злучити католиків в однім високім ідеалі правдивого соціяльного добра в світлі Євангелія понад політичними распрями; ця місія дає Катол. Акції висшу гідність і освободжує її від партійних спорів і змін.

В часі останнього зібрання сеттиманалістів (учасників тижня студій) цей же референт, Впреосв. Піццардо вказав ще раз на ціль, до якої стремить Катол. Акція: спасення душ і царство Христове в душах, взиваючи присутних до так ревної і совісної праці, щоби і другі набрали переконання, що працюється для цілей суттєво надприродних, хоча всіма тими середниками, які може піддати християнська любов; взивав теж до лагідности в судженню людей і подій — відповідно до вказівок і приміру Св. Вітця.

Тиждень студій по звідомленням „Оссерваторе" вдався надсподівано гарно: число учеників (550) велике, щоденна фреквенція на зібраннях, рефератах і дискусіях повна, карність совершенна; зібрання і праці відбувалися в атмосфері високої духовости, а щоденні спільні розважання надали знамя надприродности тим плідним дням.

19. вересня в навечеріє італійського національного свята — здобуття Риму королівськими військами (20. вересня)

приняв Св. Отець учасників тижня студій на авдієнції. В своїй довгій і сердечній промові висказав Св. Отець своє вдоволення і радість по причині осягнених успіхів; дякував присутним і їх епископам, а передусім Божому Провидінню за цю погідну і веселу розраду, яку вони дали його серцю якраз в день все болючого навечерія 20. вересня.

Опісля вказав присутним на Спасителя як на взір до наслідування при досконаленню себе в апостольській праці і уділив їм апостольського благословення.

о. Др. Лев Глинка

.....

НОВІ КНИЖКИ

О. Юліян Дзерович — **Катихитика**. Праці Гр.-Кат. Богослов. Академії у Львові. Том. VII. Львів 1930. стор. 184. вел. 8°.

Хто з нас священиків не знає, якої великої ваги для кождої людини є знання й розуміння катихизму, тої малої книжечки, від якої, без пересади можна сказати, зависить щасливе, чи нещасне будуче даної Церкви й народу? Та рівночасно, хто з нас не здає собі справи з того, які великі труднощі приходиться побороти всякому, хто по найліпшій волі забираєть до доцільного навчання катихизмових правд, чи то малої дітвори, чи дорослих вірних.

Книжка о. проф. Дзеровича має стати, по словам самого автора „Каганчиком, що просвічуватиме цю ділянку" в духовній праці кождого священика — а в дійсности вона кидає чималий сніп світла на методу та засоби, якими належить користуватися катихитови при навчанню основних правд нашої св. віри.

Оригінальний є поділ цілої катихитики.—Вельми практичні, а подекуди незвичайно влучні — відмінні від дотеперішних, загально звісних — вказівки, що до методи самого навчання. Ціла книжка ділиться на дві головні частини: 1) Як вчити катихизму шкільну дітвору. 2) Як виховувати шкільну молодь по засадам, виложеним в поодиноких катихизах, а одна й друга розложені на пять подрібних розділів.

В І-ій частині обговорює автор ось які питання: 1) Катихизування загалом та розбирає вельми ядерно а) важність навчання катихизму, б) час (від дитинства) в) місце (чолове місце між всіми предметами) г) історію релігій-

ного навчання. Тут вичислено не лиш найкрасших катихитів від найдавнійших часів христіянства до найновійших, але наведено й наших українських та переведено критичну оцінку їхніх катихизмів і метод навчання. 2) Особа катихита. При сьому розділі порушено й висвітлено такі квестії: а) хто має в церкві право навчати? (епископи й від них залежні священики), б) прикмета доброго катихита (глибока віра, справжня набожність, ходячий приклад святого життя, терпеливий, вирозумілий, тактовний приятель дітвори, муж науки, знання богословії й світських наук). в) приготування до кождої лєкції - бо від сього зависить у великій мірі добрий успіх навчання. Тут (стор. 46) поміщена вельми цінна заввага: Деякі катихити теоретики жадають від катихита, як від проповідника, щоби не послугувався печатаними, готовими катихизами, тільки своєю самостійною працею. Се домагання — завважує дуже справедливо автор, задалеко посунене, бо не кождий катихит має до сього відповідний талан і потрібний час. А початкуючий ледви чи дасть собі сам раду. Тому поручає вивчити й переробити один добрий підручник, а на самостійність найдеться богато місця при обговорюванню поодиноких правд. 3) Шкільна дітвора. Катихит повинен заєдно тямити, що його катихумени — се ще малі, нерозвинені діти; їх треба ще вчити шкільної карности та уваги в часі лєкцій. В сьому місці автор подає дуже цінні замітки, як поводитися катихитови в часі шк. лєкції, якої уживати мови, зворотів, питань, яких вживати в школі нагород та кар. Не бути занадто поблажливим, ні надзвичайно строгим. (Poena debet esse medicinalis). 4) Катихиза — або, як вести, до чого стреміти при навчанню катихизму? Катихизму належить вчити: а) Поглядово — non multa-sed multum, поодинокі правди унагляднювати, послугуватися образами, порівняннями, прикладами, притчами, пословицями, знаками. При тім розділі обговорена докладно так звана „школа праці", у нас при навчанню релігії майже незнана. Школа праці каже катихитови користуватися вмілим оглядянням й помічуванням, давати дітям короткі письменні задачі на релігійні теми, уживати часто таблиці й рисунку, модельовання, витинання, клеєння, перериватн лєкцію співом, навчити учнів служення до Служби Божої. Дуже на місци поміщена тут замітка, що тої „школи праці" не дасться ужити при всіх питаннях катихизму, чи історії біблійної. б) Належить вчити сконцентровано. Кожда лєкція повинна лучитися з попередною, протягом року треба переробити певну, заокруглену цілість, але й кожду лєкцію доцільно заокруглити. Передовсім послугуватися методою монахійською, себто учити катихизмових правд на основі пояснювання біблійного оповідання. в) Учити практично,

з приміненням до щоденного життя, тільки найважнійших річей, ширше обговорювати основні правди і підставові етичні правила. Тут і там звертати увагу на всякі постанови нашого обряду та пропамятні народні свята. г) Учити в дусі Церкви — ступати по лінії, яку все подавав непомильний Учительський Уряд Церкви, правд, догматично очеркнених, уживати підручника, Церквою апробованого. д) Форма навчання. При навчанню найкрасше придержуватися висше згаданої методи монахійської. При біблійній історії викладати, але й перепитувати виложене, пояснення подавати або аналітично-індукційно, від конкретних знаних річей до абстрактного, або синтетично-дедукційно від загального правила до конкретного случаю (хоча багато з новійших катихитів сій методі противні), відповідно до предмету й знання учнів. При навчанню катихизму можна придержуватися методи ексегетичної, при якій читається поодинокі питання із катихизму, а катихит подає відповідні пояснення і приноровлення. У тому місці є поданий зразковий хід лєкції при навчанню біблійної історії, катихизму, літургіки й історії Церкви. При кождій лєкції начеркнено, як мається переводити складові частини кождої доброї лєкції, а саме: 1) приготування й заповідження 2) виклад нового матеріялу, 3) вияснення, 4) приноровлення 5) вправи. — 5. Сам катихизм-як книжка. В отсім розділі обговорює автор важність катихизму, поділ, прикмети доброго катихизму та плян навчання катихизму, так загальний як і подрібний, котрий обовязує у всіх народних школах у львівській Архиепархії.

В II-ій частині своєї книжки займається автор релігійним вихованням молоді в часі шкільних лєкцій. Обовязком катихита є не тільки вчити, але й виховувати, а се завдання чи не важнійше як саме пояснювання обявлених правд, хочаб і по найкрасшим методам. Кождий катихит нехай буде свідомий того, що тільки тоді вповні сповнить своє завдання, коли при навчанню піддасть молоді відповідні етичні спонуки, які склонювалиб волю учнів до діл по пізнаним правилам етичним, до діл, які образувалиби в учнях правий характер. Найновійші німецькі педагоги (Förster) кладуть якраз найбільшу вагу на те повсякчасне спонукування волі до чесного, праведного життя по правилам святої віри. Але й Німці мають найбільше солідних, етично вироблених людей.

До виховних чинників в тому напрямі належить: виховання в дусі молитви, навчання співу набожних пісень, слухання слова Божого і Служби Божої, св. сповідь і св. Причастіє та активна участь у релігійних товариствах.

Молитва. Привчити дітей добре молитися — се те саме, що дати дітям в руки найдорогоціннійший скарб —

найпевнійшу запоруку спасення, бо хто вміє добре молитися, той вміє добре жити. Хто проте зуміє розбудити у дітях щире замилування до молитви, доконав великого діла. Піддержить того духа молитви 1) церковна пісня (а їх у нас і то прекрасних чимало) взята із Служби Божої, або й церковно-народня (коляди); 2) ексорта, коротка, з вервою виголошена, до життя учнів приноровлена, проповідь; 3) слухання Служби Божої і то набожне, з увагою та захопленням слідкування за тим, що діється на престолі. 4) пізнання й почитання евхаристійного Ісуса. — сього сонця праведних душ. Треба з зарання обзнакомити дітей з Ісусом, пробуваючим у наших кивотах, вияснити, що таке посіщення та як його робиться, навчити, як приготовитися до гідного приняття св. Причастія, вказати, як робиться благодарення по св. Причастію. З того зродиться у дітей любов, почитання й набоженство до Евхаристійного Ісуса. Особлившу увагу належить звернути на гідне приняття першого св Причастія, — щоб воно випало як найторжественнійше. Тоді воно останеться незатертим спомином в душі дитини на завсіди; 5) св. сповідь. Автор зразково обговорює всі пять умовин доброї сповіди і переводить практично, як кожду з них при сповіди виконується. Особливо цінними є заввати при обрахунку совісти, та як збуджувати акт жалю; 6) Не поминув автор катихитики мовчки такого дразливого питання як шеста заповідь Божа та полове освідомлення. Дуже на місці тут замітка, щоби не „заясно“ все викладати та вказівки, як поборюрати в собі змислову пристрасть. При половім освідомлюванню порушено коротко отсі питання: чи освідомлювати, яким робом, хто й коли має се зробити? Вельми знаменна при сьому заввага: Се питання, хоч має за собою вже досить обильну літературу — то все таки не має ще в тій царині певних, безоглядних тез, що булиб каноном поступування для катихита.

На прикінці цілої книжки поміщено один розділ про вагу й значіння Марійських Товариств для нашої Церкви й народу. На жаль — тільки виїмки із загального статута — без ніяких практичних заміток — яких так повно в цілій катихитиці: як таке товариство основувати, вести, які теми обговорювати на сходинах, чого стерегтися, щоби товариство не зійшло на невластивий собі шлях, то що.

Ось короткий перегляд цілої катихитики. Вона прямо необхідна й неоцінена для кождого молодого священика й початкуючого катихита. Але й старші, практичні катихити повинні її добре перестудіювати й часто до неї заглядати для самоконтролі, чи і як приноровлюють виложені в ній правила між повіреною їм шкільною молоддю. Додаймо, що книжка написана ясним стилем, ядерними речення-

ми, гарною мовою, не сухо, теоретично, але займаючо, з практичними прикладами, маючи на оці заєдно наші своєрідні обставини, подаючи відповідну найновійшу літературу — то вартість її окажеться ще більшою. Справді вельми щира дяка належиться авторови і Богосл. Академії за видання такої цінної книжки.

о. Др. Ів. Фіґоль

X. Kan. J. Borodzicz — **Kresy Polskie w niebezpieczeństwie**. До звісних елюкубрацій як: „Pod wozem i na wozie , „Na Rusi galicyjskiej schyzma się gotuje", „Hladi, jak dobre pid Moskałem żyty" і т. п. додав ще нові в брошурі, під наведеним в горі заголовком. Змістом брошури — його подвиги між „Білополянами" (себто Білорусинами) — Спосіб думання і поведення відносно не-Поляків по рецепті ендецького „Курієра Поранного". Всі білоруські і литовські патріоти се wywrotowce. До того самохвальба, посунена аж до обридження. Його етика — заїхати до когось, користуватися його гостинністю, а рівночасно під господарями копати яму, та клеветати. Особливо ненависні йому білоруські ОО. Маріяни в Друї. Насильно захопити чужу церкву, чи грунт, се для нього нічого не значить, його ендецька совість спокійна.

Любить театральні пози, та при тім забуває, що sancta sancte tractanda sunt. Він уміє завалити kościół старий, як йому того треба, а потім зібрати людей в руїнах заваленого костела і дається фотографувати, як то він уділяє генерального розрішення гріхів або инша фотографія „Lamentacja po katastrofie".

Чисто кіновий артист!

Спосіб його апостолування найкрасше пізнати з того, що „мимо заслуг ізза побудовання 12 костелів", міністер Добруцький уважав за відповідне, домагатися від архиепископа усунення його з „кресів", а коли знов там зявився сего року, постарався „завдяки старанням — як каже Бородзіч—оо. Маріянів о те саме Рим. О. Бородзіч „подвизався" також в Сан Ремо, де побудував костел і віллю, та заінтабулював те все на свого брата і сестру.

Справа виглядає не дуже чисто, коли зважиться, що костел італійським епископом призначений для ріжних народностей. Зрештою, як зачувати, то і там вже ks. Borodzicz не попасає.

х. у.

.....

ВСЯЧИНА

Конфіската 9. числа „Ниви“. Проповіди попереднього (9) числа сконфіскувала прокураторія. Тому що вже не було часу їх передруковувати, бо число і так з тої причини вийшло із значним опізненням, ми були змушені вислати його нашим ПТ. Передплатникам без проповідничого додатку. Той сконфіскований аркуш проповідей долучуємо до сього числа і тому просимо не реклямувати його більше в нашій Адміністрації. Се (10) число ізза обильности актуального матеріялу видаємо о ½ аркуша побільшене.

Інавгурація нового академічного року на Богословській Академії у Львові. Інавгурація нового академ. року 1930/31 на Богосл. Академії відбулася в неділю 5 жовтня с. р. в церкві Духовної Семинарії торжественною Сл. Божою о призвання помочі Св. Духа. Академія вступає при Божій помочі в третій рік свойого істнування. У складі професорської колєгії зайшли останніми часами поважні зміни, а саме: при кінці минулого акад. року 1929/30 помер вельми заслужений професор канонічного права, о. д-р Діон. Дорожинський, а підчас академічних ферій вийшов зі складу колєгії довголітний професор фільософії о. д-р Г. Костельник, який працював там через 10 літ, від першої хвилини істнования сих наших теольогічних студій, а також о. Скрутень ЧСВВ, що через два роки викладав фільософію. На опорожнені катедри покликав на предложення Ректорату Впреосв. Митрополит нові сили. До церковного права покликано о. д-ра Іщака, (до загального права) о. д-ра Лабу до супружого права, і д-ра Романа Ковшевича, вченого каноніста, автора кількох праць із тієї ділянки, що веде у сім семестрі семинар канонічного права. На катедру фільософії покликано доктора фільософії, о. Волод. Максимця, що покінчив свої студії на університеті в Інсбруці і о. д-ра М. Конрада, який в минулім акад. році викладав соціольогію.

Ректором на сей акад. рік остає ще о. д-р Сліпий, звичайний професор догматики, а деканом вибрано о. д-ра Т. Мишковського, звич. професора біблійних студій. Скількість слухачів осягнула в сім акад. році рекордове число, бо аж 210, мимо того, що звиж 50 подань не можна було узгляднити. Зпоза границь нашої церковної провінції є 16 слухачів.

Католицька місія в Японії. В Японії на 70 міліонів населення є тепер 95 тисяч католиків, над якими працює 250 священиків, в тому 50 японського походження. В Токіо є католицький університет.

Конгрес німецьких католиків в Мінстер. В Мінстер, у Вестфалії, відбувся в днях від 7 до 10. вересня імпозантний конгрес німецьких католиків. Був це 69-тий з ряду німецький католицький конгрес, в якому взяло участь богато тисяч людей. На зібранню останнього дня конгресу начислено до 150.000 учасників. Конгрес відвідав і на ньому промовляв між іншими німецький канцлєр Брінінг.

З англіканської церкви. Англіканська церква розпадається тепер на три відлами. Сторонники одного відламу схилюються до раціоналізму, сторонники другого відламу є дещо зближені до католицтва, а сторонники третього відламу придержуються своєї старої традиції. Епископи всіх цих трьох церков збираються від 1867. р. час до часу на спільні конференції в палаті архіепископа з Cantebury Lambeth. Звідси й називаються ті зібрання „Конференціями в Lambeth". Після кождої конференції видають її учасники збірний пастирський лист, очевидно компромісовий. Пастирський лист з останньої конференції замітний тим, що позволяє на практики, які спинюють запліднення й зганяють плід. Проти такої неморальної ухвали конференції протестують навіть деякі англійські дневники.

Ювилей польського кардинала. Дня 28. вересня ц. р. обходив польський кардинал-примас А. Гльонд свій 25-літний ювилей священства. Дня звеличення ювилею ухвалили його вірні оснувати в Познані Дух.-Семинарію для місіонарів, які працювалиби між польськими еміґрантами.

Протибільшовицькі конгреси. В астанніх часах відбулися два конгреси, посвячені цілковито більшовицькому питанню. Один конгрес був в Фельдкірх в Австрії (від 8—12 вересня), а другий майже рівночасно в Женеві. Конгрес в Фельдкірх був зорганізований Міжнародньою Католицькою Агенцією. На ньому говорено про ідельогічні основи більшовизму, про його відношення до релігії, до родини, про його вплив на молодь і робітників. На конгресі в Женеві обговорено головно боротьбу більшовиків з релігією і зі свободою совісти та атаковано капіталістичні держави за посередну піддержку більшовиків уділюванням їм кредитів. Так само більшовицьким питанням займався міжнародний конгрес католицької преси в Брукселі.

„Католицизм" чи поганство національного шовінізму? Дня 14. X. с. в. відбулася на львівському університеті інавґурація нового академічного року. Відбулась вона в лат. катедрі, де молодь вислухала богослуження і проповіди, а в університеті вступного викладу і після того та сама молодь забрала каміння до кишень та пішла громити україн-

ські культурно - економічні і наукові інституції, а також приватні склепи і помешкання Українців — без найменшої причини, а єдино тому, що вони українські. Така інавґурація польської „народової" академічної молоді не нова, ми вже до неї привикли як до звичайних явищ, які від дванайцятьох літ стало у Львові повторюються. Нове тільки се, що та молодь, народова а заразом католицька, що ґуртується здебільша в студентській католицькій організації „Odrodzenie", яке є складовою частиною Католицької Акції в Польщі, сим разом вибила шиби в будинку Духовної Семинарії при вул. Коперника і в монастири СС. Василіянок при вул. Потоцького, спричиняючи там (о год. 11·30 в ночи) серед монахинь і сиріт із сирітського захисту велику паніку і переполох. І зробила се не соціялістична чи комуністична, але католицька молодь і то безпосередньо по вислуханню богослуження і проповіди! Страшне се і жахливе та свідчить про повну затрату серед тої молоді не тільки католицької, але загалом усякої етики! Бо сеж начуване ніде в католицькому світі, щоби члени Катол. Акції, значить — еліта польської католицької суспільности, кидали камінням у вікна католицьких релігійно-виховавчих установ! При чергових демонстраціях та сама молодь стане кидати хіба вже у вікна українських католицьких церков! Така молодь не католицька, бо далека від розуміння правд та ідеалів, які голосить католицька Церква, вона радше поганська, бо покланяється новітньому божкови національного шовінізму до тої міри, що її не зворушує навіть плач і зойки сиріт з тихого монастирського захисту. На сніжнобілий прапор Христової любови, під яким та молодь на зверх ґуртується, кинула вона чорну пляму, якої не в силі стерти ніякий викрут, ніяке виправдування. Смутне се явище ще більше тому, що на нього не зареаґувала ні польська католицька преса ні польське духовенство. Але знаючи не від нині відношення польського духовенства до цілого нашого народу загалом, а до нашої Церкви і духовенства зокрема — не дивуємося.

Зріст польських парохій в Галичині. З нагоди скликання львівського епархіяльного синоду, який відбувся — як ми вже про це писали в попередньому числі — в днях 23—25. вересня с. р. видав львівський архіеп. Твардовський пастирський лист, в якому м. ин. признає заслуги свого попередника арх. Більчевського, котрий робив приготовання до синода, однак війна і довготревала недуга не допустила до того. За арх. Більчевського повстало 117 нових парохій ріжного типу, 328 костелів і каплиць і прибуло 200 священиків. Як описує лат. епархіяльний шематизм з р. 1823, то в тодішнім тернопільськім „циркулі" (нинішні староства Тернопіль, Збараж, Теребовля і Скалат), котрий обнимав цілий тодішний теребовельський деканат,

були слідуючі лат. парохії: Баворів, Чернелів (сотрудник свящ. з ордену Бернардинів), Грималів, Янів, Качанівка (основана 1792), Микулинці, Настасів (колишній монастир О. О. Єзуїтів), Оприлівці, Скалат (адмініструє свящ. з орд. Бернард.), Струсів, Тернопіль (сам парох — є тоді вже й О.О. Єзуїти, видалені з Росії), Токи, Товсте, Теребовля (сотр. з орд. Кармел.), Вишнівчик, Збараж (інкорпор. О. О. Бернард.) Золотники і Тарноруда. В Струсові перед будовою нового костела, збудованого около 1900, відбулося богослуження в скасованім монастири Василіянськім, котрий в XVIII ст. недовго істнував. Нині в теперішнім лат. теребовельскім деканаті є слідуючі лат парохії: Хоростків з костелом в Говилові і каплицею в Увислі, Янів з капл. в Слобідці, Лошнів з капл. в Сущині, Микулинці, Могильниця з капл. в Кульчицях, Настасів з капл. в Маріянці (спільна з гр. к.), Струсів, Теребовля з капл. в Семенові, Боричівка, Дерехів, Іванівка з капл. в Глещаві, Клювинці, Кобиловолоки з капл. в Млинисках і Папірни, Кровінка, Ладичин, Мишковичі, Островець і Підгайчики — в Підгайчиках перед 90 літами була ще гр. кат. парохія — адміністрував сусідний священик—греко-католики майже зникли, а церква зубом часу знищена). З вичислених тут лат. костелів теперішнього теребовельського деканату Хоростків, Говилів, Увисла і Клювинці належать до староства Копичинецького (давн. Гусятинського).

Або возмім „циркул“ чортківський (дек. Язловецький) з р. 1823. Були там парохії Борщів (при душпастирстві О.О. Єзуїти), Будзанів, Червоногород, Чортків (інкорп. до О. О. Домініканів) Гусятин (душп. 1 отець з орд. Кармелитів), Ягольниця, Язловець, Копичинці, Кривче (душп. 2 О.О. Єзуїти) Личківці (душп. секуляризований священик екс—Тринітар), Петликівці, Сидорів (парох з орд. Домініканів, сотр. Єзуїт), Скала, Тлусте (душп. 2 О.О. Єзуїти), Заліщики (душп. з орд. Бернард.). Гусятин, Чортків, Сидорів і Личківці були парохіями, за часів Польщі інкорпорованими до кляшторів. Теперішній Чортківський деканат має ось які парохії: Будзанів з капл. в Скоморошу, Хомяківка (основ. 1850, з капл. в Білобожници, Семиківцях; — в Ридодубах і Білім Потоці будуються каплиці) Чорнокінці (основ. 1892), Чортків з 3 капл. в сусідних селах, Гусятин з 2 капл. в сусідних селах, Ягольниця з 1 капл, Копичинці з 1 капл., Личківці, Сидорів з 1 капл. Жабинці з 2 капл., Бичківці з 1 капл., Городниця з 1 капл. Яблонів, Коцюбинці Нижбірок, Товстеньке, Улашківці з 2 капл., Васильківці, Вербовець з 1 капл. — Останні 10 па-

рохій і прилучених до них каплиць згл. костелів повстали в р. 1880 — 1910 головно за стараннем еппа суфр. Пузини і Стан. Громницького, пароха з Бучача. Парохії Личківці, Гусятин, Сидорів і Ягольниця належали давнійше до епархії Каменецької.

О. Й. Ікв.

Раз хреститися. Село Корчин коло Синевідська вижного ділиться на „рустикальний" і „шляхотський". На „шляхті" школа з польською викладовою мовою — якжеж би інакше, коли „шляхта", хоч самі українці?! Стрічаю пастушка в лісі. — Ходиш до школи? — Я вже виходив. — Вмієш читати по українськи? — Вмію, але в школі в нас учать тільки по польськи. Мене брат дома доучував по українськи. — І розбалакався хлопчина:

— Наша пані (учителька) казала нам і молитися по польськи. Але ми — всі діти — змовилися, і не хотіли, молилися по „руськи". Тоді пані хотіла, щоби ми тільки раз хрестилися — нехай вже буде по „руськи", але лиш раз хреститися. А ми хрестилися три рази. Я і в пивниці сидів за се — пані мене замкнула... От і маємо наших, малих „ісповідників віри". Наші „приятелі" знають, „куди стежка в горох": коли не по польськи молитися, то бодай лиш раз хреститися.

Непотрібна полєміка. Пише й пише... Дописує. Давніше, доки був у Галичині, дописував до „Ниви" — очевидно в її „густі" (а се був час кампанії довкола целібатської реформи); тепер з Америки до „Нової Зорі" — очевидно в її „густі". Не догадуєтеся, хто такий?... Авжеж о. А. Хлистун! Не жалує пера, не жалує слів. Щораз повертає до тої самої справи. Останній його лист заняв у „Новій Зорі" (ч. 80) повні три шпальти. Не дивуйтесь — є собі типи: налогові дописувачі. „Ратують правду, віру, світ..." або „sie machen sich wichtig". Не вірите? Послухайте: „Д у ж е маленькі л ю д е в и д к о п и ш у т ь в Н и в і". Тай уявіть собі, що се пише о. А. Хлистун (аякже! з повним підписом). Величина? Що? Вправді він знаний тільки з своїх дописувань до „Н. Зорі", але чи се ніщо — ті довжезні, безладні, визиваючі дописи? І власне тому о. А. Хлистун має право так писати. Справляє, дає репримендн, клясифікує, витикає зарозумілість, глузує, прозиває „маєстатом", посилає до ліпшої школи: з загумінка — до світа, щоби „в нинішнім часі на церковні потреби дивитися трохи дальше й глибше"... От ніде правди діти, найбільші права „слова" має перекупка, коли свариться. Тоді вона себе хвалить, а на кого сварить, того лає — аж цілий ринок зглядається. Такий рівень психіки.

Не забув виписати собі похвал і о. А. Хлистун. Друкує лист одного американського священика, котрий називає допис до „Нової Зорі“ „знаменитою“, й два рази йому „гратулює її“, бо вона „дуже добре написана і гаже обережно все, що кому треба знати, не випроваджуючи на денне світло згіршаючих подробиць“...

Однак та похвала, яку о. Хл. поспішився помістити на самому переді свого другого допису, нікого не переконує. Міг о. Хл. дістати не дві, але десятки таких похвал від своїх приятелів, то факт все остане фактом, що так в першому як і другому дописови о. Хл. в „Новій Зорі“ немає основних річей: л ь о г і к и, п р а в д и і т а к т у. Пускаючися на бистрі води полєміки, хоч би навіть з „меншими“ від Вас людьми, треба Вам, Всч. Отче, тямити все на ті три основні засади!

О. Хлистун ставить цілу дискусію в зовсім хибну площину і зводить її на зовсім фалшиві тори. В 6. числі „Ниви“ подали ми у „Всячині“ коротеньку інформаційку (всего 13 стрічок) про відпадення кільканадцятьох священиків від гр. кат. Церкви в Америці. За се напала на нас „Нова Зоря“ двічи: раз у статейці анонімній, а другий раз у статті о. Хлистуна. Тому ми в слідуючім (7—8) числі подали докладніші пояснення про сю справу. Тимчасом о. Хл. так першим як і другим разом, замісць прояснити саму справу, вчепився „інформаторів“ „Ниви“ і воює з ними, що вони сякі й такі: „найзавзятіші вороги гр. кат. Церкви“ і „тільки з імени гр. католики“ і т. д., і т. д. цілі шпальти крепких слів, а редакторови „Ниви“ уділює батьківських упімнень, щоби „на будуче був осторожний, з якими інформаторами має до діла“. Тут діло не в інформаторах, але в самій інформації. Або є інформація „Ниви“ правдива, а тоді зайвий є всякий крик, або є вона неправдива, а тоді треба її збити. Тимчасом о. Хл. підтверджує правдивість інформації (відпадення священиків) і навіть її доповнює, а одночасно чіпається „інформатора“ і всю свою енергію витрачує на се, щоби його (хоч особа інформатора є йому цілком невідома і його здогади щодо неї хибні) представити в якнайгіршому світлі.

Отже більше льогіки для о. Дописувача „Нової Зорі“ не завадилоб!

Крім сего о. Хлистун воює у своїй дописи злобними видумками і явною неправдою! Ось що він пише в своїй останній дописи: „Інформатор „Ниви“, а через це і сама „Нива“ тою нотаткою роблять винним Преосвященного Константина Богачевського за прикрі церковні відносини в Америці, які спричинили і піддержують особи, про яких інформатор пише. Колиби Шан. Редактор стояв на іншім становищу, певно замість висказувати співчуття ворохобникам, був би — яко такий, що має авторитет редактора ка-

толицького часопису — висказав радше братську пересторогу для поблудивших та заохотив до направи зла. Тимчасом Шан. Редактор „Ниви“ не бачив у ворохобниках ніякої вини і опираючись на інформаціях свого інформатора вину приписав Епископові!“ — Се вже вершок злоби і затрата всякої етики в трактуванню противника! Такі висновки з наших заміток могла зробити тільки злобна або наївна людина! Бо ось що ми написали під інформаційкою в 6. ч. „Ниви“: „Подаємо сі відомости на відповідальність нашого інформатора, невимовно жаліючи, що наша церква в Америці находиться в такім тяжкім положенню“. А під інформацією в 7—8 числі написали ми ось як: „Дивне є лише те, що священики, як оо. Пелехович, Улицький, Лисяк, Уляницький, Склепкович, Середа входять в зносини з такими „псевдосвященіками“ та роблять велику кривду і Церкві і народови, закладаючи „Американську гр. кат. Церкву“ на те тільки, щоби підкопати й ослабити власть Преосв. Константина та ще більше ослабити і скомпромітувати гр.-кат. Церкву в очах своїх і чужих“.

Ми нарочно навели слова о. Хлистуна і слова з „Ниви“, щоби люди доброї волі самі осудили, де „Нива“ в своїх словах робить винним Преосв. Константина за прикрі церковні відносини в Америці і де вона висказує співчуття ворохобникам? —Всечесніший о. Хлистун, якщо Ви ще колись схочете з ким полємізувати на сторінках католицьких часописів, то не забудьте, будь ласка, памятати на відому народню пословицю: „Правдою світ перейдеш і т. д.“

Про такт о. Хлистуна не будемо писати, бо про се наглядно свідчить сам його допис! Дісталося в його дописах доволі усім! І редакторови „Ниви“, давньому і теперішньому, й „інформаторам“, і старокраєвому духовенству, всім „особлившим українським католикам“ і всім „маленьким людям“, що пишуть в „Ниві“ — остав гарним і чистим тільки о. Хл. і його приятель, що то йому так сердечно гратулював його успіхів у публіцистиці.

З огляду на висше наведені докази, які вказують, що ревному дописувачеви „Н. З.“, о. Хлистунови бракує найпримітивніших засад, які обовязують кождого, хто хоче вести поважну дискусію, ми невимовно жаліємо, що були на силу до неї втягнені і більше до сеї справи повертати не будемо. Тільки люди із затишного Vatervliet можуть собі нині позволити на таку безглузду і недоцільну полєміку. Ми маємо доволі своїх журб і смутку і терпінь, щоби в нинішніх часах заниматися такими безконечно малими і безвартісними справами, як дописи о. Хлистуна в „Новій Зорі“.

.....

Програма викладів

на Гр.-кат. Богословській Академії у Львові

в зимовім семестрі акад. року 1930/31.

I. РІК

о. проф. Др. Тит Мишковський:	Ісуорія біблійна Стар. Зав. .	5 год.
	Пояснення вибраних частей св. Письма Ст. Зав. на основі церк.-слов. тексту	3 год.
	Граматика єврейської мови .	2 год.
о. Др. Василь Лаба:	Біблійна герменевтика . . .	1 год.
о. Др. В. Максимець:	Logica, Ontologia, Critica	8 год.
о. Др. Мик. Конрад:	Історія старої і клясичної фільософії	2 год.
о. проф. Др. С. Кархут:	Граматика церк.-слов. мови .	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літургіка: Про храм і церковні сосуди	1 год.
Проф. Др. М. Чубатий:	Загальний просеминар . .	1 год.

II. РІК

о. Др. Ст. Сампара:	Dogmatica fundamentalis: Inquisitiones praeviae. De Christo Legato divino	5 год.
	Theodicaea: De existentia Dei	1 год.
	Cosmologia: De mundo . . .	2 год.
о. проф. Др. Теодозій Галущинський:	Історичні й ексегетичні пояснення до поодиноких питань життя Г. Н. І. Хр. . .	2 год.
	Прославлене життя Спасителя. Ексегеза на основі церковно-словянського тексту	2 год.

	Друге послання св. Ап. Павла до Коринтян. Ексегеза на основі грецького тексту . . .	1 год.
	Сирійська і арамейська граматика	2 год.
о. Др. Василь Лаба:	Введення до св. Книг Нов. Зав. (загальне)	2 год.
	Патрольогія	2 год.
о. Л. Лужницький:	Історія всемірної Церкви від її заснування до XIV Всел. Собору	3 год.
о.проф.Др.С. Кархут:	Граматика церк.-слов. мови: Іменникова деклінація прикметників і дієприкметників; числівники і займеники. Граматичне пояснення Полунощниці повсякденної ч. II і суботної . . .	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літургіка: Начерк вечірні, повечерія і полунощниці . .	1 год.
о. Др. Мик. Конрад:	Етика	2 год.
Др. В. Залозецький:	Християнська археольогія . .	1 год.

III. РІК

о. проф. Др.Й.Сліпий:	Dogmatica specialis (De Sacramentis in genere. De SS. Eucharistia et Poenitentia) . .	4 год.
	Exercitationes practicae . . .	1 год.
	Історія схолястики	1 год.
о. Др. І. Цегельський:	De principiis theologiae moralis	5 год.
	Casus conscientiae	1 год.
о. Юліян Дзерович:	Катихитика	2 год.
	Педагоґіка	2 год.
о. проф. Др.С.Кархут:	Граматика церковно-словянської мови. Конюґація І Граматичне пояснення Утрені Ч. II. Часів І. і III.	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літургіка: Церковний рік в його подвижній части . .	1 год.
о. Др. Іван Фіголь:	Головні правила гомілєтики .	2 год.
Проф.Др. М. Чубатий:	Історія уніонних змагань на Україні до Берестейської Унії (1596)	3 год.
	Історичні вправи: Інтерпретація вибраних текстів . .	1 год.

IV. РІК

о. Др. Я. Левицький:	Пастирська богословія: Про св. Тайни	4 год.
	Годегетика	1 год.
о. Др. І. Цегельський:	Casus conscientiae	1 год.
о. Др. Іван Фіголь:	Гомілєтичний семінар: Як виголошувати проповіди . .	1 год.
	Моральна богословія: Про VII Божу заповідь	1 год.
о. Др. Андрій Іщак:	Ius canonicum sec. C. J. C. respectu Eccl. dissid. habito	3 год.
	Theologia dogmatica Orientalium dissidentium. (Pars generalis)	2 год.
о. Др. Василь Лаба:	Ius matrimoniale	2 год.
о. Юліян Дзерович:	Практичні вправи в навчанню релігії	2 год.
о. Проф. Др. С. Кархут:	Граматика церк.-слов. мови: Граматичне пояснення Обідниці, Вечірні і Повечерій	1 год.
	Семінар церковно-словянськ. мови	1 год.
о. Стефан Рудь:	Літургіка: Пояснення церковного правила і Служби Божої св. Івана Золот. . . .	1 год.
о. Др. М. Конрад:	Соціольогія	2 год.
Проф. Др. М. Чубатий:	Історичний семинар. (Читання праць)	1 год.
Др. Ром. Ковшевич:	Семінар канонічного права: Рішення українських церковних синодів	2 год.
Др. В. Залозецький:	Історія церковного мистецтва	2 год.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

Друковано в друкарні Щасного Беднарського, в аренді „Ґрафічного Промислу" Львів, Ринок 9. Телєфон 76—14

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

ЛЬВІВ, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)

Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкуренційні. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго.

Жадайте цінників.

Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щиру подяку Вп. П. Зваричеви Михайлови з Рогатина за артистичне виконаня Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і заразом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч. ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церковним.

За Комітет

О. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох
СОКЕРКА МИХАЙЛО
ВИТВИЦКИЙ ІВАН

Дентист ЯКІВ НАСС

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телєфон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Ліченя, пльмбованння і винимання зубів без болю. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети

в найбільшім виборі і найдешевше продає

одинока українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМИШЛЬ Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду

Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, І п.

Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є *приватними підприємствами*, а „ДОСТАВА" є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ і ПОПЕРТЯ.

Рік XXV. Листопад Ч. 11

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 18 зл. річно півріччо 9 зл., чвертьрічно 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

Конфіската 409

о. Др. Йосиф Сліпий
Ювилей Генія 410—417

Др. Г. Костельник
„Свої не приймили його“ 418—426

о. Д. Н.
Кілька вражінь з Лемківщини 426—429

Д. Державник
Сумерк „драгоманівщини“ 429—432

о. Петро Дзедзик
Монастир на Соловецьких островах 432—436

Відповідь Редакції 437—438

о. Й. Проць
Некрольог 439—440
Нові книжки 441—442
Всячина 442—448
Проповіди 161—176

ЛЬВІВ 1930.

До Вп. Передплатників Н И В И!

Минулого місяця ми вислали почтою всім Передплатникам, які залягають з повною передплатою, повідомлення та долучили почтові складанки. З сим числом розсилаємо також почтові складанки (чеки), де є зазначено, скільки хто мас доплатити до кінця ц. р. за передплату. Дуже прохаємо вирівнювати свої рахунки за цей рік (1930) бо кінцеві місяці року се тяжкий „передновок“ для часописів, що удержуються тільки з передплат як от і наш часопис.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Рік XXV. Листопад Ч. 11

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 18 зл. річно півріччо 9 зл., чвертьріччо 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 7. XI. 1930. roku.

Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty Nr. 10. czasopisma pt. „Nywa“ z daty Lwów, październik 1930 r. do Sygn. VI. l. Pr. 301/30 na posiedzeniu niejawnem w dniu 7. listopada 1930. r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie

postanawia:

uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 3. listopada 1930. r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie konfiskatę czasopisma pt. „Nywa“ Nr. 10 z daty Lwów październik 1930 r. zawierającego: 1) w artykule pt. „Skonfiskowane Pastyrśkie Posłanje Naszych Władyk“ w całości, 2) w artykule pt. „Hałyćkym okom po Wołyni“ w ustępie od słów „Cikawi“ do „Unija“ zawiera znamiona występku z § 300 i 305 uk. ad ustęp 1), zaś ad ustęp 2) zbrodni z § 65 a) uk., zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17/12 1852 Nr. 6 ex 1863 tj. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł.

Uzasadnienie:

Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej ustępów artykułów ma na celu pod 1) poniżyć w powadze zarządzenie władz administracyjnych odnośnie do episkopatu ruskiego potępienia publicznego akt sabotaży jakoteż usprawiedliwić stanowisko metropol. Szeptyckiego zajęte w liście pasterskim wobec władz administracyjnych a więc pochwalić czyny karygodne, pod 2) pobudzić do wzgardy i nienawiści przeciw administracji Państwa, co odpowiada znamionom zbr. z § 65 a) uk. i wyst. z § 300 i 305 uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Na oryginale właściwe podpisy.

Za zgodność
(Підпис нечиткий)
starszy sekretarz

Львівська державна наукова бібліотека
№ Ж 5060

о. Др. Йосиф Сліпий

Ювилей Генія

(З нагоди 1500-ліття смерти св. Августина † 430—1930)

В сумерку віків сияє ясно постать велита духа, св. Августина. Хоч ділить його від нас повних півтора тисячі літ, то мимо сего він нам такий близький і сучасний! Богацтвом гадок, інтуїтивною силою, буйною творчістю, в якій дав вислів розгонови життя і здоровому, вічно юному оптимізмови, універсальністю знання і начитання, словом, геніяльністю ума і серця приковує Августин нас до себе. Клич, який виписав на стягу людства, inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te, Domine — неспокійне наше серце, доки не спочине в Тобі, Господи — лунає ще голосніше нині, як в давніх віках. Бо нестримний потяг в чоловіці до вічного і невмирущого відзивається зі щораз то більшою стихійною силою. Захоплений вдовіллям похотей, котився в низ, а жаждою пізнання правди рвався в гору, пригнетений пекучими проблємами життя та заслуханий в таємні тони душі, він наче уособлює сучасну людину. В одночас Августин се один з найкрасших святих, якого видала Христова Церква. Богато внутрішніх мук стояло його, щоби з розпусного життя двигнутися до чистої любови Бога.

Життя і творчість Августина мимо слабого здоровля, нервовости і мелянхолійности, бурливі, як рідко в кого. Прийшов на світ в Тагасте, в Нумідії 354. р. Там і побирав першу науку. Батько його Патрикій був поганином, а мати Моніка глубоко побожна християнка. Вона то відложила охрещення сина, щоби з тим більшим душевним хісном приняв він пізніше сю тайну. Дальшу науку побирав він в Картагіні, де почав вести розпусне життя і від тоді то страшний демон похоти держав його в своїх міцних путах аж до приняття хрещення в Медіоляні. Свій духовий розвій представив Августин в Confessiones — Ісповідях. З дитинною щирістю розповів він всі свої блуди і пороки і на кождім кроці дякував Богови, що витягнув його зі змислового бруду і життєвого баговиння. Нераз кликав він в пізнішім життю: О, давна, але вічно нова красо, як пізно я тебе полюбив! Августин глубоко відчув найніжніші дрогання людської душі і вмів їх передати в геніяльний спосіб. З хлопячих часів згадує він про нехіть до греки і матиматики, про пристрасну любов до гри в мяч, несталість, неправдомовність, поверховність, безоглядність і жажду слави, честилюбіє аж до сліз — борони Господи, щоби хто його в чім перевисшив. Неначе завершенням тих пороків був

світський дух і змисловість. Пособляла йому в такім житті приналежність до маніхейської секти, яка вчила, що чоловік не є зовсім винуватий, а причина зла, се матерія-плоть. Гіркими слезами оплакувала Моніка рознузданість свойого сина. Тоді то мав сказати до неї картагінський епископ, що дитина, над якою пролято стільки сліз, не може пропасти.

По чотиролітних студіях реторики в Картагіні, отворив Августин свою школу. В тім часі завдяки неоплятонській фільософії покинув маніхейство. Та не довго провадив він школу. В 384. р. вибрався до Риму, звідки за посередництвом префекта міста Симмаха покликано його на професора реторики до Медіоляну. Там слухав він проповідей св. Амброзія з чисто реторичної цікавости, студіював дальше плятонську фільософію, піддався впливам зверненої до вічности метафізики та читав св. Письмо і вдумувався в надприродне обявлення. Завдяки сему поняття Бога усовершувалося щораз більше і він набирав щораз то ширшого погляду на фільософію. А вже найбільше захоплювала його особа Христа в євангеліях. Та мимо того демон розпусти держав його ще цупко в своїх тенетах. Рівночасно душевний неспокій змагався і розгорювалася страшна внутрішня боротьба. З одної сторони чув він про високе, духове життя христіян, вічне щастя, а з другої похіть і вдовілля пестили його змислову уяву. Благородна сила душі змагалася! Серед тих виснажуючих вагань, що пекли його мозок, почув він хлопячий голос: Tolle, lege — бери, читай! Він отворив послання св. Павла до Римлян 13, 13: „Жиймо чесно, не в гульні і пиянстві, не в любодійстві і розпусті, не в сварні і зависти. Але одягніться Господом нашим Ісусом Христом і не догоджуйте тілу в похотях".

Се була зворотна точка драми, яка відігралася з рівною силою хиба в душі другого генія, св. Павла. Августин кинув реторику і пішов до Кассіціякум близько Медіоляну до свойого товариша і став приготовлятись до хрещення, якого довершив св. Амброзій 387. р. Там поконав він скептицизм, чуство недуги і резигнації, які нікого не зробили ще щасливим, та схристіянізував найвисшу фільософію старинного світа. В мистецький спосіб представив він підшепти спокус: „Чи хочеш нас покинути? Від тої хвилі не буде тобі вже можна робити се і те на віки. І чого вони не пригадували мені, тими словами „се і те"? Боже мій, чого вони мені не шептали? І вже чув я їх ледви замітно, але не так, начеби вони свобідно виходили мені на зустріч, але немов шемрали вони за моїми плечима і дотинали мені на відході, щоби я ще оглянувся,... Сильна, нахабна звичка говорила мені: Чи ти думаєш, що будеш могти видержати без них? Але вона мовила се зовсім знеможена". (Confess. VIII, 11. MSL. 760/1).

Незабаром відтак вернув Августин до Африки. По дорозі в Остії умерла мати. В одній з глав „Ісповідей" згадує про бесіди, які вів тоді з матірю на тему блаженства: „Ми вели разом солодку гутірку; забувши на минуле, ми гляділи в майбутнє перед нами. Питали ми себе в присутности Правди, якою є Ти, яке буде вічне життя святих, якого око не бачило, ухо не чуло і жадного чоловіка серце не зазнало. І прагнули устами нашого духа за небесними водами Твойого джерела, джерела життя, що є в Тобі, щоби покріпившись ним, по нашій спромозі могли ми всесторонно розважити ще висший предмет... І коли ми так про нього говорили і за ним багнули, діткнулися ми його ніжно в хвилі найвисшого піднесення серця; тоді ми зітхнули, лишили там перетвори нашого духа і вернули знова до шепоту наших уст, яким зачинається і кінчиться слово. Та щож дорівнює Твойому Слову, що нам приказує і що, не старіючися, остає в собі і все обновлює". (Conf. XI, 10. MSL 32, 774).

В Африці, в Тагасте розійшлася скоро вість про вченість Августина і побожне життя. Се звернуло увагу епископа Валєрія в Гіппо, так що він висвятив Августина на священика, а відтак на епископа-помічника. По смерти Валєрія, Августин став гіппонським епископом. Новий епископ вів строге монаше життя в основанім ним монастирі, часто проповідував, піклувався вірними, роздавав своє майно, а навіть казав стопити церковні посудини і продати, щоби облегчити життя по нападах і знищеннях єретиків. Головно віддавався письменській праці, яку вважав своїм обовязком. В 400. році видно в Августина вироблені католицькі переконання, що наглядно виступають в „Ісповіддях" і „Божій державі". Закінчивши внутрішню боротьбу, гіппонський епископ взявся до поборювання жидів, єретиків, аріян, що перечили божество Христа, маніхейців, що вважали зло существом, а не незгідністю волі з божим законом, донатистів, які твердили, що важність семи тайн залежить від святости уділяючого, пелягіян з їх наукою, що чеснота і добрі діла залежні виключно від чоловіка, а не від ласки, надприроднього і неналежного божого дару. В творі De gratia et libero arbitrio доказав він конечність божої ласки в діланню, яка одначе не зносить свободи волі. Зі всіх тих боротьб о чистоту науки Церкви і її єдність вийшов Августин на африканських спорах, якими сам проводив, повним і славним побідником. Кидані ним його гадки, стали напрямними для цілих століть.

Та тяжка, всестороння праця серед недуг підкошувала його життя. Умер 430. р. будуючою смертю каянника, при облозі міста Гіппо Вандалами. Тіло спочиває в Павії, як дар

льомбардського короля Люітпранда, що купив мощі від прогнаних африканських епископів.

Тяжко дати огляд фільософічної, теольогічної, історичної, реторичної і душпастирської творчости сего всестороннього генія, а ще тяжше уняти його особовість. Августин се рідкий, повний чуства, прямолінійний характер. З „Ісповідей“ і фільософічних діяльогів видно наглядно, що був наділений незвичайно великою вражливістю в схоплюванню вражінь і відчувань. Ідеаліст, плятонік, при тім всім муж залізної волі і великий організаційний талант.

В життю милий, живої вдачі, радісний, енергічний, жадний знання і правди, а рівночасно повний чуства. Полет, досадність і барвистість мови надавала йому, реторови по званню, особливішого чару і зєднювала всіх. А всі ті природні дарування усовершували надприродні ласки. Велич характеру пробивається в щирій скромности. Лише „малодухи“ обстоюють свою непомильність і за всяку ціну і всюди хотілиби переперти свої погляди, не допускаючи ніякої завваги: „У всіх моїх письмах бажав би я собі мати не лише побожного читача, але і свобідного поправника... Не послуговуйся моїми творами, як канонічними письмами“. (De trinit. III proem. n. 2. MSL, 42, 869).

Він бачив межі свойого знання, бо ніхто на землі крім учительського уряду Церкви не є непомильним, хоч як авторитетно і самопевно він виступав би. І в тім духа велич, щоби пізнати свою неміч! При кінці життя написав Августин „Retractationes“, в яких перевів безпощадну самокритику і посправлював свої попередні хибні погляди.

До характеристики особи св. Августиина належить підкреслити його велику гуманність і вирозуміння для людської немочі. „Хай ті вас ненавидять“, писав до маніхейців, „що не знають, скільки стоїть труду знайти правду і оборонитися від блудів“. (Contra ep. Man. 2, MSL 42, 174). Переписувався він з цілим тодішним церковним світом і своєю наукою зачудовував вірних і єретиків, папів, епископів і богословів. Гіппонський епископ се найбільш творчий ум першого християнського тисячліття на Заході. Він був для нього міродайним авторитетом. На нього покликувалися папи в рішеннях як на вислів католицького переконання. Тому вже св. Єронім предсказував, що будуть величати його „Catholici te conditorem antiquae rursum fidei venerantur atque suspiciunt“. (MSL 22, 1180), а св. Бернард назвав його: Maximus post apostolos ecclesiarum instructor (MSL 182, 405). Одним словом Августин злучив в собі церковний дух Кипріяна, оригінальність Тертуліяна і всесторонність Орігена. Практичний змисл Римлянина йшов в парі з быстроумністю і рухливістю Грека. Жаден латинський письменник з па-

тристичної доби не полишив так богатої спадщини як Августин. Видання Міня (Migne) обнимає 16 грубих томів.

У фільософії Августин плятонік, бо Плятон найбільше зблизився до християнства. Цілий світ, підпадаючий під змисли, се відбитка божих ідей. Істнує ріжниця між світом духовим і змисловим. Плятон приймав, що істнує два світи, духовий, в якім перебуває правда, і світ змисловий, якого істнування приймаємо зором, слухом і чуттям. Перший є правдою, другий є світом подібности, сотвореним на подобу першого". (C. Acad. III., 17 MSI. 32, 954). Наші поняття є також відблеском божих ідей, духового світа. Августин справив Плятона, додаючи, що ідеї, які є рацією світа і думання, не мають власного істнування, але істнують в умі божім: — В Бозі є причина всіх змінних річей і незмінне начало всього проминаємого і в нім жиють відвічні рації всіх нерозумних і часових творінь. Світ остільки істнує, оскільки відзеркалює в собі відвічні божі ідеї. З видимого світа повинні ми підноситися до невидимого і з него пізнавати незмінну відвічну правду. У видимім світі криються вічні і незмінні первні. Треба основно пізнавати явища, бо вони є ступенями, по яких доходимо до нескінченості і ідей. Зі всього сотвореного світа займає душа найвисше місце в істнуванню, а тому що вона злучена з тілом — матерією, є найкрасшою обсерваційною площиною, на якій найсовершенніше унагляднюється для нас дійсність. Августин справді незрівнаний обсерватор людської душі! Deum et animam scire cupio — була його життєва девіза! Залюбки застановлявся гіппонський епископ над душею, її одністю і проявами, і найскритшими її закутинами. У чоловіці є щось таємничого, о чім не знає навіть його власний дух. Та самою аналізою психічних функцій не вдоволявся він, але пішов до самого ядра проявів — субстанції душі і її безсмертности. — Душа, се не сума психічних актів, звязаних свідомістю. Навпаки свідомість говорить про істнування підмету „я", що жиє, відбирає враження, думає. Душа пізнає себе зі своїх актів.

Істнування Бога доказує Августин не лиш зі зовнішнього світа, але і з душі. Чоловік має вроджене бажання щастя і пізнання правди, а щастя не лежить в шуканню правди, як вчили плятоніки, але в її посіданню. Сей факт вродженого бажання можна пояснити собі лиш тим, що істнує незмінна правда, яка всіх освічує, і найвисше добро, що обнимає всі добра і всіх ущасливлює. Бог є понад всі часи і щойно зі сотворенням світа починається час. Существо і якість (substantia і qualitas) в Бозі є тотожні, бо божа суть недопускає ніякої зміни. Звершенність божа являється в нашім пізнанню так, як краски заломаного світла.

Відношення розуму до обявлення характеризує висловом: Intellege, ut, credas, crede, ut intelligas. Зрозумій, щоби повірив і вір, щоби зрозумів (Sermo 43. VII, 9. MSL. 38, 258). Умом пізнаємо факт обявлення і рації, які змушують нас до приняття обявлення. Обявлені правди стають відтак предметом пізнання.

Головним твором Августина є De trinitate. Се є й загалом найглибша патристична книга про Пресв. Тройцю із него через довгі віки черпали своє знання католики. Автор виходить від вислову Бога — сотворімо чоловіка на образ і подобу нашу. Обявлені є три особи божі, отже чоловік, а ще більше душа з розумом і волею відбиває в собі троїчність осіб. Затим між Льогосом-Словом а нашим пізнанням заходить анальогія, як знова між актом дихання любови і Св. Духом. Любов залежна є від пізнання, бо nihil volitum nisi praecognitum. Отже Дух Св. походить і від Сина. Всі ділання на зовні (сотворення світа, удержання і т. д.) є спільні трьом Особам, бо сі акти походять від природи Божої. яка всім трьом Особам Божим є спільна. Сей психольогічний підхід до таїнства Пресв. Тройці є дуже оригінальний і він ляг в основу пізнішої схолястичної спекуляції про Пр. Тройцю.

Рівнож виказав Августин свою оригінальність в розумовім уняттю обявленої правди про порушення ума і волі ласкою божою. Переживши сам страшні моральні упадки, він відчув на собі ділання ласки божої, звязок, який безпосередно лучить душу з Богом. Власним досвідом переконався він, як слаба і найблагороднїша людська душа, коли не утвердиться через христіянське виховання і як нещасливий той, що шукає радости в недозволених тілесних втіхах: „Ти все був близько мене своїм милосерним гнівом, мої недозволені втіхи поляв та гірким болем, щоби я навчився шукати радости без терпінь і не найшов відтак ніщо крім тебе, Боже“ (Conf. II, 2. MSL. 32, 676). За глубокі трактати проти Пелягіян дістав він титул Doctor gratiae.

Від упадку прародичів не має чоловік тої ненарушимої природи, в якій був сотворений. Будяться в нім мимоволі пожадливости і похоти, які пруть до згоди волі на гріх і які насильно треба поконувати і поборювати. Без ласки божої чоловік не може зробити ніщо надприродно доброго і заслугуючого на небо.

Правдива Церква є одна, апостольська, свята і католицька. Августин розріжнював видиму і невидиму Церкву. „Многі, що здається, є зовні, вдійсности є внутрі Церкви, а такі, які здавалобися, що є внутрі, є поза Церквою“. (De bapt. V, 27, 38. MSL 43, 196). Від него походив по осудженню Пелягія в Римі вислів, пізніше одначе спрецизований: Roma locuta, causa finita.

В Христі приймав дві природи незмішані і одну особу Сина. Зворушення душевні будилися в природі людській Христа за згодою свобідної волі. Христос після Августина то великий вчитель, що веде нас до правди, він мудрець, що є для нас зразком життя. Мати Божа зачата без первородного гріха.

В біблійних студіях держався Августин перекладу Itala і св. Єроніма. Вправді єврейської мови не знав, але порівнував латинський текст з грецьким. Крім буквального змислу приймав і алєгоричний. Лиш виложення св. Письма Церквою є правдиве і вона є тут найвисшим авторитетом. Августин сотворив біблійну герменевтику, науку про пояснювання св. Письма. Від нього походить також богато душпастирських письм про боротьбу з гріхом, супружество, дівицтво, монашество і и. Августин є рівнож творцем катихитики, науки про навчання правд віри (de catechizandis rudibus) і гомілєтики про проповідання Божого слова. Він є найбільшим християнським бесідником Заходу. Зразу старався о штучний вислів, антитези і гру слів, пізніше одначе дбав о якнайбільшу простоту. При тім його мова все гнучка і ядерна. Подекуди робив він примінення до життя і з льогічною послідовністю розвивав свою тезу.

І так пояснюючи Пс. 33, 13, „де є такий чоловік, що любить життя і бажавби бачити щасливі дні", Августин дає відповідь, оперту на глубокій психольогічній обсервації: „Не відповідає кождий з вас? Ось тут. Бо чиж є між вами такий, що не любить життя і не бажавби діждатися щасливих днів? Чиж не нарікаєте день в день якраз на се та не воркотите: Як довго будемо се терпіти? З дня на день гірше, за часів наших предків було все таки красше, то були лучші часи! Та як би ти спитав твоїх дідів, то вони так само нарікалиби на свої часи. Наші батьки були щасливі, а ми нещасні і переживаємо лихі дні. Ми думали, якщо умер би був панующий, прийшлаби полекша, а так воно гірше! О Боже, дай нам щасливі дні!... Все будуть лихі дні на світі, але і добрі в Бозі. Щасливі хвилі переживав Авраам, але внутрішні в серці; мав лихі, коли задля голоду покидав свою загороду і шукав хліба на прожиток. Так всі шукали. Мав може Павло щасливі дні, коли казав: „Я терпів голод і спрагу, холод і наготу". (MSL 36, 317).

В монументальнім творі De civitate Dei гіппонський епископ зясував погляд на відношення християнської релігії до держави. Притоку до написання сего твору дали закиди поган, немовби то християни стягнули гнів богів наримське царство, яке знищив Алярих 410. р. В перших десяти книгах виказує автор, що поганство непотрібне до щастя ні в сім ні в майбутнім життю.

Християнство і римське царство, то представики двох держав, civitas Dei (добрі ангели і люди) і civitas terrena (починається з упадком злих духів), які ведуть зі собою завзяту боротьбу, Відтак переповідає історію світа, зясовуючи при тім історіософічні погляди. Се перша фільософія історії, якої основи не стратили ще й нині свойого значіння. Твір попереплітаний археольогічними екскурсами і цитатами з ріжних клясичних, декотрих пропавших вже творів, які цікаві передовсім для фільольога. Августин опрокинув поганське поняття держави як найвисшої ціли чоловіка і створив поняття християнської держави, яка має помагати чоловікови в осягненню вічного життя і тому повинна опиратися на моральних законах. Великому заборчому царству протиставить Августин малі держави в сусідській згоді і співжиттю, хоча і великі держави не повстають без божого Провидіння. Державна влада не повинна ніколи датися обманути милозвучним підхлібством і себе не боготворити. В „Божій державі" Августин представив Христове царство, не думаючи про здійснення своїх поглядів в світовім християнсько-германськім царстві, на якого повстання і розвій він мав мимоволі ідейний вплив.

Августин схристіянізував і цілу поганську етику. Він опер її на любови: Ama et fac, quod vis. Любов Бога і ближнього є законом. Всі справедливі зарядження опираються на lex aeterna, всемогучій Божій волі. Любов Бога і Кантівський імператив з автономною етикою стоять отже проти себе як непримиримі вороги. Тим висшим і благороднішим стає чоловік, чим більше полюбить Бога і пожертвує себе.

Зразу бачив Августин ідеал чоловіка в анахоретови, що вдоволяючися чимнебудь, жиє чистим життям і розмовою з Льогосом та пізнанням його краси, чується щасливим. Відтак просвічував йому як зразок вчений, якого місце заняв з часом святий, що йде звершеннішою дорогою, від дороги наук, а саме дорогою любови. Підчинення Богови заспокоює чоловіка повніше, ніж світські дисципліни.

В письмах Августина пробиваєтся все серце і любов, які розгрівають і найхолодніший предмет. Рівночасно видно субєктивну працю і змагання при розвязці проблєми, які в инших учених звичайно хозаються за холодний, обєктивний суд.

І в найглубшій спекуляції не тратив він контакту з релігійно-церковним життям, як і загалом черпав з життя свої теми. Через те його твори були такі актуальні, займаючі і живі.

о. Др. Г. Костельник

„Свої не приймили його“

(Продовження)

На іншому місці в талмуді находиться анекдота про одного праведного „фільософа“ (християнина) і Імму Шалом, жінку рабіна Еліезера, а сестру рабіна Гамалиїла. Імма Шалом захотіла поглузувати собі з християн. Запитала фільософа: чи вона може дістати якесь віно (золоту лямпу) з родинного майна, хоч має брата (а закон Мойсея в такім випадку не дозволяє сього). Фільософ відповів: Нехай тобі дадуть! „Від дня, відколи ви вигнані з вашої землі, закон Мойсея від вас віднятий, а дане вам євангеліє“ (в оригіналі: „ложна книжка“ — „awen gillajon“). А другого дня рабін Гамалиїл сказав до фільософа: „Я переглянув конець книжки, а там написано: „Я не прийшов, щоби від науки Мойсея щось відняти й не, щоб до науки Мойсея щось додати“ (стр. 53).

Клявзнер (з Nickolson-ом і Herford-ом) думає, що отся подія сталося небавом по збуренню єрусалимського храму римлянами, десь около 73 р.

Одначе стоїть отвертою квестія: чи та анекдота є історичною, чи тільки видуманою? На всякий випадок євангеліє тут уже виразно згадується, а навіть наводиться одно місце з Мат. 5, 17, хоч і доцільно перекручене (замісць „тільки доповнити“—написано: „й не, щоб до науки Мойсея щось додати“).

Сей рабін Еліезер (син Гіркана), про котрого тут мова, був раз суджений задля єреси, яка мала християнський характер. Вказують на се його вискази, записані в талмуді: „О, маловірні, тому ви не повинні журитися й говорити: що будемо їсти, що будемо пити, в що одягатися?... Тому не журіться про завтра“ (52).

На іншому місці в талмуді оповідається, що сього Еліезера вчив християнської віри „Яків з села Сеханії“, котрий каже про себе: „Так учив мене Ісус Назорянин: З місця нечисти ви прийшли й в місце нечисти ви повернетесь“ (45).

Про якогось іншого рабіна Еліезера (сина Дама) оповідається, що його вкусила гадюка, а Яків з села Сама (або Сеханія) прийшов до нього, щоби його в імени Ісуса бен Пандера уздоровити. Еліезер не хотів на се згодитися, щоби єретик його уздоровлював, і помер ще заки Яків вспів намовити його.

Клявзнер думає, що сей Яків се Яків апостол, брат Господень.

Ось так виглядають важнійші місця в талмуді, що відносяться до початків християнства. На деяких місцях талмуд називає Ісуса „сином Пантери або Пандери" (ben Pantera—Pandera). Вже поганин Келзій (178 р.) воював тим проти Христа, кажучи, що про се довідався від одного жида: „Мірям - Марія була прогнана своїм мужем, теслею, задля перелюбу. Зі стиду вона скиталася від села до села, й тайно породила Ісуса, котрого батьком був один жовнір іменем Пантера". Оріген, щоби якось „злєгітимізувати" отсю злобну жидівську видумку, припускав, що батько Йосифа, мужа Преч. Діви, називався Пантера. Алеж для нас нині ясно, що се тільки злобна жидівська пародія Христового роду й родження. Преч. Діва породила Сина на дорозі, а тут Марія родить сина на „бездоріжжю"; Преч. Діва породила сина без (людського) батька—тут без батька в звичайнім розумінню, з перелюбу; а жовніром-поганином зробили жиди того невідомого батька тому, щоби Ісус не був по крови правдивим жидом. Але відки довідався сей жид, що оповідав Келзієви, як невідомий батько, жовнір-поганин, називався? Чому він мав би носити якраз таке, підхоже для жидівських цілей (щоби Христа зогидити), імя „Пантера" (дике звіря пантера)? Автори Nietsch і Bleck, а до них пристає також И. Клявзнер, ясують сю справу так, що імя „Пантера" се перекручене грецьке слово „parthenos". Нехай говорить сам Клявзнер: „Жиди завсіди чули, що Ісуса християни називають „сином діви" — υἱός τῆς παρθένου; тому прозвали вони його згірдно „бен га—Пантера", т. зн. „син Пантери". З часом забулося, що Ісус був прозваний по своїй матери, й назву „Пантера" або „Панторі" або „Пандера" стали вважати за імя Ісусового батька" (25).

Так остаточно паде стара злобна байка, якою ще й нині деякі півінтелігенти воюють.

Менше відомим є в християнськім світі, що на деяких місцях талмуд (рабін Хізда і товариші) називає Ісуса „сином Стади" (ben Stada). Клявзнер також сю назву ясує анальоґічно до „Пантера". „S'tath da" зн. „вона була своєму мужеви невірною". Отже назву, яку рабіни спершу були придумали для матери Ісуса Христа, з часом, через забуття, перенесено на його батька (25).

Талмуд се збірник мудрощів визначнійших рабінів. Один рабін щось „сказав", другий—пізнійший—щось до того доповів, з незнання історії перекрутив факти, довільно видумав. Критичного історичного замислу нема в талмуді ні на лік. Рабінатська догматика й ексеґеза, гра слів на основі св. Письма—ось се живчик талмуда.

До попередних примірів ще один. Кажеться в талмуді: „Ісус мав пятьох учеників: Матгаі, Накаі, Незер, Буні

і Тгода". Кожде з тих імен має ad hoc дібране значіння в єврейській мові: Матгаі—коли, Накі—невинен, Незер—ein Sprössling, Буні—мій син, Тгода—подяка, хвала.

Жиди судять тих Христових учеників. Вони викручуються, покликуючись на якесь місце зі св. Письма і на значіння свойого імени; одначе жиди (рабіни) ще красше оперують тою штукою, і таки всіх тих Христових учеників засуджують на смерть.

Ясно, що в сім оповіданню нема ні крихітки історичности.

Знаємо з досвіду, як легко забуваються імена, числа, дати. По 20—30-тьох роках чоловік уже не памятає їх і переплутує, хиба що спеціяльно культивував їх память.

Память Христової історії і початків Церкви культивувала Христова Церква, а не жиди. Тому вірний образ Христа й початків його Церкви треба і можна шукати тільки в христіянських жерелах (св. Письмо Н. Завіта), а не в жидівських. Ось таке наше заключення.

Б) Толдотг Єшу. Є в жидів окрема, старинна книжка про Ісуса з Назарету. Її заголовок був ріжний: „Толдотг Ешу", „Ма'азег Талуй", Ма'азег д'отгов'етгб'но" і ін. Се злобний памфлєт на Ісуса, на якого текст зложилися талмудські клевети й нові видумки.

Ось короткий зміст сеї жидівської книжки:

Йоханан (Іван), з дому Давида, богобоязний і вчений у торі (в інших верзіях на підставі талмуду: Паппос, бен Єгуда), заручився з Мірям з Вифлеєму, розумною і чесною дочкою одної вдови. Але Мірям сподобав собі уродливий, одначе лихий Пандера (або бен Пандера). Він прийшов до неї одної суботи, власне підчас її менструації, в ночі. Мірям думала, що се її наречений, і по даремнім спротиві, віддалась йому. Йоханан, бачучи свою наречену вагітною, втік до Вавилону. Мірям породила сина, котрому дала імя свого вуйка „Єгошуа", яке опісля змінили на „Єшуа". Хлопця обучував в торі один спосібний учитель. Але хлопець вдався дерзький, що глузував собі з Мойсея і з Йотора (тестя Мойсеєвого) тай біля мудреців переходив з ненакритою головою. Тому (sic) учені проголосили його бастардом, зачатим підчас менструації. Мірям і сама се признала (як у талмуді).

Ісус утік опісля до Єрусалиму, і в храмі навчився вимовляти „невимовне імя" (Ягве). На брамі стояли мідяні пси, котрі загавкали на кождого, хто се довідався, й він забував вимовляти „невимовне імя". Але Ісус написав се імя на пергаміні, й зашив собі його в лидках. У Вифлеємі

проголосив себе месією і сином божим. Щоби се доказати, творив чуда при помочі „невимовного імени“. Уздоровив одного хромого й одного прокаженого. Привели його перед царицю Єлену (!), яка тоді в ізраїлі панувала, щоб його засудила задля чарів. Але коли Ісус воскресив одного мерця, цариця стала хитатись у вірі. Ісус пішов до Галилеї, де творив численні чуда й потягав нарід за собою.

Мудреці ізраїля вважали за конечне, щоби одному з Ісусових учеників, а саме Юді Іскаріото (в інших верзіях: Юді ha-Chassid) повірити „невимовне імя“, щоб і він міг чуда творити. Ісус і Юда прийшли перед царицю. Ісус полетів у воздух, а Юда ще висше, і занечистив його так, що Ісус упав на землю (що за плюгавство жидівських „мудреців“!). Цариця тепер засудила Ісуса на смерть, віддаючи його мудрецям ізраїля, але ученики відбили Ісуса від мудреців ізраїля, і втікли з ним до Антіохії. Відти пішов Ісус до Єгипту, щоби принести чари. А Юда замішався між його учеників, і вкрав йому „імя“. Ісус пішов другий раз до Єрусалиму по „імя“. Юда зрадив се мудрецям ізраїля, які зловили Ісуса в храмі, і в навечіря пасхи, в пятницю, повісили його на качані з капусти, бо ніяке інше дерево не хотіло його приймити тому, що Ісус „іменем“ закляв був всі дерева, щоби його не приймили, а качана капусти не вважав за дерево.

І того самого дня погребли його. Але Юда, огородник, виняв його з гробу, і вкинув в канал, що був у його городі.

Коли Ісусові ученики не найшли його тіла в гробі, прийшли перед царицю, й звістили їй, що Ісус воскрес. Цариця повірила, й хотіла повбивати всіх мудреців ізраїля. Тепер усі жиди плакали і постили, аж доки рабін Танхума (який жив в V ст. по Хр.!) з помічю св. Духа не віднайшов тіла Ісусового в городі Юди. Тоді мудреці ізраїля витягнули Ісусове тіло, привязали коневи до хвоста, й приволікли перед царицю, щоб їй показати, як вона дала себе обманути.

Дальше слідує оповідання — з таким самим психольогічним кольоритом — про апостолів (яких було 12) і навіть про Несторія і його науку.

Одні вчені (Krauss) думають, що „Толдотг Єшу“ було готове вже коло 500. р. Клявзнер думає, що нинішний текст сього памфлєту походить не скорше X в. Одначе сам Клявзнер признає, що книжка з титулом „Толдотг Єшу“ істнувала між жидами вже в V ст., а опісля мав її в руках Агобард, епископ Ліону, який згадує її ок. 830. р. в своїй книжці „De judaicis superstitionibus“; а також книжка Грабана Мавра, архіепископа Майнцу, „Contra Judaeos“ в 847. р. вказує на зміст книжки „Толдотг Єшу“.

Ось таку книжку, повну низького плюгавства й ідіотизмів, полишила жидам їх традиція про Ісуса Христа.

Зрозуміло, що в нинішних часах історичної критики, позитивізму, раціоналізму, натуралізму й атеїзму жидівські вчені можуть тільки стидатися книжки „Толдотг Єшу“ й приневолені заняти зовсім нове становище супроти Ісуса з Назарету. Як сказано, се й є ціллю Клявзнера: обоснувати те нове становище.

В) Йосиф Флявій. Се найвизначнійший жидівський історик (родж. 37—38 р. по Хр.), учасник жидівської революції проти римлян в 70 р. Він є автором двох книжок: „Жидівські старинности“ і „Історія юдейської війни“. Треба йому признати, що має першорядний талант оповідання, в противенстві до талмудських „мудреців“ визначається історичним критичним змислом, інтересом і обсерваційою.

В „Старинностях“ находяться два місця, котрі відносяться до Христа і христіян. Особливо важне перше місце, яке наведемо в цілости:

„В тому часі (себто коли Пилат був римським намісником в Юдеї) жив Ісус, мудрий чоловік, якщо його можна називати чоловіком (σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή). А саме був він творцем уповні неімовірних діл і учителем усіх тих людий, котрі готові з радістю приняти правду. Так притягнув він до себе богато жидів, як також богато греків. Він був Месією (ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν); і хоч Пилат на домагання найвизначнійших з нашого народу засудив його на хрестну смерть (ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν), всетаки ті, що його спершу полюбили, не стали йому невірними. Бо він явився їм третього дня знова живий (πάλιν ζῶν), як Богом післані пророки сей тисяч інших чудесних річий про нього заздалегідь звістили. І ще й до нинішного дня істнує порода (φῦλον) христіян, як вони по ньому прозвали себе“.

Якщо се місце автентичне, так тоді поміж нехристіянськими жерелами воно є найсильнійшим і найважнійшим історичним свідоцтвом для Христа. Але чи воно автентичне?

Є вчені, котрі вважають се місце в цілости за пізнійшу — очевидно христіянську — інтерполяцію. Як рації подають: а) що Йосиф Флявій, жид фарисей, не міг з таким признанням писати про Христа; б) він є автором, що любить подрібнійші описи, і колиб згадував про Христа й Христіян, то написав би більше, а не так мало — особливо, коли зважити, що Йосиф написав свої „Старинности“ ок. 93 р., а тоді христіянська віра вже була дуже поширеною так Schürer, E. Norden).

Й. Клявзнер є того погляду, що тільки підчеркнені речення (які ми за ним так само навели) є інтерпольовані, а решта є автентичною. Як рацію подає тільки те, що Йосиф не міг так писати про Ісуса.

„Йосиф не міг про Христа писати: „він був Месією“; а Оріген два рази стверджує, що Йосиф не вірив в месіянство Ісуса“ (69). Клявзнер навіть подає вік, у котрому християнські копісти ті речення інтерполювали.

Клявзнер навіть подає вік, у котрому християнські копісти ті речення інтерполювали.

„Кажемо: в III. століттю, бо Евзебій, котрий жив у IV. століттю, знав автентичні й неавтентичні части, і поклику-вався на них після потреби, а Оріген, котрий жив в I. половині III. століття, взагалі не згадує сього місця, бо воно для християнства його часів... не мало ніякого значіння тому, що в оригінальній, непідробленій формі не містило нічого такого, що свідчило би для Ісуса як Месії і Божого Сина“ (72).

Інші автори, як Eisler, Berendts, Grass, Birch, ціле се місце в „Старинностях“ Йосифа Флявія признають за автентичне. Основнійша критика тексту й обставин домагається щоби й ми заступали сей погляд.

І так: а) контекст сього місця льогічно вповні суцільний; одно речення оправдується другим. Сказано: „А саме він був творцем уповні неімовірних діл“, якого речення Клявзнер не квестіонує, алеж воно льогічно оправдує попереднє речення, заквестіоноване Клявзнером: „Якщо його можна уважати за чоловіка“. Атже хто є „творцем уповні неімовірних діл“, сього годі вважати за чоловіка в звичайнім значінню. Виходить, що Клявзнер повинен би також те друге речення („А саме він був...“) уважати за інтерпольоване. Подібно річ мається з реченням: „Він був Месією“. Воно вяжеться з попередними реченнями („якщо його можна називати чоловіком“ — „творець уповні неімовірних діл“ — „Месія“), а наступне речення: „І хоч Пилат... засудив його на хрестну смерть, всетаки ті, котрі спершу полюбили його, не стали йому невірними“ — психольогічно оправдує попередно піднесені „неімовірности“. Сеж неімовірне, щоби ученики Христові не спроневірились йому, хоч Пилат розпяв його, колиб Христос не був „творцем уповні неімовірних діл“, „надлюдською особою, колиб по смерти третього дня не явився їм. І так останнє квестіоноване речення: „Бо він явився їм третього дня знов живий...“ уповні умотивоване попередними.

Отже, як бачимо, аналіза тексту не дозволяє розривати сього місця на автентичні й інтерпольовані речення. Треба або ціле се місце признати за автен-

тичне, або ціле відкинути як інтерполювання.

б) Не дається подумати, щоби Йосиф Флявій згадав Ісуса, а не схарактеризував його відношення до жидівської ідеї „Месії", щоби бодай кількома словами не змалював його діяльности, щоби не згадав, що він дав почин до нової релігійної секти. А ті характеристики розвинено виступають саме в тих реченнях, котрі Клявзнер квестіонує.

в) У III. віці, коли ще тревали переслідування християн, коли між ними ще панувала жива, свіжа віра в божество Христа, оперта на живій історичній тяглости життя християнської Церкви, такі інтерполяції не мали би для християн ніякого інтересу.

г) Заключування Клявзнера з мовчанки Орігена про се місце в „Старинностях" не має достаточної льогічної основи. Оріген писав проти Кельзія („Contra Celsum"), а проти клевет Кельзія придався би був Орігенови навіть такий текст „Старинностей", який Клявзнер признає за автентичний.

З мовчанки Орігена більше правдоподібним було би заключувати про те, що в оригінальному тексті „Старинностей" або не було ніякої згадки про Ісуса Христа, або була некорисною для нього. Одначе ніодно з тих припущень не має солідних підстав.

а) Годі припустити, щоби Йосиф Флявій, списуючи жидівську історію I. століття по Хр., ні словом не згадав Ісуса Христа та християн. Досить широко описує він Йоана Хрестителя тай смерть Ап. Якова, брата Господнього. Отже або всі ті місця треба би вважати за пізнійші інтерполяції, або всі за автентичні. Авжеж місце, де Флявій говорить про Ап. Якова, на основі льогічної симетрії домагається попередної, бодай сумаричної, згадки про Христа і його діяльність.

б) Вповні оправдано вказує A. Réville на те, що ніякий християнин-інтерполятор не був би писав про Христа такими словами, які находяться в „Старинностях": не був би написав „мудрий чоловік", „неімовірні діла" (παράδοξα ἔργα), про апостолів „люблячі (ἀγαπήσαντες) його", про християнську віру чи церкву „порода", але сказав би був: „Син Божий", „чуда", „Апостоли" і т. д.

в) Стиль і психольоґічний кольорит на квестіонованих місцях уповні згідний зі стилем і психольоґічним кольоритом цілого твору Флявія „Старинности". А довші інтерполяції правильно зраджують „іншу руку". Флявій, пишучи свою книжку, мав на увазі поган-читачів, і старався підходити до них їхніми категоріями думання. Тому не каже „чуда" чи „знаки", але „неімовірні діла". Про Христа каже „мудрий чоловік",

про Йоана Хрест. „благородний чоловік“ — на зразок назв, які прикладано до поганських фільософів.

Флявій пише з симпатією не тільки про Ісуса Христа, але й про Иоана Хрест. тай про Ап. Якова. Правильно від фарисея—жида ми повинні би очікувати нападів на Христа і християн, а в Флявія находимо похвалу й признання. Ось се бентежить усіх й се є одинокою причиною, що деякі вчені вважають сі місця, або бодай найвизначнійші їх речення, за інтерполяції. Як історик жид-фарисей міг написати про Ісуса: „Він був Месією“?

Одначе на нашу думку те становище Флявія до Христа зовсім не є абсурдне. Я сам був нераз у подібнім положенню, як Флявій, а саме коли я находився за границею, між чужими людьми, які не мали ясних понять про відносини між українцями й поляками, й мене, як підданого Польщі, сяк чи так ідентифікували з поляком. Тоді я, не маючи змоги розяснити їм цілу справу, в коротких реченнях займав становище неначе поляка, бо в тих загальних похвалах (як н. пр. „Польща багата: має богато лісів, нафти і т. ин.“ в дійсности я й мій нарід партиципував.

Не сміємо спускати з ока, що Флявій писав свою книжку для поган. А перед поганами, які не могли визнаватися на всіх жидівських міжусобицях, він хотів похвалитися також Ісусом Христом.

У тих часах християнство ще уходило за жидівську секту, отже говорячи похвально перед поганами про Ісуса Христа, Флявій тим самим хвалив свій нарід. Очевидно при тім він не міг входити в подробиці, бо мусів би заявитися або за Христом, або проти Христа. А подаючи тільки загальний нарис Христа, він міг займати становище „неначе християнина“.

Колиж ще зважати на те, що Флявій дожив цілковитого розбиття фарисейських змагань і ідей (зруйнування храму, прогнання жидівського народу зі св. землі), а християнство, покищо з маркою жидівської секти, щораз більше розвивалося, так стане ще більше зрозумілим, що Флявій, який у своїх творах представляється зовсім неподібним до талмудських рабінів, безкритичних фанатиків, міг сподіватися по християнстві бодай якоїсь слави для ізраїля. Отже мав добрі рації похвально говорити про Христа і християн.

Так оконечно переконуємося, що нема ні найменшої солідної підстави оспорювати автентичність тих місць у „Старинностях“ Й. Флявія, котрі відносяться до Христа і християн.

На другому місці Флявій говорить про смерть Ап. Якова. А саме: що первосвященик Annas ben Annas в часі

по смерти римського прокуратора Феста, доки не прийшов його наслідник Альбін (в 62. р.), поспішився, щоби одного мужа, на імя Якова, брата Ісуса, прозваного Христом (τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ Ἰακωβος ὄνομα αὐτῷ), з іншими, котрих він обвинював в переступстві тори. привести перед синедріон, і засудити їх на укамінування. Але проти того незаконного поступування протестували навіть найревнійші послідуватели тори, й потайки післали скаргу на первосвященика до Альбіна і до Агрипи І, котрий мав право іменувати первосвящеників. Агрипа скинув Анну безпроволочно, а на його місце іменував Ісуса ben Damnäus.

(Продовж. буде)

.....

Кілька вражінь з Лемківщини

Богато пишеться і оповідається про Лемків, про їх русофільство, схизму, їх впертість, та все таки цікаво побачити їх зблизька, приглянутися їхньому життю, познакомитися з тамошніми відносинами, подивитися на них безпосередньо, а не через відповідно наставлені очиці часописних репортерів, щоби потвердити „свою" правду.

Лемки — так звуть їх від слова „лем" — самі себе називають русинами, руснаками, замешкують гори Карпати за Сяном по сей бік і по той в Чехословаччині. Числять їх на пів міліона. Лемківські села тягнуться під самі Татри. Їх говір відріжнюється особливо тим, що наголос паде все на останній склад та має богато словацизмів і польонізмів.

Коли переїздити через лемківські села, то подибується богато польських літників, що приїздять там передусім з Варшави на лікування до Криниці і на відпочинок. Сама Криниця ділиться на Криницю-живець і Криницю-село. Криниця-живець спольщена майже ціла, передусім через викуплення ерекціональних парцель тамошньої греко-кат. парохії і селянських ґрунтів під купелеві заклади і віллі. Навпаки Криниця-село заховало народній характер. Видніють українські написи, писані етимольогією. Прегарна велика многобанна церква опановує з узгіря цілу околицю. Не диво, сеж королева Лемківщини! Мурована і тим відріжнюється від інших. Також стилем стоїть осторонь. Звичайно лемківські церкви деревляні. Такі церкви зпереду подібні до старої башти, на якій спочиває найвисша башта, за нею низша копула, над престольною частю ще менша. Не рідко стрічаються старі іконостаси лучших іконописців XVI-го ст. Церква ще й тепер в Лемка справжній осередок цілого його життя і думання. Він цікавиться найменшою річю, а привязання до давньої традиції і жах перед винародовленням не

терпить нововведень. Можна сміло сказати, що мимо деяких хиб се найбільш церковне племя в українськім народі. Мабуть недоцінювання сеї ціхи викликувало непорозуміння в церковних справах. Лемко любить молитву, коли нема Служби Божої, то він бере книжку і сам в тім часі молиться.

Не треба аж довших студій, щоби переконатися о тім, що ціла Лемківщина остала позаду від цілого українського сучасного руху. Дуже рідко на селі (на пр. село Злоцьке, що завдяки там. священикови може бути зразком для Лемківщини) стрінеться читальню „Просвіти“ або кооперативу, а їх основування відтягнулиби лемка від його пересадностей в церковних справах і занялиби іншими справами. Вина лежить в великій части в тім, що лемківські парохії занимали під ряд кілька священичих родів та переходили з батька на сина. Витворилися своєрідні умовини і патріярхальні відносини села до священика, які зі всіми дрібницями хотять подекуди задержати парохи ще й тепер, не думаючи ніяк приноровитися до новочасного „лібералізму“ селян, якого набираються вони на роботах або поїздках. На тім тлі повстають тертя. Між священиками стрічається глубоко-побожні святі одиниці, яким добро Церкви лежить дійсно на серці, але не все здають собі справу з духа часу. Їх дійсно гризе т. зв. православна пропаганда і призадумуються поважно над способами, якби їй протиділати. Коли зайти на приходство, вас витають щиро і гостять сердечно зі справді старою українською гостинністю. Спитати в розговорі про причини православної пропаганди, то не почуєте вдоволяючої відповіди. Вони і не зовсім свідомі потайної, а то й явної агітації. А в котрих селах ширіться православіє? А от тут довкола: Ізби, Перунка, Милик, Фльоринка і др. Звідкиж почалося „православіє“ в Ізбах? Там був парохом великий любитель грецької мови. Гомера він напамять знає. За свої грубі провини був суспендований, перейшов на перекір на православіє тай агітує на ярмарках між селянами, що їм хочуть забрати „тверду, хлопску, руску віру“. В Варшаві має попертя і так деморалізує сусідні села. В другій парохії почалося від требів і невдоволені перейшли на „православіє“. Денеде негодували селяни, що жена священика стоїть коло престола, а не на церкві і звідси непорозуміння, що кінчаться апостазією. Через подвіря пароха переходили люди в ліс. Мимо заборони пароха вони дальше ходили. Священик виточив процес і виграв, але кільканадцять хат перейшло на православіє. Дооколичні священики радять йому перенестися. „Щоби всі до одного перейшли на православіє, то я не вступлюся і на своїм покажу“. Апостазій було би ще більше, якщо з переходом церква і приходство належалиби до „православних“. Ставити нову церкву і приходство, то для лемка завеликий видаток, хоч і на нього ча-

сом здобудеться. А наші дяки — тягне дальше господар — то також своєрідні фільософи. Роблять зїзди, тайні засідання і „радять" над вірою і церковними справами. Покутуємо за старі гріхи! В проповідях нарід чув замало про католицизм, а польське сусідство і страх перед винародовленням робило його лемкови чужим. Бо треба знати, що всьо, що „пілске", того лемко не любить. Та всеж не можна того пересаджувати, бо слідні латинські впливи в іконописі, різьбі і ін.

Подивляти треба, що на пр. села Шляхтова, Явірки, Біла Вода і Чорна Вода, положені коло самої Щавниці, яка також була колись українська, держуться своєї віри і народности, хоч окружені, неначе оаза, польськими селами.

Там знова в іншім селі не злюблять люде священика за його різьке українство.

Та переживають апостати заслужене розчарування. До села Перунки прийшов батюшка, всі дуже тішилися, нарід горнувся. Та небаром почав романс з сільською дівчиною і одної ночі зник з нею зі села. Сміх на цілу околицю, а рівночасно й наука!

А вже роля священика скінчена на селі, коли „міряни" не почують „всіх вас православних христіян". Якраз входить до кімнати один бувший провідник делеґації до Преосвященого Епископа в справі залишення „православних". „А чомуж ви так за тим словом впоминаетеся", спитаєте його. „А так є — відповідає — в старих, твердих книгах і ми так привикли. Коли чуємо „всіх вас" то нам здається, що всі телята, лошата. . . . і вас да помянет, наче би ми вже ніщо не значили". З огляду на той опір народу, богато священиків, мимо заборони, співали „всіх вас православних христіян"...

Найдавніші села, то Андріївка, дочерна Милика коло Жеґестова і Вафка в Грибівськім коло Фльоринки. Деякі села памятають часи наших князів. От вибираємося до Тилича, про якого привязання до свойого обряду і народности згадує о. Камінський. Дорога веде серед гір і високих смерек. В княжих часах воно звалося Орнава. Містечко розляглося в широкій кітлині, богато сонця, затишне місце. Далі видніє дорога через гору, куди ходили Тиличани до Мушини на богослуження. Он і церква деревляна новіша з 1870. р. а оподалік камінь, де стояла колишня стара, ізза якої почався спір. В польського пароха переховується хроніка, де докладно записана сумна історія тиличської громади.

Виходить священик з погідним лицем і запрошує до себе. Завдяки щирости господарів почуваетеся, як в себе дома. Видно кілька українських часописів на столі, знак, що дома цікавляться й іншими справами.

В церкві маєстатичний образ Матери Божої, ікона св. Варвари, яку лемки дуже почитають. В парохіяльнім архіві переховуються статути брацтва „Непорочного Зачаття Пречистої Д ви" затверджені епп. Шумлянським і Атанасієм Шептицьким (1759 і 1773. р.). Почитання Матери Божої серед лемків особливше. Оповідають, що коли приїздний батюшка виступив в однім селі проти Непорочного Зачаття, селяни розійшлися сейчас, а успіх православної аґітації зовсім знівечений.

Дальше веде дорога до Мохначки, в якій розгорілась була православна пропаганда та завдяки дбайливости пароха зовсім притихла. Шляхом тягнеться валка підвод, що везуть боровину, мінеральну землю до купелевих заведень в Криниці. В селі можна подибати коло хати карлика, кретина, чи, як кажуть лемки „бортака". Мабуть се вплив гірського тамошнього клімату. По дорозі між горами будихатки циган, що заходять сюди з Угорщини. Цікаво подивитися на Мушину, за княжих часів „Плохе". Мушиною названо від дідича Мухи. Та жаль серце стискає, з колишньої церкви ні сліду. Осталося лиш кілька родин, а прочі? Перед війною перейшли на „пільське", бо не хотіли платити конкуренції на нову церкву. Знова двірська служба примушена переходити на латинський обряд і так поволі Мушина спольщилася. Села назагал небогаті, як звичайно гірські оселі. Заробіток коло дерева, сіна, годівля худоби і т. п. се головні джерела прожитку. Так Войка, Злоцьке, Щавник і ін.

Світська інтеліґенція вихована в польських школах, володіє дуже добре польською мовою, а противно української не знає і не старається пізнати. Говорить страшенною тарабанщиною, мішаючи лемківський говір з польською мовою. Навпаки, коли говорити з простолюддям, то з приємністю можна дослухатися старих українських слів, або бодай слівних пнів.

о. Д. Н.

.....

Д. Державник

Сумерк „драгоманівщини"

(голос з кругів світської інтеліґенції)

„Супроти наслідків, які принесла нам драгоманівська доктрина, є Драгоманів демоном, якого наша історія впише на своїх чорних сторінках".

Отсі пророчі слова написав в 1913 р. в „Ниві" визначний наш священик і громадський діяч, бувший парох На-

стасова, бл. п. Евстахій Цурковський. Тоді це прокляття викликало обурення серед більшости українського громадянства, одурманеного драгоманівшиною. Тай не дивниця! Бож то були часи побідного тріюмфу драгоманівщини, панування її доктрини в найвульгарніших (створених епігонами Драгоманова) формах, як „попофобії", соціялістично-радикального чаду і т. д., коли в нас відбувалось друге з ряду (перше відбулось в р. 1909) віче української молоді у Львові зі своїми звісними антирелігійними рефератами і резолюціями, коли під впливом тогож віча зачала у нас організуватись „безвіроісповідна громада". І замітне, що майже без протесту зі сторони читачів, пропагандистичне оголошення ініціятивного комітету „безвіроісповідної громади" помістив найбільше тоді почитний дневник консервативних кол, якого одним з редакторів був явно афішуючий себе „анархіст".

Така була тоді могутність драгоманівщини, такий був лібералізм. І супроти того безрадна була та часть нашого громадянства, що ставилось критично до драгоманівщини. Безрадна була, бо драгоманівщина стала у нас страшною пошестю. Вона гангренувала вже друге з ряду покоління інтелігенції, захопила всю старшу молодь середних шкіл і студентів високих шкіл, розклада селянство. Розміри того морального спустошення усвідомимо собі, коли пригадаємо собі, що навіть в священичих кругах формулувався тоді дивний тип „попика-радикала", який то епітет уважався почесним в кругах „поступовців". Знаменний обяв для характеристики тих часів!

Дійсно неабияку цивільну відвагу треба було мати, щоб виступити прилюдно проти драгоманівщини. Треба було мати і трибуну, бо крім священичого органу „Нива" і найбільш непопулярного тоді „Руслана" — вся тодішня преса була в руках явних і скритих ісповідників драгоманівщини. За драгоманівщиною стояли тоді наші найвисші літературні і наукові авторитети, супроти яких ніхто не мав відваги піднести голос — особливо зі світських людей. Тільки „Нива вела боротьбу і то дефензивну. Але вона були читана виключно в кругах духовних, тож і її вплив на світське громадянство був мінімальний.

Серед таких обставин громадська опінія канонізувала Драгоманова на „національного святця", перед котрим по тодішній моді бив поклони кождий, навіть такий що ніколи і на очи не бачив ніякого твору Драгоманова. А коли підносився деколи протест з духовних кругів, то такий голос збувано або сальвою насмішок, рідко обурення (коли автор був визначним громадським діячем), а деколи зневажливо махалось рукою — мовляв — „для самовбійників нема ратунку".

Так заскочила нас всесвітна заверуха, яка в руїну обернула і українською кровю зілляла всі наші землі від Карпат по Кавказ. І от на пожарищі українських надій зродилась нова українська думка, яка, шукаючи за причинами всенародної катастрофи, піддала докладній критичній аналізі цілу передвоєнну українську ідеольогію. І на першім місці виновників нашої катастрофи критики поставили драгоманівщину.

Придушена драгоманівщиною правда віджила серед світського громадянства, з кождим днем набирала сили і, можемо сміло сказати нині, перемагає драгоманівщину. Переворот у сфері громадської думки доконується на наших очах. Повалено з пєдесталю драгоманівського ідола, а поваленого найзавзятіше і найболючіше бичують бувші найревніші ученики і жреці драгоманівщини.

Від часів Володимира Великого Україна не бачила такого явища. Бо коли ще в р. 1913 інтелігентний молодець прилюдно радив приняти віру в Перуна, а другий з незаперечним талантом виголошував антирелігійний реферат на висше згаданім вічу — по війні той самий референт (в р. 1920) клонить голову перед Божою інституцією — калицькою Церквою, (це автор виразно підчеркує!), яка переживає в розбурханім війною світі незаперечуване навіть її противниками відродження—як інституцією, що вносить в суспільність елємент карности, авторитету і духа антиматеріялізму.

Так отже над хорою ідеєю-утопією, ідеєю-блюфом, драгоманівщиною званою, якої штучним блеском і модою упоювались два українські покоління, тріюмфує нині ідея Церкви, що була провідною зорею нашого народу, його державности, в обороні якої клали голови найкрасші слуги української державности. До таких результатів доходять ті, що проникають в саму душу вічної Божої ідеї. Бються в груди ті, що блудили, Божа ідея у нас обновилась, росте, цвите, дозріває... Відроджуємося на цілім фронті під гаслом слів Євангелиста: „І пізнаєте правду й правда освободить вас“.

* * *

Нещасна драгоманівщина повинна бути докладно висвітлена в нашій пресі, щоби найширшим кругам нашого громадянства ясна була суть цеї інфекційної недуги, що через півстоліття мучила провідну верству Українського Народу по обох боках Збруча.

Не є темою отсих рядків задержуватись довше при характеристиці драгоманівщини та виказувати, які спустошення зробила вона в релігійній і державницькій царині.

Вистарчить сказати на отсім місці, що драгоманівщина ці царини української культури перемінила в пустиню, спинила розвій релігійної і державницької думки і її в безприкладний спосіб в болоті придоптала. Наслідки її гірко переживають всі українські землі.

І отсе в хвилі страшнх злиднів, які переживає Український Народ на всіх просторах своїх земель, підноситься голос найбільшої нинішної моральної нашої сили — авторитету — Високопреосвященого Митрополита Андрея, котрий взиває українське громадянство до організації моральної сили, яка кермувалаб нашим життям, без котрої матеріяльна сила народів є мертвою, як мертвим є людське тіло без душі. Формою цієї моральної сили Українського Народу має бути „Католицький Союз", який спільними, обєднаними силами духовенства і світських людей повинен розпочати як найскорше свою діяльність. Зимова пора найкрасше надається до організації. Тому до праці!

Голос Впреосв. Митрополита має бути приказом для кождого, що леліє думку про красше наше завтра. Це приказує нам найвисша наша моральна сила в важливу хвилю нашого національного життя.

Львівський Митрополит став справжнім провідником Українського Народу, бо він як найвисший церковний достойник одинокий має право репрезентувати тепер християнську ідею цілого Українського Народу.

.....

о. Петро Дзедзик

МОНАСТИР НА СОЛОВЕЦЬКИХ ОСТРОВАХ

I

Соловецькі острови („Соловки") — це група островів підарктичної полоси, на висоті 65° геогр. ширини, облита водами Білого Моря.

Вже сам факт, що ці острови положені близько полярних околиць, вказує, що життя на них є вельми тяжке. У тій географічній ширині сонця майже не видно; воно появляється там тільки через кілька тижнів у рік, а саме в літі, яке зачинається на Соловках з кінцем червня, а кінчиться з початком вересня. Але і в цій літній порі гріє там сонце тільки через кілька годин денно, якщо, очевидно, небо не покрите хмарами. Бо найчастіше панують там в літі дощі й мряки, а мряки ці так густі, що ледви на кілька кроків можна побачити перед собою людину.

Домінуючою порою року Соловецьких островів є зима, ця ледова, понура, пригноблююча зима полярних околиць. Вступом до неї є пора безнастанних дощів вересня і жовтня; в половині листопада настає пора обильних опадів снігу та нагальних північно-східних вітрів, після чого цілу природу Соловецьких островів сковує довжезна невиносимо жорстока зима, супрововоджена пригноблюючими полярними ночами. Вже від початку листопада завмирає там день; сонце сходить о 8 год., а вже о 3-ій з полудня западає ніч. А цілий грудень, січень і лютий погружені у безперервній ночі, — хиба що часом відібються лучі сонця від полярних ледів, або на яку годину появиться над головами сяйво полярної звізди, щоб в коротці розплинутись у безконечній темряві. Води, що обливають Соловки, зимою замерзають, через що устає всяка плавба. а заразом і комунікація зі світом на довгих сім місяців.

Місяці найтяжшої зими та полярної ночи (грудень, січень, лютий) є рівночасно порою нагальних цикльонів і снігової заметілі. І саме ці гурагани, при студені понизше 30° Реоміра, серед пронизуючої до костей мряки, роблять зиму Соловецьких островів просто невиносимою.

Щоби уявити собі лють тамошньої зими, вистарчить сказати, що селяни зі Сибіру, які в себе призвичаєні теж до майже вічних снігів і ледів та переносять майже що-року морози о 45—50°, — вони то, найшовшись на Соловках у зимі, тужать за своїми „теплими" сторонами.

Тому зима Соловецьких островів є страшними тортурами для всякого, хто найшовся там без дуже теплої одежі, доброго приміщення та добірного харчу.*)

Але і літо, якого так дуже вичікують мешканці Соловецьких островів, не є там вельме принадне. Бо треба знати, що Соловки це острови, вкриті ще до тепер частинно мочарами Через це рояться вони літом множеством настирливих москітів, перед якими не охорониться людина ні в день ні в ночи, а вкушення яких є дуже болюче та спроваджує лихі наслідки. Серед таких життєвих відносин малярія являється звичайною недугою мешканців Соловків.

II

До XIII століття були Соловецькі острови зовсім незамешкалою територією; до того часу були вони одною величезною, недоступною мочаровиною — тож не диво, що людина здалека сторонила від тої маларичної землі, що ди-

*) Цих саме найконечніших умовин життя є цілковито позбавлені нинішні мешканці Соловецьких островів: нещасні засланці, жертви большевицького терору. Отже й не дивно, що вони там масово вигибають.

хала смертю. Треба було направду надлюдських зусиль, героїчної посвяти довгих поколінь та надзвичайної праці, надзвичайної муравлиної терпеливістю і витревалістю, щоб із цеї дикої, недоступної, вбивчої для людини безодні вчинити можливий для людського життя осідок. Доконати цього могли тільки герої, — люди, що зреклися не тільки найпримітивніших особистих потреб, але й самих себе.

Таких людий видати могла тільки ідеольогія Христа: ідеольогія любови, терпіння й праці — аж до самопожертви.

А видала їх вона чимало; і ті герої, задивлені в свій ідеал Христа, вчинили найтяжше терпіння, безкорисну працю та найстрогіше умертвлення ради Христа, найшли його на Соловецьких островах; і туди пішли вони, зразу поодиноко, а далі десятками й сотками.

Та знаючи, що Спаситель не хоче, щоб його почитати самими тільки молитвами, але передовсім ділами, які неслиб як найбільшу користь ближньому, взялись ті анахорети за тяжкий, безнадійний, здавалось, Сизифів труд: культуризацію Соловецьких островів.

Через пять соток літ йшла надлюдська праця в цьому напрямі!

Це була завзята, безпощадна боротьба жмінки, сказати, муравлів, виснажених аскетів, із могутньою природою, що на кождім кроці несла їм загладу. І чимало жертв упало! — Хто змігби сказати, скільки їх поглотили в собі соловецькі мочарища?

Та не припинялась боротьба ні на хвилю; вона кипіла зі змагаючоюся ще силою, бо заєдно напливали нові герої і побільшувались ряди борців.

І ті слабосилі аскети накінець побідили. Просто чуда доказали. Дали вимовний доказ, чого може доконати збірне зусилля, натхнене Христовими ідеалами, зусилля, якому просвічує могутня, неустрашима воля та беззастережна, одушевлена віра в успіх. І сповнились тут Христові слова: „...Коли мати мете (сильну) віру... і скажете сій горі: Перейди звідси туди, — і перейде; і нічого неможливого не буде для вас.“*)

Безмежне й безплідне мочарище, яким були саме Соловецькі острови, замінилось у гарні ліси й розлогі пасовиська, в управні поля й цвитучі городи.

Довга, вікова муравлина праця монахів висушила майже всі багна, а множество малих озер получила зі собою каналами, місцями пригожими навіть до сплавлювання бу-

*) Мт. 17. 20.

дівельного матеріялу, який йшов опісля з соловецьких лісів на европейський континент.

У великих соловецьких лісах розведено згодом усяку дичину*), а озера зарибнено. І саме риболовля та полювання стали опісля одним із головних і дуже обильних жерел доходів для мешканців Соловецьких островів.

Таким чином, дякуючи безупинній праці монахів, Соловецькі острови стали опісля найбогатшою околицею північної Росії.

III

На основі едикту Марти Посадниці, (затвердженого опісля царем Іваном Грізним) дістались Соловецькі острови у виключне посідання та власність їхніх мешканців, монахів. Таким способом справедливо нагороджено їх за ті незвичайно великі труди, які вони положили для культуризації Соловок.

В р. 1429 заснували монахи — праведники Єремія і Сава на Соловецьких островах монастир, а 1436. р. анахорет — праведник Созим збудував при монастири першу церкву.

І завдяки тим трьом праведникам, яких російський нарід незвичайно високо почитає, соловецький монастир став могутньою атракцією для російських анахоретів на довгі віки.

Довкола монастиря, у Соловецькому „Кремлі", повстали згодом комплєкси й інших забудовань, призначених будьто для адміністрації ріжних ділянок праці, будьто для помішення монахів, будьто для визначніших путників, що залюбки прогульками відвідували Соловки, щоб приглянутися тій своєрідній републиці.

А в міру того, як Соловецькі острови висушувалися, почато будувати будівлі та церкви[1]) і поза „Кремлем". Для вигоди путників збудовано й великий, зразково уряджений шпиталь; а навіть й школу уряджено, щоб шкільна молодь, перебуваючи літом на Соловках на прогульці, могла без перерви продовжувати свою науку.

Дякуючи безперервній, а незвичайно доцільно зорганізованій праці монахів, значіння Соловецьких островів зростало чимраз більше; вони стали згодом огнищем високорозвиненого промислу на ріжнородних ділянках, бо прибу-

*) Один із островів прозваний „Заячим" саме тому, що розвелась на ньому величезна скількість заяців.

[1]) Усіх церков (— не рахуючи численних богослужебних каплиць) — збудовано на Соловках шість; матірною і катедральною стала Церква св. Преображення Господнього, положена в соловецькому „Кремлі".

вали тут люди з ріжних сторін, з ріжним знанням і досвідом — а прибували із найкрасшою волею, як найлучше прислужитись своїй громаді своєю працею і знанням. Таким чином повстали з часом на Соловках великі заводи деревного та желізного промислу; дуже скоро і буйно розвинулися теж і шевський, кравецький і гарбарський промисл. Не бракувало тут і цеголень, що достарчали знаменитого матеріялу під будову будівель і церков. На високому степені розвою стояло теж молочне господарство.

Як високо і ріжносторонно розвинувся промисл на Соловках, свідчить ця обставина, що вся внутрішня обстановка будівель аж до артистичної церковної утвари виключно, була виключно ділом рук самих монахів.

Нагромадження великої сили промислових виробів, як також високо розвинене лісове, рибне та молочне господарство спонукало соловецьких монахів до торговельних взаємин з европейським континентом. В тій ціли збудували вони велику, 8-кільометрової довжини, пристань враз із морською звіздою та доками. Подбали очевидно і про свою торговельну „фльоту".

І тут знову приходиться подивляти високу умову працездатність соловецьких аскетів; вони дали зпоміж себе не тільки тих чорноробучих працівників, що своїми руками мостили мочарі камінням, що виробляли і випалювали цеглу та її опісля клали у будівлі, але видали вони й знаменитих інжинірів, які випрацьовували для своїх товаришів— мулярів пляни будівель церков, пристані, доків; самі монахи будували й великі торговельні пароходи, вони то збудували, теж виключно своїми власними силами, 2-кільометрову греблю, якою получили, для догідної комунікації. центральні установи соловецького Кремлю із острівцем Муксольні, де були великі пасовиська і осередок молочного господарства.

IV

Від XVIII століття ужив російський царський уряд Соловецьких островів як місце депортації для політичних проступників. Цю саму ролю сповняють ці острови й тепер, під большевицьким режімом. Та тільки не однакову долю найшли на Соловках жертви білого та червоного абсолютизму. Бо коли царські засланці одержували там відповідне поміщення, харч, людське трактування, а до того ще й щиру опіку зі сторони вічливих монахів, то жертви червового режіму не тільки, що позбавлені відповідних помешкань, харчів і одежі, при вбийчому кліматі Соловок, але ще й віддані на поталу нелюдських чекістів, які немилосерно знущаються над нещасними засланцями, засудженими на страшну, повільну смерть.

Відповіди Редакції на питання

в обрядових і практично-богословських квестіях

1) На чім мають бути печені просфори, на кваснім тісті чи на дріжджах? В синоді Замостьськім сказано, що матерією Евхаристії в східнім обряді є квашений хліб — а нема там сказано, при помочі чого має бути викликане киснення. Львівський синод каже, що просфора має спечися з муки, води і кваску — а нема близшого означення, що таке той квасок. Нині загально принято, що до житної муки, коли з неї печеться хліб, дається квашене тісто з попереднього печива з домішкою дріжджів, а до хліба з пшеничної муки уживається дріжджів. Отже дріжджі є тим „кваском", що спричинює киснення. Нині загально уживається при печенню просфор тільки дріжджів — церковна власть о тім знає — отже можна держатися того способу зі спокійною совістю.

2) За кого відправляється церковне правило? На се питання маємо відповідь в рішеннях Львівського синода, стр. 119 і 120: „Най добре зрозуміють священики і діякони, що се не аби які молення, лиш всенародні і то приношені священослужителями в імени Церкви, сповнюючи посланництво у Бога за нарід, длятого їх залишення" і т. д. 2) Кажуть, що хто 6 годин працює в церкві, є вільний від правила. Про се синод Львів., котрий видав закон відносно правила, не згадує, а Noldin, котрого маю під рукою; (нове вид. 1910 р. стр. 820 і 813) каже, що причини, котрі звільняють від правила, є слабість і заняття, котре без великої невигоди не дасться сполучити з відчитуванням, правила і на стр. 813 дає таку нотатку: Falsum est eum a recitatione officii excusari, qui interdiu per s e p t e m horas gravibus laboribus occupatur immo ne ille quidem per se a recitatione excusatur, qui interdiu per d e c e m horas gravibus et urgentibus laboribus occupatur — хиба що тою працею так умучений, що без великої трудности не може відчитати.

3) До чого обовязаний священик, котрий занедбує правило? До того самого, що кождий чоловік, котрий тяжко грішить. Вправді у моралістів є згадка про реституцію певної частини доходів (ex beneficio 1/10 парох чи завідатель) на побожні цілі, однак в Синоді нема про те згадки.

4) Чи вільно давати слюби (вінчання) в середи і пятниці в загальниці? Чи вільно позволити забави з музикою на Богоявлення або в неділю Томину? В додатку до Львівського синоду на сторінці 586 є сказано:

Час освячений є: Від дня по св. Филипі аж до Богоявлення Господнього включно. Від неділі мясопустної аж до неділі Томиної, від понеділка по неділі Всіх Святих аж до празника св. Петра і Павла, від св. мучеників Макавейських аж до празника Успенія Пр. Богородиці, в день Усікновенія ч. глави Івана Хрестителя, на Воздвиженія ч. Христа а також в середи і пятниці, в котрих приписаний піст—є заборонено відправляти весілля (а тим самим і забави з музикою). Отже в середи і пятниці, коли нема посту вільно давати слюби.

5) Які тепер задержані гріхи? Ті самі, які були і перше себто: 1) Добровільне чоловікоубивство. 2) Побиття батька або матери. 3) Кровозмішання в першім ступни спорідненія або посвоячення. 4) Зігнання плоду, хочби й без наслідку. 5) Скотоложство. 6) Сповідь перед священиком, з Римською Церквою незєдиненим. 7) Тілесне змішання з Жидами обох полів і мамчення у Жидів. 8) Добровільний підпал будинків, хочби пожежа і не наступила. 9) Тяжке переступлення обіту повздержаности або умірености від опянюючих напитків. Вправді на час війни були резервати завішені—однак тепер вони знов обовязують. В А Епархіяльних Відомостях з року 1922 ч. 2 на стороні 6. сказано: „що до резерварів ординаріятських, то як взагалі в часі війни так і в часі сповіди пасхальної суть завішені"—зн. поза часом пасхальної сповіди обовязують.

---

† о. Кирило Пачовський

декан і парох в Старих Богородчанах.

В грудни с. р. минає десять літ від тої хвилі, як Богородчанщина прощала в послідну путь свого довголітного пароха, декана, повітового віцемаршалка і провідника на ниві культурної і політичної праці.

Якось так зложилося було тоді, що тодішня наша преса навіть не згадала про смерть сего заслуженого на церковній і народній ниві робітника. Може бути, що тодішнє люте время перешкодило тому.

Щоби направити хоч вчасти се занедбання, подаю тепер в десятиліття смерти Покійника сих кілька стрічок про Нього на вічну, заслужену памятку.

Покійний о. Пачовський родився 1844 р. у священичій родині в селі Солонці, львівського повіту, де Його батько о. Іван був парохом. По укінченню народних шкіл у Львові учився в бережанській гімназії і там склав іспит зрілости. Богословію студіював у Львові. По висвяченню обняв посаду сотрудника в селі Заріче, прилученім до парохії Старі

Богородчани, де парохом був тоді вже також покійний о. Алексій Заклинський, бувший посол до австрійського парляменту і автор кількох загально знаних і співаних пісень. В р. 1877 став пок. о. Кирило Пачовський парохом міста Богородчани і на тім становищи перебував аж до 1892. р., коли то перенісся на парохію до сусіднього села, Старих Богородчан, де й помер в 1920. р.

Час душпастирювання о. Пачовського в Богородчанах-місті, а опісля і в Старих Богородчанах се пасмо великої і безперервної праці, передусім в церкві і школі. Точність у відправі богослужень, все підготованість до проповіди, й такаж сама ревність в уділюванню науки релігії в 4-клясовій народній школі в часах, коли лише частина собратів розуміла значіння навчання релігії і виконувала сей обовязок, як треба.

Таку точність і совісність у виконуванню своїх обовязків виявляв покійний і як декан, а опісля як віцемарш. не згадуючи вже про його працю в Повітовій Шкільній Раді, в громадській раді і пильний догляд власного господарства для удержання родини, що складалася з дружини, Ольги з Левицьких і пятеро дітей: трьох доньок і двох синів.

Попри точність у сповнюванню своїх душпастирських обовязків виявляв Покійний велику дбайливість о добро своїх парохіян. Вже в перших роках свого душпастирювання в Богородчанах мав з тої причини великий процес: оскаржено було Його о державну зраду, за підбурювання людей проти панів і жидів. Процес тягнувся більше як два роки у станиславівськім суді і вкінці виявилося, яка то була державна зрада, яке підбурювання людей проти панів і жидів: судова розправа виказала, що о. Пачовський, стаючи в обороні убогого населення, упімнувся у жандарма і жида, що сидів на рогачці і побирав ярмарочне мито, щоби з селян з поблизької громади не побирано ярмарочної оплати д в а р а з и за один вїзд у місто. Суд увільнив покійного від вини і кари, але що то коштувало небіжчика грошей, а що часу і жури!

Свою дбайливість о добро свого народа виявляв покійний ще більше тим, що дуже старався і помагав убогій міщанській молоді вчитися. Щороку висилає кількох хлопців до ґімназії в Станиславові. Сеї справи дуже пильнував. Убогих батьків, що через убожество не мали відваги посилати своїх синів до висших шкіл, спонукував до сего радою, заохотою, а то й доганою. Хлопцям, що їх висилав до ґімназії, помагав не тільки радою, понукою, але також матеріяльно: заходами о приняття до бурси, підмогами з Повітової Ради і своїм власним грошем, хоч сам мав дуже тяжкий дім. Був випадок, що за одного ученика заплатив в бурсі сам всю оплату, якої мати ученика не могла

заплатити. Тільки завдяки Його заходам і помочі вийшло з міста Богородчан значне число нашої інтеліґенції.

Політичної і освітньої праці небіщик також не занедбував. Доки жив і жили ще Його співробітники священики: о. Паук з Саджави, о. Андрохович з Горохолини, о. Рудницький Нестор з Яблінки і о. Рудницький Антін з Богородчан міста, доти Богородчанщина посилала все до галицького сойму Українця.

Хоч покійний зачисляв себе до «старорусинів», то в народній роботі все йшов солідарно, ба й давав провід.

Як людина був незвичайно тактовний, лагідний, для вірних батько, для собратів вирозумілий брат.

Доля не жалувала Йому ударів. Скоро стратив одного зятя пок. Д-ра Зелинського, зазнав богато прикростей в часі світової війни а особливо в р. 1916—17. Тоді мусів не тільки покидати хату і парохію і жити примусово поза австрійським фронтом в Саджаві, але й мусів ще дивитися, як огонь, підложений австрійським військом, нищив увесь Його добуток і добуток Його парохіян — а все зроблено нібито із стратеґічних зглядів.

По відступі російських військ вернув до парохії. Парохіяни, хоч самі не мали де мешкати, побудували покійному маленьке помешкання і збиралися будувати нову церкву на місці погорівшої.

В січни 1919. р. помер у Львові старший син покійного, Ярослав, суддя і визначний громамадянський працівник у Львові; в кілька місяців пізніше помер молодший син, Константин, ґімназійний учитель в Коломиї; на Україні помер в тімже році зять покійного, о. Володимир Яворський, парох Жиравки, духовник У. Г. А., також визначний народний діяч. Вкінці прийшла найбільша втрата: смерть забрала в р. 1920 покійному і дружину, з якою прожив 48 літ і яка була правою Його рукою в Його, особливо харитативній праці.

Втрата в такім короткім часі всього майже майна, дружини, троє дітей, жура о долю сиріт скосила скоро і Покійного. Помер в грудни 1920 р. На похорон, що відбувся д. 5/XII в Старих Богородчанах, зіхалося було богато духовенства і зійшлася була маса народу з самих Старих Богородчан і околичних громад, хоч студінь була доскульна. Зі сльозами в очах прощали покійного устами о. Білинкевича з Раківця і о. Грицея з Солотвини: духовенство, парохіяни і вся Богородчанщина.

З політичних і національних зглядів не взяли участи в похороні ніякі власти; навіть Повітова Рада не взяла участи, хоч покійний був до 30 літ урядуючим віцемаршалком.

Отся коротка згадка про життя і діла покійного о. Кирила Пачовського нехай буде жиючим на науку, а Йомуж тут на землі маленькою нагородою за добре серце, за дбайливість о добро свого стада, за ревну працю на славу Божу і на добро свого народу.

о. Й. Проць

.....

НОВІ КНИЖКИ

Помічні рисунки при науці релігії в перших роках навчання. 31 відручних образків з поясненням. Видав о. В. К. Зборів 1930.

Парох Зборова, о. Василь Кулик не загнівається на рецензента, що відкриє його повне імення, бажаючи обговорити його цікаву книжечку. Подання свойого авторства тільки ініціялами свідчить звичайно о тім, що автор не довіряє собі, чи його праця вдалась йому, чи може треба за неї соромитись і тому красше вкрити себе криптонімом. В цьому разі зайва була скромність. О. Василь Кулик, хоч не заводовий катихит, дав нам добру, нову й потрібну книжку, яка зробить велику прислугу о. катихитам й душпастирям.

Принцип „школи праці", загально принятий тепер в дидактиці всіх предметів, аж просився від давна, щоб і релігію оживити, вияснювати рисунком, бо рисунок це нічо іншого, як графічне оповідання. Рисунок, нарисований дититою, віддасть катихитови нераз цінну прислугу тим, що він вгляне через рисунок в душу дитини, як вона оповіджену ним подію зрозуміла і як вона собі її представляє. Не говоримо тут о пропорціях чи величині представлених осіб і річей, не говоримо о перспективі, бо ті в діточих рисунках грають побічну ролю, але як не використати ту охоту до рисунку у дитини, яка якраз береться до рисовання найтрудніших річей і охотніше рисує прим. чоловіка, коня, корову, як дім або дерево? І томуто й німецькі катихити видали вже кілька книжечок з помічними рисунками до навчання релігії. Для приміру назву: Alfred Hoppe: Zeichnen im Religionsunterricht (вичерпана в книгарнях); Martin: Zeichenbüchlein; Fr. Hörmann: Lebendiger Unterricht; W. Straub: Malendes Zeichnen; A. Scheid: Zeichnen im Religionsunterricht. В наших шкільних підручниках пок. о. Івана Рудовича дуже часто стрічаємо таке завізвання до дітей: „Діти, нарисуйте (прим. Хрещення Іс. Христа), але самих підруч-

ників таких рисунків не було. Дав нам їх вперше о. Кулик, а саме:

1. Сотворення світа. 2. Рай. 3. Стручення сатани. 4. Гріх первородний; 5. Вигнання Адама й Еви з раю й обітниця Спасителя. 6. Жертва Каїна й Авеля. 7. Потоп і корабель Ноя. 8 Жертва Авраама. 9. Мойсей отримує божі заповіди 10. Благовіщення 11. Рождество Іс. Христа. 12. Пастирі. 13. Три царі. 14. Стрітення. 15. Утеча до Єгипту. 16. В Назареті. 17. В святині. 18. На Йордані. 19. В пустині 20. Ісус навчає людей. 21. Чудо в Кані. 22. Помноження хліба. 23 Успокоєння бурі на морі. 24. Ісус благословить дітей. 25. Уздоровнення. 26 Воскресення Лазаря. 27. Вїзд до Єрусалиму. 28. Тайна вечера. 29. Знаряди мук Ісуса. 30. Пилат засуджує Ісуса. 31. Діяграма життя Христа від Вифлеєма до Єрусалима.

Рисунки не тяжкі, непереладовані ні особами, ні річами, дадуться легко на таблиці нарисувати. Очевидно треба вправи й до таких рисунків і катихит, що хоче з них користати, мусить сам дома кілька разів собі їх перерисувати, щоби їх міг дітям дати як зразок. Шкода лише, що рисунки відбиті на цикльостилі, а не приготовані на окремих клішах, і тому вийшли не так, як слід.

Наклад малий; всього 400 примірників — тому радимо поспішити з закупом, бо готово скоро забракнути в продажі. Ціна, на жаль, не подана.

о. Юліян Дзерович

.....

ВСЯЧИНА

Друга конфіската „Ниви". 10. число (за жовтень) „Ниви" прокураторія знова сконфіскувала. Сконфісковано статтю п. н. „Сконфісковане Пастирське Посланіє наших Владик" (ціле) і одно місце із статті „Галицьким оком по Волині". Увесь наклад того числа знищено і редакція була примушена ціле число наново печатати. Тому і вийшло 10. число із значним опізненням, з тої також причини і се число трошки припізнилося.

Відкликання. У 9. числі „Ниви" на стор. 352, в посмертній згадці про бл. п. п. протоігум. Калиша подали ми м. ін., що Покійник, працюючи в міжепархіяльній обрядовій комісії, „належав на засіданнях тієї комісії до завзятих і послідовних прихильників якнайдальше посуненого латинізаційного курсу" — що отсим відкликуємо, щоби не давати причини до застою в працях тої комісії.

Інсинуації. „Нова Зоря" в ч. 71 з 18. IX 1930, в некрольозі бл. п. о. протоігум. Калиша написала: „В послідній часі працював у комісії обрядовій над упорядкуванням Богослужень в нашім обряді, де як предсідник заняв дуже визначне становище. На засідання комісії приходив з вели-

ким запасом знання і здорозої орієнтації наріжні шкідливі для нашої Церкви струї, що грозять особливо тепер нашій Церкві".

Американський „Католицький Провід" в 19. числі з 15. X 1930, в посмертній згадці про бл. п. о. протоігум Калиша написав: „В послідному часі був членом і предсідником Комісії для справ обрядових в нашій Церкві і своєю вимовою і розумними виводами причинився до переведення в Комісії однообразности в нашім обряді, проти нездорових струй деякого відлому в нашій Церкві, який поклав собі за ціль заводити православні церемонії і практики в нашій Службі Божій, на шкоду святої єдности і против 300 літної практики" (підч. наші).

Маємо надію, що Впр. Отці, члени тої комісії, проти котрих звернені зацитовані нами місця, а зглядно Преосвященні Ординаріяти, котрі їх до тої комісії виделєгували, також зажадають відкликання тих кривдячих і шкідливих інсинуацій.

Вибори до польських законодатних палат. В неділю дня 16. падолиста с. р. відбулися вибори до польського сойму, а в тиждень опісля, дня 23-го подолиста до сенату. До обох виборів станули і ми Українці, і хоч вийшли з них з доволі великими матеріяльними втратами (зменшене число добутих мандатів), то все таки нарід виявив велику політичну зрілість. Хоч у жадному селі не уряджено ні одного майже віча та загалом не розвинено ніякої агітації, рід пішов масово до виборчих урн, віддавши на свою національну листу майже 3/4 міліона голосів і вибравши 21 послів до сойму (в тім одного Білорусина) і 4 сенаторів. Національні меншини вибрали загалом значно менше число представників, чим до попереднього сойму. Німці замісць 18 послів і 4 сенаторів в попередньому соймі і сенаті вибрали 5 послів і 3 сенаторів, жиди замісць 14 послів і 7 сенаторів — 7 послів і жадного сенатора, білорусини ні одного посла, ні сенатора. В порівнанню із тими виборчими здобутками національних меншин ми вийшли, беручи під увагу всі обставини, з виборів доволі добре.

Інші українські партії, як Партія Праці і „Русска Селянска Організація" здобули смішно маленьке число. РСО тільки в Золочівській окрузі здобула біля 8000 голосів. Комуністи вибрали 5 послів в чисто польських округах.

Із польських лист найбільший успіх у виборах осягнув Безпартійний Блок співпраці з Урядом (ББ), що добув 248 мандатів до сойму, а 2/3 усіх мандатів до сенату. Опозиційний „Центролів" (збльоковані партії: ППС, Хлопське Сторонництво, Пяст, НПР) вийшов з виборів з великанськими

втратами (втрата майже половини того числа мандатів, що їх мали у попереднім соймі).

Посвячення бібліотеки Папського Орієнтального Інституту. Папа Венедикт XV Конституцією Motu proprio з 15. жовтня 1917 в кілька місяців після заснування Св. Конгрегації для Східної Церкви, яка кермує всіма церковними справами зєдинених східних Церков, заснував Папський Інститут для студій Сходу, що його завданням є розсліджувати і пізнавати церковні дисципліни Сходу та вязати під культурним, моральним і релігійним оглядом Схід із Заходом. Цей Інститут міститься в великій будівлі при пл. Св. Марії Маджьоре.

В р. 1923 основано при Інституті бібліотеку завдяки щедрому дарови Св. Вітця Пія XI та дарам деяких католиків і достойників близького Сходу. Бібліотека з кождим роком зростала і розвивалася так числом книжок, як також заінтересуванням студіюючих. Початково мала вона скромне приміщення в салях Інституту; з розвоєм бібліотеки виказалася потреба нового поміщення в обширніших салях та модерного технічного уладження, щоби як найбільше удогіднити працю студіюючим в бібліотеці. В тій ціли добудовано до задної части будинку одно велике крило з великими салями, призначеними для бібліотеки. — Перша саля — це саля консультацій (salone di consultazione); вона уряджена з великим комфортом і призначена для праці для студіюючих; в ній теж находиться т. зв. підручна бібліотека, що в її склад входять: грецька і латинська, патрольогія, збірка актів соборів, енцикльопедії, лєксікони, словарі та цінні річники журналів на ріжних мовах. Між річниками находяться й українські річники „Богословії", „Записок Наук. Т-ва ім. Шевченка", є також словар Грінченка; все таки український відділ в тій частині бібліотеки представляється дуже слабо і прямо блідне в порівнанню з російським. Розуміється, що нема в тому вини заряду бібліотеки, хиба тільки нас самих, що слабий в нас науковий рух, і що не посилаємо примірників чужим бібліотекам.

Друга велика саля — це конференційна саля, яка служить для депозиту книжок, до якої доступ має тільки обслуга. Уряджения її дороге, вигідне і гигієнічне. В салі триповерхові полиці, які не йдуть рівнобіжно зі стінами, а тільки поперечно до них; а між ними свобідний перехід, так, що легкий є доступ воздуха і людей до книжок. Ціла стеля скляна — тому саля добре освітлена.

В бібліотеці находиться досі около 20.000 томів; крім того щомісячно приходить 175 журналів на ріжних мовах, переважно східних. З українських журналів приходять „Бо-

гословія" „Записки Наук. Тов-а ім. Шевченка", „Нива" „Тризуб" (з Парижа).

Добудування до будинку Інституту крила для бібліотеки вигідне і богате вивінування бібліотеки виконано коштами вдови-баської аристократки — Й. Вікторіни Ляррінаґа і Арріяґа, яка під впливом папської енцикліки „Rerum Orientalium" віддала на ту ціль поважну частину свойого маєтку. Тому над входовими дверми до конференційної салі видніє між трьома артистично золотом прикрашеними сталевими таблицями в середині таблиця з таким написом: „Pio P. P. XI P. M. — Pro suo erga orientalia studia zelo — Victorina de Larrinaga et Arriaga — Vid. de Basabe —humilis et devota dabat". З бічних таблиць — на одній вирізьблено родинний герб жертводавця — а на другій герб Папського Орієнтального Інституту. Праці над уладженням саль для бібліотеки викінчено якраз зпочатком цего академічного року, так, що від падолиста бібліотека, уміщена в нових салях, віддана вже до публичного вжитку.

14. падолиста в день св. священомученика Йосафата (по новому стилю) відбулося торжественне посвячення бібліотеки. В торжестві взяли участь численні церковні і світські достойники та дипльоматичний корпус при Апостол. Столиці так, що конференційна саля, в якій торжество відбувалося, була переповнена учасниками. Торжество удостоїли своєю присутністю Ем. Кардинали: Гаспаррі Петро, Фрівірт, Скапінеллі, Сінчеро і Гаспаррі Генрих. На програму торжества зложилися хорові виступи Папських колеґій — української, грецької, етіопської, маронітської та російської, промови президента Інституту, Преосв. Д'Ербінія і кард. Сінчера та торжественний обряд посвячення, довершений кард. Сінчером.

Українська колеґія відспівала два хорові кусники 1) До Йосафата і 2) Блаженні людіє — Бортнянського. Спів випав, на жаль, дуже слабо; а це дуже велика шкода. Перед так добірною публикою, яка була на тім торжестві, належить виступати або з добре підготованими кусниками, або радше не виступати. Правда, на оправдання хору колеґії треба сказати, що час до підготовки був малий та що саля була переповнена учасниками і тяжко було співати. Все таки мимо тих самих недостач хор „Руссікум" (всього 4 співаків) випав куди красше, чим хор української колеґії, якого чисельний склад досить поважний (виступало около 15 співаків); тому й хор „Руссікум" зєднав собі симпатії публики. А ледви чи зєднав собі симпатії хор української колеґії, яка й доси називається історичною назвою Ruthenorum. — Певно це наша назва історична з недуже давної минувшини і як така нам не чужа; але, на жаль, вона не відповідає

теперішности, в якій весь нарід приняв назву „український", тому й не диво, що та історична назва, уживана ще й тепер, вводить замішання в поняттях чужинців про нас так, що появляються такі куріози як прим.: В „Enciclopedia Fascabile 1930 — видання R. Bemporad Firenze на стор. 221 находиться таке: „I popoli d' Europa classificati secondo la lingua da essè parlata:

Slavi { Russi: Grandi Russi, Bianchi Russi, Piccoli Russi,
Ruteni — nella Galizia.

Виходить, що ті Piccoli Russi і ті Ruteni — це дві окремі нації etc.

Співи колєгій були переривані промовами і самим обрядом посвячення. Преосв.Д'Ербіні в своїй промові подав начерк розвою Інституту і бібліотеки та подякував жертводавцеви п. Ляррінага і Арріяга за дар, а присутним достойникам і публиці за участь в торжестві.

Кард. Сінчеро говорив в своїй промові, що з великою радістю і одушевленням благословить цю бібліотеку, бо вона є здійсненням горячого бажання св. Вітця і тому, що це бібліотека, призначнна для студій річей і матерій Сходу. Основне-ж пізнання Сходу по словам Енцикліки св. Вітця Пія XI „Rerum orientalium studiis" — причиняється в великій мірі до зросту взаїмної любови, взаїмного розуміння і пошани між східними і західними. Тому й та бібліотека в Римі це велике добро. Достойний промовець висказав при кінці горяче побажання, щоби та бібліотека розвивалася чим раз красше під батьківською опікою Всевишнього за заступництвом Преч. Д. Марії, всіх святих Учителів і св. Йосафата, патрона дня торжества посвячення.

о. Лев Глинка

Престол папи Григорія VII. У Палєрмі віднайшли старинний престол, котрий був престолом папи Григорія VII в XI ст.

Конгрес христ. церков відбувся у Берні (Швайц.) від 6—12-IX. 1930, очевидно без катол. відпоручників. Головним ініціятором тих конгресів є шведський протест. архіеп. Седербльом. Головною темою конгресу в Берні була квестія: що є Христова Церква? Присутні були делєгати протестан. церков, старокатолицької і англіканської й православної церкви. До якогось порозуміння очевидно не дійшло.

Спростування „До замітки „Ниви" ч. 5. на стр. 189, прошу в слідуючім числі подати моє спростоване: В цілій дієцезії Піньскій і в сусідних на Богослуженях не вимавляєсь

„Ґóсподі памілуй“ лиш „Гóсподі помілуй“ не „ва вѣкі“ лиш „во вѣкі“ т. є, в церковнім язиці „г“ читаєсь як г, „о“ завше, як о.

А чому на Богослуженях тут так вимавляєсь, а не по галицки? Відповідею на се є рішенє на з'їзді гр.-кат Священників в Піньску дня 19/XI 1928. під проводом Єпископа, де одноголосно рішено так точно відправляти і вимовляти Богослуженя, як в тутейших нез'єдинених Церквах відправляєсь“.

свящ. З. Каленюк

Протикатолицький закон в Греції. Від давна істнує в Греції закон, який заборонює переходити з православної віри на иншу і навідворот, що в практиці припинює поширення католицтва. Ся заборона т. зв. прозелітизму стала скріплена новим декретом уряду з дня 23.VIII 1930. р., який має на ціли „охорону гелєнського духа“ перед католицькими впливами. Новий декрет замикає не тільки чужі негрецькі школи, якими кермують переважно чужинці, католики, але й школи грецькі, в яких діти визначніших родин виховуються в католицькім дусі. Священикам грецького обряду, яких називають з погордою „уніятами“, заборонюється з покликом на сей закон носити грецького крою одіж і правити в грецькім обряді Сл. Божу, а також ідуть змагання замкнути їх семинарію і релігійні та добродійні товариства.

В тім напрямі працює православне духовенство з митроп. Хризостомом на чолі, який в імени св. Синоду вислав для 9. вересня с. р. слідуюче письмо до міністра просвіти Папандрева: „Св. Синод, довідавшися, що запала важна постанова, яка заборонює з одної сторони грецьким питомцям ходити до чужих шкіл перед укінченням елємєнтарного курсу в грецьких школах, а з другої сторони священикам уніятам носити одіж православного духовенства та що сього рода зарядження вже затвердила рада міністрів, висказує найгорячішу подяку Церкви і т. д.“

Новий будинок Григоріянського університету посвятив дня 6. падолиста 1930. р. в присутности численних кардиналів, світських і духовних представників та 1500 питомців кард. Бісльєті. Величезний будинок занимає 8000 м² площі і є на 23 м. високий (крила 29 м. високі). Зараз при головнім вході знаходиться університетська каплиця з одної сторони і адміністраційні бюра з другої. З викладових саль заслугують на увагу 3 кольосалні, амфітеатрально збудовані салі з 750 місцями для слухачів. Бібліотека має простори, які можуть помістити 400.000 томів. Третій поверх є призначений на мешкання для професорів, четвертий для инших членів Ісусовців.

Переслідування релігії в Мексиці заломалося на упорі і привязанню народу до віри і Церкви. Гонитель Каллєс, здискредитований аграрною реформою і залицянками до большевизму, стратив союзників і лишився при малій партії прихильників. Головний генерал народньої революційної партії сказав виразно, що Каллєс став божищем минулих днів і виповів йому службу. Церква La Soledad при головній вулиці Мексика, замкнена Каллєсом 1926. р., перейшла дня 30. серпня 1930. р. назад в руки католицьких властителів, бо всі вірні бойкотували її завзято за цілий час правління Каллєса, який хотів поволи втягнути католиків до народньої мексиканської церкви. Духовенство, витерпівши тяжке переслідування, в часі якого згинуло 147 священиків, віднесло остаточно побіду. Гроби мучеників за віру стали місцями прилюдного почитання і навіть деякі з них уважає загал місцями чудесних ласк.

Рай для жидів. В Радянськім Союзі після офіціяльної статистики є 2,800.000 жидів. З того 21% урядників, 25% робітників, 21% ремісників, 12% промисловців і 8% рільників. У школах є 14.7% жидів слухачів висших технічних шкіл, 17·7% в торговельних, 15% в медичних, 11·5% в педагогічних, 21·3% в школах гарних штук. На 417 членів центрального комітету є 127 жидів.

В Білгороді в Югославії є вже 32.000 католиків римського обряду і кількасот католиків грецького обряду. Білгород тепер має 300.000 мешканців. Для римо-католиків недавно основана вже пята парохія. Для гр.-католиків основана покищо „душпастирська стація", яку займає о. Іван Будинський, неоєрей, що також на нашій львівській Богосл. Академій через рік слухав викладів.

Катол. священик міністер соціяльної опіки на Мадярщині, Др. Йосиф Ваш помер 9.IX с. р. в Будапешті. Він був міністром і заразом підпредсідником державного уряду через 10 років.

Новий катол. університет в Чілє. В Сантіаго основано католицький університет. Се перший католицький університет в полудневій Америці, яку переважно замешкують католики.

.....

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарня Щасного Беднарського в аренді „Промислу Графічного"
Львів, Ринок 9.

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький і С-ка

ЛЬВІВ, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)

Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкуренційні. Дипльом господарської вистави в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго.

Жадайте цінників.

Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щиру подяку Вп. П. Зваричеви Михайлови з Рогатина за артистичне виконаня Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і заразом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церовним.

За Комітет

О. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох

СОКЕРКА МИХАЙЛО

ВИТВИЦКИЙ ІВАН

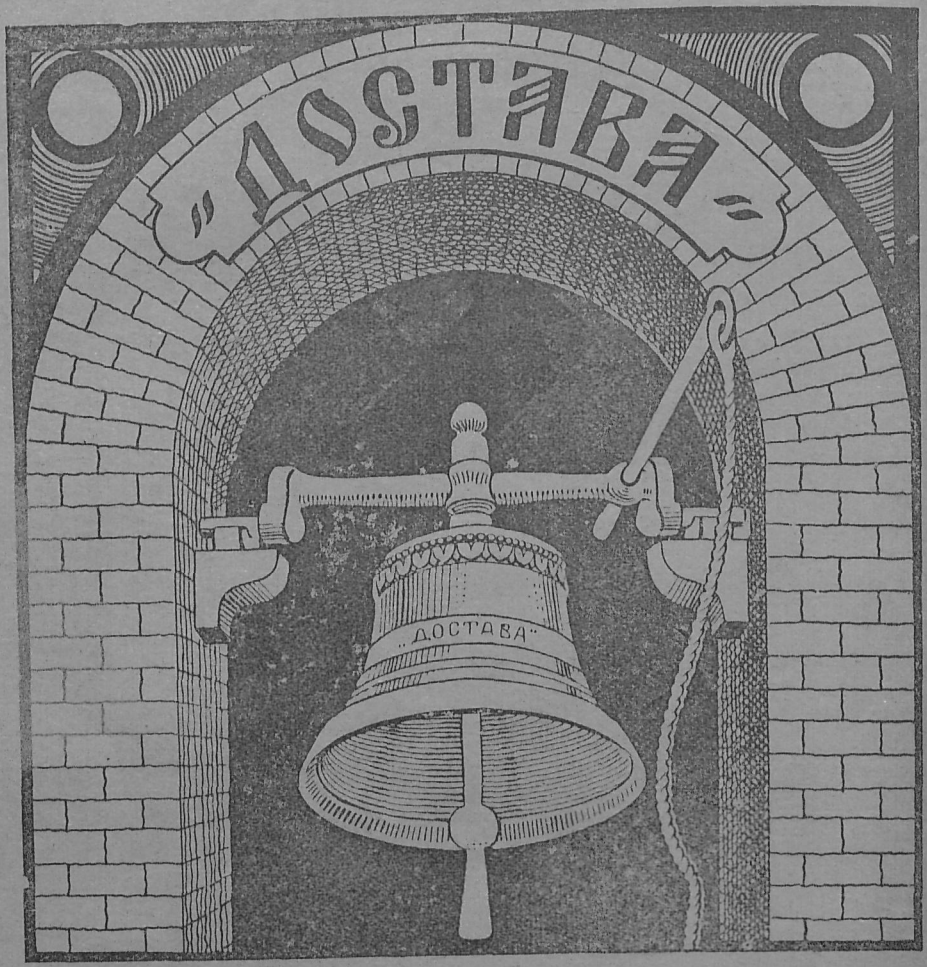
Дентист ЯКІВ НАСС

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телєфон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Ліченя, пльмбованння і винимання зубів без болю. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції полагоджується в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети

в найбільшім виборі і найдешевше продає

одинока українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМИШЛЬ Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду. Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, I п.

Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА" є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ і ПОПЕРТЯ.

Рік XXV. Грудень Ч. 12

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа — Передплата виносить 18 зл. річно півріччо 9 зл., чвертьріччо 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

ЗМІСТ:

Батькови Народу 449—451

о. Др. Йосиф Сліпий:
Митрополит-Ювилят і Духовна Семинарія у Львові 452—455

о. Др. Трохимчук:
Незабута прогулька 455—458

Др. Г. Костельник:
Епоха Митрополита Андрея Шептицького 458—464

о. Др. Андрій Іщак:
Промова на концерті 464—470

о. Александер Бучацький:
Митрополит на „відпочинку“ у Підлютім 470—471

о. В. К.
В Ювилейний Рік 472 473

о. Вол. Кармазин
Книжка й душпастирство 473—478

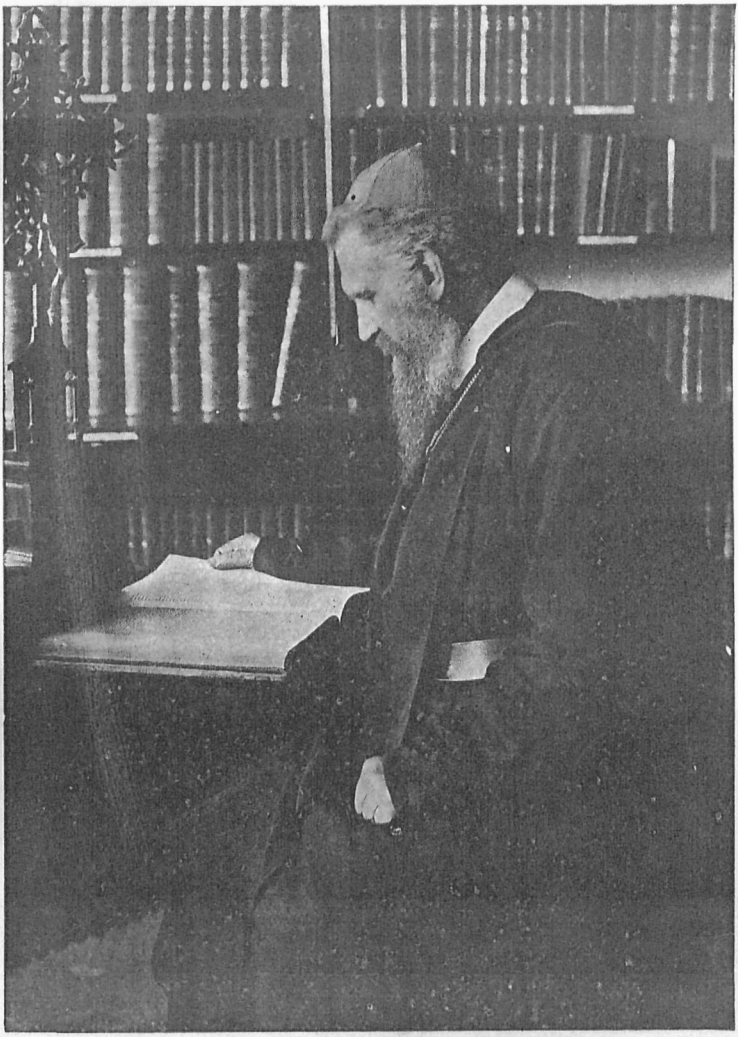
Др. Г. К.
Куток мови 478—480
Нові книжки 480—481
Всячина 481—488
Проповіди
Зміст річника з 1930 р.

Л Ь В І В 1930.

До Вп. Передплатників НИВИ!

Минулого місяця ми вислали почтою всім Передплатникам, які залягають з повною передплатою, повідомлення та долучили почтові складанки. З сим числом розсилаємо також почтові складанки (чеки), де є зазначено, скільки хто має доплатити до кінця с. р. за передплату. Дуже прохаємо вирівнювати свої рахунки за сей рік (1930), бо кінцеві місяці року се тяжкий „передновок“ для часописів, що удержуються тільки з передплат, як от і наш часопис.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Високопреосвященний Митрополит Андрей в бібліотеці в Амстердамі

Рік XXV. Грудень Ч. 12

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк. з проповідничим додатком — в 1 арк. до кождого числа —

Передплата виносить 18 зл. річно півріччо 9 зл., чвертьріччо 4·50 зл — для Америки 3 доляри річно —

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

БАТЬКОВИ НАРОДУ

Привіт на 30-літний ювилей Його творчої праці

Коли вечірній сумерк вкривав нашу Церкву і вона, прибита і погорджена ворогами й «приятелями», задихувалась на своїм вузкім загумінку, замкнена і закрита перед широким світом, наче ті Апостоли перед зісланням Св. Духа — прийшов до неї із чужого (здавалось вже) шляхотського роду, Ти, посланий божим Провидінням, щоби розяснити і розігнати ту сутінь, яка наче павутинням обсотувала її життя та солодким сном клалася на повіки її пастирів.

Важке завдання вложило боже Провидіння на Твої рамена, вкладаючи на них архієрейський омофор. Треба було в ослаблений організм рідної Церкви влити нової, свіжої крови, окрилити її новими ідеями, навязати нитки до її великого минулого і, обновивши її в нутрі, вивести її — як синтезу церковного Сходу і Заходу, як воплочення повсякчасної туги Христових Намісників за церковною єдністю — на широкі шляхи нинішнього світа.

З молодечим жаром взявся Ти за працю біля її обнови. Пастирські послання, місії, проповіди, духовні конференції, креування нових епископств, віднова старих і оснування нових монаших чинів, канонічні відвідини вірних, тут у краю і в далеких заморських краях, змагання до тіснішого обєднання усіх частин нашої Церкви уряджуванням епископських конференцій, створення найвисшого наукового центру — се ті середники, якими Ти обновив нашу Церкву і скріпив її в нутрі.

І ось після 30-ти літ Твойого верховодства у ній заграва нової доби спалахкотіла на її овиді. Вона піднялась

Львівська державна наукова бібліотека
№ Ж 5060

і випрямилась. І зродилась у ній та давня, благородна гордість і почуття своєї краси і вартости та свойого великого післанництва.

Та Ти не тільки підняв ту Церкву із закостенілости і обновив її, але розніс її славу по широкому світі. Рим, Велеград, західна Европа, Суздаль, Київ, Петроград, Америка, північна і полуднева — ось ті трибуни, з яких Ти голосив світови про невмиручість і високі завдання українського католицизму. І очі Заходу звернулися на українську католицьку Церкву — що досі була для нього закопаним скарбом — як на ту точку, в якій схрещуються церковний Схід і Захід зі своїми великими ідеями, як на той поміст, що лучить одних і других. І вона стала предметом зацікавлення з боку церковних кругів Заходу та немало причинилася до того великанського церковного руху в катол. світі, що, звернений лицем до християнського Сходу, змагає до відродження реліґійного духа.

І тому Ти для неї розголос і слава. Для неї Ти не завагався піти на муки і знущання. Зі Львова аж до непривітної монастирської тюрми в Суздалі брязкіт Твоїх кайдан голосив цілому світови величі внутрішню силу української Унії. Від часів Рутського і св. Йосафата не було в нашій Церкві більшого над Тебе!

Ти її Обновитель і печаливий Батько, Ти Ідеольоґ її історичного післанництва, Ти її слава і гордощі!

* * *

Та Твоя праця оберталася не тільки у межах Церкви, для піднесення й звеличення якої Ти приніс в жертву майже всі сили Свойого ґеніяльного духа, але Ти зрозумів ясно, що Церква ся, се Церква українського народу і йому віддав Ти другу половину свойого серця та став і для нього Батьком і Вождом. І зазначився Твій жертвенний труд на всіх ділянках національного життя. Наука і мистецтво, освіта і школи, бурси і сирітські захисти, економічні й суспільні установи — ось поле, по якім Ти розсіяв перли Твойого жертвенного труду і Твоєї безмежної любови до Рідного Краю.

Під Твоїм омофором виростала новітня українська нація із ясно скристалізованою ідеольоґією. Кипіло національне життя, переливалось мов те море срібно-перлистими филями, зеленів і процвітав широкий український лан, зближався час жнив. А Ти радів радощами народу, і Твоя радість уділювалася усім робітникам на широкім українськім лані.

І прийшов довго ожиданий час жнив. Вийшли женці і заспівали пісню подяки Богови, а Твоя рука їх на нові труди благословила.

Та серед жнив захмарилось небо, зірвалася буря, вдарили громи. І перервалася праця... застогнала українська земля, похилилась у смутку Твоя могутня постать. Та не на довго! Випрямилася знов.

Хоч слабий тілом, поїхав Ти у широкий світ шукати правди народови.

Бадьорість вступила в народні маси. «Митрополит з нами!» — понеслось по всім усюдам. Навіть ті, що досі вперто не довіряли Тобі, переконалися, що Ти і нарід — одно!

І Ти знов при роботі. Знов став орати переліг — запущений, зруйнований, политий кровю! Ти знов, як усе, готовий на найбільші труди, на посвяту, на жертви — для народу. Чиж мігби Батько покинути дітей у хвилях смутку і зневіри?!

І хоч довкруги Тебе шаліли вихри і бурі лютували, і хоч у Тебе били громи брехні і ненависти Твоїх ворогів — своїх і чужих — Ти і тепер не подався і не зломився на Твоїм шляху ні разу!

І знов під Твоїм проводом і захистом, під Твоїм ласкавим батьківським серцем — руїна замінилася в цвітучу леваду. На пожарищах зацвили нові цвіти нового українського життя. Мов леґендарний фенікс із попелу, встав нарід, відмолоджений, бадьорий, готовий на нові труди, на нові подвиги.

А коли пітьма вкрила ще раз овид національного життя, коли ще раз вдарили громи і завила буря — Ти знов тим ясним сонцем явився, щоби хоч вчасти розсвітити чорні хмари і розігнати той жах і терпіння, які несла з собою буря. Ще раз піднялася високо Твоя, похилена вже, постать і зважилась на найбільш болючий подвиг, подвиг, рівний хрестоношенню...., а Твоє могутнє слово влило у серця міліонів нову потіху, нові надії.

А за Твою працю, за Твої многоцінні труди і жертви, зложені на жертівнику Церкви і Батьківщини, за радощі і тепло того сонця, яке Ти розсіваєш по всім усюдам широкої української землі — у дні Твого пресвітлого Ювилею клонять перед Тобою у щирій подяці свої голови всі сини української землі. Навіть вороги Церкви, бачучи Твій безприкладний подвиг, не можуть здержати свою подиву для Тебе!

І ми, Твої найблизші сини та сподвижники у здійсненню Твоїх великих ідей і задумів, у дні всенароднього Свята Твойого Ювилею, лучимось з цілим народом в горячій молитві до Творця світів: Те наше Сонце, ту нашу Славу і Радість, нашого Батька й Опікуна збережи нам на довгі літа, Господи!

Редакція.

МИТРОПОЛИТ-ЮВИЛЯТ

і Духовна Семнариія у Львові

Ваша Ексцелєнціє! Тридцять літ минуло, як Льва-город, оповитий смутком після смерти свойого Митрополита, бл. п. Юліяна Куїловського, загомонів радістю, пристроївся святочно, задзвонив у свої милозвучні дзвони і обляг залізничий двірець, щоби повитати свойого нового князя Церкви і народу. І коли втихли невгаваючі оклики і гучні оплески, рознісся спів питомців Вашої Духовної Семинарії: «Слава во вишніх Богу» — «Витай нам, Владико». Бо й якже серед тої загальної втіхи могли не дати вислову своїй радости найменші Ваші духовні сини, яких радість є все найчистіша і найщиріша! А велику втіху будили великі надії! Тай справдились вони більше, ніж мож було по людськи передбачити. Доказом того ці тридцять літ покірної жертви і велитенської праці, за які сьогодня, здіймаючи руки до Бога, дякує весь народ і кличе: «Благословена будь во віки вічні хвиля Його входу!» Хвалить і величає Вас нині одними устами наша Церква, наші установи, ціле громадянство. Хвалить і величає — бо має за що. Та найменші Ваші духовні сини, як звичайні діти, свойого батька не вміють хвалити; вони лиш живіше люблять, невинно радіють і притуливши свою головку до Вашої груді, горячим, щирим серцем дають відчути свою глибоку вдячність за все добро, яке Ваша Милість через тих тридцять літ оказували так щедро їхнім попередникам і їмже самим. Та колиб вони не отворили в нинішню хвилю своїх уст, то отсі могутні семинарські мури затряслисяб і промовилоб німе каміння... Бо мають вони богато дечого пригадувати собі у споминах і дякувати Вам за щось більше, ніж всі інші разом.

Найперше за той гарний приклад плекання свого священичого звання від молодих літ і дорожіння ним як найціннішим скарбом Божим. Запалюється наше серце любовю до Бога, коли згадаємо Вас як трилітне дитя, що так побожно складало руки і ледви вміло шептати молитву, а вже з плачем домагалось від своєї матері дозволу на першу святу сповідь. З яким непорочним серцем приступали Ви тоді до першого св. Причастія! Як твердо заявили Ви тоді своїй матері: Я хочу бути священиком і від цеї постанови мимо шутливих насмішок і відмов не далися нікому відвести. Чиж не підбадьорює нас у тяжких хвилях те слово, яке почули Ви раз від одного проповідника і глибоко заховали в своїм серці: «А чей священик є добродієм людства!» Скільки щирих молитов засилали Ви до Бога як

гімназійний учень, стараючися щодня бути на Службі Божій! З якою любовю віддавалися Ви богословській науці як студент прав! З яким трудом і геройським самозреченням вибороли Ви серед гірких сліз право на своє покликання у батька, що Вас так дуже любив і так дуже тому покликанню спротивлявся. Як росте наше серце, коли пригадаємо собі ту блажену хвилю, як на Монте Кассіно у стіп св. Венедикта, спадкоємця св. Василія Вел., серед важких дум, бачучи велич, красоту і маєстат латинської Церкви, остались Ви при своїм обряді, збіднілій Церкві і вбогім народі!

Благословена була та хвиля, коли від трону Св. Отця Льва XIII почули Ви на тяжку тернисту путь мужні слова заохоти: Opt mam partem elegisti, quae non auferetura te — добру часть вибрав єси, яка не відойметься від тебе. Відтак упали Ви на коліна перед престолом у Добромилі і заявили всім: Я прийшов вести покаянне життя в рясі і законних мурах.

І за той золотий приклад хай буде Вам, наш Батьку, п е р ш а наша дяка!

А як дивимося на Вас як священика, також маємо за що дякувати Богу і Вам: за ту покору і повне самозречення та за зразок життя по євангельським радам, що покинувши батька й матір і вигоди дому, взяли хрест і пішли слідом Христа, — пішли твердо, послідовно.

Яким широким серцем обіймали Ви вже тоді всіх наших братів, з якою неструдженою ревністю голосили Ви по місіях Боже Слово і сповідями гоїли рани душ вбогого народу.

Які пориваючі духовні вправи голосили Ви нам, у сих святих семинарських мурах і будували наші душі.

І за се, Дорогий наш Батьку, прийміть д р у г у нашу подяку!

А коли стали Ви епископом і митрополитом, скільки любови сплило з Вашого серця на нас, скільки журби і передумувань коштувало Вас і скільки вложили Ви труду, щоби духа побожности і праці влити в нашу Духовну Семинарію, в якій покутували старі навики. Богато разів у конференціях, розмовах і вечірних гутірках старалися Ви доказати і вполти в нас, що нові часи ставлять великі і нові вимоги до священика, що народ жадає тепер глибшого духовного життя, більше любови і посвяти для себе. А щоби наша Духовна Семинарія стояла на висоті завдання, не вагалися Ви і за власні гроші висилати чимало нас до заграничних европейських семинарій і університетів, щоби ми там поширили наш світогляд і поглибили богословське знання. А також тут у Львові перші спроби злету молодечого богословського ума, як «Католицький Схід»; Аль-

манах богословів і інші, чиж не опиралися вони о Ваші широкі й могутні крила? Яка печаливість о наше душевне і дочасне добро бє з пастирського листа, писаного до нас 1907 року, які золоті слова вичитуємо ми в тій програмі зреформованої Семинарії. Ще й досі гомонить у наших ушах грімке Ваше слово: «Зрозумійте, що нема на світі гіршого нещастя, як бути лихим священиком. Будьте патріотами цілим серцем, але не забувайте, що добрим патріотом лиш той священик, що добре сповнює всі свої обовязки».

Часом приходилось нам почути і прикре слово докору, та ми чули завсіди, що й у ньому бреніла ніжна, шовкова струна батьківського серця. А коли нераз втихали уста, тим сильніше говорило до нас отсе Ваше серце.

В 1907. р. мусіли кривджені й обиджувані питомці покинути львівський університет і перенестися до Відня та Кракова. Тоді як добрий отець поїхали Ви за нами до Відня, щоби там разом з нами відсвяткувати Йордан та щедрим датком облегчити гіркі і тяжкі хвилі скитальства.

Коли вибухла страшна війна і Вас, неустрашимого борця за віру, повезли в далекий Суздаль—і тоді, в тюрмі, не забували Ви за нас, а кожде Ваше слово було цілющим бальсамом на наші душі і надією на Бога: З нами Бог!

А ті недавні подорожі по широкому світови, поза океан, чиж і не задля нас Ви їх піднялися? Колиби не Ваше прохання у Св. Отця Бенедикта XV, що так щедро Вас обдарував, і не призбирані Вами жертви у католицькім Заході, то ніяким чином не моглаб була Духовна Семинарія станути так сильно на ноги в тих останніх тяжких літах. Ваші подорожі по католицькім Заході утвердили нас в тому переконанню, що Унія наша стояла і стоятиме все католицькою єдністю в вірі і що без цеї єдности не вдержать її ніякі часові ні людські зусилля. Лиш поміч Божа, свідомість єдности Христового стада, свідомість світлої минувшини, часів великих Отців Церкви, які разураз ставить перед очі теперішній Св. Отець Пій XI, перші століття христіянства в єдности з Апостольським Престолом на Україні, до яких відкликувалися наші славні обновники Унії, св. Йосафат і Рутський, запевнять розвій і вічну силу Унії Сходу. Під тим гомінким кличем розвою Унії основана Вами недавно Богословська Академія. Вона є рівнож висловом вітцівської печаливости о богословське образування питомців Духовної Семинарії.

А накінець шість епископських свячень, приблизно 830 священичих рукоположень, тисячі-тисячі св. Причастій, чи цим не уділили Ви нам найцінніших ласк, що їх Господь вложив у Ваші святительські руки? І за се, любий наш Батьку, лине до Вас втретє наша синівська дяка.

Ваша Ексцеленціє! За тих тридцять літ обдарував Вас Господь неодною радісною хвилиною, але скільки теж було ран у Вашому серці! І якщо ми причинилися до сего, то покірно пробачення прохаємо. Не зі злої волі сталося воно, але з молодечої нерозваги. Свідком є се, що наша любов до Вас ніколи не остигала і не знаємо богато владик—та й Ваша Ексцеленція також, хоч обїхали цілу земську кулю, — до котрих їх духовні сини булиби більше привязані, як ми до Вас.

Прийміть ласкаво сі слова як вияв нашої любови і привязання зі запевненням щирої, на віки в памяті записаної вдячности, бо «раз добром налите серце, в вік не прохолоне».

.....

о. Др. М. Трохимчук

Незабута прогулька

(присвячую Високопреосв. Митрополитови Кир Андреєви у 30 ліття владицтва)

Літ тому 20, в суботу, дня 28. липня збудив нас — питомців нашої колєгії в Римі—ранішній дзвінок о годині ½ 5. Ми вислухали Службу Божу, відслужену Високопреосв. Митрополитом і за добру годину в товаристві Високодостойного Гостя вибралися на прогульку.

Такі прогульки уладжував для нас цей, нами так щиро і тужно вичікуваний, Дорогий і Високодостойний Гість кождого року, приїхавши до Риму як найліпший батько до своїх дітей, що студіювали на чужині, не бачучи через кілька літ своєї батьківщини. Ся прогулька в напрямі Альбано лишилась в моїй памяти і записках до нині.

День встав якийсь хмарний і це дещо захмарило й нашу радість.

Але коли ми всіли до трамваєвого возу і виїхали за місто, побачили з вдоволенням, що сонце розігнало мраку, хмари десь поділися. Хвилевий неспокій минув, вернула веселість до нашого серця.

Плян прогульки був такий, що ми мали їхати аж до останнього трамваєвого перестанку Дженцано, а при повороті відвідати наших товаришів-богословів, що в Альбано мали свою віллю.

До Дженцано їхали ми дві години; але як багато ми за той час побачили, годі описати... В трамваю заняли ми місця на поверсі. (Італійські трамваї, що виїжджають поза Рим, є поверхові). З обох сторін розлягався перед нами

вид на далеку околицю... Широкі сіножати, зелені виноградники, більші і менші горбки мигали нам перед очима. Лиш тут і там десь зпід горбка виглянула якась мурована хатина своїми сірими стінами, або зачорніло серед пахучого винограду дуло одної-другої гармати, з яких стріляють Італійці у хмари, щоби усунути їх небезпеку для винниці.

Сонце піднеслося висше і освітило синіючі в далі гори. Там видніло прегарне Монте Дженаро в товаристві поменших гір. А ще дальше знане нам Тіволі, де в серпні мали ми виїхати на вакації.

Ми минули Фраскаті, що наче притулилось до гори та розкинуло свої камяні хати посеред зелених дерев; минули Грота-Феррату і гарною алєєю розлогих дерев доїздили до містечка Маріно. Перед нами в далі зазеленіло Монте Каво, а від нього у бік заблестіла Рокка ді Папа своїми, як сходи уложеними, домами. — „Боже! як гарно серед цеї гірської природи!“—мало не вирвалось з грудей. І справді; щойно тут, далеко від столиці, пізнається, чому Італію називають у описах зеленим раєм.

Досі ще не все показала нам мати — природа... За містечком Маріном побачили ми — чудо. Здається, що се запався вулькан, щоб на його місци повстало чудове Альбанське озеро. Побачили ми його здалека і оніміли з вражіння, захоплені його красою. Щойно по хвилі один-другий з нас відізвався словом подиву. Чудове воно справді. Ніодин маляр не мігби віддати його краси. Бо годі перенести на папір все те, що бачили тоді очі. — Озеро! Воно таке синє, переходить в голубе, то міниться раз на зелено, то знову на фіолєтно, коли розпливуться по ньому легкі филі. А коли такі дві филі зійдуться зі собою, розібються тоді на білі верстви, зашумлять піною і розпливуться, щоб на иншому місці повторити той самий образ. А береги озера? Вони так нагло спадають, а зі всіх сторін покриті зеленою деревиною так густо, що здається нема зовсім приступу до нього. Мається вражіння, що тут природа нікому не хоче позволити зблизька приглянутись цій красі.

Трамвай спішився, озеро ховалося, то знов показувалось нам з иншої сторони. Чим більше ми від нього віддалювалися, тим красше виглядало воно на зеленім тлі своїх берегів, під блакитним, італійським, погідним небом. Очі напоювалися чаром, душа роскошувалася доки не скрилося воно нам за овидом.

Ми переїхали Кастель Гандольфо, минули саме містечко Альбано і Арічію та дісталися до нашої мети, до Дженцано. Висіли з воза і пустились по вуличках містечка. Зараз найшовся хлопчина, що показав нам дорогу до другого кратерового озера: Ляго ді Немі. І знову чудовий образ перед нашими очима. Ми сховалися від спеки під зе-

лений виноград якоїсь винниці і, відпочиваючи, любувалися гарним видом. Озеро Немі також положене в долині і є о половину менше від Альбанського, але не уступає тамтому щодо краси.

Пішла весела розмова. Високопреосв. Митрополит се спеціяліст у веденню таких принагідних гутірок. Кождого з нас вмів про щось запитати, кождому щось сказати, а всіх зацікавити. Це може лиш чоловік з всестороннім, основним образованням. — Нас було 16 молодих людей з ріжних галицьких гімназій, зі всіх 3 наших епархій. Були це звичайно здібніші абітурієнти, що подавалися тоді на богословію. Кождий крім теольогії і фільософії мав ще свою спеціяльність: Один літературу, другий штуку, инший музику; багато любувалося в християнській археольогії. — При таких довших розмовах теми змінялися, а при кождій з них Впреосв. Митрополит говорив як знавець. Навіть щодо музики, хоч як покірно зазначував: „я не музик" – думаючи тоді певно про музикальний слух,—коли на неї зійшла диспута, виказував велике знання її теорії. Ми подивляли завсіди, як може одна людина так много і так основно знати. Розуміється, що такі розмови в товаристві Їх Ексцелєнції були не лиш милі, але незвичайно корисні. Наш світогляд поширювався, росла жадоба науки, повставало бажання бодай в частині наслідувати свого Митрополита. А що такі гутірки були ведені в дуже щирій, просто родинній атмосфері, тому ми всі так дуже привязувалися до Впреосв. Кир Андрея, що як діти на рідного батька чекали на Нього цілими місяцями, доки не надійшла телєґрама, що знову приїде відвідати нас.

Та серед такої щирої, веселої розмови час минає дуже скоро. Так було і в Дженцано. Ми й не оглянулися, а сонце підійшло вже високо. Нам треба було вертати, щоби ще перед полуднем бути в Альбано. До Арічії ми їхали, а далі вже пішки пустились в дорогу, щоби дещо розрухатися по довшім сидженню. Впреосв. Митрополит з огляду на свою ногу мусів їхати аж на місце і випередив нас з о. ректором на яку годину. Наші товариші, довідавшись, що зближаємося до їх віллі, вийшли нам на стрічу і дивувалися, що ми в саме полудне, під італійським сонцем, при кінці липня йдемо веселі, незмучені. Ми лиш дуже тужили за тінню і тому великий город перед віллею припав нам дуже до вподоби. Головно старезний, американський дуб, що розложив своє галуззя широко, мов запрошував нас вічливо сісти під ним довкола великого стола і любуватися холодом.

Під тим гостинним дубом відбули ми пообідну спільну рекреацію на веселій розмові. Та не можна було тут довго сидіти. Нас манило озеро. Ми хотіли щераз його побачити

та охолодитися у його филях. — Купіль була чудова. І найзавзятіші пливаки могли наплаватися до схочу і ті менше відважні не могли нарікати, бо дно озеро рівномірно поглублювалось від берега, лишаючи для неплаваючих досить багато безпечного простору.

І булиб ми дальше веселі, вдоволені йшли до перестанку в Альбано та вертали щасливі до Риму, колиб не це, що Впреосв. Митрополит їхав з нами лиш до Грота Феррати. Там бажав відвідати грецьких Василіян. Ми лишилися без свойого Найдорожшого Гостя. Розмова нам не клеїлась, якась задума вдиралася до серця. Дехто лиш вдивлявся у заходяче сонце, що золотило—червонило хмари, усміхнулось ще на прощання, а потім сховалось за високі горі. Лишило по собі лиш сум і жаль... Земля зачала накриватись сірим покривалом—мракою, на траву і листки дерев посипалася дрібненька роса... сльози.

.....

о. Др. Г. Костельник

Епоха митрополита Андрея Шептицького

Промова, виголошена на академії в Підгайцях в честь митрополита Андрея Шептицького з нагоди 30-літного ювилею його митрополитування)

Наш Високодостойний Ювилят, митрополит Андрей такий поважаний і люблений цілим народом, що нераз уже на святочних зборах в Його честь та в часописах вичисляли його великі заслуги, жертви й старання для нашої Церкви, для культури, для бідних. І—є надія—будуть ще не раз вичисляти. Се звільняє мене, коли припала мені честь промовляти на сій святочній академії в честь 30-літного ювилею Його митрополитування від обовязку: піти тим самим шляхом. Те, що загально відоме, спробую освітлити з точки, яка тяжко доступна, з точки вічности.

Хочу кинути оком на особу Високодостойного Ювилята та на Його діяльність, як вони виступатимуть у майбутній, віковій історії нашої Церкви й нашого народу.

Відгадувати майбутність з теперішньости се те саме, що читати з книги божого Провидіння. А пророк остерігає час, що божі пляни й думки так далеко від людських, як небо від землі. І весь думаючий людський рід свідомий тієї правди — особливо, коли йде про будучність, яку боже Провидіння ладить.

Всетаки людське серце й думки нездержно пруться в майбутність, щоби її відгадати. Коли в теперішньости давить нас і ломить гірка невдача, переслідує недоля, тоді єдиною розрадою є надія на красшу будучність. Щоб тільки та надія мала реальні підстави! Український нарід від ряду літ саме в такому положенню. До давної нашої, вікової недолі — долучилась по світовій війні нова, тяжка й дуже скомплікована. Інакша на Великій Україні, інакша тут у нас, інакша між нашими виселенцями в Америці. Алеж вона обіймає весь наш нарід. Кождому кидається в очи, що наша стара історія пірвалась, її вікові форми розпалися, все рухається, все трясеться, все непевне, бо щойно в завязку. Родиться нова наша історія—яка? Гірша, чи красша? Чи се, що рухається, процес г н и т т я, що веде до розкладу, до с м е р т и? Або се ф е р м е н т, що виділює благородні, красші частиці, й веде до життя?

Чи п а д е м о, чи р о с т е м о? Чи тільки падемо, чи також ростемо?

* * *

Ось тут треба би нам заглянути до книги божого Провидіння. Правда, не можна з неї читати сторінку за сторінкою. Одначе коли собі взяти до помочі закони природи тай людську історію, то з книги Провидіння, з книги майбутньости, всетаки можна відчитати бодай важніші заголовки, бодай поодинокі слова, котрі нас найбільше обходять. Возьму приміри з природи і з життя, які сам Христос підносить. Зерно пшениці, засіяне, не може принести плоду, коли не збутвіє. В сій своїй фазі воно має всі познаки розкладу, гниття, а однак воно росте, щоби в кількандцять разів помножити себе.

Противно, бувають у життю познаки росту, збогачування, щастя, а в дійсности вони є нагальним пертям до катастрофи. Сю правду забразив нам Христос притчею про богача, котрому зародила нива. Зовсім подібною є баляда німецького поета Шіллєра „Ring des Polykrates".

Неподібний початок до свойого кінця — се, що так скажу, таємна гра божого Провидіння

В історії народів бували катастрофи, упадки, які виплекали для них, або й для людства, куди більші цінности, як не знати які побіди. Давні греки втратили свою політичну самостійність під наступом Македонців (Филип, Александер Вел.), але зате рознесли свою мову й культуру по цілій західній Азії та по північно-східній Африці. І знов греки втратили свою самостійність під наступом Римлян, а зате рознесли свою культуру по цілій римській імперії. І власне їх мова стала мовою св. книг Нового Завіту. Наш

Шевченко певно не був би став для свойого народу тим, чим став, якби не виховався на тлі недолі закріпощеного українського простолюддя. Якщоб він був походив із заможніших верств, то може був би став другим Гоголем, одначе не був би „Шевченком".

Найбільші велити польського народу — Міцкевич, Словацький і Красінський — виросли на тлі всенародної польської катастрофи. Але історія ніодного іншого народу не така повчаюча під тим поглядом, як історія вибраного старозавітного народу. І єгипетський Йосиф, що спас свій нарід, і Мойсей і пророки виросли на тлі і в часах катастроф, що в ріжних формах виступали в історії вибраного народу. Ілія, божий чоловік, бореться із споганщеним царем Ахавом, що споганщив був ціле ізраїльське царство. А всетаки цар упав, а дух пророка переміг. Трьох великих пророків се діти найбільшої катастрофи юдейського народу. Єремія плине над зруйнованим Єрусалимом, а Даниїл і Езекиїл проживають і вмирають у вавилонській неволі.

Могучий Вавилон давно пропав без сліду, як йому пророки пророкли, а Єремія й нині плаче, плаче в ньому людська душа над своєю земською недолею, а Даниїл і Езекиїл і нині розмовляють з Богом...

Що було важніше для історії вибраного народу, більше творчим: чи Мойсей на пустині, чи Соломон на престолі із слоневої кости й золота? Мойсей, що творив майбутність вибраного народу, чи Соломон, що своїми прогріхами, які виросли з богацтва, розбивав будучність вибраного народу?

* * *

Ось тут розглянутись би нам по нашій непривітній теперішньости: чи вона не має свойого Мойсея? Чи не ворушаться в ній живі завязки для великої майбутности?

Обмежуся до церковного становища, підтягаючи під нього національне становище лише остільки, оскільки сі два становища в нашому народі органічно звязані.

І не буду користуватися поетичною гіперболею, а висловлюся оглядно.

При тих застереженнях смію твердити, що епоха митрополита Андрея Шептицького „піде в мандрівку століть з його духа печаттю".

На весні сонце не є єдиною причиною, що для земл і настає нова доба. На пустині й сонце не поможе. Але й засіяна нива не прокинеться до життя без весняного сонця.

Оглядно говорячи, не сказав я, що митрополит Андрей є нашим Мойсеєм. Алеж без Нього, без Його особи, без Його геніяльности й високої свідомости в церковних і життєвих спра-

вах, без Його жертвенних зусиль і старань, без Його проводу в тих розбурханих круговоротах нашої дійсности не булоби тої епохи відродження нашого церковного духа. Хоч прийшла би пора для неї, не було би сонця для неї.

* * *

Галичина український піємонт. А піємонт се свого роду дорогосказ майбутности. Щож бачимо нині в Галичині? Що тут найвизначніше — яка особа, який рух? В часі, коли на Вел. Україні шаліє казьонний атеїзм, а Церква наче западається під землю, в нас безперечно найвизначнішою особою є особа церковна, митрополит Андрей. Не так тому, що він займає митрополичий престіл, як тому, що він є найсвітлійшим символом нашого народу в Галичині. Власне на час великого історичного перевороту в цілій Европі боже Провидіння дало нам на митрополита мужа, котрий є символом відродження нашого народу, бо він, іспитуючи в своїй душі історію своїх предків, повернув до нашої Церкви й нашої нації з боярської родини, яка вже перестала бути нашою. І видержує гідно й відважно всі наступи на нашу Церкву й націю. Видержує московське заточення, вертає в королівській славі на свій престіл. Се не сам він вертав — ми вертали з ним, Церква й нарід. Де наш нарід страдав, тим і він страдав. Коли опісля прийшов удар із заходу, й Його сей удар не оминув. Познань — се тільки перелетний фільмовий образок, що може послужити як ілюстрація на засаді „pars pro toto".

Не тільки в нас, але й в світі наш Високодостойний Ювилят є великою особою. Його імя, Його авторитет, Його примір, Його слово — се найвисші моральні цінности, які український нарід під сю пору має зібрані в одній особі.

Маючи те все на увазі, годі не зрозуміти, що митрополит Андрей є провіденціяльною особою для нашої Церкви й народу. А се означає, що головною місією нашого народу в Галичині під сю пору мав би бути якийсь рух, що вяжеться з Церквою. Провіденціяльна церковна особа вказує на провіденціяльний церковний рух.. Без такого руху ми були би наче засіяне зерно пшениці, що гниє, одначе не ворушиться в ньому живий зародок.

Кождий знає, що в нас є — скажу так, як звичайно люди говорять — „обрядова боротьба". Чи се мав би бути той провіденціяльний рух? Замісць відповіди поставлю спершу дальші питання? Чи є в нас якийсь інший рух, котрому так уважно приглядались би і прислухувалися католицький захід і православний схід? На котрий так відгукувались би й самі брали участь у ньому? Котрий був би наш оригінальний (а не чужий, як н. пр. більшовизм), а доводив би до повної кристалізації й розподілу протилежних думок, що від віків дрімали в душі нашого народу?

Нема в нас іншого руху з такими прикметами. Отже відповідь на поставлене головне питання сама насувається. Алеж конче треба завважити, що назва „обрядова боротьба“ не є властивою. Вона замало каже, бо підносить тільки „pars pro toto“. На обряді найлекше, найнагляднішe можна виказати засади того нового руху, відси для нього така назва. От я се зараз і зілюструю. Нас призвичаїли були думати, що обряд се „одежа“. Отже можна його, як одежу, зміняти, щоби було красше. А в дійсности обряд се „скіра на живому організмі“, се вираз раси. Вправді й скіра зміняється, алеж не на підставі тих самих законів, що одежа. Квестія обряду се квестія історичної тяглости, престіжу Церкви. Коли зачепиш скіру, зачепиш цілий організм. Наш новий церковний рух зачіпає не тільки обряд, але цілий організм уніятської Церкви. „Ідеольогія унії“ — ось так він повинен називатися. Який вигляд, яке положення має мати східна Церква в католицькій Церкві, щоби могла осягнути повну рівновагу в собі й бути притягаючим світилом для православних? Ось се головна проблєма тої ідеольогії, вікова проблєма, що розгалужується на ріжні, нераз субтельні або й дразливі проблєми з царини нашої літургії, устрою Церкви, історії, психіки.

Без пересади можемо сказати, що ніколи в історії наші предки не мали такої дозрілої свідомости в тих проблємах, як ми нині. Тяжкий був шлях, котрий нас довів до тої духової дозрілости. Ми діти великих світових переворотів, досвідчень, страдань. Стоси книжок не могли нам виявнити стільки життєвої, що так скажу, правдивої правди, як поодинокі події, котрі наче розвертали перед нами нутро життєвих конструкцій.

Ми так поглибили наші погляди, як медицина свої поняття, відколи лікарі стали секціонувати людський організм.

Є плитші й глибші погляди на світ і життя. Плитші дуже часто більше привабливі.

Першого дня, коли Українці в 1918. р. заволоділи Львовом, рано хотів я піти до церкви на літургію, одначе при замкненій брамі (се було в „Народному Домі“) найшов я старих наших „ляндштурмістів“, котрі не хотіли мене випустити. „Непевно в місті, а тут наш табор!“ — говорили. Докиж се так буде? — я їх спитав. А вони відповіли: „День — два; коли не буде спокою, то все кидаємо і йдемо до дому. Ми зпід Тернополя, Поляки аж там не прийдуть. Всі вже мають досить війни, ніхто вже не буде воювати!“ Сей погляд мав деякі привидні рації за собою, але головна його сила була в тому, що він був привабливий для тих „ляндштурмістів“.

Думаю, що власне того роду погляди в історичнім розвою уніятських Церков були властивою слабою точкою, „пятою Ахиля". Не цілість проблєми унії, тільки льокальні відносини, або й особисті аспірації бували міродайними для нових посунень в обряді, в устрою Церкви, в кристалізації церковної свідомости. І наступило роздроблення уніятських церковних провінцій, відчуження, неподібність до себе. Найгірший рятунок — утеча перед труднощами. Нині втечеш, завтра ті труднощі доженуть тебе в двоє збільшені.

Перший з нас живучих, котрий ясно зрозумів цілість проблєми унії, се безперечно наш Високодостойний Ювилят. Він об'їхав усі наші українські уніятські церковні провінції на земській кулі. Зрозуміти цілість проблєми унії се значить не тільки зрозуміти католицизм як слід (щоби навіть скрито не ідентифікувати латинізм з католицизмом), але й зрозуміти душу православних: про що їм властиво йде. Хто се осягнув, той матиме лекший доступ до православних. Власне тому наш Високодостойний Ювилять мабуть з усіх наших владик, яких ми дотепер мали, найбільше поважаний у розумних православних кругах.

Для ілюстрації згадаю, що сербські православні церковні достойники, з котрими я стрічався в Югославії, з подивом висловлювалися про нашого Високопреосвященого Митрополита Андрея, й бажали собі побачити його тай зложити йому поклін (митрополит Андрей тоді був якраз у Югославії).

Те, що я сказав про відродження церковного духа в нас, ще не дає повного образу дійсности. Не тільки в нас, але в цілому католицькому світі слідні симптоми нового руху, котрий любується в духових скарбах східної Церкви, студіює їх, величає, й бере з них деякі зразки для відродження релігійного життя. Т. зв. „літургічний рух" на заході, котрий каже всім вірним брати с л о в н у участь у літургії, взорується на нашій літургії. Істнують під сю пору церковні часописи, редаговані латинськими монахами, в котрих духові скарби східної Церкви з такою любовю й ніжністю описувані й обговорювані, начеб се писали не латинники, але „греки".

Потішаюче явище і — що так скажу — „многонадійне". Яке воно противне поняттям тих польських ідеольогів унії, котрі не тільки думають собі, але й явно пишуть, що катол. Церква лишає уніятам їх обряд тільки в тій надії, що уніяти самі його покинуть, коли пізнають й зрозуміють ліпший (латинський)...

Ні! Се не є шлях для унії! Унія мусить бути так поставлена, щоби східні християни в катол. Церкві знайшли свою власну добру славу й своє імя, а не щоб жили славою латинників. Так завсіди було, доки первісна єдність не пірвалася.

Наш Високодостойний Ювилят з усіх уніятів певно найбільше причинився до того, що на заході найшлися щирі приятелі й любителі східної вітки Церкви.

А коли все те зібрати перед очима, то входить у нас надія наче весняні проміні сонця. Ні, не гинемо марно в нашій непривітній теперішньости, але ростемо, збираємо духові скарби для майбутности. Правда, історія не розвивається простолінійно. В близшій або і в дальшій будучности можуть ще стрінути нас на церковному полі всякі допусти, менші чи більші заломання лінії, придушення. Старий дух, котрий уже віджив своє, завсіди подібний до старої будови, котра заєдно небезпечна тим, що своєю руїною може придусити завязки нового життя.

Одначе великі наші досвіди — москалі в Галичині, австрійці на Волині й Холмщині, галицька військо на Вел. Україні, Галичина, Волинь і Холмщина в новій Польщі, більшовики в Росії й на Україні — сі досвіди й дозрілість нашої церковної свідомости, як плід тих досвідів, не можуть загинути безслідно ні в нас, ні в цілому католицькому світі.

В великих часах живемо, ми заблизько них, і тому нелегко нам приходить зробити подрібнішу синтезу того великого відродження церковного духа, який у цілому світі назріває. Але се певне, що велике діло твориться. Маємо повне право вірити, що епоха митрополита Андрея Шептицького, як я вже сказав, „піде в мандрівку століть з його духа печаттю“, що вона є тим євангельським зерном, котре в майбутности принесе плід в сотеро. Слава й честь такому Митрополитови, нашому провіденціяльному Вождови!

.....

о. Д-р Андрій Іщак

Промова

на концерті в честь 30 літнього ювилею Митрополита Андрея, виголошена в Зборові дня 19. червня 1930.

Святочна Громадо! Торжественна і поважна хвиля скликала нас тут нині, щоби в присутности дорогого гостя, Преосв. епископа-помічника львівського, Кир Івана, вшанувати 30 літний подвиг на митрополичім престолі сивоголового Князя нашої Церкви і Батька нашого народу, Митрополита Андрея.

Сповняємо в сей спосіб милий обовязок, сплачуємо належний довг вдячности невтомному Робітникови на митрополичім престолі, великому Громадянинови укр. народу, ревному Подвижникови української культури й науки.

Тому до звуку милої пісні що ділає на наші естетичні почування, що переносить нас у світ гадок і споминів 30 літної минувшини, нехай буде достоєне отсе святочне слово, відбитка крилатої людської гадки — слово, що не має бути пустим панегіриком, ані порожним звуком, але змістовним оглядом 30 літної праці і змагань нашого Дорогого Ювилята.

А оглядаючи сей 30 літний період праці, які має наш сивоголовий Митрополит за собою, видимо в Нім а) Великого Апостола Унії б) Великого українського Громадянина в) Великого Мецената укр. науки і мистецтва.

а) Унія?! Ах чи се не історична похибка? Чи се не злобний політичний маневр, обдуманий нашими ворогами на розєднання і знищення українського народу?! Над сим питанням мусить застановитися кождий Українець — католик. Розвязка його становить одну з основних підвалин світогляду свідомого інтелігентного Українця, що знає свою минувшину і шукає доріг самовизначення свого народу в будучности. На упадок і повстання многих серед нашої суспільности лежить позитивна або негативна відповідь на се питання. Будьмо безпристрасні! І замість подивляти буйне козацтво, що з очайдушним завзяттям боролося проти нової релігійної струї та зробило сю історичну помилку, що не дало ніколи першим подвижникам великої релігійної ідеї опанувати нашого старого державного центра Київа, подивляймо сю муравлину працю, яка доконувалася під захистом Риму над поглибленням, релігійним і культурним нашого народу, над виробленням народної карности і свідомости при помочі католицьких засад. І замість роздирати ризи над тими протекційними методами, якими в початках була піддержувана унія за ціну свойого істнування, бо інакше ледви чи булаби удержалась — плакати скорше належить над тим нещастям, яке стрінуло самостійну колись київську православну Церкву, по скасованню її самостійности в р. 1682 і підчиненню під московський патріярхат, та над тим змосковщенням, яке опісля наступило і з якого до нині не можуть православні Українці отрястися. Оцінюючи ті два релігійно-культурні напрями, які стерлися на наших землях в XVII в., в ретроспективнім світлі, видимо по наслідках, що унія як форма релігійно - культурного життя нашого народа, була о ціле небо кориснішим для нас під народним оглядом. Вона не нівелювала, а розвивала ті природні творчі сили народні, що оказалися так дуже потрібними для будови нації в часі світової війни. А в історичнім про-

цесі поглублення релігійної і народної свідомости на католицьких основах, в історичнім внутрішнім розвою унії, першорядну ролю відіграв рід Шептицьких, світлих попередників, нашого Ювилята: Варлаама (1709—15), Атанасія (1715—45), Льва (1770) Шептицьких, уніятських епископів, галицьких, з титулом митрополитів київських і всеї Руси. Цілий XVIII вік нашого релігійного життя виповнює праця сего старого боярського роду, що в релігійно-культурнім змаганню до самостійности відновлює традиції короля Данила, що видить на Заході можливість здійснення релігійно-народніх ідеалів. Гідно продовжує ті наші рел. народні змагання на переломі XIX віку нащадок цего славного роду, Митрополит Андрей. Він дідичить всі світлі традиції свойого роду, Він їх відновляє з подиву гідною витрівалістю, з прометейським завзяттям, з самозаперечення анахорета. Він підносить дорогу спадщину перших творців Унії до небувалого в історії блеску.

Бо чи не є це свойого рода прометеїзм обернути всі свої матеріяльні і духові богацтва на користь поневоленого укр. народу? Чи не значить се викрасти огонь богам, щоби широкі верстви суспільности користувались цим цінним даром? Що жене в монастирські мури молодого, образованого, готового вже чоловіка, якому усміхається світська карієра, як не бажання посвятити себе праці над релігійно-духовим піднесенням народу? Подібне бажання обновити релігійно-моральне життя гнало в старині Отців Церкви в пустиню, звідки покликувало їх Провидіння на владичий престіл, як дорогоцінний знаряд до збудования і поширення Христової Церкви. О спасенне се рішення, спасенна посвята! Боже світло, що освітило колись Ап. Павла в дорозі до Дамаску, освітило Тебе, Достойний наш Архипастирю, на роздоріжжу молодости і завело до нас. Чим Тебе назвем, вибранче Божий? Апостолом?! Ти ним був від самого початку і остав до нині: В ревности не лінивнй, духом горячий, Господеви роботящий, терпеливий, в молитві перебуваючий, в потребах співділаючий (Рим. 12, 11). Твою апостольську ревність знає не лиш Галицька провінція, але Боснія, Америка і Канада. Її подивляє Рим, Париж, Брукселя, Намір. Про неї згадує Москва, Петербург і Київ. Як колись Ап. Павло був невтомимий в творенню християнських громад — так твориш і Ти нові епископства для своїх вірних на еміграції, їздиш до них, пишеш для них посланія, робиш безустанні заходи у Ап. Престола в напрямі їх церковної організації. А майже по кождій подорожі приковує Тебе неміч до ложа болізни, але радість переповняє Твою душу по причині довершеного діла. Братіє! радуємся, єгда ми немощствуєм, ви же сильні биваєте (2 Кор. 13, 9)—писав

колись слова, повні апостольського жару до Коринтян ап. Павло. — Слова, які точнісько справджуються на Тобі.

Але не лиш своїх укріпити в вірі старався Ти, щей приєднати забажав Ти розєднаних у вірі братів. Звідси наукові зїзди на Велеграді, які мають на ціли запізнати кат. Захід з православним Сходом; звідси новий напрям, який по 20 літах приняв серіозні форми, розбудив новий научний інтерес в цілім католицькім світі, дочекався офіціяльної санкції св. Престола у відомій буллі Rerum Orientalium (1928). Кому снилося перед 20 роками, що справа релігійної обнови на Сході стане так скоро актуальною? Тоді сильна була царська Росія, опікунка казьонного православія і надію на релігійну обнову там можна було схарактеризувати пословицею: contra spem spero. Нині по її упадку справа релігійної обнови на Сході стає щораз більше пекучою, а супроти нечуваного релігійного гнету неминучою потребою. Тому її наукова підготовка, започаткована релігійними зїздами, набирає великої ваги. Вона була розпочата в саму пору, вона була щасливо піднята. І хоч в послідних часах завернено дещо з традиційної дороги „per vos Rutheni", то преціньстає щораз ясніше провідним кругам, що нові дороги унії при помочі тзв. біритуалізму і поодиноких навернень не принесуть бажаного плоду. Недалекий вже час, коли наступить поворот до традиційної дороги з тої простої причини, що укр. католики є найсильнішою віткою церковною на Сході. В нас у східних формах пульсує правдиве католицьке життя, так в зовнішнім культі, так в правній формі, як і у внутрішній глубині та ширині. Над нами не можуть перейти до порядку дневного творці майбутньої унії на Сході, вона не може заістнувати без нас.

Тому готовись, Владико наш, Ювиляте, що на склоні Твоїх літ, перейде в Твої руки релігійний патронат над Сходом, бо Ти є його одиноким, гідним представником. Ти посідаєш довіря народних мас і потрібний авторитет, здобутий в царській вязниці серед тяжких мук і терпінь!

б) Але неповний бувби образ трийцятьлітної діяльности нашого Дорогого Ювилята на митрополичім престолі, колиб ми остановилися тільки на Церкві і релігійних ідеалах. Є другі ділянки, в яких діяльність Митрополита Андрея зазначила свої глубокі сліди серед українського народу. Се ділянка громадянська. Коли перейдемо важніші політичні і культурні події послідного 30 ліття, скрізь бачимо творчу руку Великого Громадянина. Від часів виборчої реформи в Австрії і демократичного парляменту (1907) стреміло наше політичне представництво до створення найвисшої школи у Львові і політичної рівноправности в краю. Одна і друга справа була близька до здійснення, і колиб не війна, бувби креований український університет у Львові і булаб пере-

ведена 1914. р. осінню виборча реформа до галицького сойму. В одній і другій справі підпомагав наш Ювилят щиро і успішно нашу політичну репрезентацію. Хто не тямить його бесіди в віденській палаті панів (1912) за український університет, що викликала в правительственних кругах велике вражіння?! Хто не знає тих численних сходин представників всіх галицьких партій в митрополичій палаті, які увінчалися повним успіхом в справі проєктованої виборчої реформи?! Працював Достойний Ювилят для народної справи, як той добрий батько, що бажає неба прихилити дітям, що то мирить їх і годить, що хоче кожду дитину як найкрасше вивінувати.

Прийшла війна, а з нею горе і терпіння. Страдали сини нашого народу в політичних тюрмах, гинучи на полі бою, скиталися старі батьки з жінотою і недолітками по світі. Перейшов наш нарід море мук і терпінь і таки не узрів їобіцяно землі. А в тім терпіню може пощадила доля Достойного нашого Ювилята? Може зазнав Він деяких виїмкових прав, як другі католицькі владики? Де там! На нього першого впали всі благодати війни: вязнення, тюрма, скитальство. Він мусів терпіти і мовчки ожидати кінця, як неодин з нас. Як політичний вязень не міг навіть отверто писати про своє положення в тюрмі. Тому клясичною остане його картка з суздальської тюрми до брата монаха: „Що я Вам можу від себе написати? Хиба скажу, як жовнір, що пише до дому: Дорогі Родичі: Я дякувати Богу здоров — від місяця лежу в шпитали". Так терпів не тільки український Владика, представник унії, але передовсім український громадянин, бо його громадянська діяльність була не по нутру царській Росії. Він мав право сказати до всіх терплячих громадян словами апостола: „кто ізнемагает, аз же не ізнемагаю, кто соблазняється, аз же не разжизаюся. (2 Кор. 1, 29). Минулося терпіння — прийшла воля: хвилі тріюмфу в Київі серед своїх і поворот до Львова і знов тяжкі часи на престолі серед днів облоги Львова, часи зневіри по відступленню Галицької Армії за Збруч — виїзд за границю і даремні заходи там ратувати хоч дещо з прав нашого самоозначення. Все те короткий образ громадянської діяльности коло політичного нашого освободження.

в) І дальше. Від перших хвиль свойого владицтва був наш Ювилят Великим Меценатом української культури, мистецтва і науки, бо змалку навчився цінити, що добре і красне, що знесле, благородне.

Благородні склонности душі казали Достойному Ювилятови шукати в нашій старині всего того, що цінне, що характеризує нашого творчого духа, нашу окремішню духову культуру. Перехрещувалися на наших землях впливи византійського мистецтва з ренесансом Заходу. Від Бого-

родиці-Молитвенниці з піднесеними руками в гору, первовзору найстаршого християнського малярства, аж до Мадонни італійського Cinquecenta з Дитятем на руці — ціла широка скаля релігійної творчости перейшла через наші землі, мимо лихоліть і воєн. Розпяття Христове, мальоване на дошці без перспективи і почуття бриловатости, аж до креації Гвіда Рені, яке видимо в римських пінакотеках, можемо оглядати mutatis mutandis в нашім Національнім Музею, як прояв нашого живого мистецького інтересу до европейської культури. Іконостаси з примітивними образами святих, аж до мистецьких постатей богородчанського іконостаса, найкращого памятника нашого ренесансу — все те цінности, все те культурні скарби, які були би для нас пропали, колиб не мистецьке око Великого нашого Мецената, що умів їх видобути з пороху забуття і показати перед здивовані очі культурного світа як нашу незаперечену культурну власність. Не говорю про стародруки, про вишивки, килими, писанки і будівництво, яких взірці є раз на все заховані для потомности в Нац. Музею, завдяки жертвенности Нашого Ювилята. Чим для Риму музеї і галєрії Боргезів, Барберініх і других меценатів на Петровій Столиці, що великими грошевими вкладами законсервували найкращі твори християнського мистецтва — тим для нас Нац. Музей, гордощі нашої культури.

І не лиш у церковнім мистецтві, в котрім наші артисти йшли на підбій Польщі і оставили стінописі в Кракові, Сандомирі і Люблині — але і в науці мали ми більше щастя, ніж на полі політичнім. Коли перший організатор наддніпрянського козацтва, Сагайдачний не успів через вчасну смерть зібрати овочів свойого лицарства, коли великий Богдан не встиг закріпити новотвору укр. держави, то сучасні їм культурні діячі Київа в монаших рясах вміли сотворити самостійну науку, яка відбула в половині XVII в. побідоносний похід з Київа на Москву, освітила і уцивілізувала північну Словянщину. Се безперечно найбільший культурний похід на Сході Европи, який признають нам всі без виїмки. Чомуж маємо в нинішнім нашім положенню зрезигнувати з великої ідеї батьків? Чому не повинні ми сотворити релігійно-наукового центра у княжім Львові, іменно тепер, коли ворог нищить безпощадно нашу культуру і релігію в ширшій батьківщині? Творення самостійної Богословської Академії у Львові треба повитати як щасливу гадку продовжування наших культурних традицій, як новий доказ великодушности Великого нашого Мецената на митрополичім престолі.

Мав і має понадто наш Достойний Ювилят повне християнської любови серце для недолі широких мас, чого доказом вже в перших роках владицтва основання „Народ-

ньої Лічниці", де біднота дістає безплатну лікарську пораду.

Має достойний наш Ювилят розуміння для просвітних наших потреб — звідси його фондація в Милованню для Тов. „Просвіти", де відбуваються рік-річно практичні курси для піднесення сільського господарства.

А вже не всилі ані я, ані ніхто з нас перечислити тих ріжних менших княжих дарів на школи, бурси, захоронки, студіюючу молодь і многі инші потреби.

Великим умом і благородним серцем обдарив Всевишній нашого Достойного Ювилята — дав нам в тяжких часах Правдивого Ангела Хоронителя, вірного наставника душам і тілам нашим.

Тому горячу просьбу заноситимем в часі 30-літного Ювилею нашого Архипастиря перед Божий Престіл, щоби заховав нам Його цілим і здоровим на многі літа.

.....

о. Александер Бучацький

Митрополит на „відпочинку" у Підлютім

В половині липня виїхав Митрополит в товаристві о. мітрата Войнаровського до Підлютого на відпочинок, та заняв партер кедрової палати, де уладжено богослужебну каплицю. Саме тоді почалася 3 дневна місія, приготована старанням ігуменату СС. Василіянок з вулиці Потоцкого, які мають на Камінци біля Підлютого церковцю і монастир. Монастир веде від ряду літ знаменну працю, так на релігійному, як і культурно-освітному полі. Давав реколєкції редемпторист, о. Van de Voght з Голоска, а сотки Бойків з Перегінська, Ясеня, Сливок, Небилова, Камінця і. т. д. користали з гарних наук. В неділю 20. VII до Камінця прибув Митрополит, де враз із 7 священиками перегінського деканату сповідав кілька годин, а по Службі Божій мав прекрасну проповідь. Про успіх місії нехай свідчить факт, що до св. Причастія приступило 700 людей, число як на сі далекі і малозаселені околиці імпозантне. Незабуту картину творила товпа святочно вбраних Бойків, їхніх жінок і дітей, котрі то сидячи, то клячучи чи стоячи, вінком обвели свойого Архипастиря, слухаючи набожно його слів.

Дня 23. липня відвідав Митрополит пластовий табор на Соколі, де під умілим проводом пані проф. Ц. Паліїв пробувало 150 пластунок. Щиро привитаний комендантком,

війшов у гарно прибрану світлицю та перебув там 7 годин, придивляючися їхнім шоденним заняттям, вправам, знакуванню вислухав лєкції гигієни і ратівництва, їв таборовий обід — словом з питомою сердечністю і дійсним зацікавленням приглянувся життю-буттю пластового дівочого товариства.

В днях 26, 27 і 28. липня улаштував Впреосв. Митрополит спільно з о. Van de Vogth місію в Дарові. Ся місцевість віддалена звиж 60 кільометрів від Перегінська, а 8 км. від чеської границі, серед безкраїх лісів, у стіп великанського верха, 1700 m високого Горгану, і є осередком побуту лісових робітників, Бойків і Гуцулів, які працюють при зрубці ліса. Три дні їздив Митрополит з о. ігуменом Климентієм, не оглядаючися на далеку дорогу та слабий стан здоровля, і проповідував. Могучі слова, повні сильної віри, мистецький підхід до їхніх поглядів та добір теми лишили у слухачів глибоке враження. Головно гарна його проповідь про силу і потребу спільної молитви. Важке життя тих найбідніших, брак релігійної потіхи зродили в Митрополита думку оснувати тут монастир ОО. Студитів, який ніс би світло Божої правди і діла милосердя між них.

Вже вибрано площу і невдовзі стане монастир — новий Скит Манявський. Хай Господь благословить се велике діло, гідне благородної і великої душі нашого Архиєрея!

Дня 28. липня звеличив Митрополит своєю приявністю концерт, який уладив табор пластунів-новиків з нагоди його 30 літного ювилею, у великій, вбраній їдальні, в будинках санаторії у Підлютім при співучасти табору пластунок зі Сокола. Митрополит вже від 3 літ віддає Верховній Пластовій Команді будинки санаторії для табору новиків, де рік річно зїзджає 100 дітей з цілої Польщі. Сей табор має велике значіння як чинник релігійно-національного виховання, в першій мірі для дітей наших заточенців. На концерті співано кантату Ярославенка, була промова новички, деклямація, два канти Леонтовича, 2 точки хору пластунок, вправи хлопців і дівчат, а при кінці принагідна сценічна картина як закінчення - молитва новиків за Митрополита, яка зробила глибоке враження на численних гостей, що прибули з Перегінська, Камінця і Осмолоди. Другої днини прибув Митрополит на кількагодинну гутірку до дітей. Своєю сердечністю і щиро батьківським відношенням полонив серця новиків та полишив трівкий, незабутий спомин на ціле їх життя. Не даром поплили діточі слези при пращанню Високодостойного Гостя, Приятеля і Добродія молоді, котрий торік віддав 9 моргову площу серед ліса на Остодорі під будову табору новиків, а на днях дозволив зрубку дерева, потрібного на будову просторого будинку, де вже постійно перживатимуть наші найменші вакаційний час

.....

В ювилейний Рік

В дни 13. І. 1920 був я в селі Ободівці як член У. Г. Армії на Україні. Третього дня познакомився з батюшкою Н. (Янчинським), який в розмові признав отверто, що його батько, тіточні і стрієчні братя католики. А він, батюшка, захоплений красою Київа, а головно Лаврою, котру назвав „столцом православія".

„Отсе правда, в Київі був уніятський собор, митрополит став уніятом, тільки Лавра „нѣтъ".

Говорив се з притиском, а присутний його псаломщик навязав слова до недалекої минувшини і сказав:

„Так, вєрно, уніятський Митрополит був у Київі, а недавно був тут у нас — се той Ваш—Андрей Шептицький".

Зрадів я чимало, почувши імя нашого Владики серед нашої блуканини в тій частині України і слухав дальше оповідання псаломщика.

„Тут в Ободівці Ваш Архієрей служив Службу Божу. Народа зійшлося богато. Після Служби говорив нарід між собою: От якийсь здоровий батюшка з бородою служив Літургію — але то вже не простий, — бо ксьондз його в руку цілував".

Той сам псаломщик оповідав про побут Їх Ексцелєнції в Бершаді. „Зібраний в той час збір священиків (припускаю: православних) запросив Митрополита між себе. Велася дискусія про Непорочне Зачаття Пречистої Діви. Після неї священики підійшли під його Архієрейське благословення, а розходячися, говорили: „Очень умний, славний і хороший Архієрей".

Десять літ минуло від тої розмови, котру знайшов я в своїх записках. З приємністю слухав я — стрілець УГА — оповідання про побут нашого Владики — та не знав, чи сумна недоля УГА пощадить мене, чи дозволить Всевишний вернути в Галичину і стати до праці в винограді Христа.

Та Всевишній ласкавий, дав ще більше!..

Вернув стрілець — псаломщик (як писар полевого духовника — мав на Україні в народі і я ту назву) і став священиком...

Поблагословив Всевишній Їх Ексцелєнцію 30-літним ювилеєм митрополичої праці.

Та не знаю, чи пощадив Бог мого псаломщика в Ободівці серед тих більшовицьких переслідувань? Чи знає він про ювилей знаного йому Владики? Не знати, чи має нарід Ободівки і Бершаді змогу величати Бога в часі тих неронських гонень? Не знати, чи батюшка Н. пізнав вже, що зробили гонителі з твердинею православія Лаврою — а тим самим і з силою православія?

В сей ювилейний час я згадую Вас і запевняю Вас: „Владика наш Андрей за Вас молить Бога в сей 30-літний ювилей, апостольською любовю свого серця огортає Вас, щоб Ви стали дітьми „одного стада".

Молитви шле до Непорочної Діви і стрілець псаломщик, щоби дожив хвилі знайтися ще раз в Ободівці та почути з уст українського народа: „Отсе правда, в Київі уніятський собор, митрополитом — є уніят — той „очень умний, славний і хороший Архієрей Андрей".

о. В. К.

.....

о. Вол. Кармазин

Книжка й душпастирство

Є один чинник, що може принести великий хосен в душпастирській праці, а на який дотепер за мало звертається увагу. Є ним книжка, друковане слово. Про хосен книжки, який вона приносить у вихованню людини, не треба много розводитися, щоби про се переконатися. Фактом є, що книжка має великий вплив на духове уложення чоловіка, а часто стає й головним чинником у формованню ідеольоґії на ціле життя. Перегляньмо біоґрафію високо моральних людей і навідворот, низько упавших, то побачимо, як могутню ролю відіграла в їх життю книжка. Тому, що нею користуються нині всі, що хотять між масами ширити свої ідеї, можна сміло навести слова Альбана Штольца, який сказав: що «папером і буквами воюють зі собою нині небо й пекло». І так воно є. Самі наявно переконуємося, як поширюється в нинішних часах отруя, подавана в гарних словах, оправлена в дорогі окладники, і забирає жертву одну по другій.

І коли ми нарікаємо на упадок реліґійного та морального життя нашого народу, передусім молоді, то головною причиною цего явища, треба уважати поширення злої книжки. Вона втискається між нарід ріжними дорогами кольпортажі нехристіянських книгарень, кіосків і соціялістичної пропаґанди, та наче черв точить душу народа. На це не може глядіти байдужно священик, якому в першій мірі повірена журба о душі людські. Сьогодня мусить він звернути свою увагу на ту ділянку й уважати своїм святим обовязком протиділати ширенню злої книжки, старатися замкнути доступ для неї, а отворити ворота добрій книжці. В борбі зі злою літературою мусимо стояти, ми священники, в першій лінії на фронті, бо «ми є поставлені сторожами

дому Ізраілевого». До цего зобовязує нас наше покликання. Яким способом зможемо сповнити нашу місію на тій ділянці?

Особливших труднощів не стрінемо по дорозі, противно, обовязки душпастиря є такі, що він легко може повести акцію в напрямі поширення доброї книжки. Священик — душпастир є в тіснім контакті з вірними, і треба би той контакт використати. Того привілею не має ніхто. І так на початку своєї праці нехай священик прослідить для самої орієнтації терен, себто, чи і які позиції заняв ворог. Це легко йому вдасться. В нас є звичай відвідувати парохіян кілька разів в році. Нехай отже парох використає ту нагоду і поставить в домі питання, яку книжку чи часопис читають. Якщо самому годі нераз ставити подібні питання, може прослідити цю справу через довірені собі особи, яких на щастя не забракне нікому.

Дальшою нагодою будуть проповіди, братські конференції, а особливо св. Сповідь, де може поодинично обзнакомитися із наслідками злої книжки, відтак добре буде в приватних розговорах спрямувати бесіду на тему доброї і злої книжки.

Спасенним ділом буде звертати увагу родичам, щоби вони рішучо контролювали, що їх діти читають, і нагадувати їм часто обовязок охорони дітей перед злом, що з природи до родичів належить. Все і всюди перестерігати вірних перед вовками в овечій шкурі, якими є всякого рода аґенти, які цілими вязками розносять злу літературу по селах і даром або за малі гроші пхають її в руки, і які нераз в добрій вірі наражають себе на зло.

2. Однак сама неґативна праця не вистарчає. Мусимо числитися з фактом, що в нашім народі є замітна охота читати. Нині, серед насильного майже приучування до книжки, виросли люди, що люблять книжку і купують її. Цього явища не треба священикам забувати. Мусимо призадуматися, яким способом заспокоїти ту потребу. Не сміємо позволити, щоби в руки вірного попала книжка, противна католицькій Церкві. Священик повинен дуже дбати о це, щоби дати йому добру книжку.

До цего можна дійти по части такою дорогою: впливати і старатися завести домашню бібліотеку. Очевидно це тяжка задача, однак в Німеччині та справа вже переводиться в діло. Там доходять до домашніх бібліотек в той спосіб, що члени приналежні до реліґійних товариств по парохіях платять вкладку до центрального т. зв. Boromeus-Verein За то дістає кождий звідти якусь книжку до вподоби, для своєї бібліотеки. І так з кождим роком число зростає. Чи не можна би нам піти слідами Німців? І в нас, майже в кождій парохії істнують якісь брацтва. Може би ті ввійшли в порозуміння

з видавництвом «Добра Книжка», вплачували туди відповідну вкладку, за що одержували би бодай річно якусь книжку. Думаю, що така акція причиниласяб до зросту Видавництва і поширення доброї книжки між народом.

3. Це був би один спосіб. Треба також конечно заохочувати купувати в католицьких книгарнях. Тут звернy увагу на одну пекучу справу. Коли хто хоче набути добру книжку, мусить звертатися з тим впрост до видавництв, що очевидно утруднює її набуття з двох причин; з незнання, куди звернутися і браку охоти.

В набуванню книжки треба прийти ляікови з підмогою і то близькою, якою буде по моїй думці, утворення книгарень-кіосків по провінції. Це є конечне, а того дотепер ще не зроблено. Муситься дати найлекшу можливість набути книжку, книжка, що так виражуся, мусить «впасти в око». Позволю собі поставити знову бажання: добре булоб, щоби наші католицькі видавництва утворили або самостійні кіоски, або дали в коміс свої видання істнуючим на місцях книгарням чи базарам. Рекляма робить своє. Чим більше будемо реклямувати наші книжки, тим красші успіхи вона принесе. Приїде пр. чоловік на ярмарок, побачить у вікні на виставі добру книжку, збере охота і купить.

Домашня бібліотечка не відповість однак вповні задачі доброї книжки. З одної сторони, не кождий може закуповувати книжки, а з другої буде вона заскромна, щоби заспокоїти вимоги духа. Цему можна зарадити через парохіяльні бібліотеки. Бо лучається, що люди, головно молоді, попадають на злу дорогу тому, що не було кому вказати шлях до доброї і хосенної книжки.

Є ще инші рації, що промовляють за основанням парохіяльних бібліотек. Знаємо, як трудно серед модерних часів, мати добрий вплив на когось. Маючи до диспозиції таку бібліотеку, посідаємо середник, яким можемо віддати книжку на душпастирську службу і через неї мати вплив на якусь особу. Чого не можемо нераз сказати впрост якійсь особі, зможемо те доконати, позичаючи відповідну книжку. Дальше, нераз шукаємо контакту з вірним, що не дбає про своє спасення, втікає від священика і не можемо його навязати. В парохіяльній бібліотеці матимемо якраз нагоду стрінутися з неодним з таких, якого заведе туди потреба книжки. Там буде нагода зблизитися йому до нас, а для нас, розговоритися з ним. Тому ся справа повинна лежати нам на серці. І не ради тільки розпорядження Митр. Ординаріяту, але ради душпастирського покликання, мусимо взятися ревно до оброблення цеї ниви — основувати парох. бібліотеки — тимбільше, що вони потрібні будуть до ведення Кат. Акції в парохії. Теперішня доба, це час борби друкованим словом. Чуємо про плян урядження т. зв. гро-

мадських бібліотек, а то ще більше повинно нас переконати о потребі парохіяльних бібліотек. Час горячий — не терпить проволоки.

Хотів би я ще звернути увагу на одно. Крім старших парохіян, маємо ще й малих, а ними є діти в школі. І для них треба подбати про літературу. Знаємо, що по школах істнують шкільні бібліотеки. За малими може виїмками, не находимо там ні одної української книжки до читання. На цю аномалію не сміємо також забувати. Добре буде звернутися до шкільної ради з домаганням, відповідно випосажити шкільні бібліотеки українською літературою і то як світського так і духовного змісту, застерігаючи собі голос, як душпастиря, що до вибору книжок. Це також буде могучою підмогою в душпастированню.

Все, що сказано про значіння доброї книжки, відноситься й до доброї преси. Реасумуючи висше наведене, виходить, що ширенням доброї преси й книжки зможемо много зробити для католицької справи в душпастированню. Ми мусимо вирвати вірних з кігтів злої літератури, переконати їх, що вони ради спасення душі, мусять послуговатися тільки доброю книжкою й тільки таку шрити і купувати, одним словом, маємо вірних перетворити в апостолів доброї літератури, а коли се осягнемо, то се буде частинним сповненням ідеї Католицької Акції.

Як далеко запустила своє коріння зла книжка і преса, якою послугується діявол у своїй підпольній роботі і як ставиться до неї католик, нехай послужить слідуючий примір. Находиться він в книжці „Unser Laienen-Apostolat", який подаю в довільнім перекладі.

Pierre l' Ermite оповідає:

Йшов я раз на католицьке зібрання. На розі вулиці стрічає мене чорт, гарно одягнений, по найновішій моді.

«Що тут робиш?» питаю.

«Переглядаю твій конґрес».

«Так, і тебе це обходить»?

«Трохи» відповів він глумливо і став говорити:

«Воркотіть собі, ви дурні католики, скільки хочете, я заткаю вам рота. Ваші говорення і постанови не є такі лихі, деколи навіть помагають моїй лапці...

«Бачиш цей кулак»? І показав мені костисту руку.

«Вона наложила католикам на очі опаску». Поквапно почав мені вказувати палицею на проходячих. «Глянь на того там панка. Він має її. Хоч католик, але передплачує мій часопис ілюстрований берлінський, щоденно його купує. По прочитанню, кидає до коша, а звідси мандрує він по цілій хаті аж до кухні і проповідає. О, та опаска!

Переходимо попри кіоск з часописами. Очі діявола аж заіскрились.

«Почисли свої католицькі ґазети.., ну числи».

І я числю: «одна... дві». Це було все.

«Порахуй тепер мої, і його палиця стала скакати з одної на другу.

«Цей журнал є мій і то виключно мій, задля головних статей, ся часопись моя задля своїх оголошень, а та знова через ілюстрації. Також ся і та». Це була правда. Ріжно заступала кожда з них чортівські справи.

Надійшов священик. Чорт з початку налякався, але зараз став йому пильно приглядатися.

«Навіть цей носить мою опаску. Гляди який спітнілий. Власне мав проповідь і то добру. Добре взяв мене. Особливо закінчення було добре опрацьоване. Говорив перед авдіторією близько чотириста вірних. А я тобі скажу... ти бачив мій склеп з часописами? Дивися, до якої скількости він промовляє!»

Якраз була 5 год. вечером. Товпа людей тягнулася улицями. Всі пішли до кіоску. Продавець не міг настарчити часописей. Що пять хвиль достарчали посланці роверами свіжі вязки, щойно з під машин. Діявол простягнув руку і заревів голосом, повним тріюмфу:

«Бачиш мою проповідальницю? А священик не завважує того, що між моїми проповідями а його, є така ріжниця, як між теперішніми скорострілами а давніми луками. Ні, він не бачить! Ти можеш се ствердити. Він приглядається мойому кіоскови без найменшого страху, дивиться на той дімок, який що години забирає йому тільки душ, навіть дітей, а всі вони відкуплені кровю тамтого... Направду і він носить опаску».

В тім надійшла якась пані.

«Бачиш її? Вона йде тепер на Службу Божу, є членом двох брацтв. І вона є вірною абоненткою, щоденно дає кілька сотиків мойому розносчикови. Овва, кілька сотиків, скаже певно твій сліпий католик! Та ти добре знаєш о тім, що хотяй краплинка води, значить тільки, що нічо, то страшний океан складається не з чого иншого, як саме з краплинок води. Зі сотиків цеї христіянки і многих инших, будую найкрасші палати по містах, заосмотрюю їх в ротаційні машини, що приносять відомости і розносять по цілому світі. Отся католичка має рівнож мою опаску».

Пекольний слуга зісунув окуляри на край носа і почав дальше:

«Я янгол темноти, не ношу ніякої опаски. Все бачу ясно... о ясно! Я гордий на свою пресу. Моя проповідь скаче наче кіт з кіоска на кіоск. Вона звенить на всіх дільницях міста, наповняє всі стації, всідає до всіх поїздів і вагонів, на всі кораблі. По дорозі втискається до шкіл, мандрує з міста до міста, зі села до села, з шинку до шинку,

від хати до хати. Перестає аж тоді, як усі душі затроїть. Вона мобілізує також молодь. Маю власні відзнаки, купую їм гарні шапки і т. д. А католики цего не бачуть. Так, коби здорові були мої опаски».

Оттак бесідуючи, станули ми на порозі дому, де відбувався конґрес. З нутра чути було голос бесідника про католицьку пресу.

Чорт затрівожився. Очі набігли злістю.

«Що це?» спитав.

А я, дивлячися сміло йому в вічи, відказав:

«Наближається сумерк твойого тріюмфального походу. Вірю в остаточну перемогу Того, що має слова життя вічного. Вірю, що Дух переможе. Тоді католики будуть видіти ясно... о ясно! В той день, в той день».

І по тих словах замкнув я за собою двері та ввійшов до салі, де якраз бесідник говорив о католицькій пресі.

Так, «в той день»..., коли католики скинуть опаску з очей і займуться ревно поширенням катол. літератури й преси між вірними — згине тріюмф діявола.

.....

Куток мови

через

Первісне значіння п р о с т о р о в е: через темний ліс; через поле.

Виведені значіння: а) ч а с о в е: через ціле життя; через три дні (також у значінню: по трьох днях); б) п р и ч и н о в е: через слуг до пана; через таку бабу чорт посивів; через те...

„Ч е р е з“ є лінґвістичною відміною приіменника „к р і з ь“, одначе льоґіка народньої мови ужила тих відмін для виражування ріжних значінь.

„Через“ співозначає також п о р я д о к, „крізь“ ні.

по

„По“ приходить у дуже богатьох значіннях. Первісне значіння також тут п р о с т о р о в е: по полю, по столі. Первісне „по“ означає тільки п о в е р х н ю, на котрій щось дієть ся або є (по полю ходить, по столі бє). На поверхні бувають предмети в ріжні способи р о з м і щ е н і, а розміщення підтягаємо під категорію л а д у, п о р я д к у; н. пр. по житі (тут і там, у своїм порядку) цвите мак. Відси „по“ сильно с п і в о з н а ч а є т а к о ж п о р я д о к, і власне на тій основі повстали всі його виведенні значіння. а) Р о з м і щ е н н я: служила по людях, по жидах. б) Ч е р г а в просторі або в часі: один по другім, по черзі; по дитині дзвонять; по конець греблі; по році. в) М і р а (лад у мірянню, плаченню, говоренню...): по-малу, по-волі; по сто

зл.; по українськи, по пяному. г) Ціль (черга або міра в доцільнім діланню), по воду, по гроші прийшов.

Отже правильно говоримо: список учеників по місцях (розміщення); жий по своєму законі (лад, норма) і т. ін. „По місцям", „по силам", „по теоріям".. се русицизм, який псує нашу граматику.

після

„Після" є зложене з „по" і „сля", анальогічно до „досіль", „по-тіль", від-сіль" (в бачван. діялєкті: „по-тля", „дотля", в старослов. „по-селѣ", „до-селѣ). Якщо „сля" дійсно є трансформацією старословянського „-селѣ", то „пі-сля" первісно мало те саме значіння, що й „по-селѣ" (по-се-лѣ, „лѣ" — „ле" є частицею для скріплення, „а-ле"), що теперішнє наше „посі" — „посіль".

„Після" і „посіль" анальогічно ріжняться від себе, як „через" і „крізь" — морфольогічно й льогічно.

„Посі" — „посіль" означає тільки границю в просторі або в часі, а „після", виразнійше звязане з поняттям порядку, означає положення або ділання по якійсь границі в часі: після великодних свят.

В Галичині (в інтелігенції певно; а в народі?) витворилося виведене значіння для приім. „після", яке виражає норму, основу, зразок; після віри жити, після потреби (nach Bedarf), після теорії Аристотеля (nach der Theorie), після, сонця.

Культурна мова ніяк не може обходитися без такої фрази (тому, що часто потребуємо її, а годі всюди описувати її значіння). Така фраза може бути витворена тільки з приім. „по" тай „після", бо саме вони найсильніше співозначають порядок, отже й норму, основу, зразок.

У практиці дійсно обі ці форми бувають уживані в тім значінню: по закону, по вірі жити... Одначе „по" видержує таке значіння тільки в сполуці з абстрактними поняттями, котрі вже самі собою виражають норму життя або ділання (як н. пр. віра, закон, бажання, приказ, слово). Зате при інших поняттях сильно виступає його значіння порядку в конкретному світі: „по мені Аристотель найбільший фільософ" — сього ніхто не зрозуміє в значінню: „на мою думку" (według mego zdania), але: в черзі фільософів я найбільший, а Аристотель слідує зараз по мені. „По потребі" значить: задля потреби, а не в міру потреби. Ось задля сеї лябільности значінь „по" в Галичині витворився звичай уживати „після" в значінню польського „według": після потреби, після мене (як я думаю), після сонця...

Усталення такого значіння „після“ льогічно оправдане тим більше, що маємо зложене „о — після“, яке відносимо тільки до часу.

Лінгвіст з „Діла“ звертає увагу на те, що придніпрянці не призвичаєні розуміти „після“ в значінню „według“, тільки в значінню „опісля“. Однак се справи не рішає. Мабуть нема такого народу, котрий на всіх своїх теренах усім приіменникам піддавав би однакові виведені значіння. Щойно колиб придніпрянці витворили більше льогічну й простійшу фразу, ніж є „після потреби“, „після сонця“, тоді малиби право домагатися від галичан не уживати „після“ в значінню „według“. А доки сього нема, доти наша галицька фраза уперто претендуватиме, щоби осягнути загальне признання в літературній мові.

Др. Г. К.

.....

Нові книжки

Українська Загальна Енциклопедія **„Книга Знання“**. зш. 5, за жовтень 1930, і зш. 6, за падолист 1930. Кождий зшиток по чотири аркуші друку, Львів - Станиславів—Коломия 1930. Видання Кооп. „Рідна Школа“.

Чергові зшитки „Книги Знання“, доведені до букви „г“, слова „гидра“. В обох зшитках, що видані незвичайно дбайливо і на доброму папері та чітким друком, богато ілюстрацій і мап, що ще більше підносять вартість сеї цінної і необхідної для кождого книжки. Почавши від букви „г“ і „ґ“ редакція вертає назад до загально прийнятої у нас транскрипції чужих слів та назв, тому що введення у попередніх зшитках нової транскрипції чужих слів показалося дуже непрактичним.

Поручаємо горячо сю необхідну книгу нашому духовенству, як репетіторій давно набутих і нераз уже забутих відомостей з ріжних областей людського знання.

Замовляти її можна в кооп. „Рідна Школа“ у Львові, Ринок 10. Х.

Д. Державник — **Катехизм українського державника**. часть II. Перемишль — Львів. Накладом Кооперативи „Дружина“ у Львові ст. 48. 8°.

Sprawy Narodowościowe—czasopismo poświęcone badaniu spraw narodowościowych. Rok VI, Nr, 3/4. Październik 1930. Ціна зл. 5

Зміст: I Artykuły: Benedykt Elmer: Ruch wielkoniderlandzki; Aleksander Hafftka: Żydowskie ugrupowania polityczne

w Polsce; G. S.: Zarys stosunków narodowościowych w Kłajpedzie.

II Kronika: A. Mniejszości narodowe w Polsce: Materjały i dokumenty: Ukraińcy: Życie polityczne: Rezolucje U. S. R. P. Dodatkowe wybory na Wołyniu. Akcja sabotażowa U. W. O. Białorusini. Rosjanie. Litwini. Niemcy. Żydzi.

B. Mniejszości narodowe poza Polską: Niemcy; Czechosłowacja; Litwa; Łotwa; Rumunja; Z. S. R. R.; Białoruś Sowiecka; Palestyna.

C. Sprawy mniejszościowe na terenie międzynarodowym.

III. Z Instytutu Badań Spraw Narodowościowych.

IV. Recenzje.

о. Евген Мацелюх — **Де нам шукати Бога?** Львів 1930. „Добра книжка", 115. Випуск. ст. 92, 16⁶. Ціни не подано.

.....

Всячина

Імянини Впреосв. Митрополита. В навечеріє Імянин Впреосв. Митрополита, в пятницю 13. грудня зібралося все львівське духовенство в митрополичій палаті, щоби своїому Архипастиреви зложити пабажання в день Його Імянин в сім ювилейнім році. Від імени духовенства промовив в сердечних словах Преосвящ. Іван, а хор питомців Дух. Семинарії відспівав многолітствіє. Впреосв. Митрополит у відповідь сказав коротку промову, навіяну щирістю і любовю до своїх духовних синів. В сам день Імянин складали Ювилятови побажання представники наукових, культурних, освітних і економічних установ. Від їх імени складав побажання містоголова Наук. Тов. ім. Шевченка, Др. Волод. Левицький.

Також в день Імянин устроїли обі середні дівочі школи СС. Василіянок, себто гімназія і учительська семинарія, кожда у себе, святочні концерти для запрошених гостей. Перемишль вшанував Імянини Впреосв. Ювилята величавою Академію.

Зїзд російських католицьких священиків в Римі. В днях 21—30.X с. р. відбувся з нагоди реколєкцій зїзд російських катол священиків, що живуть на еміграції у ріжних містах західної Европи, скликаний їхнім епископом, Преосв. Петром Бучисом. Зїзд сей — се наче перший си-

нод російської католицької Церкви на еміграції. Скликано його з тою метою, щоби в першу чергу познакомитися між собою взаїмно і зі своїм Владикою, а відтак обговорити ріжні пекучі питання, що відносятьея головно до організації тієї Церкви. Взяло в ньому участь 13 священиків м. ін. оо. Дайбнер, Сипіягін, недавно висвячений кн. Волконський, Веригін і Братко (усі з Риму), Євреїнов (з Парижа), Караваєф і Кузьмин (з Берліна), Артемієф (з Відня), а також з інших центрів російської еміграції, а крім них кількох питомців з рос. колегії „Russicum", що перебувають на студіях в Римі.

Такий перший зїзд відбувся перед 13-ти роками, а скликав його до Петрограду наш Високопреосв. Митрополит в 1917 р. тоді, як по своїм освободженню з тюрми приїхав до столиці революційної вже Росії. Митрополит дав тим *катол. священикам реколєкції і споміж них іменував о. Фйодорова* ексархом для цілої Росії. (о. Фйодоров мучиться на Соловецьких островах).

„Торжество православія". Під таким заголовком містить у 281. числі „Діла" др. А. Річинський статтю, яка яскраво освітлює відносини, які панують у православній Церкві в Польщі. Головно кидаються в очі дві справи: 1) Церква ся признала над собою зверхність цивільної влади у найважніших справах (включно до скликання Церк. Собору президентом Республики та постійної контролі уряду над працею передсоборних нарад і навіть Церк. Собору; 2) висша церковна влада надає православію польський вигляд (польську мову прийнято як обовязкову в актах Церк. Собору і в офіціозі митрополії „Wiadomości Kościoła Prawosławnego"; заводиться спів „Boże, coś Polskę" у митрополичому соборі та по деяких церквах і т. д.); у внутрішньому життю цілком звпанувала московщина. За те урядові круги готові піддержувати правосл. Церкву і навіть дбати про її єдність. А Церква пішла на услуги теперішньому урядови ще дальше, жертвуючи йому свою льояльність, знижену аж до льокайства*), що виявилося головно підчас останніх виборів, де та Церква вмішалася до політики, закликаючи своїх визнавців іти за одинкою. „Не задумувалися батюшки над тим, — пише автор — що церкви не можна втягати на службу якійсь одній партії, хочби й урядовій, бо церква повинна всіх єднати і християнізувати... Не задумалося духовенство й над тим, чи піднесеться його і так невисокий авторитет серед правосл. населення після таких очевидних проявів безпринціпности і льокайства. Зворушливо виглядала світлина митр. Діонісія з соймом прибіч-

*) Про що пише о. Урбан Т I. в XII. ч. „Przeglądu Powszechn-ого."

ного духовенства („Ілл. Кур. Цодз.“) підчас повороту з урочистого молебеня у митрополичому соборі за успіх одинки! І це в той час, коли український епископат у Галичині з приводу відомих подій запровадив додаткові молення по церквах у дні „всенародныя скорби...“

Дійшло вже до того, що православне духовенство переписується між собою по польськи, на що автор подає оригінальні документи.

Автор (православний!) кінчить статтю уступом, який свідчить, що вже й православні добре розуміють і належно оцінюють суть і вагу нашої уніятської Церкви для народу: „Мимоволі приходять на думку порівнання. Берестейська Унія в історичному розвитку своїм стала церквою чисто українською; мала бути по бажанням декого містком до польонізації, а стала заборолом проти польонізації, ще й опертим на світову могутність Риму. Не даремно-ж тепер „Przegląd Wileński“ перестерігає перед твореннем надалі всяких уній та „обжондків“ якщо вони мають давати Польщі таких владик, як митр. А. Шептицький. Натомість православіє в сучаснім стані і при сучаснім проводі безперечно є простою дорогою до польщення нашого народу, й не диво, що сусідська преса тепер заявляється за єдністю такого православія...“

Шкідливий фейлєтон у „Ділі“. „Діло“ з 17.XII. 1930 у фейлєтоні помістило статтю славного фізика Альберта Айнштайна „Релігія й наука“ в перекладі О. Бабія.

Айнштайн є жидом, і зовсім не дивуємося йому, що його погляди на релігію й науку саме так виглядають, як у тій статті написано. Жидівські вчені переважно є пантеїстами або й скрайними атеїстами, як н. пр. віденський „психоаналітик“ Сигисм. Фрайд.

Але дивуємося, що „Діло“ полакомилося на ті оклепані атеїстичні фрази — і то в теперішних часах, коли квестія релігії і науки дещо інакше стоїть, як давніше стояла. Все, що тут Айнштайн написав, таке старе, що йому місце в музею. І що релігія основується на чуттю і що первісна релігія зродилася зі страху і що культурнішою формою релігії є та, яка родиться з соціяльних почувань, і що релігійне розуміння божества є антропоморфістичне і що релігія геніїв „не знає ніяких догм, ні Бога на подобу людини“ і що „виховання та суспільне життя не вимагають релігійних основ“ і т. ін. Про се від віків деклямували всі атеїсти.

Але доки атеїзм в ніодній державі не був пануючою „релігією“ (бо атеїзм також є вірою з усіми релігійними консеквенціями), доки по більшій части обертався тільки

в теорії, доти він міг бодай ілюзорично блестіти. В теорії — Господи Боже, прости гріх! — навіть дідькови розкішні оди пишуть.

Але відколи більшовики відкривають світови всі дійсні карти атеїзму, то атеїзмови вже не так легко приходить дурити людей своєю невинністю, своєю „науковістю“ тай своїм „раєм“, що його має здійснити. Більшовицькі експерименти більше кажуть про атеїзм, як усякі теорії, а все кажуть на некористь атеїзму.

Ніякі Айнштайни сеї справи не перевернуть, хочби були такими славними психольогами й теольогами, яким славним фізиком є Альб. Айнштайн. Страшенним фалшом є твердження, що „виховання й суспільне життя не вимагають релігійних основ“. Якби навіть так було, що релігія складається з антропоморфізмів, то всетаки вона була би конечною для виховання й для суспільного життя. А тже дітям інакші поняття ще неприступні, як тільки антропоморфічні, отже висші ідеали й правди життя мусять їм бути подавані в таких формах, які для них приступні. А загал суспільности не складається з самих Айнштайнів та Фрайдів (nota bene: матеріяльно добре забезпечених), але по більшій части з таких, котрим приступні тільки антропоморфічні поняття.

Зрештою Айнштайн сам собі суперечить. Він пише, що „тільки внутрішно богаті, виїмкові одиниці та надзвичайно шляхотні суспільні спільноти знімаються понад рівень антропоморфічного розуміння божества“. А коли так, то яким чудом може він твердити, що „виховання й суспільне життя не вимагають релігійних основ“?

Сиг. Фрайд більше консеквентний: він твердить, що всі ідеали й моральні цінування, які людям дає релігія, є химерні і злі, отже їх треба елімінувати з життя. Айнштайн, як здається, не є противником тих ідеальних вартостей релігії, бо бере в оборону „космічну релігію“, яка доступна тільки геніям (ся „космічна релігія“ в дійсности називається „пантеїзмом“). Колиж весь нарід не може знятися до рівня „космічної релігії“, так се значить, що релігія в звичайнім значінню для нього конечна.

У тій своїй статті Айнштайн показується занадто фізиком, а замало психольогом.

Кавзальну закономірність матеріяльного світа він простягнув на ціле буття, також на людську душу (виразно ідентифікує її природу з природою „неживого предмету“) — без тіни якогось доказу, отак собі задля „переняття причиновою закономірністю“ матеріяльного світа. Ось тут є властивий „морфізм“—„матеріо-морфізм“, скритий матеріялізм, первородний гріх новочасного атеїзму.

Доки нам Айнштайн, чи хтонебудь інший не докаже, що людська душа має ту саму природу, що неживий предмет, доти ми останемо при вічній людській вірі в живе й свідоме божество, а „космічну релігію“ вважатимемо за химеру людей, які так дуже вглибилися у матерію, що вже стратили розуміння для духа. П.О. Бабій мабуть полакомився, щоби легким коштом стати ґенієм, який має привілеї на „космічну релігію“. Ну, ну, але будь ласка, повяжіть до кінця, якщо зумієте, всі пірвані нитки сеї „космічної релігії“, тоді... станете ґенієм. о. Г. К.

Посвячення угольного каменя під монастир ОО. Редемптористів в Михайлівцях. В містечку Михайлівцях, в земплинській жупі на Словаччині, яка, головно в своїй північній части, заселена самими гр. катол. Українцями, задумують О.О. Редемптористи гр. кат. обряду оснувати свій монастир. ОО. Редемитористи, що під проводом свого енергійного ігумена, о. Методія Терчки вже від кількох літ ведуть у Стропкові (в тій самій жупі) і околиці успішну місійну працю серед тамошнього гр.-католицького населення, основанням нового місійного осередка поширюють благодатний вплив своєї праці на дальші околиці. В самих Михайлівцях на 12 тисяч населення є біля 2.500 гр. католиків, які мають там свою церкву і свою парохію.

Торжество посвячення угольного каменя відбулося вельми урочисто. Посвятив його мукачівський гр. кат. епископ, Преосв. Петро Гебей в сослуженню численного духовенства, світського і монашого. У святі взяли участь представники місцевих цивільних і військових властей, відпоручник краєвого уряду Підкарпатської Руси (адміністративно Михайлівці до Підкарп. Руси не належать), численні процесії і около 10—12 тисяч вірних. Такої могутньої релігійно-національної маніфестації Михайлівці ще не бачили. Грекокатоликів піднесло торжество дуже на дусі.

Будова монастиря йде жваво вперід і ще сього року (1930) мають мури станути під кришею.

Великому ділу бажаємо Божого благословення!

Апольогетичні конференції. З поручення Митропол. Ординаріяту о. Др. Г. Костельник виголошує апольогетичні наукові конференції для інтеліґенції в церкві Дух. Семинарії у Львові. Конференції зачалися 30-XI. 1930, і відбуваються що неділі від 6. до 7. год. вечером, а мають тревати до Великодних Свят, з перервою від 21.XII 1930 до 18.I 1931 задля академічних ферій.

Академічна молодь і старша інтеліґенція обох полів дотепер завсіди заповнювала семинарську церкву і уважно прислухувалася виводам о. Костельника.

Є надія, що сі конференції матимуть пожаданий вплив, і переконуючо вияснять нашій інтелігенції обман атеїзму в ріжних його формах тай його страшні наслідки.

Білі круки. Рідко коли приходиться читати польську статтю в обороні унії, видержану в річевім і поважнім тоні. А таку власне стрічаємо в тижневику „Przegląd Wileński“ чч. 19—20 під заголовком: „Za i przeciw unji“, де автор, укритий під псевдонімом Janowski виступає проти панів Кета, Харкевича і Ромунта, які видять в молодім і слабім ще унійнім русі на Білоруси і Поліссю велику протидержавну небезпеку. „Przedewszystkiem musimy sobie przypomnieć — пише Яновскі — że Cerkiew prawosławna w Polsce w obecnym swym stanie jest do głębi rosyjską i żadne kurtuazyjne śpiewanie „Boże coś Polskę“ przez seminarzystów tego charakteru nie zmieni... Ich lojalność względem Polski jest wymuszona, skutkiem wyjątkowych stosunków panujących w Rosji. Gdy te się zmienią, ulegnie zmianie i zachowanie się kleru prawosławnego. Byłoby zupełną naiwnością opierać polską rację stanu na Cerkwi prawosławnej“. Проти історичних аналогій В. Харкевича, який описує, як то було „во время оно“ коли в часі коронації Матери Божої жировицької всі пісні співано по польськи і ледви на просьбу магнатів позволено співати народови: Під Твою милость, відвертає Яновскі аргумент: „Mimowoli ciśnie się pytanie, czy takie ignorowanie potrzeb religijnych ludu nie odegrało decydującej roli przy kasacie Unji? Tak, trzeba raz wreszcie spojrzeć prawdzie w oczy i powiedzieć szczerze, że szerzenie polskości w Unji, ignorowanie przez hierarchję unicką języka ludowego ułatwiło później wychowankom polskiego uniwersytetu w Wilnie doprowadzenie do skutku strasznego dzieła apostazji. — Bo i któż właściwie miał bronić Unji? Owczesny zakon Bazyljanów składał się w ogromnej większości z Polaków, obcych duchowi obrządku i narodu, przybyłych do zakonu celem zrobienia karjery duchownej — gdyż Bazyljanin miał łatwą możność sięgnięcia po mitrę biskupią... Nie lepiej przedstawiała się sprawa i w duchowieństwa świeckiego. Taki paroch unicki, chcąc dorównać plebanowi łacińskiemu, a widząc swój obrządek w pogardzie u konfratrów łacińskich, starał się, aby wszystko było „jak w kościele“, stąd przyjęcie zwyczajów Zachodu, obcych Cerkwi, stąd polskie kazania, wysmażone panegiryki na cześć świętych i dobrodziejów... a ludowi pozostało „Pod Twoju miłost‘ prybihajem“. I była Unja dla szukających karjery bazyljanów, dla biskupów, wreszcie dla kleru świeckiego, lecz nie dla ludu, któremu to wszystko jako niezrozumiałe, bo polskie i pożyczone z Zachodu, było obce“...

Псевдонімний автор приходить до заключення, що акція нової унії повинна бути вільна від польонізаційних тенденцій, бо як не стане на сім одиноко оправданім ста-

новищи, то Польща дочекається тої хвилі, коли не тільки втратить релігійного союзника, але супроти розвиненої національної свідомости Українців, Білорусинів і Литовців буде мусіла в лоні римо-католицького обряду дати язикові права тим народам — отже польскість латиньского костела буде захитана.

Очевидно муру головою не перебєш! Сам автор не вірить, щоби польська суспільність хотіла се зрозуміти. Тому кінчить: Społeczeństwo polskie zasłuchane w deklamację o swem wielkiem posłannictwie, przekonane, że wszystko, co jest wschodniem, to jest zgniłem, wierzące w brednie, że unici galicyjscy w czasie wojny przechodzili masowo na prawosławie nie wydaje się zdolnem do zrozumienia a tembardziej do podjęcia doniosłego dzieła zjednoczenia kościołów.

Пастирський лист всіх галицьких епископів відомий нам з уривків по причині конфіскати помістила в цілости зальцбурська „Kath. Kirchenzeitung". Nr. 48, 1930.

Rejleksje powyborcze містить довголітний редактор „Gazety Kość." х. А. P(echnik) в трьох числах (49—51) свойого тижневика, з якими варта нам познакомитися.

„Walne zwycięstwo odniosło w nich (послідних виборах) stronnictwo, które składa się z jednostek bardzo różnych zapatrywań i dążeń, a zgodnych jedynie w gotowości popierania wszelkiemi siłami rządu obecnego w całej jego polityce, bez względu na to, co o niej sądzą zwolennicy innych programów i metod. Do stronnictwa tego należą niektórzy księża, niektórzy przedstawiciele arystokracji i właściciele dóbr z Januszem Radziwiłłem na czele, profesorowie, urzędnicy, socjaliści, radykali, żydzi i t. d., którzy nie zgadzają sie między sobą w sprawach najważniejszych dla Kościoła i religji, w sprawie reform potrzebnych ustaw, poprawy konstytucji. Więc niepodobna przewidzieć co teraz nastąpi, co będzie robił sejm i czy można oczekiwać jakiejś zmiany na lepsze... (ст. 557). Що зміни на ліпше нема що надіятися, вносить х. А. Р. звідси, що існуючий уряд від маєвого перевороту 1926 р. попирав через своє Міністерство Освіти напрям, ворожий католицькій Церкві і вірі, ріжні товариства в роді „Polskie Stowarzyszenie etyczne", „Stowarzyszenie Wolnomyślicieli polskich", „Polskie towarzystwo teozoficzne", з котрих друге голосило в своїм органі „Myśl Wolna" боротьбу за право істнования безбожників, називало релігією знарядом клясового гнету, похвалювало самогубство, як геройський протест проти клєрикальної тиранії і т. д. Така пропаганда атеїзму мала своїх покровителів в міністерствах, як Суйковського, Добруцкого і Червінського. Именно останній з них „zignorował zupełnie protest Najprz. XX. Arcybiskupów, którzy stwierdzili na konferencji, odbytej w Warszawie 7. lutego br., że „szczególnie niepokojąco działały pewne oświadczenia p. Ministra W. R. i O. P. co do

roli religji w wychowaniu młodzieży. Ponadto w dziedzinie moralnej zatrwożyło polecenie przez Ministerstwo W. R. i O. P. pisarza, znanego ze swych zgubnych poglądów na moralność prywatną i pnbliczną jako prelegenta dla młodzieży" і т. д. (ст. 570). Наслідки такої акції з гори не дали довго на себе чекати. Заява учителів народних шкіл в Дорогичині і подібна друга заява учителів в Щучині, в наслідок якої виленський архиеп. Ялбжиковський постановив не уділяти нікому з учительства канонічної місії до навчання релігії, є знаменним signum temporis і грізним memento на будуче.

Супроти того всего видить Х. А. Р. сумні гороскопи і трівожно очікує недалекої хвилі, коли може бути змінена конституція і законодавство в напрямі do usunięcia religji ze szkół państwowych і do osłabienia jej wpływów, do wprowadzenia rozwodów і т. д. (ст. 586). Супроти того радить ширити інтензивно католицьке освідомлення і консолідуватися в католицьку партію.

Ректорат греко-кат. Малої Семинарії у Львові подає до загального відома всім інтересованим, що приймає учнів, до V, VI, VII, VIII кл. ґімн. в ціли загального придбання знання для кандидатів до богословських студій.

Наука відбувається по програмі державних ґімназій. Наука в кл. VII і VIII вже зачалася; в клясі VI наука починається 23. грудня 1930. р. за місячною з гори оплатою 40 зл. і одноразовим вписовим 10 зл.

Подання о приняття треба звертати до Ректорату. До письменної просьби належить залучити:

1. Свідоцтво хрещення і миропомазання:
2. Шкільні свідоцтва всіх ґімн. кляс;
3. Запечатану посвідку місцевого душпастиря відносно поведення ученика, його нахилу до духовного стану, як також релігійного життя його родичів;
4. Перебіг життя;
5. Лікарську посвідку про стан здоровля ученика.

Львів, вул. Сикстуська ч. 39а

Ректорат гр.-кат. Малої Семинарії

Всім нашим Передплатникам, Читачам і Прихильникам желаємо Веселих Свят і Щасливого Нового Року!

Редакція

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріяту у Львові.

Власник: Львівська гр.-кат. АЕпархія
Відповідальний редактор: о. Петро Хомин

З друкарні Щасного Беднарського в аренді „Промислу Графічного" Львів, Ринок 9. — Тел. 76-14.

Зміст XXV Річника з 1930. р.

Редакційні статті:

Наш білянс	1— 5
Важний обовязок	201—203
Під один прапор	361—363
Батькови Народу привіт	449—451

Статті авторів:

о. Др. Г. Костельник: Чому большевики переслідують реліґію	5— 11
Як нам вимовляти церк.-словянські слова	67— 70
«Амінь»	143—147
«Царство небесне» в Євангелію	161—166, 203—208, 250—257
«Свої не приймили його»	376—381, 418—426
Епоха митр. Шептицького	458—464
о. Др. Г. К.: Куток мови	381—383, 478—480
о. П. Дзедзик: Стиґматизація Терези з Коннерсрайт	11— 17, 130—135, 273—286
Orientalia	70—72, 147—151
Незєдинені Церкви поміж собою	222—227
Монастир на Соловецьких островах	432—436

Сільський парох: З нашої біди 21— 24

о. П. Хомин: Каплиця Дух. Семинарії у Львові 24— 31
Католицька Акція 43—48, 97—103, 166—171, 241—249
Унійна конференція в Пінську 183—191

о. П. Х.: Іверська Божа Мати 17— 21
Сконфіскованє Посланіє наших Владик 363—367

о. А. Лошній: Наш союзник 32

о. А. Радомський: Безсмертне діло 41— 43

о. Др. В. Масцюх: Священикк а маєтковий і дороговий податок 48— 50
Хаос в оподаткованню священиків 95— 97

о. Е. Д.: Про наше матеріяльне забезпечення 50— 54

о. А. Галандюк: Про методи науки релігії 54— 56

о. І. Щербанюк: Дещо про навчання катихизму й біблії в церкві і школі 56— 60

о. Др. Я. Левицький: Ревіндикація церков - Львів чи Золочів 60— 67
121—123

о. Др. Й. Сліпий: На унійні теми 81— 92
Священича санаторія в Гребенові 321—324
Ювилей Ґенія 410—417
Митрополит-Ювилят і Дух. Семинарія у Львові 452—455

о. Т. Войнаровський: Психіка большевизму 92— 95

о. М. Чорнєґа: Комітет допомоги вдовам і сиротам по священиках 103—106

о. Й. Осташевський: Загальні збори Вдов.-сир. фонду у Львові 106—114
Занедбані обовязки 123—130

о. Ст. Рудь: Новий служебник 135—138

о. Л. К.: «Наопак світа» 141—143

о. Л. Вань: Нові думки про методу науки релігії 171—177, 209—218

о. Др. М. Горникевич: Маніфестаційний протест проти релігійного терору на Радянщині 178—180

о. Р. Рабій: Душпастирська любов 180–182
Протиалькогольна акція в парохії 340–342
Др. Е. Л.: Емеритура катихитів 218–221
Др. В. Левицький: Вода та її прикмети 257–266
О. К.: Галицьким оком по Волині 266–272, 346–349, 384–389
о. Я. Ф.: Знак св. Хреста 287–290
о. С. Матковський: Соціяльне питання на селі 290–303, 328–335 367–372
о. Г. Микитюк: Орґанізація духовенства 325–328
о. І. Фединський: Від слів до діл 335–340
Проф. М. Чубатий: II. Катол. Конґрес в Любляні 342–346
о. М. Р. Цурковський: Всенародний живий памятник Митр. Шептицькому 349–351
о. Др. Л. Глинка: Вісти з Риму 390–394
о. Т. Горникевич: Катол. Акція і преса 372–375
о. Д. Н.: Кілька вражінь з Лемківщини 426–429
Д. Державник: Сумерк «драгоманівщини» 429–432
о. Й. Проць: † о. Кир. Пачовський 438–441
о. Др. М. Трохимчук: Незабута прогулька 455–458
о. Др. А. Іщак: Промова 464–470
о. А Бучацький: Митрополит на «відпочинку» у Підлютім 470–471
о. В. К. В ювилейний Рік 472–473
о. В. Кармазин: Книжка й душпастирство 473–478
До всього укр. громадянства 138–141
Відозва жидачівського деканату 151–153
З життя духовенства 303–305, 390
Інтервю Впреосв. Митрополита 375–376
Відповіди Редакції 437–438
З концертової салі 72–74, 227–229
Некрольоґи 306–308, 352
Нові книжки 114–118, 192–194, 230–233, 394–398, 441–442
Всячина (в кождім числі)
Проповіди (додаток) 1–160

.....

Церкви купують СВІТЛО

лише

у своїй фабриці свічок

Інж. К. Котецький С-ка

ЛЬВІВ, вул. Окружна 13 (Бічна Кульпарківська 9)

Численні признання за добірний товар, наші трійці і поставники безконкуренційні. Дипльом господарської виставки в Копичинцях. Світло наше світить ясно і горить довго.

Жадайте цінників.

Подяка

Підписаний Комітет Церковний в Подусільний складає щиру подяку Вп. П. Зваричеви Михайлови з Рогатина за артистичне виконаня Іконостасу для Церкви в Подусільний. Як солідного і заразом дешевого свого артиста-різьбаря поручаємо його Всч. ОО. Парохам і Хвальним Комітетам Церковним.

За Комітет

С. СЛУЖИНСЬКИЙ МИКОЛА
парох

СОКЕРКА МИХАЙЛО

ВИТВИЦЬКИЙ ІВАН

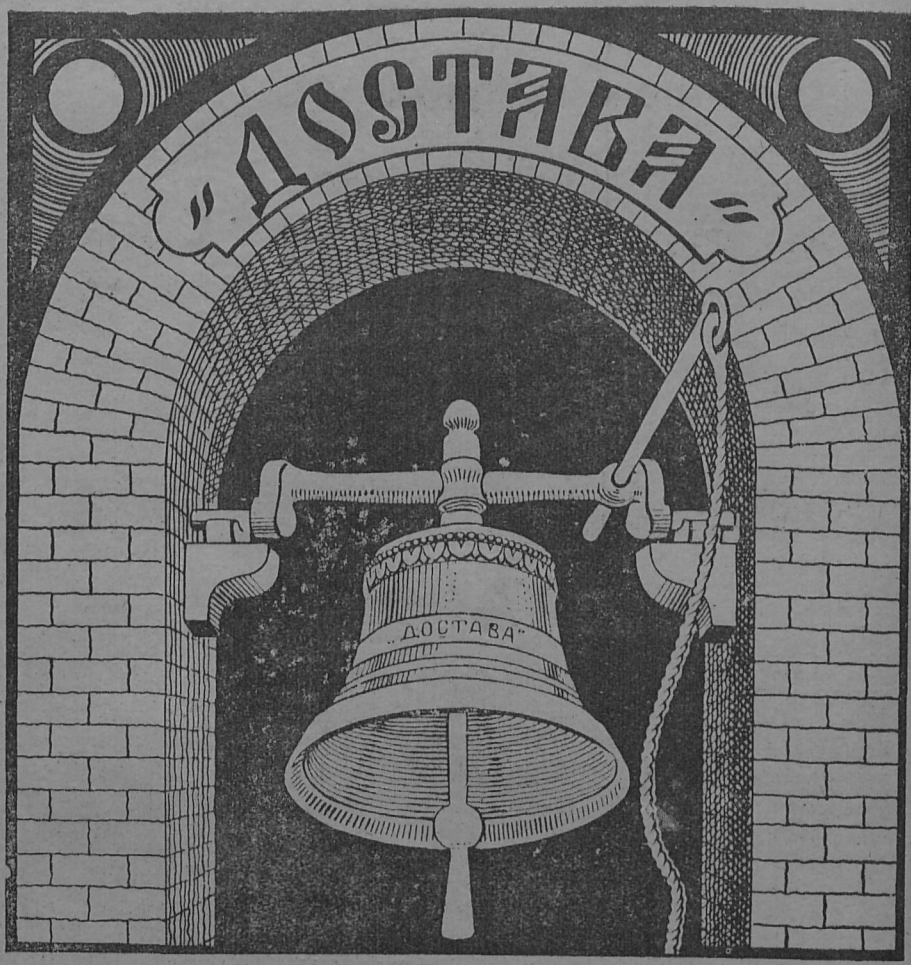
Дентист ЯКІВ НАСС

Львів, вул. Сикстуська ч. 17. II. пов.

Телєфон 65—73.

години урядові 9 — 1 рано і 3 — 6 по полудни

Ліченя, пльомбованя і винимання зубів безболю. Скріплювання розхитаних зубів. Штучні зуби в кавчуку і золоті після найновішої системи. Пацієнтів з провінції обслужується в найкоротшому часі. — П. Т. урядовцям і студентам знижка —

Найліпші дзвони і всі церковні предмети

в найбільшім виборі і найдешевше продає

одинока українська кооператива

ДОСТАВА

в своїх складах. ЛЬВІВ, вул. Руська ч. 20., ПЕРЕМИШЛЬ Ринок ч. 23., ТЕРНОПІЛЬ, вулиця Перля ч. 16.

Направляє старі ризи, позолочує чаші і пр., бере на себе малювання церков, виготовлення іконостасів і ручить за солідне і стилеве виконання по приписам обряду.

Письменно за цінами звертатися до Дирекції: ЛЬВІВ, ДОМІНІКАНСЬКА 11, І п.

Звертаємо увагу Всч. Духовенству, що всі прочі фірми з церковними річами є або у ворожих нам руках, або є приватними підприємствами, а „ДОСТАВА" є одинокою кооперативою, де членами є три наші Архієреї, многі священики і церкви.

З СИХ ПРИЧИН ЗАСЛУГУЄ НА ПОВНЕ ДОВІРЯ і ПОПЕРТЯ.

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 1

ЛЬВІВ **Р. 1930**

о. М. Кінаш
Америка

Промова підчас облечин СС. Василіянок

Дорогі Сестри і Гості! Ми нині свідками такої поважної і зворушуючої релігійної церемонії, що, аби чоловік був не знати який байдужний, то його серце стрепенеться. Нинішнє монастирське торжество, належить до більших торжеств, котрі і в монастирі не так часто трафляються. Якщоб нинішній церемонії приглядався чоловік, що в ніщо не вірить, для котрого віра не має значіння, якщоб він стояв тут між гостями і бачив тих 5 дівиць, як вони зі себе приносять жертву Христу, бачив їх геройську любов до небесного Жениха, бачив, як вони з любови до своєї Церкви вирікаються світа і шлюбують на ціле життя убожество, чистоту і послух в найменшій річи, так се навіть поганина порушилоби і він подумавби собі: коли та релігія видає зі свого лона душі з такою, сказати, надлюдською, геройською посвятою, то така віра мусить бути Божа.

Ми зібралися до сеї монастирської обителі, щоби бути свідками, як 5 дівиць з нашого бідного народу посвячують себе на службу Богу в чині наших СС. Василіянок, і коли ми гляділи на них, як вони клячали перед Божим престолом, у стіп Христових і вдивлялися в того Христа, і щасливі почувалися, що удостоїлися тої чести, бути так близенько коло Нього, то кождому з нас пригадалася гостина Христа в домі приятеля Лазаря. Поставмо собі перед очі дім Лазаря. За столом Христос, біля Нього приятель Лазар, одна сестра Лазаря приготовлює їду для такого дорогого гостя, а друга сестра, Марія, клякла у ніг Ісуса, зложила руки і з сердечною набожністю слухає кождого слова, що виходить з уст Спасителя. Марта гнівається на сестру, що вона заслухалася і не помагає їй, а Христос каже: Марто, Марто, ти завдаєш собі стільки труду, ти так розщибаєшся над приняттям, а те все мало варта; Марія „благую часть“ вибрала, Марія ліпшу часть вибрала. А тепер, коли порівнаємо той образ в домі Лазаря, з тим образом тут у каплиці, то щойно зможемо належно зрозуміти

Львівська державна наукова бібліотека
№ ЖК

ті Христові слова: Марія благую часть ізбра. Скільки то наших дівчат запопадається над світовим, щоби світови приподобатися, а всі ми, тут зібрані, відчуваємо, що тих 5 наших дівчат стораз ліпше зробили, бо вони „благую часть" вибрали.

Глядите на них, і бачите їх одягнених як до шлюбу: білі суконки, на головах зелені віночки, запашні квіти в каплиці, цілком як до шлюбу, тільки що весільного жениха не видати. Не журіться, є і жених; а тим женихом сам Ісус Христос. Вони Христу шлюбують, вони Йому присягають досмертну вірність, вони стверджують присягою, що Його ніколи не покинуть.

Так звичайно толкуємо собі той шлюбний стрій новичок і те толкування зовсім годиться з їх будучим призначенням; але я, дорогі Сестри, трохи инакше толкую собі той їх шлюбний стрій. Може моє толкування не буде таке приємне, веселе, але воно мені ліпше припадає до вподоби. Ви се добре знаєте, бо і нераз бачили ви, що, як умре дівиця, то її наряджують до трумни в весільній одежі, і вінець з зеленої рути на голову вкладають, і вельон дають, приберуть цілком як до вінчання, хоч вона зі смертю звінчалася. Так само і з нашими новичками. Та шлюбна одежа се світчина, вони її беруть в останнє, на прощання, немов на смерть, бо вони по правді для світа вже вмерли. Вони вже не жиють в світі, їх уже світ вичеркнув зі своїх метрик, і щоби образцево, а наглядно представити собі, що з нинішнім днем цілковито зривають зі світом, одягаються ще раз по світовому на короткий час, і за кілька хвиль білу, шлюбну, світську одежу заступають чорною, монастирською. Тим світським строєм вони хочуть заакцентувати, що вони раз на все його зрікаються. Клячучи перед Божим престолом, вони серцем молилися: „О, Ісусе, я для Тебе вирікаюся світа, возьми від мене сей земський вінець, а дай мені вінець вічний!"

І ту їх жертву приняла св. Церква, пригорнула її сердечно до свойого лона, і від нині вони вже обручниці Божі, невісти Христові.

А тепер кілька слів до Вас, дор. Сестри новички. Ви добровільно пожертвувалися на службу Христови; нині небесний ваш жених з любовю глядить на вас, ви відреклися світа і всіх світових приємностий, але памятайте, що те відречення від світа має бути цілковите, бо Христос не вдоволяється половиною. До монастиря не можна вступати з резервою.

На конець прийміть благословення від Вашого о. Візитатора і надіслані на мої руки желання, щоб ви були добрими монахинями.

Я, як Ваш сповідник, ваш духовник, від щирого серця желаю вам, щоб ви були славою для Бога, а гордістю для рідного народу, щоб ви, сповняючи чесно і охочо монастирські обовязки, заслужили собі невянучий вінець в небеснім царстві. В нинішнім, такім памятнім, для вас дні помоліться за нашу св. Церкву, аби ніколи не забракло їй дівиць, які готові жертвувати себе на службу Господеви; помоліться за своїх родичів, котрих серце невисказною радістю наповнилосяби, якби могли бути свідками нинішнього вашого торжества; помоліться за монастир і за сестри, до котрих з волі Божої і їх зістали ви прилучені, а за себе зашліть щирі молитви до Св. Духа, щоби скріпив вас своєю небесною ласкою, щоб ви могли успішно працювати Богу на славу, а монастиреви на пожиток.

Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

Промова підчас вінчання

„Тайна сія велія єсть: азъ же глаголю во Христа и въ церковь". (Ефес. 5—32).

Вінчання, весілля се радісні родинні торжества. Сама назва „весілля" вказує, що тоді має бути в родині веселість, музика, танці, забави. А помимо того ми часто бачимо при вінчанню сльози; бачимо, що молодята й їх родичі в часі шлюбу нераз плачуть. Веселість, але зі смутком перемішана. Якаж причина того?

Коли ми, достойні гості, добре призадумаємося, то зрозуміємо, що навіть тут, на шлюбі, сльози мають своє місце; що не є вони без причини. Я дозволю собі, поставити вам, достойні гості, одно питання:

Хто є ті молодята, що побираються? Хто є ті новоженці, що стають під шлюбний вінець, що одно другому досмертну любов і подружу вірність присягає? Кождий скаже: Се діти! Людський син і людська доня мають заключити поміж собою подружжя; мають приняти „велію тайну"; мають увійти в новий стан — стан подружий. До сього часу вони до себе не належали, вони себе навіть добре не знали, вони були для себе чужими. Виховувалися, виростали під оком своїх родичів; любили своїх родичів і родичі їх любили; клопотів не зазнавали ніяких, бо родичі клопочуться за свої діти. Виростали безжурно, буйно за плечами своїх родичів і було їм добре. Нараз той син

чи доня доня мають відлучитися від родичів, від братів, від сестер; мають покинути ту хату, в котрій виховалися й зросли, мають перейти на „своє газдівство".

Одягають молоду до вінчання, то мама приглядається їй, ходить за нею, але раз-пораз відвертається, й сльози обтирає. Доня бачить се, бачить мамині сльози, і серце її болить, що ось-ось наступить розлука й вона з жалем відзивається:

„Ой не ходи, матінько, за мною,
Бо вже мені розлученька з Тобою".

Йдучи до шлюбу, син чи доня, мусять собі сказати: Бувайте здорові, дорогі родичі, я вже не ваш, я вже не ваша! А родичі, випроваджуючи свою дитину до шлюбу, мусять знова собі сказати: Вже наш син, уже наша доня покидає нас. Виховали ми діти, та не для себе!

І от маєте першу причину сліз при шлюбі.

* * *

Вже всі готові. Вже збираються їхати чи йти до церкви. І саме тепер приходить родичам на гадку: а не знатоньки, чи буде наша дитина щаслива? А син чи доня й собі думають: Не знати, яка доля чекає мене в подружім стані? Тай не диво; бо одні й другі бояться, бо вже неразбачили недібрані, нещасливі подружжя. А молода отсю свою журбу про непевну долю висказує словами весільної пісні:

„Алеж ти казав, кленів листочку, що не меш опадати,
Алеж ти казав, милий батеньку, що не даш мене з хати.
Ой листок паде тай опадає, земленьку покриває,
Ой ви даєте тай не знаєте, яка доля мене чекає?"

І от вам друга причина сліз при шлюбі.

* * *

А третя причина сліз є твердий закон католицької Церкви: „Яже Бог сочета, чоловік да не розлучаєт". Що Бог злучив, чоловік нехай не розлучає. В катол. Церкві нема розводу! Як трафиться недібране, нещасливе подружжя, то злидні й сльози на ціле життя.

Але з другої сторони, як молодята доберуться, як з любови поберуться, то таке дібране подружжя се найбільше щастя в сьому життю для молодят, а потіха й радість для родичів.

* * *

Знаючи обі родини і молодята, Михайла й Марію, ми можемо бути певні, що їх звела лише любов; що вони пішли за голосом свого серця; що з них буде дібрана, щаслива пара, й тому я не потребую їм нині желати любови й подружого щастя, бо те все в них повинно бути. Але я радше при нагоді їх вінчання пожелаю їм, щоби вони, посеред благословення Божого, діждалися по 50 літах спільного пожиття станути до „золотого шлюбу!"

Амінь.

о. Стефан Ковалів

Проща над гробом

Бо що чоловік посіє, се й жатиме. (Гал. VI, 8).

Життя людий на сій землі се один безперивний похоронний похід: нині один провадить знакомого до гробу, а завтра вже його ведуть. Смерть не дармує, вона ніколи не змучиться. Що сьогодня цвило, те завтра вже вяне; що сьогодня ще красою пишалось, завтра ногами толочимо. Днесь жиємо, бавимося, працюємо, укладаємо пляни на будуче в найвибагливійших красках, леліємо у своїм нутрі, Бог вість, які надії, а завтра — завтра вже нас нема! Як зависна судьба викине наше імя з урни живих, єкінчилося наше життя.

Але чи ми про се думаємо? Тілесність вяже нас так сильно до туземного світа, що забуваємо про смерть. Обмотані пристрастями наче сіттю з павутиння, уповаючи на власні сили, задивляючися на приміри тих, що сотню літ добігають, забуваємо про свою кончину, а снуємо пряжу життя заєдно на один і той сам лад.

Якщоб наше життя вже тут на землі кінчилося, тоді могли би ми його уживати без огляду на вічність. Але наше життя є лише часом сійби, в котрім що засіємо, те в вічности й жатимемо. Наше життя є лише школою, в котрій нас Провидіння то навчає, то картає, якщо заходить потреба. Наше життя є поприщем боротьби нашої чесноти з противностями і перепонами, а в вічности наступить заплата.

Проте належить нам тут засівати, щоб у вічности було що жати. Треба нам у тій школі вчитися, якщо хочемо потім збирати овочі своїх трудів. Коли переступимо поріг вічности, не запитають нас там, чи ми мали богато майна, які займали ми уряди, гідности та достоїнства, яке голосне було наше імя, але запитають, яка була наша віра та які

діла? Спитають нас: Де той єлей віри й любови, котрим повинні були горіти світильники наших сердець?.. Бо там зустрінемося з Суддєю, котрий буде нас зі всього судити, котрий нас запитає про віру і любов до Бога та ближнього.

Але щасливий ти, дорогий брате в Господі Н., бо твоє життя було життям християнина, бо твоя смерть була смертю праведника. Ти був справді ратаєм Христовим, бо ти засівав ниву свойого серця й душі для небесної жатви. І хоч твої уста на віки заніміли, то чуємо з сумної домовини солодкий голос твойого завіщання:

Браття! Не жахайтеся косаря-смерти, але лякайтеся гріха, бо се тільки гріх чинить смерть страшною. Невжеж не тужить ваше серце за сполукою з Богом? Не смерть, але життя ділить нас від Нього. Отже лякайтеся не смерти — лякайтеся життя! Так жийте, щоби смерть захопила вас не як жиючих, але як померших для світа. Випереджуйте смерть, щоби вона вас не випередила! Бо се певне, що кого смерть заскочить жиючого для світа й для злих пристрастий, сього поведе на вічну погубу.

Се є останні слова любого нашого брата Н. до нас усіх, тут зібраних. Слова короткі, але важні. Щоби отсі слова записались нам добре в памяти, щоби сей отвертий гріб отворив і наші очі — памятаймо, що і з сеї хвилі, в якій Бог так проречисто промовляє до наших сердець, мусітимемо здати рахунок.

Тому в піднесенім настроєви духа, стоячи над гробом, котрий може небавки й для нас отвориться, поновім наші постановлення: вірно служити Богу, зносити терпливо все для любови Христа, й ніколи, ніколи не зійти зі шляху заповідий Божих. А так поступаючи, з розсвітом дня, в якім заридають дзвони про нашу смерть, напевно станемо учасниками небесного Сіону — по трудах та мозолях, злиднях та горях, дізнаних на розбурханому морю сього життя.

Але вже час наглить віддати землі те, що є землею. Ще хвилька, а втерши сльози, вернемо усі домів, кождий до свого заняття. Тому небіщик з усіми в останнє прощається:

Не плач, не журися, дружино моя, не плач за мною: я переселився із сеї долини сліз в місце, де нема ні плачу, ні печалі, ні воздиханія; я покинув тебе, але не упадай духом. Надійся завсіди кріпко на Боже Провидіння, котре дбає про твоє добро, й ніколи не жалуйся на допусти Божі. „Бо тим, котрі люблять Бога, все виходить на добре“. (Рим. VIII, 28).

Сини мої соколики та доні-зазульки! Отсе цілує вас в останнє ваш батько рідненький та на прощання таку вам науку лишає: любіться, мої дітоньки, та бідну свою маму

шануйте й слухайте, а се принесе вам ласку й Боже благословення. „Памятайте про Господа Бога й нехай вас не збирає охота грішити". (Тов. 4, 21). Не бажайте надмірно земських дібр. „Бо ті, що хочуть бути богатими, впадають в спокусу і в сіти діявола". (I Тим. VI, 9). І не бійтеся нічого в світі так дуже, як утрати освячаючої ласки; бо вона є весільною одежою, без котрої ніхто не буде допущений на небесну весільну гостину. (Мат. 22).

Прощайте, мої кровні, близші та дальші; прощайте, чесні господарі та газдині; вся рідна громадонько, прощай! Дякую вам за ваш останній довг християнський. Ваша щира молитва се благотворний дощ на спрагнену мою душу.

І я прощаю тебе, любий брате Н, супроводжаю тебе похоронними молитвами, а коли Господь прийме тебе в небесні хороми, не забудь і за нами ласкаве слівце промовити.

Амінь.

о Петро Яросевич

Про любов Бога

Возлюбиши Г. Бога твоєго всім серцем твоїм.

Є три основні християнські чесноти: віра, надія і любов; між ними же більша любов.[1]) Як сніжнобіла лелія царить своїм непорочним цвітом між усім квіттям землі, так любов визначається між усіми чеснотами. Бо коли після осягнення небесного блаженства і віра і надія і инші чесноти уступають, то любов тут стає тим одиноким середником, який дає божим вибранцям можність уживати повного щастя — небесне блаженство Святих основується якраз на любови. Як чеснота покори жемчугом сияє у підстав святости, так любов сонцем озолочує її верхи. Покора — се скала з жемчугів; любов — се ясне сонце, осінюючи величну будівлю чесноти.

Любов — се дійсний небесний огонь, що розпалює серце найчистійшим чуттям і витворює в ньому двояку полумінь: одну, що прямим стовпом іде в небо, — се любов Бога; другу, що стелиться по землі, — се любов ближнього. Одна і та сама чеснота любови обнимає два предмети: Бога, якого цінить задля Нього самого; і ближнього — якого цінить задля Бога. Коли вона відноситься до Бога,

[1]) I Кор. XIII, 13.

зветься любовю Бога; коли відноситься до ближнього, зветься любовю ближнього.

Хочу виложити вам науку християнської віри про любов Бога так, як вона є чеснотою в найвисшому значінню того слова; а заразом вона є жерелом і змістом усеї святости.

Застановимося нині над тим:

1) Що се є любов Бога?

2) Які її прикмети?

1. Що се є любов Бога?

Любов — се надприродна чеснота, дана нам від Бога, якою любимо Бога над все, як найвисше Добро задля Нього самого, а ближнього як себе самих задля Бога.

Любов — се надприродна чеснота тому, бо завдяки Христовим заслугам вливає її Бог у нашу душу разом з освячуючою ласкою на св. хрещенню. І тому каже Апостол: що божа любов вилилася в наші серця Св. Духом, даним нам.[1])

Щож є предметом сеї любови?

Предметом сеї любови Бог, а в Ньому і ми самі і наші ближні. Та підоймою її є лише Бог, як найвисше Добро і безконечне Совершенство, взяте так само в собі, як і з огляду на сотворіння. Тож коли кажемо, що любимо Бога задля Нього самого, то се значить, що любимо Бога тому, що Він, як безконечно совершенний, сам у собі достойний нашої любови. І коли кажемо, що любимо себе чи ближнього задля Бога, то се значить, що себе чи ближнього любимо тому, що і в нас і в нашім ближнім видніє образ і подоба божа і що Бог звелів нам ту любов в серці плекати. Отже є тільки одна любов, якою любимо Бога і ближнього; з чого виходить, що дійсна любов мусить бути нерозлучна; себто: не можна любити Бога, не люблячи ближнього, і не можна любити ближнього, не люблячи Бога. Тому то Апостол любови, св. Йоан, і висказує отсі слова: „Коли хто каже, що любить Бога, а свойого брата ненавидить, лож єсть; бож хто не любить свойого брата, якого видить, як може любити Бога, якого не видить?“[2])

Любов — се цариця між чеснотами ще тому, що вона більше чим віра і надія тай прочі чесноти, підносить нас, наближує до Бога і з Ним нас зєднює. Любов навіть тут, в отсім життю, як говорить св. Йоан, вводить нас в посідання Бога: Бог се любов, а хто пробуває в любови, в Бозі пробуває, а Бог у нім.[3])

---

[1]) Рим. V, 16.
[2]) I Йоа IV, 20.
[3]) I Йоа, IV, 16.

Любов ще й тому займає перше міспе між чеснотами, що вона є їх жерелом і змістом усіх заповідей. Тому Спаситель і вказує нам на неї, як на найпершу і на найбільшу заповідь, коли каже до питаючого Його книжника: Люби Г. Бога твойого всім твоїм серцем і всею твоєю душею і всею твоєю мислию, отсе перша і найважнійша заповідь.[1])

І ще що таке любов? Любов — се злучник сердець, що лучить їх нерозривним вузлом; любов — се злиття всього нашого єства, всеї душі з вибраним предметом так, як дві каплі роси зливаються в одну перлу; любов — се свого рода смерть, в якій чоловік вмирає для себе, для своїх виглядів; а воскресає, живе, відчуває і гадає тільки життям, чуттям і гадками свойого вибранця. Ось так слід розуміти дійсну любов.

В приноровленню до сього — чим буде любов Бога?

Буде се злиття, стоплення нашого серця з божим серцем. Буде се повне відречення самого себе — цілопальна жертва на престолі божої любови, після принесення якої ніщо не остає з нас для світа. Буде се, коли можна так сказати, „манія“ люблення Бога, якою опанований чоловік нічого не бачить, нічого не бажає, не гадає, не відчуває — крім Бога і тільки Бога.

Тож любити Бога значить: привязатися всім серцем до Бога як до найвисшого Добра, віддатися Йому всею душею, щоби через сповнювання виключно Його волі лише Йому подобатися і з Ним злучитися на віки.

Є два роди любови Бога: совершенна і несовершенна.

Совершенною любовю любимо Бога тоді, коли любимо Його задля Нього самого, себто тому, що Він сам у собі і з огляду на сотворіння є найвисшим і найсовершеннійшим Добром, єдино достойним всякої любови і вповні вдоволяючим усі наші бажання.

Несовершенною любовю любимо Бога тоді, коли любимо Його за одержані від Нього добродійства, або тому, що надіємося одержати в майбутности вічні блага, не виключаючи при тім безоглядного совершенства Бога.

Хоч несовершенна любов Бога похвальна і свята і до спасення нам вистарчаюча, однак нашим обовязком старатися о набуття совершенної любови, яка одиноко є достойною безконечно великого і доброго Бога.

2. Прикмети любови Бога.

Якіж прикмети має мати наша любов Бога? Як маємо любити Бога?

---

[1]) Мат. XXII, 37—38

Щоб наша любов Бога була дійсною любовю, то вона мусить бути: найбільша, успішна, постійна.

Наша любов Бога мусить бути перш усього найбільша; себто: маємо любити Бога над усе в світі. Бог мусить займати в нашому серцю перше місце. Ні власна любов, власне щастя, власна вигода, ні любов якогонебудь сотворіння, хочби й як цінного і для нас дорогого, не сміє в нашому серці перемагати любови Бога. Коли сього домагається від нас Бог, ми повинні бути готові кождої хвилі, без надумування віддати все, що маємо, все, що становить наше щастя, чи наше істнування, навіть і життя [1]).

Ми повинні бути готові радше стратити все, що посідаємо враз з життям, чим допуститися тяжкого гріха, який зі своєї природи виключає в нашому серці любов Бога. І тому каже Ісус Христос: Хто любить вітця або матір більше чим Мене, той недостойний Мене, і хто любить сина або доньку більше чим Мене, той недостойний Мене [2]). Те саме пише і св. Апостол Павло до Римлян: Що відлучить нас від любови Бога? Я певний, що ні смерть, ні життя, ні Ангели, ні теперішнє, ні будуче, ні ніяке сотворіння не зможе відлучити нас від любови Бога! [3])

А треба тямити, що отся любов Бога, якою любимо Бога більше чим всяке сотворіння, є доконечно потрібна нам до спасення. Хто її не має, хто не старається з усіх сил о те, щоб її набути, той не може спастися.

Наша любов Бога має бути успішна; значить: вона мусить мати видимі для всіх наслідки. Не в серці — скрито, не губами — потоком красних слів треба любити Бога, але ділами. Ділами, для всіх людий видимими, маємо виявляти нашу любов до Бога. Хто виповнює Мої заповіди, — каже Христос, — той Мене любить [4]). Ділами треба повнити божу волю, заховувати божий закон, виконувати божі заповіди.

Сама річ, що горяче чуття любови, яке плекаємо в нашому серці, вельме похвальне; певно, що величаючи Бога піснями, молитвами, побожними розмовами, показуємо тим нашу любов Бога, але все те се тільки листя дерева любови; овоч сього дерева — се діла і тільки діла. Бож можна словами заявляти любов, а ділами зневажити Бога. По їхніх плодах пізнаєте їх, каже Христос.

Тож — коли хочемо знати, чи дійсно любимо Бога, глядім лиш на те, чи ділом сповнюємо божу волю, чи ділом заховуємо божі заповіди, чи ділом уникаємо і стережемося гріха.

---

[1]) Примір: три молодці в огняній печі; жертва Авраама; Христові притчі про укритий скарб і дорогу перлу.

[2]) Мат. X. 37.

[3]) Рим. VIII, 35—38

[4]) Йоа. XIV, 24.

Щоби наша любов була богата в наслідки, то вона мусить бути постійна, витревала. Вона не сміє кульгати, ні слабнути, ні колебатися. Заєдно, через усе життя маємо любити Бога всею силою нашого єства. Від ранньої молодости аж до пізної старости сила сеї любови не сміє в нас ослабати. Чи серед добра, чи серед зла, чи Бог благословить і пособляє, чи досвідчає і карає, чи в здоровлю чи в слабости, чи в щастю чи в нещастю, а то й серед повени ріжних противенств і клопотів, нам не вільно Бога забувати, ні зневірятися в божу силу і любов до нас; не сміємо тратити надію на Бога, нам не вільно ні нарікати, ні Бога покидати.

І тут богато людий, які словами заявляють свою любов до Бога, ділом показують зовсім що иншого. Одні, коли їм добре ведеться, гордіють. Вони приписують своє поводження свойому розумови, своїм здібностям, а Бога забувають, своєї вдяки і любови Йому не виявляють.

Другі, коли Бог їх досвідчає, коли на них валяться нещастя і неповодження, тратять відвагу, скаржаться, нарікають, занедбуються в виконуванню релігійних обовязків, попадають навіть в повний сумнів; вони доходять аж до хули Бога.

А се не може подобатися Богу. Сину — каже Христос до такої душі — сину! ти ще не сильний і не досить розумний любитель! Чому—питає—Господи? Бо ти леда противністю устаєш і надто лакомо шукаєш потіхи! Сильний любитель стоїть непорушно серед спокус та не довіряє підмові хитрого ворога. Він однаково мене любить чи в добрі чи в злі.

Дійсно, що так! Хто з Христом хоче воскреснути, тому треба йти з Ним і на Голгофту і враз з Марією стояти треба під хрестом.

Дійсна любов — мов смерть сильна; сеї любови не вмістять ні премногі води, ні ріки її не заллють [1]).

Взір такої любови, що має всі ті прикмети, бачимо на особі Бога-Чоловіка, І. Христа. Цілі трийцять років Його туземного життя, се один могучий доказ на те, що всею силою свойого єства, кріпко і витревало, полюбив людський рід, вони і досконалий взір, як ми Його, Бога, маємо любити. Вогонь прийшов Я пустити на землю і сього лиш хочу, щоб розгорівся [2]). Який огонь, Господи? Вогонь любови!

Отсей огонь любови бачимо і в яслах і на хресті і в Пресв. Тайні Евхаристії. Сим вогнем любови Христос згарює всеціло аж до смерти і то хрестної смерти.

---

[1]) Пісн. VIII, 6—7.

[2]) Лук. XII, 49.

Його, копієм проколене, Серце для нас і взір совершенної любови і жерело, з якого маємо засилювати нашу любов. Звідси любов огнем бухає, тут хрест глубоко вбитий, як символ терплячої любови, тут колюче терня, символ наших гріхів — колючок, якими відновлюємо Його терпіння; тут рана, наче відчинена брама, щоб нею входили брати вогонь любови та щоб в Його любови могли пробувати тепер і в вічности. Амінь.

о. Петро Ярошевич

II. Про любов Бога

Возлюбиши Г. Бога твоєго всім серцем твоїм.

Що за розкішні, повні потіхи отсі слова божественного Спасителя, який найпершу і основну потребу нашого серця — бо природний наклін кождого чоловіка до любови — ставить як найважнійший свій приказ, а нам вкладає як наш найсвятійший обовязок.

Инші віри і релігії вчили своїх сповідників: боятися Бога; але великий закон любови був проголошений на горі Синай Богом Отцем, а вияснений і затверджений на горі Голгофі Богом Сином.

Возлюбиши Г. Бога твоєго всім серцем твоїм... Дійсно, такі слова могли вийти лиш з глибин серця Бога-Любови. Лиш сей Бог, що хоче бути найбільше люблячим Вітцем свойого сотворіння, може опирати свої відносини до тогож свойого сотворіння на взаїмній любови. І колиб наша віра не мала иншої певної основи своєї правдивости, крім сього одного божого слова: „Возлюбиши", то оперті на ньому, можемо вже бути певні про її правдивість.

Любов Бога — се начальна заповідь, бо стоїть на чолі всіх заповідий; любов Бога се й найзначнійша заповідь, бо вона всіх чеснот цариця; вона їх оживотворює, облагороднює, і — коли инші чесноти устануть — вона тріватиме у вічности.

Любов Бога — се найбільший приклад; бо її безпосередним предметом є Бог; бо вона містить у собі всі инші заповіди; бо її виповнення приносить Богу найбільше чести, а чоловіка підносить і облагороднює.

Якжеж щасливими повинні ми вважатися, що якраз ми на те сотворені, щоби Бога любити; що любов Бога се єдина ціль, задля якої Бог сотворив розумне сотворіння.

Любов Бога, се і начальний закон світа і остаточна мета, до якої весь світ має стреміти.

Тож, щоби ми могли тим лекше рости і помножуватися в любови Бога, пригляньмося, які то понуки наклонюють нас до любови Бога?

1. Понуки любови Бога.

Які маємо понуки до любови Бога? Або: з яких причин ми обовязані Бога любити?

Є дві головні понуки до любови Бога:

1. Безконечна доброта Бога для нас.

2. Безконечне боже совершенство, себто: безкрая божа доброта, взята сама в собі.

Бог достойний найвисшої нашої любови задля безконечної доброти і любови, які нам виявляє.

Якіж то знамена знаменують божу доброту і любов до нас?

Першим знаменем сеї любови є, що вона вічна.

Як у Бога нема початку, так і божа любов не має початку. Вона вічна, як і Бог. Вернімо гадкою яких тисячу літ взад, тай ще дальше. Чим ми були тоді? І душевно і тілесно — нічим. А Бог? Бог любив нас уже тоді і то любив нас так горячо і сердечно, шо з любови до нас пішов на страшну страсть і соромну смерть на дереві хреста. Вернімся гадкою міліони літ взад. Що тоді було? Нічого не було. Не було ні неба, ні землі, ні ангелів, ні людини. А Бог? Він і тоді любив нас, і то так горячо любив, що задля нас сотворив небо і землю. Землю — богато вивінована і прекрасно вмаєну віддав на наше дочасне поселення, в небі-ж приладив на наше приміщення такі величні палати, про які ні людське вухо не чуло, яких людське око не бачило, яких краси людський ум не всилі збагнути.

Не було ні одної хвилинки, в якій Бог нас не любивби, про нас не думав та не був готовий зробити нас учасниками свойого блаженства. Чиж не вічною любовю полюбив нас Бог, як се сам каже устами великого Єремії.[1])

Другим знаменем любови Бога є се, що вона всещедра. Що маєш, — питає Апостол, — чогоб не одержав?[2]) Твоє єствування, твоя благородна природа — від кого вони? Чи не від Бога? Хліб, що його їси, одежа, якою окриваєш своє тіло, світло, яке осінює тебе, усе зовнішнє добро, яке посідаєш — від кого те все? Авжеж що від Бога!

---

[1]) XXI, 3.

[2]) II Кор. IV, 7.

А щож казати про духові добра, якими так прещедро обсипав нас Бог у своїй ласці? Призначення чоловіка до вічного блаженства в небі; відкуплення; основання Церкви; св. Тайни, особливше провидіння боже, завдяки якому вродився ти на лоні св. католицької Церкви, — який се важкий ланцюх невисказаних божих добродійств!

Ах брате! Колиб ти від якого добродія людства одержав хоч малу, міліонову часть того добра, яким наділяє тебе Бог, то певно не знав би ти, в який спосіб показати йому за те свою любов і вдяку. А щож даси, брате, в заміну всевишньому твойому Добродієви? Чиж не вважаєш за обовязок своєї чести любити Його за те з усеї душі і з цілого серця?

Та вершком щедрот божої любови до нас се таїнство воплочення. На ту божу любов вказує Христос ось тими словами: Так бо полюбив Бог світ, що Сина свойого однородного дав...[1])

Погадаймо собі, що скарбник якогось царя привластив собі велику суму гроша з царського скарбу. Його вину викрили, його засуджують на смерть — хиба, що знайдеться хтось, хто спроневірені гроші до царського скарбу поверне. І такий добродій находиться. Він продає весь свій маєток, що саме стільки вартує, скільки потреба до заплати, заспокоює царський скарб і засудженого виратовує від смерти. Сам же — зубожілий — береться до тяжкої праці, і в поті чола зароблює собі кусень хліба. Чиж се не верх любови? А хтож сей добродій? Се воплочений Божий Син. Він покидає небесне блаженство, принимає вид раба, і винищує себе аж до смерти, щоби лиш заплатити за нас небесному Вітцю довг; щоб нас виратувати з челюстий пекла.

Любов Бога до нас є ще проволочна і терпелива. Живеш, брате, на землі літ 10, 20, 50, 70, і більше, і весь час твойого життя живеш беззаконно, грішиш, начеб пив воду; весь твій вік се безпреривне пасмо гріха. А Бог? Він жде терпеливо, вживає всяких способів, щоб тебе навернути на путь спасення, і просить і грозить і побиває то лекше, то тяжше, а заєдно проволікає, з дня на день відкладає вимірення остаточної і єдино слушної кари — смерти дочасної і смерти вічної. Там у пекольних челюстях, в нищачій, а не зникаючій полуміни горять і моряться вже тисячі — міліони літ тисячі і міліони душ, які може й лекше согрішили від тебе, які не так довго, як ти, в закаменілости серця трівали. А однак вони осуджені вже давно, а ти, брате, живеш і пливаєш в божій ласці; бо Бог не хоче твоєї смерти, а щоб ти навернувся і жив. Чиж не многомилостив і довготерпелив Господь у своїй любови до нас?

---

[1]) Йоа. III, 16.

Чиж не можна сказати про кождого з нас, що жиди сказали про Лазаря, коли Христос плакав над ним: „дивіть, дивіть, як щиро і сердечно Він любив його“!

Се, що було досі сказане, відносилося до минувшости і теперішности. А що в майбутности? Чи в будучому життю перестане Бог нас любити? Але деж там! В будучому життю божа любов до нас не то, що не зменшиться, — вона радше зможеться. В будучому Бог порішив цілковито віддатися нам; значить: Бог порішив, що наше щастя в небі буде полягати на повному посіданню Бога.

2. Щож воно значить: посісти Бога?

Посісти Бога — се значить, до мети своїх бажань дійти і всі свої бажання здійснити.

Коли душа виходить з тіла, прошибає її надприроднє світло, при помочі якого, вона пізнає зовсім докладно і ясно, що Бог се її найвисше добро і найбільше, єдине щастя. Вслід за тим будиться в душі могуче, непереможне пожадання зазнати того найвисшого Добра і Щастя. І Бог заспокоює се бажання душі цілковито, зєднюючись з нею якнайтіснійше, віддаючися їй неначе цілим своїм божим єством. Бог сполучується з душею на всю вічність. Всю вічність живе Бог у душі, а душа в Бозі. Вона безперервно в совершенства божі вдивлена — пізнає щораз то нові чуда божої Всемогучости, Мудрости, Краси, Доброти. Її щастя уподібнюється божому блаженству. Вона стає учасницею тоїж радости і розкоші і сладостий і блаженства, які є в самого Бога, і уживає їх зовсім спокійно, без страху, що се безконечне щастя посідання Бога колинебудь їй накучиться, що воно поменшиться, або скінчиться. Після міліонів, міліонів віків її щастя буде таке нове і свіже, як колиби щойно починалося. Не зазнаючи ніколи, ніколи переситу, наша душа заєдно, — всю нескінчену вічність — радуватиметься з посідання Бога, одними і тими же безграничними, нескінченими та неослабленими радощами. Скажи, скажи, брате, чи до иншого щастя стремиш, чи иншого щастя собі бажати можеш? Чи за осягнення такого щастя не варта тих кілька літ туземного життя Бога любити, його слухати і вірно йому служити?

Другою понукою любови Бога се безконечне боже совершество, взяте само в собі.

Хто се Бог?

Бог се єство, яке посідає всі совершенства в найвисшій степені. Все, що найдоскональше, Бог посідає з себе і від себе.

Се стала прикмета людського серця, що воно любить красу, доброту, розум і инші додатні прикмети сотворін-

ня, і до людий, як і взагалі до творів, які мають хочби одну таку прикмету, воно скоро привязується. Чиж не малоб воно з усеї сили, усім своїм єством полюбити і привязитися до Бога, який посідає всі совершенства в такій повноті, що щось ліпшого вже бути не може?

Певно, що докладно і ясно пізнати божі совершенства наш розум не годен, бож він скінчений, слабий, гріхом зіпсований, а божі совершенства безконечні, необняті ніяким сотвореним, хочби й як досконалим умом. Та всежтаки з того, що бачимо з божих творів і з божих діл, що під наші змисли підпадають, можемо виробити собі хоч недокладне і неясне поняття про божі совершенства.

Гляньмо на світ! На божі твори! Чиж вони не проповідують нам божого совершенства? Чиж вони не діло божих рук? Чиж не випливають через дійство творення з Бога, як лучі з сонця, як вода з жерела?

Але дивімся на божі твори не тільки з тої точки, що вони призначені на те, щоби заспокоювати наші потреби і спричинювати наше дочасне щастя; ми дивімося на них, як на образи, подоби і прояви божої доброти, краси, мудрости, всемогучости, величі. Маймо все на тямці, що в їх доброті проявляється божа доброта, в їх красі — божа краса, в їх силі—божа всемогучість, в їх майстерности і складности — божа мудрість.

Тож, коли любимо сей світ з його красою і богацтвом, і по рабськи до нього привязуємося, то чи не повинні ми з любовю, яку тільки з себе добути можемо, звернутися до Того, хто в сім світі проявляється; до Того, хто його сотворив, ним управляє і його удержує, до Того, який, колиб захотів, без порівнання красші і доскональші світи мігби сотворити; бож сей світ, хоч який майстерний, лиш дуже недокладно говорить нам про боже совершенство.

А гляньмо в світ духовий! Там нечислені хори ангельських (хорів) чинів, які сияють величезним розумом, могучістю, красою, святістю. В одного Ангела більше розуму, краси та сили, чим у всіх людий разом.

Алеж і їх совершенство скінчене, бо сотворене, з божим совершенством, безконечним, рівнятися не може.

Бог усе те, що ми розглядали, сотворив, а від всякого, хочби найсовершеннійшого сотворіння Він ще безконечно висший і совершенніший. Все може проминути і щезнути; а Бог нічого на тім не втратить; все може збільшитися, розростися, розмножитися щораз то більше і більше; а Бог нічого на тім не зискає, бо все, що є поза Богом, се лиш слабий луч, блідий образ Його совершенств.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

Додаток до „НИВИ“ ч. 2

ЛЬВІВ **Р. 1930**

о. Володимир Лиско

IV. Визнання гріхів

Аще ісповідуєм гріхи наша, вірен єст (Бог) і праведен, да оставит нам гріхи наша.
(І. Йоа. 1, 9)

Коли Христос ходив по землі, стрінув раз десять прокажених, які здалека стали кликати: „Ісусе, учителю, помилуй нас“. Проказа — се страшна недуга. Коли хто попав у таку недугу, його ціле тіло покривалося струпами і такий не мав вже надії на вилічення. Його виганяли за місто, щоби не заражував инших, і там він був лишений на певну смерть.

Такий міг виздоровити хиба тільки чудом. Тому ті прокажені, коли побачили Христа, здалека кричали: „Ісусе, учителю, помилуй нас“. Ісус, побачивши їх, сказав: „Ідіть і покажіться священикам. І сталося, як пішли вони, очистилися“. (Лук. 17, 14).

Ми вже пізнали, що недугою нашої душі є гріх Щоб ми могли з нього очиститися, каже до нас св. Церква так, як колись сказав Ісус Христос до прокажених: „Іди і покажися священикови“. Треба свій гріх визнати перед священиком. Ось се є четверта умовина доброї сповіди.

Грішник мусить визнати всі свої гріхи перед священиком, щоби від нього одержати розрішення. Хто того не зробить, гріхи йому не будуть прощені.

Здавалося би, що по обрахунку совісти, по щирім жалю і постанові поправи визнання гріхів не повинноб становити великої трудности. А однак для многих людий сповідь є великим каменем преткновення. Коли взагалі сповідь є тяжкою, коли хто перед нею здержується або її відкладає, то причина лежить у тім, що треба упокоритися, треба впасти на коліна перед священиком і свої гріхи визнати. А життєва гордість, а любов самого себе, а фальшивий стид борються проти того. Відси то всі ті викрути: „я сповідаюся в духу перед самим Богом“; „священики такі самі люди, як і я“; „можна жити чесно і не сповідатися“ і т. п.

Однак ми скажемо на те: Коли сповідь вимагає від нас якоїсь жертви, коли сповідь вимагає від нас, як від блудного сина упокорення, то ввиду таких великих користий, що їх дає сповідь, ту жертву треба принести. Щоби усунути всі сумніви щодо сповіди, щоби усунути всі трудности, які здержують нас перед щирим визнанням в сповіди наших гріхів, буду нині говорити:

1) Чому маємо сповідатися або хто установив сповідь?

2) Як маємо сповідатися?

А Ти, мати Божа, яка стояла під хрестом і гляділа на страшні терпіння свойого Сина, які переносив Він задля наших гріхів, допоможи нам, щоби ся наука причинилася до відправлення щирої сповіди.

I.

1. Чому маємо сповідатися? Чому маємо визнавати свої гріхи? Чому? Бо так установив Ісус Христос. Як усі инші св. Тайни, так і Тайну сповіди установив Ісус Христос. По своїм воскресенню, коли Христос зявився апостолам, сказав до них: „Прийміте дух свят, імже отпустите гріхи, отпустяться ім, а імже держите, держатся". (Йоа. 20, 23). Тими словами дав Ісус апостолам, а в їх особі і правним їх наслідникам подвійну власть: відпускати і задержувати людям гріхи. А тим самим зробив їх суддями людської совісти. Але чи могли апостоли або чи можуть їх наслідники, епископи і священики, виконувати свою судейську власть отак навмання, без прослідження справи? Ні. Вони мусять пізнати стан людської совісти, щоб видати справедливий вирок. Бо щож ви сказалиби про такого суддю, який без прослідження справи одних випускавби, а других карав? Тож і Ісус, коли поручив священикам судейську власть і зобовязався в небі потверджувати видані ними тут на землі вироки, хотів, щоби ті вироки священиків були оперті на слушности. Отже священики мусять пізнати стан совісти грішника. Инакше священик не знавби, кому відпустити, а кому задержати. А щоби священики могли знати стан душі грішника, то мусить він свої гріхи щиро і докладно визнати.

2. Але недовірки виступають проти Божого установлення і проти конечности сповіди. Десь я читав у большевицькім письмі, що в перших віках христіянства не було сповідий, що церква щойно в XII ст. ввела обовязок сповіди. Се лож. Їм, видно, треба було так написати, їм не до вподоби сповідь, тож і написали лож. Бо що перші христіяни сповідалися і то часто, що часто приступали до святого Причастія, на се маємо свідоцтва так у науці Церкви, як і св. Отців. Загляньмо до „Діяній апостольських", там

в главі 19, ст. 18 читаємо: „Многі з вірних приступали (до св. Павла) і визнавали і виявляли свої учинки". А в І. посланню св. Йоана читаємо: „Аще ісповідуєм гріхи наша, вірен єст (Бог) і праведен, да оставить нам гріхи наша". Св. Климентій, що жив в І. віці по Христі і був учеником св. Петра, каже: „Хто дбає про свою душу, нехай не стидається визнавати своїх гріхів перед священиком"[1]). Тертуліян, що жив 100 літ по Христі, так говорить в однім своїм письмі: „Декотрі не хочуть визнавати своїх гріхів тому, бо їм ходить більше про славу, як про спасення душі; вони подібні в тім до тих хорих, що не хочуть виявити лікареви своєї недуги і волять вмерти, як перемогти свій стид"[2]). Подібно висказується і Оріген. А св. Августин так навчає своїх вірних: „Нехай ніхто з вас не говорить, що я покутую в душі перед самим Богом і здається мені, що вистарчить, щоби лише сей, що мені прощає, знав, що я жалую в душі за свої гріхи. Коли так малоби бути, то нащож Ісус сказав: „Аще звяжете на землі, буде звязано і на небі; і аще разрішите на землі, будет разрішено на небі".

З науки сього святого виразно виходить, що не досить жалувати в духу за свої гріхи, але конче потрібно ті гріхи визнати перед тими, що дістали від Бога власть вязати і розвязувати нашу совість.

Закиди і викрути недовірків нас не дивують. Ті, що їм сповідь не до вподоби, що виступають проти Христової віри ті все будуть вишукувати ріжні закиди проти сповіди, щоби себе оправдувати. Тому то всі єретики були проти сповіди, всі недовірки виступали проти сповіди, всі налогові грішники також не дуже радо сповідаються. Але ті, що свою віру в серцю заховують і її явно визнають, ті радо сповідаються, бо знають, що до відпущення гріхів сповідь конче потреба.

II

Я нині говорю до вас вірних, до тих, що свою віру заховуєте в серцю, що до сповіди ходите. Говорю, щоби пояснити четверту умовину доброї сповіди. Богато людий зле сповідається тому, що не визнає на сповіди того, що треба визнати.

Щож на сповіди треба сказати?

1. На сповіди треба сказати всі свої гріхи. Не належить до сповіди все те, що не є гріхом, або що не причиняється до розяснення душевного стану каянника

[1]) Лист до Якова.
[2]) De poenit. c. X.
[3]) Serm. 2 in psal. C. n. 3.

Чимало людий приходить до сповідн і говорять свої чесноти. Вони подібні до євангельського фарисея, що прийшовши до церкви, гордо говорив: „Пощу двічи у тиждень, десятину даю з усього, що маю".[1]) Подібно сповідаються деякі християни: „Я свою молитву — кажуть — відмовляю щоденно, з сусідами в згоді жию, до церкви ходжу... і більше нічого не памятаю"... Се не належить до сповіди. До сповіди не йдеться на те, щоби вичислити свої добрі діла, але на те, щоби оскаржити себе зі своїх гріхів.

2. В сповіди не належить розказувати чужих блудів. Тут провинюються головні ті, що сповідаються з нечистих гріхів. Вони часто, щоб себе оправдати, висказують, що сей або той його чи її намовив, сей або той примушував, сей або той був причиною нечистих бесід чи гадок. Чимало грішників поступає так, як Адам в раю, який оправдував себе перед Богом кажучи: „Жена, котру Ти мені дав, та зірвала з дерева і я їв". Подібно і нині нераз оскаржує в сповіди муж свою жену, жена мужа, слуга виказує блуди своїх господарів, а господарі своїх слуг. Нераз брат складає вину на брата, а сестра на сестру, щоби оправдати свої гріхи і себе представити в красшім світлі. Але Г. Бог не оправдав Адама. Так також не поможе таке оправдання сповідаючомуся. До таких з повним правом можна сказати: Чоловіче, чого ти сюди прийшов? Чи щоби визнати свої гріхи, чи сповідатися з чужих гріхів? Чи може хочеш своїй жені, чи свому сусідови занести до дому розрішення? Лиши, нехай він сам зі своїх гріхів сповідається. Вінжеж не дав тобі до того повновласти. „Діло своє нехай випробовує кождий сам, тоді і хвалу в собі буде мати, а не в другому. Кожди бо сам свій тягар нести буде".[2]) Нехай отже кождий сам несе свій тягар до сповіди, а не гріховні тягарі других, які йому на се ані поручення не дали, ані їм ніякого розрішення принести не може.

3. В сповіди треба визнати всі свої тяжкі гріхи. Принайменше всі тяжкі гріхи. „Тому, що тяжкі гріхи — каже Тридентський Собор — сповнені навіть гадками діляють нас дітьми гніву, Божими ворогами, тому конечно потрібне є через добру сповідь виєднати у Бога прощення тих тяжких гріхів". З легкими гріхами справа мається инакше. Через легкі гріхи ми не тратимо ще Божої ласки, тому з легких гріхів не конче потрібно сповідатися. Їх прощення можемо осягнути й в инший спосіб. Але — каже той сам Собор — „є добре і спасенно також і легкі (простимі) гріхи визнавати на сповіди".

---

[1]) Лук. 18, 12.
[2]) Гал. 6, 4—5.

Та от тут многі християни дуже блудять, дуже провинюються. Многі приходять до сповіди і легкі гріхи визнають, а тяжкі затаюють. Стидаються визнати свій гріх. Що за нерозум! „Грішити се ганьба — каже св. Йоан Золотоустий, а визнати гріхи се честь перед Богом". Що погадає собі про мене священик, — коли я визнаю сей гріх? — думає неодин. Що погадає? Коли ти щиро сповідаєшся, священик може бути лише вдоволений, священик відчуває лише полекшу для себе, що поєднав тебе з Богом, відчуває полекшу твоєї душі. Колиж ти нещиро сповідаєшся, викручуєшся, недокладно визнаєш свої гріхи, він тоді неспокійний, він у непевности, чи може розрішити чи ні. Коли давби розрішення, а сповідь була нещира, наражує сповідаючогося на зневагу св. Тайни — святотатства; колиж задержить розрішення, грішник не буде очищений. Якаж користь для грішника, коли затаює гріх, яка потіха для священика?

Раз сповідався на смерть старий чоловік. Висповідався, а один гріх затаїв. Недуга продовжалася. Він сповідається другий раз. Коли священик прийшов до його дому, його переміг знова діявольський стид і він знова затаює сей гріх. На другий день просить ще раз, щоби прийшов священик. І от аж за третім разом визнає свій гріх. Здивований священик питає: Якжеж ти, чоловіче, сповідався попередньо? Чому не визнав сього гріха? „Я стидався". Що за нерозум! Перед смертю стоїш і так легковажиш собі свою душу. „Я боявся — каже він, щоб ви не відмовили мені розрішення". З жалем поглянув на нього священик і каже: А щож могло тобі помогти таке розрішення, коли сповідь не була щира. — Коли сповідь нещира, коли хто затаїть який гріх, то хочби було дане розрішення, сповідь неважна і ні один гріх не відпускається. Сеж знає мала дитина.

Инша річ, коли хто забув якийсь гріх. Коли по добрім обрахунку совісти ти не пригадав собі гріха, а висповідався зі всіх, які пригадав, сповідь добра, всі твої гріхи відпускаються, ти маєш лише обовязок сей гріх, який ти собі опісля пригадав, визнати на слідуючій сповіди.

4. Перед ким маємо визнавати свої гріхи? Перед священиком. А Г. Бог положив печать на устах священика. Скорше він свою кров проллє, ніж мавби виявити що з того, що чув у сповіди. Се знає цілий світ. Пригадаймо собі св. Івана Непомука. Міліони людий сповідаються і чи чув хто коли про нарушення печати сповіди?

Були відступники від віри: Лютер, Кальвін, Цвінглі були катол. священиками. Вони виреклися деяких правд віри, скасували у себе сповідь. Але ані Лютер, ані Кальвін ані ніякий инший відступник не відважився по своїм упадку виявити щось з того, що знав зі сповіди.

Тому ніякий стид, ніяких страх не повинна нас приводити до святотатської сповіди.

Дорогі! Запитаєте може, чому я так довго розвівся над сею справою? Чому? Я вже не від нині сповідаю людий і переконався, яку велику силу має ще над нами діявол і як часто фалшивим стидом замикає уста людям у сповіди. І як легкодушно люди заховуються згядом Божих справ. А сповідь — сеж акт великого Божого милосердя. Се наша дошка рахунку серед повени гріхів, се ратунок в нашім упадку. Бо в який спосіб ми моглиби очистити свою душу з гріхів? В який спосіб ми моглиби найти дорогу до неба? Попри совершенний жаль у наглих випадках правильно лишається нам лише сповідь. Як ви чули в нинішній науці, дав Бог апостолам і їх наслідникам, епископам і священикам, власть відпускати гріхи. І священики сею властю відпускають в імени Бога гріхи — але лише тоді, коли чоловік щиро кається, коли широ визнає свої гріхи і щиро хоче Бога понад усе любити. Коли чоловік нещиро сповідається, то хочби священик, введений в блуд, дав розрішення, сповідь неважна.

Г. Бог, як всевідучий, не дасть себе ввести в блуд, і такому гріхів не відпускає. Коли хочемо найти ласку в Бога, коли хочемо узискати відпущення гріхів, мусимо визнавати свої гріхи так щиро, якби ми сповідалися перед самим всевідучим Богом. Аж тоді будемо певні, що Бог потвердить в небі розрішення, дане нам священиком, і дасть нам наслідство Божих дітий.

Амінь.

о Володимир Лиско

V. Надоложення

Сотворіте убо плоди достойни покаянія. (Лук. 3, 8)

Коли св. Йоан Хреститель проповідував над Йорданом, коли приготовляв нарід на прихід Христа, сказав тоді між иншим такі слова: „Сотворіте убо плоди достойні покаянія". А коли нарід запитав; „Щож отже маємо робити?" — то він наказував їм милосердя, лагідність, справедливість тай послух Божому законови.

Слова св. Йоана „принесіть овоч достойний покаяння" відносяться й до нас. І коли ви нині мене запиталиб: що маємо робити, то я відповім: Коли ви по добрій сповіди одержали розрішення від своїх гріхів, то ще тяжить на вас

обовязок надоложення. Ви маєте відбути покуту. Се пята умовина доброї сповіди.

Покута має бути вчасти винагородженням за зневагу, заподіяну гріхами, вчасти середником до поправи життя. „Священики — каже Тридентський Собор — мають уважати, щоби покута, яку накладають, мала на ціли не лише піддержати нове, в сповіди набуте, життя, не лише лічити душевні недуги, але покута має служити як надоложення, як кара за сповнені гріхи. Бо власть священика є не лише до розрішення, але й до вязання". Чимало людий легковажить собі надоложення. Думають, що вповні вистарчає та покута, яку накладає священик у сповіди. А вона не зовсім не вистарчає. Треба ще самому собі накладати покутничі діла, як молитви, милостині, піст, терпеливо зносити ріжні прикрости життя.

Декотрі єретики твердять, що ніякого надоложення не потрібно, бо Ісус Христос сам своєю нескінченої вартости хрестною жертвою надоложив Небесному Отцю за всі наші гріхи. Таке говорення є ложне, противне Христовій науці і Церквою осуджене. Св. Церква вчить, що ми не лише маємо сповідатися, але по сповіди маємо за свої гріхи відбувати покуту.

Покуту маємо відбувати 1) з огляду на Божу справедливість, 2) з огляду на нас самих.

I

1. Покутувати мусимо з огляду на Божу справедливість. Всяка зневага Бога, мала чи велика, — каже великий учитель Церкви, св. Августин — мусить бути покарана. Або чоловік карає сам себе, або покарає його Бог. Той сам св. Августин розріжнює три Божі трибунали, на яких Бог судить чоловіка. На першім трибуналі Бог показує лише свою доброту і милосердя—се в Тайні хрещення. В хрещеню відпускає Г. Бог чоловікови не лише цілу його провину, але й цілу кару так дочасну, як і вічну. В другім трибуналі показує Бог лише свою справедливість — се буде на страшнім суді при кінці світа. Там Г. Бог уже не буде мати милосердя, але судитиме після строгої справедливости. На третім трибуналі виявляє Господь Бог одно і друге — і милосердя і справедливість — се діється в св. Тайні сповіди. В сповіди з огляду на заслуги Ісуса Христа прощає Бог чоловікови його вину і вічну кару, яку соб через гріх заслужив, однак задержує йому з огляду на свою справедливість — дочасну кару, яку чоловік може відбути. Так каже св. Августин і се для нас легко зрозуміле. Колиби ми зробили другому якусь велику кривду чи

шкоду на його майні чи честі, то що тоді повинні ми зробити? Чи вистарчилоб, колиб ми лише призналися до вини і просили його за вибачення.

Ні. Власне тоді, коли він нам вибачає, ми повинні йому після нашої спромоги шкоду надоложити. Се диктує кождому його розум і його совість. Знаємо з життя, що земський володар—буває — з ласки дарує ворохобникови присуджену йому кару смерти, одначе накладає на нього тяжку вязницю, заточення або відповідну до його майна грошеву кару. І ти, любий брате, коли грішив, то виступав проти найсвятійшого маєстану Божого, ти підносив ворохобню проти свойого Пана, ти зневажив Його честь, Його найвисше і одиноке добро, яке Він може мати від своїх сотворінь, ти Його святу волю, Його Божий закон наче ногами потоптав. І на тебе вже запав присуд—на вічну кару в пеклі. Але що ти щиро покаявся і визнав свої гріхи і дістав розрішення — Бог уділив тобі ласку, ти поєднаний з Богом, але зневажену Божу честь мусиш направити і дочасну кару після своєї спроможности мусиш відбути, щоби надоложити справедливости. Ти мусиш наложену священиком покуту точно відправити, терпіння і прикрости, які Бог посилає, терпеливо зносити, а крім того самому собі ще добровільно деякі покути накладати. Бо коли ти в тім життю Божій справедливости не надоложиш, то мусітимеш се зробити на другім світі в чистилищі. „Без сумніву—каже св. Евхерій — Бог прощає гріхи по добрій сповіди, але се не стається без надоложеня. Або чоловік єам себе покарає, або Бог буде мусів його досвідчати".

2. Що? Бог домагається надоложення, на се маємо богато доказів в св. Письмі. Перейдім біблійну історію, а побачимо там богато випадків, де Г. Бог, хоч прощав людям гріхи, однак накладав дочасну кару.

Мойсей і Арон були — можна сказати — Божими любимцями. Та за малі їх провини Бог карав їх строго. І хоч запевнив, що прощає їм їх гріхи і не відказував їм дальшої опіки, то до обіцяної землі ввійти їм не дозволив, хоч як вони сього бажали.

І Давид согрішив і, коли за свій гріх сердечно жалував, післав Бог пророка Натана, щоби йому звістив, що Бог йому його гріхи прощає: „Бог прощає тобі твій гріх, ти не згинеш. Одначе говорив пророк дальше — тому, що ти через се дав оружжя в руки Господніх ворогів, син твій, що народиться, умре" [1]). То була покута, яку Господь на нього наложив. Та Давид на тім не перестав. Він накладає на себе ще добровільно нові покути. „Яко аз на рани

[1]) II. Цар. 12, 13, 14.

готов і болізнь предо мною єст вину" — каже він в псальмі [1]). „Утрудихся воздиханієм моїм, ізмию на всяку нощ ложе моє, слезами моїми постелю мою омочу". [2]) І його піст був такий строгий, що він мав попіл за страву, а сльози за напій. „Зане пепел яко хліб ядях і питіє моє с плачем растворях" [3]).

Праведний Йов покутує в поросі і попелі [4]). А Ниневитяни, щоби переблагати Бога, натягають волосінниці і накладають на себе піст.

І ти, брате, знаєш, що і ти всемогучого Бога образив. І не раз, а часто і тяжко. Деж твоя охота до покути, де твоє надоложення за зневагу, яку ти наніс Божій справедливости? Ти скажеш: „Я сповідався і наложену священиком покуту відправив". Щож то була за покута? Кілька „Отченашів" і „Богородице Діво", може вислухання Служби Божої, може яку маленька милостиня або невеличкий піст. Скажи сам, чи се вистарчаюче надоложення за твої гріхи?

Що иншого є та мала покута, яку священик завдає, а що иншого покута, яку грішник повинен сам на себе наложити, щоби Богу за заподіяну зневагу дати відповідне надоложення.

3. Кажуть деякі єретики, що Ісус Христос за нас всеціло надоложив. Певно, сього ніхто не може перечити, що Ісус Христос приніс жертву хуестну, жертву неоціненої ціни, щоби переблагати Небесного Отця за заподіяну Його знескінченому маєстатови зневагу. Ісус Христос з великої любови до нас, зробив се, чого ми не могли зробити. Але учасниками сього великого добродійства відкуплення ми не можемо стати без співділання з нашої сторони.

Ісус терпів за наші гріхи, одначе каже, що, хто хоче бути спасений, нехай возьме свій хрест і йде за Ним, нехай також несе хрест за свої гріхи.

Що в ділі спасення потрібно нашого співділання, се докладно вияснює Ап. Павло словами: „Яко ісполняю лишеніє скорбей Христових во плоти моєй". [5]) Св. Ап. Павло не сумнівався, що Христові терпіння були недостаточні для відкуплення людського роду, він тими словами хоче лише висказати, що без нашого співділаня ми не станемо учасниками Христових заслуг, і тому то св. Апостол тішився терпіннями, і їх охотно зносив.

4. Колиб надоложення не було потрібне, то всі великі святі, що так богато терпіли і такі тяжкі покути накладали

[1]) Пс. 37, 18, 19.
[2]) Пс. 6, 7.
[3]) Пс. 101, 10.
[4]) Йов. 42, 6.
[5]) Колос. 1, 24.

на себе, або нас вводилиби в блуд, або себе ошукували. Миж читаємо, як святі нераз за легкі гріхи накладали на себе тяжкі покути і були переконані, що сього конче потрібно. А може Г. Бог з ними строгійше поступав, як тепер з нами? Може Г. Бог тепер так строго за гріхи не карає? Бог є незмінний!

Св. Ап. Петро плакав щоденно аж до кінця життя за те, що раз вирікся Христа. Марія Магдалина ціле життя строго покутувала, хоч Ісус до неї сказав: „Відпускаються гріхи її многі". (Лук. 7, 47). Пригадаймо собі всіх тих подвижників, що то вирікалися світа, йшли не безлюдні пустині, ховалися по печерах, відмовляли собі найменшої вигоди, відмовляли собі навіть найпростійшої страви. Стравою для них були корінці та дикі овочі. Були й такі, що відмовляли собі навіть світла божого, а все в тій ціли, щоби надоложити Божій справедливости, несучи — як каже св. Павло — заєдно страсти Христові на своїм тілі.

А ми, що певно частійше і більше Бога ображуємо, ми гадаємо, що надоложимо нашою маленькою покутою, яку і ще до того може й недбало відправляємо. Мала милостиня має надоложити великі кривди, котрі ми заподіяли ближнім? Легонький піст має надоложити нашу неуміренність в їді й в питтю чи незначна здержність надоложить наші нечисті бесіди, нечесті жарти, нечисті діла? Чиж кілька „Отченашів" має надоложити за всі наші гріхи? Ми висповідалися і відправивши маленьку, священиком наложену, покуту, гадаємо, що ми вже все зробили. Ми дальше жиємо, як і перед тим, а покутувати кажемо хиба пустинникам. „Ревність у покуті грішника — каже св. Кипріян—не може бути менша як зло, яке він поповнив".

II

Покутувати мусимо також з огляду на нас самих, бо коли наше тіло грішило, то щоб і воно було покаране. — Треба, щоби вам ясно представити, що тіло повинно взяти участь у покуті. Наведу отсе порівнання. Було двох розбійників: господар і слуга. Коли вже богато накоїли, зловлено їх обох і відставлено до суду. Там чекали вони на засуд. Оба нападали і грабили—з тою ріжницею, що слуга був хитрійший, і свойого господаря нераз перехитрював, та з крадежі і грабежі тягнув собі більше користий. Який—думаєте—буде засуд? Чи булоби се справедливо, колиб слугу увільнено, а лише господаря засуджено?

Може хочеш знати, хто се ті розбійники? Твоя душа — се той господар. Без призволення душі ти нічого злого не мігби зробити. Але твоя душа не є сама. Вона має поміч-

ника — слугу. Се—твоє тіло,яке через свої змисли помагає зло виконувати тай взагалі до гріха побуджує. Колиж вони обоє, твоя душа і тіло, буу ть потягнені перед Божий суд, скажи, хто з них має заплатити за шкоду? Чи булоб справедливо,колиб лише твоя душа була засуджена на терпіння, колиб вона сама мусілаби понести кару,а тіло булоб вільне від кари? А може твоє тіло є чимсь висшим, вартіснійшим від душі? Тіло се порох і попіл. „Аз єсьм земля і пепел". Твоя душа без порівнання вартіснійше єство, се невмируч ий дух, се Божий образ, сотворений на оглядання Бога,се господар твого тіла. До надоложення тіло повинно бути більше зобовяване, як душа, бо воно тягне дочасно більші користи з гріха, ніж душа. Звичайно всі дочасні приємности з гріха йдуть для тіла. Гріхів допускаємося головно з тої причини, щоби тілу догодити. Задля тіла допускається чоловік нечистоти в ріжних її видах, задля того рішається на несправедливість і обманства, задля того вся неуміренність в їді чи питтю, задля того марнотравність і розтратність. Одним словом: задля тіла і догоджуванню його змисловости виставляється чоловік на небезпеку спасення душі. Отже як можна припускати, щоби лише сама душа поносила кару?

Вкінці тіло дає принуку до многих гріхів. „Звідкиж ті всі сварні і гніви між вами?" — питає Ап. Яків. І відповідає: „А звідкиж инде, як не з вашої жадоби, яка нуртує в ваших удах".[1]) „Не роблю доброго, що хочу, а чого не хочу, то роблю" — нарікає Ап. Павло. „Бачу в моїх членах инший закон, що воює проти закона мойого ума і підневолює мене законови гріха, що в моїх членах. Окаянний я чоловік".[2]) Скажиж, христіянине, чи булоби справедливо, колиб лише сама душа сповняла покуту, а тіло було вільне від неї?

Ні, тіло також мусить помагати в покуті, мусить навіть більше покутувати, як душа. Колиж грішник не умертвлює свойого тіла, то Бог буде його умертвлювати і карати. Бог має так богато і таких ріжних способів на се. Ріжні недуги, болі, прикрости, нещастя можуть кождої хвилі навістити тебе й змусити до покути. Бог має страшного екзекутора, який може відібрати чоловікови, що йому найдорожше, — а се смерть. Бог має огонь у чистилищі,щоби остаточно там на другім світі душа мов залізо, мов золото в огні очистилися з гріховної ржі, доки грішник — як каже св. Письмо — не віддасть „останнього сотика".

— —

Тому, дорогі, вибираймо те, що для нас ліпше, стараймося надоложити Божій справедливости добровільними по-

[1]) Як. 4, 1
[2]) Кор. 7, 19—23—24.

кутами. „Будьте певні — каже св. Августин — що наші провини не можуть бути непокарані. Чим чоловік грішив, тим буде покараний і в тім терпітиме". Що з того слідує? З того слідує, що або ми мусимо себе самі карати, або Бог буде нас карати. Коли лишимо Богови кару, то горе нам! Вона досягне нас цілою своєю строгістю. Не хочемо, щоби Бог нас карав, то мусимо самі себе карати. А кождому диктує його розсудок, що з двох зол красше є вибирати менше і лекше зло. Не вдоволяймося покутою, яку нам задає священик при сповіди. Священик задає маленьку покуту, щоби нас не відстрашити від сповіди. Він робить так, як той, що розпалює огонь. Коли розпалюється огонь, то наперід кладеться малі скалки, щоб великими не придусити огню. Коли розгориться, тоді накладається більші поліна. Так і ти, брате і сестро, пізнавши велику ласку, яку ти одержав в св. Тайні сповіди доложи від себе ще добровільні діла покути, щоби огонь любови Божої, який щойно зайнявся в твоїй душі, горів сильною полумінню. Кожде умертвлення хочби невелике, але з охоти зділане, кожда здержливість очий, кожде відмовлення собі улюбленної страви — зроблене добровільно — значить перед Богом далеко більше, як неодно велике терпіння, яке мусимо зносини проти нашої волі.

Тепер ще маємо свободу вибирати собі покуту, яку хочемо. Коли Бог зачне карати, то не знаємо, як болюче вона нас досягне. Може досягне нас в найбільше болюче місце. „Щоби ми не були карані — напоминає св. Й. Золотоустий — то караймо себе сльозами, чуйністю і постом" і кінчає словами св. Ап. Павла: „Як ви віддавали члени ваші на службу нечистоті і беззаконню, так тепер віддавайте члени ваші на службу справедливости і на святість".[1])

Амінь.

о. Петро Яросевич

II. Про любов Бога

(Докінчення)

Тож ми супроти Бога навіть не те, що наймізернійша комашка супроти нас. Нема точки, на якій опершись, можна би порівняти чоловіка з Богом. Божество для нашого пізнання недосяжне, для нашої думки недоступне.

А однак се наш обовязок через весь час нашого туземного життя старатися пізнавати ту недосяжну божу ве-

[1]) Рим. 6, 19.

лич і красу з божих творів та з проявів Його діл, які під наші змисли підпадають. Вправляючися заєдно в пізнаванню божих совершенств, можемо дійти до великого пізнання божої краси, божої доброти, мудрости, справедливости, сили, а враз з тим ростиме наше пізнання Бога, буде рости і більшати наша любов до Бога, як до найбільшого Добра і найвисшого Совершенства.

Тільки через вправу в пізнаванню Бога з Його діл ми зможемо дійти до дійсного виповнення великої заповіди любови, яка каже полюбити Бога з усього серця, з усеї душі, всіми змислами та з усеї сили нашого єства.

Сеж і перша ціль нашого життя. Амінь.

о. Петро Яросевич

Про смерть взагалі

Лежитъ человѣкомъ єдиною умрети (Євр. IX. 27).

І знов нездержиме кружало часу, пробігши пасмо цілого року, принесло нас у св. вел. піст. Провівши цілий рік на праці для тіла, дожили ми з божої ласки до сього часу, коли то св. Церква кличе нас лишити на боці звичайну буденщину утіхи, розривки та забавки, а звернути більше уваги на благороднійшу часть нашого єства, що сотворена на божу подобу: на безсмертну душу. Якраз сей час св. вел. посту призначила Церква на те, щоби ми занялися нашою душею, докладно розтрясли нашу совість, призадумались, оскільки ми гідні тої превеликої жертви божої любови, яку приніс за нас Син Божий на хресті. У св. вел. пості нам треба віддатися праці над душею, піддати душі більше духовної поживи, засилити її божою благодаттю. Не легка то праця для душі. Щоб її виконати як слід, мусимо до того вживати середників, котрі помогли би нам звести нашу гадку на душу, котрі порушили би приспану совість, затверділе серце, котрі змогли би ужизнити вияловіле поле нашої душі, щоб вона зробилася здатною видати повний квіт покаяння, а після сього гарний овоч богоугодливого життя в божій ласці на будуче.

Вельми помагає нам до сього розважування страстий Господа нашого Ісуса Христа, але також дуже хосенно розважати те, що станеться з нами, коли нитка дочасного життя розмотається та скінчиться, або й по середині прірветься.

„Памятайте,християни,що ся з вами колись стане“ перестерігає нас церковна пісня; а й Мудрець Господень накликує: „Поминай послѣдняя твоя,иво віки не согрішиши“ (Сир. VII, 40). Розпамятування сих останніх річий, се для нас дуже пожиточне та важне, бо спонукує нас уже заздалегідь приготовитися на останню нашу хвилю, покинути все те, що на ту хвилю нам непожиточне або й шкідливе; а пильно призбирувати на запас усе те, що єдино в сій останній хвилі помагає: чесноти та добрі діла. Сих останніх річий є чотири. На переді йде смерть, по ній суд; після суду небо або пекло. Отсі чотири річи будемо собі через той св. час великого посту розпамятувати по порядку.

Я рад би, щоби сі науки знайшли відгомон у ваших серцях, щоб вони розбудили вашу совість, звернули думку на минуле ваше життя, розмакшили серця, спонукали до доброго відправлення св. великодної сповіди. Я рад би,щоб вони були сим зерном божого сівача, що впавши на пригожу землю, видає овоч стократно.

По порядку йдучи застановимося нині над першою з тих чотирох річий: над смертю. Розважимо три зовсім певні правди про смерть:

1) Що таке смерть?
2) Що смерть певна.
3) Час смерти непевний.

1) „Памятайте, християни, що ся з вами колись стане“: чи до пекла, чи до неба всім по смерти іти треба“. Небо або пекло! Значить: життя в вічности — се остаточна мета нашого життя. Туди попрямуємо всі; хто скорше, а хто пізнійше. Але в вічність мусимо перейти з дочасности по прикрім містку, що зветься „смерть“...

Смерть — се добре відоме нам слово, воно доволі часто повертається на наших губах; кленуть, то викрикують: „смерть би тя нагла спіткала“,кажемо — „забився на смерть“, говоримо: „сей вмер; та вмерла; татуньо вмерли; мамуня вмерли; дитина вмерла“. А говоримо се так, якби нам і через голову ніколи не пересунулося, що й нам вмирати прийдеться. Говоримо про смерть, як про зовсім звичайну річ — щоденну; але чи роздумали ми коли як слід, що се таке смерть? Що то з нами станеться, коли вмремо? Скільки то прикрого та страшного криється в тім слові „смерть“!

Придівімся добре тому, що звемо смертю; роздумаймо докладно, що то воно значить „умерти“?

Умерти се значить кинути сей світ, кинути рідне село, покинути сю хату, що з нею зрослися, те обійстя, що його стільки разів вздовж і поперек своїми ногами змірили...

Умерти се значить сказати родині останній раз: бувайте здорові! прощай, тату! прощайте, мамо! прощайте, браття та сестри! оставайте в здоровлю, любі дітоньки! прощайте, приятелі, товариші й ви сусідоньки! — з вас ніхто за мною не піде, самому приходиться йти в далеку, незнану дорогу до вічности.

Умерти — значить покинути все, що маємо, чи того мало чи богато: всі маєтки, грунти, поля, луги, сіножати, стодоли й шпіхлірі, худібку — нічого й нічого з собою не забираючи: ні одніської травиці з розлогих сіножаттий, ні одніської квітки з пахучого городця, ні одніського колосочка з золотоколосих нив.

Умерти — значить лишити всі забави та приємности, які за життя нас втішали, лишити корчму з її фальшивими втіхами; лишити музики, лишити ярмарки, лишити веселі жарти та сміхи; словом: лишити все те, від чого було нам приємно та мило, все те, в чім щастя глядали.

Умерти — значить терпіти на душі й на тілі страшливий неспокій, трівогу; страх і смуту. — Бо у той час стовпом стануть очи, западуться сполотнілі лиця; дрожачі губи мов огнем горіти будуть; кощаві груди тяжко, нерівно здійматимуться, здеревіють, потерпнуть ноги, руки; ще раз поведеш оком по хаті, ще раз застогнеш; ще один судорог викривить твоїм лицем, тай вже з тебе — труп.

Умерти — значить боротися з зажертим ворогом, князем тьми, з рикаючим львом — з діяволом. Боротися за душу — за всю вічність; але боротися саме тоді, коли тіло мучиться та болить.

Умерти — значить лежати на твердій лаві при жовтім світі свічок; відтак бути вложеним у домовину, несеним улицями села в церкву, з церкви на цвинтар, тут бути спущеним шнурами в глибоку зимну яму; присипаним землею, а там вже гнити, порохом розсипатися. Ось се смерть для нашого тіла.

А для душі умерти — значить виправити душу в инший світ на инше життя, у дім вічности, де богацтва сього світа не мають ніякої вартости, де золото та срібло й жмінки пороху не стоять, де красне личко, богаті убори нічого не значать. Вмерти се значить поставити душу на страшнім суді найсправедливійшого Бога, щоб бути обвиненим, судженим, спасеним або покараним.

От скільки то ріжного діється з нами, коли вмираємо! Ото що смерть, яка нікого не мине! Як видно із сказаного: зі смертю все кінчиться — але тільки тут; з нею і все зачинається—але там. Кінчаться злидні та радощі земні, а зачинаються муки або радощі вічні. Чи ми поважно роздумували над тим, що прийдеться витерпіти в хвилі смерти? Мабуть, що ні. Бо ті, що глибоко призадумувались над

смертю, відмінювались до непізнання: зовсім иншими людьми ставали, нізащо мали собі все те, що дає нам сей світ; не то що не лакомилися на чуже, але й свойого вирікалися, втікали від гріха та від нагоди до нього; крилися по пустинях і там приготовлялися на ту страшну хвилю, коли їм прийдеться станути на дуже хиткім містку смерти.

А ми цілим способом нашого життя даємо пізнати, що тої страшної хвилі не розуміємо, до неї зовсім не ладимось; жиємо й поступаємо так, як колиб ніколи не мали покидати сього світа; як колиб ніколи перед ніким не мали здавати рахунку з нашого теперішнього поведення.

А всетаки нема на світі другої річи такої певної і ніким не заперечуваної, як се — що кождий, хто на сей світ народився, вмерти мусить.

2) „Призначено людям раз умерти" пише Ап. Павло. Отсей вирок смерти підписаний на кождіського. „Котрий чоловік жиє, а не побачить смерти?" (Пс. 89, 48) — кличе псалмопівець. Усе инше, добре чи лихе, не відоме — одна тільки смерть певна. Невідомо: чи ся дитинка, що на світ народиться, буде бідною чи богатою, чи буде дужа, здорова чи слабосила, чи вмре у літах молодих чи глибокої старости діждеться; усе те незнане, але напевно знати, що вона вмре. Бог назначив границю і не переступити її чоловікови. Кождий, хто до неї дійде, стається жертвою смерти, — будь він злидарем — прошаком; будь він дукою — богачем, будь він царем усіх країв, всіх народів. Смерти ніяка сила не остоїться, не дашся огневи; не дашся воді; не дашся хижій звірюці, не дашся розбійникови; але від смерти не втекти — не сховатися. „Смерти й конем не обїдеш" — каже наша українська пословиця.

Невжеж є де такий чоловік, щоб потішав себе надією „не вмру"? Ні! Мабуть ніколи не було такого мудрагеля-гордія. Про те, що помремо, всі ми якнайпевнійше переконані, бож серед смерти живемо. Скільки нас тут у церкві, скажіть, чи є тут хто, хто смерти не оглядавби близько себе? Чи є тут хто, кому не вмерлиби татуньо або мамуня, брат, сестра, або дитина? Як певна правда, що на небі сонце сяє, так стократ певнійша правда, що прийде час, коли очі наші вже не будуть любуватися сонішнім сяєвом, хоч воно світитиме й далі.

Ох так, так! Не одного ми спроводили з хрестом, з хоругвами, не одного до гробу спускали, не по однім у дзвони дзвонили, тай перед нами понесуть хоругви, і нас в зимну, непривітну яму закопають і по нашій головоньці задзвонять — бо „лежить человѣку єдиною умрети"!

(Докін. буде)

НИВА ч. 3.

ЛЬВІВ ХХХХХХХХХХХХХХХХ БЕРЕЗЕНЬ 1930

ПРОПОВІДИ

о. Петро Яросевич

Про смерть взагалі

Лежить человѣкомъ єдиною умрети (Євр. IX. 27).

(Докінчення)

Скажіть, дорогі браття, знаєте ви, що будете вмирати? Скажіть, чи свідомі ви того, що, як раз родила на світ мати, так раз тільки прийдеться вмирати? Знаєте! А може думаєте, що смерть то конець усьому? Вам знати би ще, що після смерти йде суд, а після суду нагорода в небі або кара в пеклі! Таж ми й се знаємо — кликнете. А мені видиться, що ви того всього не знаєте. Прошу, послухайте! Коли ти, брате, знаєш, що під корчмою засівся на тебе твій лютий ворог з залізним дрюком та хоче тебе звабити, то ти до корчми не підеш, хочби тобі обіцювали повну бочку горівки задурно; коли ти знаєш, що серед дороги отворилася глибока пропасть, то ти наложиш в двоє й в троє дороги, а на ту пропасть не поїдеш; словом: коли ти свідомий, що тебе жде якась пригода-нещастя, то ти заздалегідь продумуєш: якби перед нею забезпечити себе; робиш, що можеш, щоб та пригода була для тебе якнайменше прикрою—болючою.—Тож, брате, колиб ти був свідомий того, що тобі прийдеться вмирати, то ти жив би з гадкою про смерть; в час ладився би в ту далеку дорогу; не вівся би так, як колиб над тобою вже нікого не було; як колиб ти був на сім світі вічний; як колиб ніколи перед ніким ніякого рахунку не мав здавати.

Колиб ти, батьку, був свідомий того, що вмиратимеш, то ти не поводився би так по тиранськи з твоєю родиною. Замісць виносити гірко запрацьований гріш у корчму, замісць продавати по кавальцеви поля, щоб було за що пити, замісць тяжко кривдити своїх дітий, а їх майно переводити в жидівську кишеню, ти дбав би про їх добро; ти складавби гріш до гроша, щоб ще прикупити яку четвертинку чи там готовий гріш дітям лишити, щоб вони при твоїй смерти тебе благословили, за твою душу Бога молили. А так коли вони тепер на тебе лиш плачуть, коли вони

в тобі бачуть лютого ворога, що марно тратить їхнє добро-працю, то вони благословитимуть ту хвилю, коли тебе на лаві зложуть; замісць жалувати, тішитися будуть, що позбулися марнотратника; що може хоч тепер спокійно заживуть, красшої долі діждуться.

Сину! Доню! Ти розумієш, що вмиратимеш? А чомуж ти не шануєш татуня, мамуні? Атжеж Бог сказав: „Шануй тата—маму"; Бог рахунку з того зажадає! А ти їх кленеш-проклинаєш, — то за сі молитви, якими для тебе благословення в Бога випрошували, ти пориваєшся до них з пястуком, а то й патиком або й сокирою; то за те, що тебе пістували, від зимна захищали, перед хоробами боронили, мастями мастили, зіллям напували; ти гониш їх з хати — з тої хати, в якій тебе на світ привели, через стільки років задурно кормили; а потім тобі віддали, щоб при тобі спокійно віку дожити, внуками натішитися. А вони тобі задурно хліб їдять, трупом заносять, на цвинтар рад би ти їх чим борше витаскати, бо не памятаєш про те, що й тебе за ними витащать, а може ще й скорше, ніж їх.

Кажеш, що знаєш, що вмиратимеш. Чоловіче, красшою долею від инших наділений! А знаєш ти, чому тобі Бог дав більше, ніж другим? Бо божа воля, щоб ти собі сим добром небо купив! На те в тебе більше, щоб уділив тому, в кого нічого нема, щоб заратував ближнього в потребі, щоб той маєток вислужив тобі легку — солодку смерть. Чи дбаєш про те, щоб маєтком небо собі купити? Ні! Ба, ти ще й купуєш собі пекло! Якже смієш говорити, що про смерть памятаєш?

Ох так, дорогі браття! Кожде наше діло показує, що ми про смерть не памятаємо, про смерть не думаємо. Живемо так, як коли би мали все жити; а бодай, як колиб знали, що нам до смерти ще далеко, що про нашу смерть будемо повідомлені наперед. А тимчасом щоденний досвід учить нас, що, як найпевнійшою на світі річю є: що вмремо, так знов найнепевнійшою річю на світі є хвиля смерти.

3) Погадай, брате! Вже означений рік, день, година і хвиля, коли відаси Богови душу, але вони тобі невідомі. Про те й остерігає нас Ісус Христос: будьте готові, бо котрої години не думаєте, Син чоловічий прийде (Лук. XII, 40). Смерть—як злодій, приходить саме тоді, коли її найменше надіємося, тоді, коли життя нам найприємнійше та найпотрібнійше. Вона тут коло нас, ми носимо її заєдно з собою, як мисливий стрільбу, яка кождої хвилі його самого може забити. Вона краде нам годину за годиною, рік за роком, а ми того не помічуємо. Бачимо її десь далеко сповиту густою мракою, за горами за лісами, і жиємо в вирі світових справ зовсім неприладжені до неї. Та де мені ще

про смерть думати — кажеш, брате — я молодий та дужий. Нехай ладяться вмирати старі, хирляві, задушливі! Так кажеш, а скількиж то молодих кождіського дня ховають! А ти сам скільки молодих відвів до гробу? Ти дужий — здоров, а скільки дужими повмирали? Яж не довго священником, а вже ховав кількох молодих тай дужих. Прийшов син богатих родичів (одинак) з війська до дому на урльоп — пішов в ліс по обручі, тай там застрілили його замісць дикої свині. Я ховав і другого здорового. Весело забавлявся, напивав з своїми гістьми та казав ще: „дай Боже здоровля, куме", але вже не доніс чарки до губи. Ой так! Нема дня, щоб не вмер молодий та дужий, а ти кажеш: я не вмру. А відки знаєш, що тобі не станеться завтра те, що нині стрінуло твойого товариша? Нині мені — завтра тобі. „Сторожіть отже, бо не знаєте, в котру годину прийде ваш Господь" (Мат. 24, 42). Посміхаєшся — не боюся, кажеж! Так вірю тобі — не боїшся в гріхах жити і в гріхах вмирати, бо не маєш свідомости тої, куди смерть тебе поведе, що після смерти суд, а після суду вічне життя, бо ти не знаєш, що яке життя, така смерть, яка смерть, такий буде суд, таке буде життя в вічности; тиж знаєш, що дочасне життя — то заповідь життя вічного, як живеш тут, так житимеш у вічности.

Щоб бути все готовим вмирати, на те одинока рада: все про смерть памятати. „Памятай про твій конець, а ніколи не з грішиш" (Сірах) — читаємо в св. Письмі. Все памятаймо про смерть, а навчимося добре жити, а хто добре (праведно) жиє, той все готовий умирати. Память про смерть здержить нас від кождіського гріха: і від проклонів і від пиянства і від розпусти і від краліжі і від кривдження ближніх і від захланности... Память про смерть навчить богатого добре уживати маєтків, навчить, як за гроші купити небо, вона навчить бідного терпеливо зносити вбожество, бути вдоволеним тим, що має, не завидувати богатому; память про смерть поможе нам переломити злі наклони і налоги, вона підопре нас падаючих на дорозі чесноти, та доведе нас щасливо до нашої остаточної мети, через добру христіянську смерть до вічної злуки з Богом. Лиш молім Бога, щоб память про смерть ніколи не опускала нас, щоб ми з нею заєдно жили, бо лиш тоді наше життя буде приготовленням до щасливої смерти.

Амінь.

о. Й. Осташевський

І. Великий піст—час покути, жертви й самоопанування

„Вже час від сна встати; тепер близше час спасення. Ніч минула, а день наблизився; відложімож діла темряви, а одягнімось у зброю світла. Як у день чесно ходім, не в прожорстві та пиянстві, не в любодіянні та розпусті, не в сварні та зависти. Не догоджуйте тіпу в похоти".

(Рим. 11—14).

Дорогі! Сама природа диктує деколи людині піст. Коли тяжка слабість скорчить шлунком чоловіка, відкине у нього охоту до їди, тай вже завдає йому насильний піст. Коли людина попаде у важкий смуток, десь зараз відлітає від неї охота їсти. Днями не береться її їда, а не чує голоду. Коли прийдеться понести нам діймаючу страту, коли нападе страх-трівога, або гадюкою обвинеться довкруг серця журба, от тоді навіть не згадуйте за їдження. Так само, як ніжну совість християнина зачнуть мучити гріхи, як щирий жаль обізветься в душі, тоді також відхочується людині навіть думати про їдження, приходить сам від себе піст.

Иншого рода піст накладає Церква на всіх віруючих, а саме на памятку Христових страстий каже нам св. Церква постити 40 днів кождого року перед Воскресенням Г. Н. Іс. Христа. В цілій Церкві голоситься велика спільна свідомість провини і жалю за гріхи, нанесені Богови. Ця публична свідомість і цей спільний жаль находять свій вислів якраз у пості-покуті. Разом зі свідомістю провини пригнітає людське серце почування, що наші злі вчинки завдають тяжкі страждання Божому Синови, видушують з Його ран останню каплю крови, прибивають до хрестного дерева, мордують на смерть. Ці прикрі почування кажуть нам, що годі такій грішній людині розкошуватися дарами й насолодами життя тоді, коли невинний Спаситель терпить муки за її моральні упадки. Пригадка Христових страстий викликує в серцю християнина співчуття, яке обявляється у виді посту й покути. Рівнож час перед великоднем нагадує нам, що ми є членами воюючої Церкви, тому мусимо тяжку боротьбу зводити зі світом, з діяволом і пожаданнями власного тіла. А могучою зброєю в цій боротьбі є самовідречення. Отже великий піст стоїть в тісній сполуці з цілістю морального життя людини, в сполуці з ділом відкуплення людського роду. Тому годі легкодушно перейти мимо цієї дуже важної церковної заповіди.

I

Що це піст? Це досвідом узасаднене признання, що людський дух є важнійшою частю людини, ніж її тіло,—що служба людському тілу це марна річ. Бо хто в життю спирається виключно на тілі й старається за змислові розкоші та приємности, цей ніколи не заспокоїть ненаситних вимог тіла. Стане рабом тіла. В догоджуванню тільки піде від гріха до гріха, від упадку до упадку, але ніколи не знайде вдоволення, завсіди відчуватиме духову порожнечу і грижу совісти.

Ось як цей стан малює премудрий Еклєзіаст: „От і кажу собі в серцю: Дам я тобі покушати радощів, — заживай добра! Аж і се марнота. Про сміх сказав я: Дурниця! а про радощі: що з вас? Брався я за великі праці: будував будинки, насаджував виноградники, заводив собі сади й огороди до прогульки; купував бранці й бранки; призбирав я собі срібло й золото й скарби з царів і земель; завів у себе співаків і співачок і все, що веселить людий. Чогоб ні забажали очи мої, я вволяв їх волю; не уймав мойому серцю ніяких радощів... Та як поглянув я на все, бачу, що все воно марне, тільки мучить духа і ніякої з того користи під сонцем... І зробилось мені життя ненавидним і огидло мені все, що діється під сонцем; бо все воно марнота й утома духа". (Екл. 2, 17).

Піст? Це послушенство чоловіка зглядом Христа Бога і його обручниці св. Церкви. Люди тому грішать, що не слухають Бога; мають терпіти дочасну й вічну кару, що не хочуть слухати Бога. Під маскою ріжнородних образів і принадних кольорів являється християнови спокуса, щоб спонукати його до непослуху супроти Бога. Дяка належиться Богови, що подає нам середник, який помагає вправлятися в послусі та побіджати спокуси — примани. Цим середником є великий піст, він наклонює до послуху нашу волю, яка є повсякчасним жерелом гріха. Він учить нас слухати приписів св. Церкви, заховувати заповіди Божі. Він ставить нам за примір страдаючого Ісуса, який послушним був небесному Отцю аж до хресної смерти. Слушно говорить св. Письмо: „Послух річ лучша від жертви". (1. Цар. 15, 22). Всі схизми, всі секти, ціле новомодне безвіря зродилося і буйним хабазом розрослося на ґрунті непослуху зглядом кат. Церкви. І там є жертва, але бракує послуху, і тому нема цієї сили лучности й єдности в їх громадах, яка все ціхує кат. Церкву. Памятаймо, що цей послух Церкві зродив на її лоні стільки тисячі тисячий святих душ, побідників діявола й гріха, ісповідників і кровавих свідків кат. віри. Вони втішаються ниньки радощами неба, приязню

Христа, бо наслідували Його гідно в послушенстві за свойого земського життя.

Отже „не яблуко збещестило Адама, але він збещестив яблуко", — хто ломить піст, цей робить гріх не тим, що він їсть заказану страву, але тим, що в нього бунтівнича воля, яка не хоче слухати Бога. Він протиставить себе словам Спасителя, який сказав: „Колиж церкви не послухає, нехай буде тобі, як поганин і митар". (Мат. 18, 17) Виразно випливає з цих слів, що маємо слухати Церкву в її науці, але також в її заповідях, у її зарядженнях. Бо хто не виповняє заповідий церковних, цей виповідає послушенство Церкві, відокремлюється від неї, тим самим відривається від Христа Господа, котрий завсіди буде головою кат. Церкви, а вона раз на все остане Його тілом. Хтож зідступить від Ісуса Христа, цей пятнує себе самого Каїновим знамям публичного грішника.

II

Піст? Це покута за гріхи, це благання, щоб справедливий Бог відвернув від землі свою караючу руку. Кождий гріх мусить бути покараний, або тут на землі, або на другім світі; на землі через покутуючих людий, за гробом через справедливість Божу. Длятого зарядив сам Бог, щоб жиди по визволенню з Єгипту кождорічно постили один день, день покаяння і примирення (З. Мойс. 23, 27).

Читаємо у пророка Йони, що він проголосив Ніневі загладу за її гріх. А тоді заповів цар всім жителям міста день посту й покути. Ціла Ніневія наділа жалібну одіж, посипала голову попелом і стала постити. „І побачив Бог їх учинки, що вони покинули свою ледачу дорогу, й пожалував Бог наслати на них те лихо, яким їм був загрозив і не наслав". (Йон. 3, 7 - 10).

Коли Жиди розтанцювалися біля золотого телця, сказав Бог до Мойсея: „Іди від мене геть, я вигублю їх і зітру імя їх зпід небес". Тоді зачав постити Мойсей: „І припав я до землі перед Господом сорок день і сорок ночий, як перше, хліба не ївши й води не пивши, за всі гріхи ваші, яким ви согрішили, витворюючи ледаче перед очима Господа так, що хотів погубити вас. Та послухав Господь мене й сим разом" (Мойс. 9, 18, 19).

Давні Жиди хотіли покутою, добровільним покаранням себе самих охоронити перед грозячою карою Божою. Св. Предтеча накликав цілий жидівський нарід до покути. Наш божественний Спаситель, беручи на своє плече гріхи цілого світа, постив на пустині через 40 днів і цим робом освятив старозавітний піст та нам лишив примір, як сам це ка-

же: „Приклад бо дав вам, і як я зробив вам, і ви робіть". (Ів. 13, 15).

За цим приміром пішли ісповідники Христової науки. І наповнилися людьми мури монастрів, і залюднилися пустині, нетра та вертепи строгими пустельниками, стовпниками, а всі вони острим постом відпокутовували гріхи свої та ближних.

Рік річно через цілі століття повторяється великий піст і нині годі нам земським оком збагнути всю великанську силу покути, яка певно кріпкою греблею спиняє грізну хвилю справедливої кари Божої, що змагається потоком месги залляти грішний світ.

Щоденний досвід говорить, що богато людий байдуже відноситься до релігії, до спасення душі, не заглядають місяцями до церкви, але великий піст все їм нагадує, що на світі не тільки істнує добрий інтерес, коршма, кіно, баль — але що над всіми нами є ще правдивий, живий Бог. На наших очах богато таких „поступових" християн постить згідно з приписом Церкви через перший тиждень валикого посту, уважають декотрі за відповідне не пити цілий піст алькоголю або не курити тютюну, вступити на Службу Божу; ворушиться совість, кличе до сповіди і таки деякі не можуть опертися та поважно застановляться над своєю душею, йдуть до сповіди, щиро каються. Скрізь, де тільки заглянете до Церкви, гуртками облягають каянники сповідальниці, цілий християнський світ творить у великім пості покуту.

Св. Церква позбавляє себе радісних прикрас, одівається жалобою, відправляє покаянні канони св. Андрея Критського, відслужує страсти, цілим своїм життям накликує вірних своїх дітий до покути.

Цілком слушно можемо заклікати зі св. Павлом: „Ось тепер пора приятна, ось тепер день спасення" (2 Кор. 6, 2). Не булоб великого посту, не булоб понуки, приміру, нагоди до всенародної покути. Міліони душ пропалиб для неба.

III

Піст? Це час добровільної шляхотної жертви.

Перед очима християнської душі пересувається безприкладна жертва відвічної Любови. Ось Тайна Вечеря із незаходимим сонцем пресвятої Евхаристії, а там тіниста Гетсиманія кровавий піт Сина Божого скриває, там дальше подвіря бичування, терновий вінець, шлях на Голгофту, страшне виснаження, люта смерть — це все сліди надлюдської жертви нашого Спасителя.

Церква хоче через піст і покуту зблизити нас до Спасителя, злучити нас з Ним, щоби всі християни разом зі своїм головою, Іс. Христом, принесли небесному Отцю спільну велику жертву перепросьби за наші гріхи, виблагали милосердя для світа. Сам Христос Господь жадає від нас цієї жертви: „Хто хоче за мною іти, нехай виречеться себе й візьме хрест свій, та й іде слідом за мною“ (Мат. 16, 24).

Хтож втікає від страждаючого Ісуса, хто не солідаризується з вірними, які покутують і постять, хто не приносить зі себе ні крихітку жертви, цей явно відказується від спільноти зі Спасителем, бо: „Хто не візьме хреста свого, й не піде слідом за мною, недостоєн мене“. (Мат. 10, 38).

В Ст. Завіті подавали давні жиди звірята і птахи Богови на жертву, в Нов. Завіті жадає Бог, щоби ми принесли в жертву самих себе. „Браття — пише св. Павло до Римлян — благаю вас щедротами Божими, представляйте тіла ваші як жертву живу, святу, угодну Богови“ (Рим. 12, 1). Вашіж тіла тільки тоді становлять жертву, коли ви поконали їх грішні пожадання, їх змислові пристрасти. Це осягається через умертвлення, через піст. Через піст приносить християнин власне тіло на Божий жертівник, лучить своє умертвлення з умертвленнями цілого християнського світа і зі страстями свойого Відкупителя в одну жертву неоціненої вартости, яка запашним тіміямом стелиться у стіп Божого престола, щоб відти росою милосердя Божого скропити засохлий обліг людського серця. Поконані пристрасти от це жертва жива, яка дає можність людській душі розцвистися в буйне життя ласки. Опановані розумом і вірою людські змисли от це свята жертва, яка очищує наше тіло, перебудовує його в справжній храм св. Духа. Умертвлення людського тіла от це Богови мила жертва, яка родить смиренне й сокрушенне серце в людських грудях, а небесний Отець дорожить таким серцем над всі можливі й подумані цінности.

Дорогі! Бажаєте прикрасити вашу душу чеснотами, так мусите принести самого себе небесному Господеви в жертву, бо нема чесноти без офіри. Любов ворогів є жертвою, милосердя, терпеливість, правдомовність, невинність — все це безперервна жертва людського „я“. Хто боїться жертви, цей не варт чесноти. Правда, піст вимагає від людини здержности від заказаних страв та заборонених забав, вимагає якоїсь жертви, але в заміну хоронить людину від спокус, обильнійшою ласкою Божою дарить людське серце, дає побожність в молитві, більшу ревність у службі Божій.

IV

Піст? Це школа самоопанування.

В чоловіці пливе подвійне життя — одно із спаченої людської природи, друге з ласки Божої. Перше — це життя змисловости, гордости, самолюбства, про яке говорить св. Павло: „Бачуж инший закон у членах моїх, що воює проти закона ума мойого і підневолює мене законові гріха, що в членах моїх". (Рим. 7.23).

Друге — це життя віри, умертвлення, невинности, покори й любови — словом життя після Ісуса Христа, про котре каже Апостол народів: „Живуж уже не я, а живе Христос у мені". (Гал. 2, 20).

Перше життя противне другому, отже ніяк не можуть вони разом розвиватися, мусить котресь уступитися, зробити місце другому. Або чоловік має жити по християнськи, тоді мусить перестати жити після своєї попсованої природи, мусить опанувати наскрізь свою природу та кермувати нею після засад Христового євангелія. „За всіх умер Ісус Хр., щоби й ті, котрі живуть, ніколи більш собі не жили, а Тому, хто за них умер і воскрес" (II Кор. 5, 15). „А котрі Христові, ті розпяли тіло з страстьми і хотінням. Коли духом живемо, духом і ходімо" (Гал. 5, 24—25) Опанувати належиться християнинови своє тіло, щоб не заволоділо воно його душею, щоб міг християнин знестися над земське сотворіння, статися подібним до небесних ангелів, бо як сказав св. Альфонс: „Звірята йдуть за понукою своїх змислів, а ангели сповняють волю Божу; хто творить волю Божу, цей уподібняється до ангелів, хтож з людий потуряє своїх змислам, знижується до звірини" (Еп. Пельчар: Життє духовне). Піст навчає володіти змислами. Пануй над своїм оком! Не дивися цікавим зором на небезпечні особи або річи. Пригаду і собі, що за твою цікавість кровавий піт заливав Христові очи.

Не слухай ухом того, що є шкідливим твоїй душі! Не допусти, щоб другі в твоїй приявности говорили безбожні бесіди, обмови, двозначні жарти, підлещування. Натомісць нахили своє ухо, як сумний у тебе потіхи шукає, хорий своє терпіння розказує, хоронитель добру гадку підшіптує. Нехай черево твоє ніколи не буде тобі богом! Надмір і добір в їді та питтю затьмарює людську душу, робить її тяжкою до молитви, слабою до борби з покусами, неспосібною до жертви, скорою до дурниць; в тілі родить ріжні хороби, порушує злі склонности, стається жерелом нечистих гріхів.

Не забувай слів Псальмопівця: „Постав, Господи, сторожу губам моїм! Пильнуй дверий уст моїх" (Пс. 141. 3). „Щоб уїздити коня — треба чоловіка, а щоб уговкати чоловіка — треба Бога" (св. Августин). Отже треба язик свій

віддати під прикази Божі. Бо хто в зимі часто хату отвирає, цей все тепло з неї, випускає, — так, хто богато говорит, цей з душі власної випускає все тепло набожности й духовного скуплення. Ніколи не говори цього, щоб могло Богови не подобатися. Розваж, що маєш казати, тоді не лякатимешся майбутнього рахунку з кождого слова.

Постійно наглядай свою думку! Бо людська думка „це внутрішний світ, на який зовнішний світ все важкий вплив має, — це таємний світ, до якого тільки сам Господь приступ має, — це широкий світ, наче весняний луг, який прегарні квіти вкривають, але між ними жирує безліч немилого хробацтва, — це світ, що в нім все вибухає жерело нашого внутрішного життя". (Фабер: Конфер. духовн.).

Не дозволь розмножуватися хробацтву. Не годуй свойого духа гордістю, гнівом, змисловістю.

Зате введи свою думку в світ христ. віри, розважуй Христові страсти. Людський дух подібний до млина, який все меле, чи пшеницю, чи кукіль, без розбору. Треба подавати йому пшеницю, це є правду Божу, або пожиточні заняття, инакше діявол, світ і тіло підсиплять на кіш кукілю.

„Перед чоловіком життя і смерть, добре і зле; що йому подобається, це буде йому дане". (Екл. 15, 14). Бог дав волю розумному сотворінню. Воля у життю християнина — це кріпость душі, як довго борониться кріпость, так довго гріх не має приступу до душі, а діявол, світ і пристрасть нічого злого їй не зроблять (Еп. Пельчар — Жицє духа).

Поборювати мусить правдивий християнин самолюбство, бо воно робить чоловіка Богом для себе, який весь труд життя несе собі в жертву. Поконувати треба нестримну хвилю ріжних побажань і забаганок, які безнастанно заливають людську волю. Бог нехай стане предметом наших уподобань і пожадань. Нехай Божа воля стане нашою волею.

Підчас великого посту наглядніше пригадує та освітлює нам Церква всі тілесні й душевні, надлюдські страждання Христові. Тоді лекше опанувати людині свої душевні порушення чи фізичні збочення, бо кождий наш ухил від Євангелія відразу находить яркий відголос у дотичнім терпінню нашого Спасителя.

Розумно вибрала св. Церква на великий піст весняну пору. Весна—цеж час відродження природи. Все рухається в природі, оживає, зеленіє, зачинає закосичуватися красою, все розпочинає нове радісне життя. Так повинен християнин протягом великого посту розцвистися повним богацтвом христ. чеснот, зачати нове св. життя, пишнотою ласки Божої прикрасити свою душу. Церква помагає нам. Дає приказ

усім дітям, щоби в Тайні Покаяння позбувалися зимової одежини гріха та відпущенням гріхів скріпляли свої сили на щасливе відродження в Божій ласці. Пригадує нам, що на її престолах жде на нас Хліб ангелів, небесна Манна, яка має поставити нас в ряди Святих, ввести в хороми небес на радісне свято вічного воскресення.

Амінь.

О. Й. Осташевський

2. Великий піст — час релігійного відродження

„Боротьбою доброю я боровся, дорогу скінчив, віри додержав".
(2. Тимот. 4, 7)

Дорогі! Темна невидь окутала оливний город. Зеленим листям дерев перебирає зловіщий вітер. Смертельним смутком вкритий Спаситель молиться перед своїми страстями. А перед Його всевидючим оком пересувається страшна трагедія зачаяних мук в своїй безоглядній жорстокости: зрада Юди, заїла ненависть архієреїв, нікчемність Пилата, несправедливий засуд, ганьба і біль бичування, кровавий шлях на Голгофту, три годинні страждання на хресті, втеча учеників, незмірний біль нещасної Матери, самітність на хресті, повна жаху смерть. Годі видержати невинному Богочоловікови, паде під тягарем майбутнього горя, а кервавий піт каплями зрошує його святе тіло, а спалені уста шепотять переляком пронизаний біль: „Отче, коли можна, відверни від мене цю чашу; але не моя, но Твоя воля нехай буде". Тяжко понад сили двигати самому всі ці страхіття, йде прискорбний Христос до своїх учеників, щоб облекшити свій сум, знайти співчуття — розраду. Але находить їх сплячими.

Від самого початку свойого істнування купається в неповинній крові св. мучеників Христова Церква. Згадайте кончину Апостолів. Перейдіть перші століття Церкви за царів Нерона, Домітіяна, Діоклєтіяна і за Юлія Апостата. Скільки крови, скільки мук, скільки лютої смерти? Погляньте на часи нападів Татар і Турків. Море української крови, гора українського трупа, безліч безпримірних мук українського віруючого народа бачили Царгород, Трапезунт, Кафа.

Хто зрахує всі надлюдські жертви французької революції? Кого не переймають дрожею переляку свіжі мексиканські переслідування кат. Церкви?

А вжеж ніколи не занотувала вселюдська історія таких кровавих мук і знущань, які доводиться нині переносити нашому народови і його Церкві на рідній Україні.

Дві тисячі літ раз-ураз розпинають Христову Церкву то погани, то відступники й богохульники, але найчастійше та найболючійше таки свої рідні діти власним грішним життям. Чи так повинно бути? Ніколи! Послухайте, яким життям повинен жити правдивий християнин. Великий апостол народів описує своє життя на взір християнам всіх віків так: „Боротьбою доброю боровся я, дорогу скінчив, віри додержав" (2. Тим. 4, 7).

Пригляньмося цим головним ціхам христ. життя, пристосуймо до них своє щоденне життя.

Страдаючий Христе, поможи нам!

I

Основою і головною ціхою христ. життя є боротися доброю боротьбою. Ціле дочасне життя є боротьбою. Той, що лізе в копальню вугілля, не знає, чи вечером витягне його вінда живим, чи тільки подадуть вістку родині, щоб трупа прийшла ховати.

Скільки грізної небезпеки кладе день в день фабричний робітник в жертву машині за марну винагороду! А скільки мозолу й труду коштує хлібороба видерти нашій землі мірку зерна, чвертку бульби чи клапоть сіна!

А думаєте, що не треба вести боротьби, щоби дістатися до пекла? Дивіть на захланного богача, якого головним старунком збирати більше й більше богацтва. Не зважає він ні на слоту, ні на мороз, виставляє на небезпеку загибелі своє імя та свою душу, щоб тільки осягнути матеріяльний зиск.

А той, що пімсту носить у своїм серцю, чи має колибудь спокійну хвилину? Червом точить жажда мести ціле його животіння. Таксамо змислових пристрастий не вдалося ще нікому цілковито затихомирити. Навіть коли стратить чоловік віру, тоді також вічний неспокій і грижа совісти атакують безперестанно його душу та розпукою наповняють його серце. Ще й на смертній постелі бачить, що змарнував своє життя. Видить, як опускає його світ, котрому єдино служив він цілий свій вік. Чує, як безпощадно окружає його полумінь пекла. Аж тоді пізнає грішник пропащу свою долю. Отже зрозуміла річ, що також треба боротися, і то доброю боротьбою, щоби перейти по християнськи цих кількапайцять років земського життя, щоби заслужити собі вічність у небі.

Ми віримо, що Тайна Хрещення стерла з нашої душі пятно первородного гріха, але злі нахили й похоти все бун-

тують людське тіло до чинного спротиву Божій волі: „Бо тіло бажає проти духа, а дух проти тіла“ (Гал. 5, 17). — „Все бо, що в світі, — хотіння тіла і хотіння очий і світові гордощі“ (І. Ів. 2, 16).

Світ і діявол є вірними союзниками злих похотий і все побільшують їх силу. Длятого хто думає, що можна жити по християнськи без боротьби, цей грубо помиляється, — а хто дійсно жиє без борби, хто легонько й спокійно задоволяє свої пристрасти, цей рішучо не жиє по християнськи.

Виразно говорить божественний Учитель: „Не думайте, що я прийшов послати впокій на землю; не прийшов я послати впокій, а меч. Бо прийшов я, щоб поставити чоловіка проти батька його й дочку проти матери її й невістку проти свекрухи її“. (Мат. 10, 34—35). А в св. Івана читаємо: „Коли мене гонили, і вас гонитимуть. Коли світ вас ненавидить, знайте, що мене перш вас зненавидів“ (Ів. 15, 18). Ап. Яків таки перестерігає нас перед приязнею світа: „Оцеж, хто хоче бути приятелем світу, той стається ворогом Бога“ (Як. 4, 4). Боротися безустанно мусить християнин з похотями власного тіла. З кривдою для душі часто посвячують люди ціле своє життя вигодам тіла. Підіть до великого міста. Скільки там склепів з прегарними убраннями для тіла, з дорогоцінними прикрасами для тіла, скільки реставрацій з вибагливим їдлом та трунком? Культ тіла доводить до божевілля. Нема ні свята, ні будня, ні посту, ні мясниць, ні стиду, ні розуму. Де глянеш, там культ тіла. По селах гарного образа не побачите на стіні, молитовника в руці, найдете вічний передновок в пустих стінах, але все строїться, пудрується, перфумується на міський лад.

Не диво, що людське тіло чимраз дужше поневолює духа. Маліє побожність, а зате скрізь ставлять нові шинки-коршми. Гурмами запиваєтся народ. Повінню охоплює бездтидність і розпуста дітий, жонатих і поважних старців-господарів. Туберкольоза безпощадно пожирає селянські маси. *Наше селянство задовжується по ріжних касах, як ніколи* ще дотепер. Протягом найблизших літ пропаде для нас всяка надія на ратунок. Видатки на надмірний культ тіла нам рішучо не під силу. Ми мусимо повести боротьбу проти нього. По наших селах і місточках треба негайно вигребати із забуття Брацтва тверезости. Кожда парохія, кожда родина й кожда одиниця нехай пощирюють тверезість між своїми членами. В імя любви Бога й своєї родини, в імя того, щоб пияцькі діти не родилися півголовками, в імя *народнього добробуту* не сміє наш народ затроювати себе алькоголем, мусить раз на все покинути цей лихий наліг. Рівнож чистими й невинними нехай будуть наші думки і наші серця. Нечистота зпасиловує розум

і уяву чоловіка брудними пожаданнями. Діявол винайшов змислову безстидність, щоби за її помічю губити якнайбільше народів.

І ловить злий дух цим гріхом на весільних танцях, на ріжних вечерницях, на театральних пробах, на хоральнім співі, на пасовищах, на кождім місці й в кождім часі — без огляду на стан, без огляду на вік.

Святі воліли смерть, ніж гріх безстидности.

Бо хто раз попаде в тенети цього гріха, не легко тому вести духовне життя. Розпусник байдужіє до всього гарного й чесного. Стає скрайним циніком. Допускається святотатських сповідий і причастій, перестає молитися, не погордить для гроша на нечистоту ніяким злочином, перетворюється в гнилу колоду, яка завадою лягає на шляху розвою рідної суспільности. Нагадуйте собі, що Бог все видить, все чує і все записує, — що кождої хвилі можеш умерти, а на брамі неба видніє напис: „Блаженні чисті серцем, бо такі побачуть Бога“ (Мат. 5, 8).

Доброю боротьбою має боротися християнин з похіттю очий.

Підіть на коридор суду, скільки там процесовичів! Загляньте до людського серця, скільки там зависти й ненависти! Скільки на світі скупарства, шахрайства, крадежі, лихви, — а все воно з похоти очий свій початок має. Наче через двері й вікна налазить до нашого серця все погане й грішне, як тільки на хвильку пустимо наші очи самопасом. Памятай, „як око твоє гіршить тебе, вирви його“. Вкінці боротьбою йдіть на житейську гордість.

Кождий чоловік повинен мати честь і боронити її при нагоді розумної потреби. Сам Христос Господь боронить своєї чести перед слугою архієрея, який важився вдарити Його найсвятійше лице. Також нам наказує божественний Учитель: „Так нехай сияє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, й прославляли Отця вашого, що на небі“. (Мат. 5, 16). Рівнож давні християни мужно боронилися проти ложних поганських закидів. Отже обовязком кождого чоловіка повинно бути належне оцінювання своєї релігійної, народньої й особистої чести. Але ніколи не вільно гордитися своїм походженням, наукою, становищем, майном, або красою.

Себе самого ставить нам за примір Божий Син: „Навчіться від мене: бо я тихий і смирний серцем“ (Мат. 11, 29). А св. Павло напоминає Филипян: „Тихість вашу нехай зрозуміють усі люди“. (Ф. 4, 5). Гордість перемінила ангелів на чортів, а людське серце робить недоступним для Божої ласки.

Ох, ця гордість житейська! Малесенький людський розум безперестанно скликає суд Каяфи на Христа-Бога, на Його св. Церкву.

Учений, робітник, навіть селянин нераз легкодушно критикують свою релігію, свою Церкву, кричать на всі заставки: „Распни, распни його!" „Проч з Христом! Не хочемо, щоб Христос та Його наука володіли нами, нам вистарчить наш власний розум!" Сучасний чоловік стоїть з телєскопом та мікроскопом при науковім варстаті й видирає природі ріжні її тайни, провірює їх і запрягає на службу людству. І ця маленька дрібка знання зробила чоловіка гордим, тай став він виноситися зразу понад других людий, опісля понад Бога. По правді, нема чим так дуже величатися людині. Бо що поможе ця дрібка знання людству, коли воно вгинається під тягарем злочинних пристрастий, коли його пригнітають журби, коли пожирають його ріжні хороби, коли годі йому визволитися від страшної змори, якій на імя смерть? Що з того, що чоловік лапає громозводами небесну лискавку, коли не вміє занехати братовбійчих воєн; знає права й шляхи цілих міліонів тіл, а не вміє винайти права і шляху, щоб погодити два народи на спірній території. Загублює щораз частійше ріжницю між добром і злом, між правом і насильством — наслідок цього: де глянете, скрізь скритий або явний злочин і нестерпний терор! Особливо гордість руйнує наш безсталанний народ. На селі розпадається читальня, кооператива, хор через фальшиву амбіцію миршавеньких всезнайків. „Ображена" амбіція не завагається подлим доносництвом знищити противника, хочби й за дурницю, хочби це був його парох чи навіть рідний брат. В нас гордість маленьких людий зруйнувала велику й богату Україну! І нині дальше розперлася вона на трупі рідної Матери та пекольним реготом відправляє діявольський пир побіди лайдацтва й нікчемної подлости над святою ідеєю, над жертвенною працею красшої частини народа. Любіть свій нарід, дорожіть кождою чесною народньою організацією, скрізь вкладайте по силам свій труд на жертвенник загального добра й тямте Христову пересторогу: „Хто з вас хоче бути висшим, нехай буде всім слугою". Нехай другі видять його ревну працю для народа, й після неї оцінюють його вартість.

II

„Дорогу скінчив" — говорить дальше апостол Павло, й цим виявляє нам другу ціху християнського життя. Волю Божу сповнити, а через це осягнути свою останню ціль, перейти до кінця назначений нам життєвий шлях от це друга умовина христ. життя на землі. Але ця дорога у кожного

з нас своя власна, залежно від становища, яке хто в життю займає. От коли ап. Павло говорить, що він „дорогу скінчив", то цим він пояснює, що відповідно до свойого покликання й до ріжних обставин, в яких його Провидіння ставляло, він працював на славу Божу.

Як дуже поважно ставився ап. Павло до своїх обовязків та як високо цінив їх, говорять нам його власні слова: „Та ні про що я не дбаю, й не дорога мені душа моя, аби з радістю скінчити путь мій і ту службу, що прийняв я од Господа Ісуса, щоб свідкувати євангелію благодати Божої". (Діян. 20, 24).

На нас всіх Бог вложив спільний обовязок дбати за спасення нашої душі, а на кождого зокрема його станові обовязки та колись кождого з нас спитає: „Що ви зділали для неба, Бога і його слави?"

Тяжкі наші обовязки під сучасну хвилю. Місто й село заливають злою, неморальною пресою. Десятками тисяч — наче тараном по голові — бють безбожні газети по душі нашого села. Лиха преса день в день бичем облуди, кпин і брехні побиває Папу, Епископів, христ. мораль, христ. совість і цей добрий нарід, що ще жиє після засад кат. релігії. Лиха преса день в день обкидає болотом наші христ. святощі, наші чесноти. Вона називає нашу вірність кат. релігії фанатизмом, відсталістю, умовою слабістю. А ми її часто читаємо або й передплачуємо. Як це погодити з декальогом: „Не будеш мати инших богів, крім мене одного!" — або: „Не можна нараз двом панам служити". Значиться: Або ти християнин, і твоїм обовязком буде це все, що противиться христ. вірі, здалека від себе тримати, або ти не є християнином.

„Не убивай!" каже инша заповідь. Через пренумерату й читання безбожницьких газет убиваєш, християнине, свою душу й душі своїх ближніх, даєш отрую своїй рідній родині. „Не чужолож!" Отже проч з газетами, які у фейлєтонах величають чужолоство, конкубінат, вільну любов! „Не свідчи ложно!" Лиха преса болотом обкидає честь чесних людий, обріхує, очернює, перекручує правду, хто платить — тому служить. Подлому чоловікови показуємо двері, а коли не вступається, викидаємо силою за двері. Чому безбожну газету приймаємо? Не дурні вигадали: „Хто з ким пристає, таким ся стає". Миж пристаємо з тими, хто посміхається з нашої віри, з нашої Церкви, які є вбійниками нашої молоді, гробокопателями нашої Батьківщини. Чому не ворушиться совість наша? Які ми християни? Як сповняємо наші обовязки? Як змагаємо до остаточної нашої цілі?

(Докін. буде)

НИВА ч. 4.

ЛЬВІВ XXXXXXXXXXXXXXX КВІТЕНЬ 1930

ПРОПОВІДИ

О. Й. Осташевський

2. Великий піст — час релігійного відродження

(Докінчення)

Проч з безбожною газетою! Нехай посилають мені її навіть задурно, я не буду її більше читати. Буду переконувати других, щоби закинули її спроваджувати. Буду скрізь параліжувати її смертоносний вплив. Зате понесу в приватне й публичне життя добру газету й добру книжку. Підпоможу талантом і грошем та агітацією всяке укр.-христ. видавництво. Коли кат. журналісти, письменники й редактори почують, що за ними стоїть міліонова армія передплатників і читачів, тоді скріпне й розвинеться їх талант і дійсно набере сили наша віра в побіду доброї справи., Це наш нинішний обовязок,—сповнім його гідно! Св. Павло дійсно до йоти сповнив свій обовязок. Знаємо з Діяній, що перейшов він майже цілу римську імперію, зн. цілий тодішний світ, з наукою євангелія на устах. Не лякався ні побоїв, ні тюрми, ні самої смерти, лиш старався більше й більше навернути до Христа Господа. Писав богато листів, щоб навернених у віри утвердити.

Дорогі! Як християнин сповню свої обовязки, коли ціле моє життя пронизає Христова наука, як світло пронизує темноту. Коли не тільки кілька хвилин на добу сповнятиму Христову волю, але всеціло й беззастережно віддам Йому себе на службу.

Значить, не тільки маю бути християнином, ділати й відчувати по християнськи в Церкві, підчас відпусту, місії, процесії,—але треба виробити в собі спосіб християнського поступування скрізь в життю і завсіди в життю. Так при праці, як і при забаві, в радости і в смутку, в здоровлю в недузі, в щастю і в нужді, на весіллю і на похороні, в дома і в дорозі,—скрізь маю думати й робити не инакше, як мені наказує христ. віра й Божі заповіди.

Так обовязком родичів буде: По християнськи виховати діти, давати все добрий приклад дітям, дати дітям спосіб до чесного життя, молитися за дітий. А преціь мало хто

цей важкий обовязок сповняє. В нас відчувається діймаючі недомагання під оглядом христ.-морального виховання. В нас кожний неморальний вибрик, кождий гріх у молоді легковажать собі родичі мовляв: „Молоде — дурне". — „Всі діти малими однакові — й ми не були лучшими". — „Виросте вишумить". — „Всяка молодість - буйна буйність". — „Колись ожениться — та й остаткується". Такого не сміють ні то говорити, ні то думати добрі христ. родичі. Добрий христіянин має наслідкувати Христа-Господа в цілім його життю, отже і в дитинячих літах і в зрілім віці, — а знаємо, що „Ісус був слухняний своїм св. Родичам, ріс віком, мудрістю і ласкою у Бога й у людий".

В молоденьких літах переходить дитина школи, богато в школі вчиться, пізнає, згублює своїм розумом і досвідом. Тоді вчиться вона рівнож молитви, подаються її релігійні правди, Церква відчиняє дитині всі скарби ласки Божої. Отже в тих літах, коли укладається в душі дитини погляд на світ, на дочасне життя, завданням добрих родичів буде виробити в дитині погляд на Бога, на вічне життя.

Слушно завважує премудрий Соломон: „Настав на добру путь малого, — а і старим він не зверне з неї". (Прип. 22, 6).

Отже добрі родичі мають наказами й приміром наставити дитину від зарання на дорогу христ. чеснот. Щира, спільна молитва нехай щоденно відсвіжує душу цілої родини. Не забувайте, що „хто вміє добре молитися, цей вміє добре жити". Дальше мусимо знати, що діти хочуть у всім дорівняти старому. Відси то рвуться курити, пити, бавитися у військо, дівчинка бавиться лялькою. Тому родичі обовязані все поступати в життю розумно, поважно й совісно, щоби гідний примір давати своїм дітям. Старайтеся, щоби спільне пожиття родичів з дітьми в їх дитинстві справляло дітям якнайбільше радости й приємности, щоби витворило в їх серцях любов і пошанівок родини й спільного родинного огнища. Спільно читайте у вільний час побожну чи пожиточну книжку, добру газету. Займіть дітий перед Різдвом будовою вертепу. Відвідайте деколи літом могилу діда, бабуні. Сповняйте заповіди Божі й церковні, настоюйте, щоби виконувала їх вся ваша челядь. Не опускайте ніколи без важних причин богослуження. Часто лучіться з Христом у св. Причастю. Нехай діти ваші найдуть чесну розривку також в рідній хаті. Кождий, чи ти війт, чи урядник, чи богач чи бідний, повніть справедливо й совісно ваші обовязки: „Служіть Богови і „кождий, як приняв дар, так ним нехай служить один одному, як добрі доморядники всякої благодати Божої" (І. Петр. 4, 10).

III.

Останньою ціхою правдиво-христіянського життя є додержання віри.

Св. Павло заховав дорогий скарб віри так дослівно, що став він наче воплоченою вірою, та міг сміло про себе сказати: „Я розпятий з Христом; живуж уже не я, а живе Христос у мені; а що живу тепер у тілі, то живу вірою в Сина Божого, що полюбив мене і видав себе за мене“ (Гал. 2, 20). Нам конче треба щирійше заховувати св. кат. віру, бо „без віри не можна подобатися Богови“ (Євр. 11, 6). Сам Ісус Христос каже: „Хто не вірує, уже осуджений“ (Ів. 3, 18). Тому віра конче потрібна до христ. життя, бо само христ. життя в собі є тільки овочем творчої віри; „а праведний з віри жив буде“ (Євр. 10, 38). Практикуймо явно свою віру, щоб показати безбожникам, що не дамо вирвати віри з нашого серця. Мужно обстоюймо й боронім правди нашої віри перед ворогом. Світ і діявол завзялися знищити христ. віру. Вони посіяли між нашими селами богато релігійної байдужности, богато цілковитого безвіря, вже навіть—і то по селах—глузують собі зі всякої віри, докучають тим, що ходять до Церкви, до сповіди, що моляться, постять і т. д. Світ і діявол розкинули богато сект поміж нашим народом, а секти наче чираки розростаються на нашім національнім організмі та затроюють чимраз більшу його часть апатією до всякої релігії, а навіть до всякої громадянської праці на користь народа. Світ і діявол підсувають скупому й захланному грошеві, мамона стається їх божком, і вони вірують єдино в силу й щастя, пливуче з неї. Гордому підсувають почести, і він сам вірить в себе, стає божком для себе. Нечистому заступає місце віри змислова пристрасть. Иншому заступає віру спіритизм, кабала, ріжні чари.

Богато наших людий покидає свою віру задля женячки, задля посади, або щоб показати свою злість чи фалшиву мудрість, маловажать свою віру, свій обряд, і нині удають православних, завтра протестантів, позавтра суботників, а дальше споганена безвірям їх душа стає ревним агітатором діявола і пекла та на кождім кроці завзято обезчещує всяку релігію. Не стикайтеся навіть з людьми, підозрілими в безбожности, оминайте їх, як підчас зарази оминається заражених. Записуйтеся до церковних брацтв, щоб віра ваша була живою і творчою. Читайте богато христ. кат. книжок, щоб ви могли уміло боронити своєї віри. Моліться щиро, щоб ваша віра не маліла.

Дорогі! Наші беззаконня покрили кровавим потом чоло Христове, на тяжкі муки, на Голгофту запроторили найдорожшого Спасителя. Наше грішне життя завдає роз-

ураз болючі рани рідній нашій Матери, св. кат. Церкві. Наша релігійна байдужність осмілила ворогів кат. реілгії до острого наєтупу на нашу віру й нашу совість. Отрясім нашу душу з релігійної байдужности. Настав час, що кождий мусить заявитися за Христом або за Варавою. Сміло виберім Христа-Господа нашим провідником і вождом. Під прапорами кат. Церкви ставаймо до боротьби з царством тьми і ложі. Совісно сповняймо наші релігійні, громадянські та станові обовязки. Все і всюди виконуймо щиро й пожожно приписи нашої віри.

Дай, Божий Сину, щоби цьогорічна памятка Твоїх страстий стала товчком релігійного відродження для цілого українського народа! Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

Проповідь на Великдень

Христос воскрес! — Воістину воскрес!—з радістю відповідає на привитання свого краяна український еміґрант, і при тих словах переноситься думкою в рідні сторони, й здається йому, що він в родиннім селі поміж своїми. Під впливом того радісного, воскресного привитання забуває цю хвилю, що він недолею викинений з рідного гнізда, жиє в чужім краю між чужим народом. Те привитання „Христос воскрес“ так зворушили його серце, що на часочок призабув за фабрику, за „майну“, за „шапу“. По щоденнім американськім „галов“, почувши своє рідне „Христос воскрес“, він в тій хвилі почуває себе старокраєвим газдою на власному ґрунті, й здається йому, що досвіта запрягає коні й везе жінку з челяддю до церкви на Великдень. Нараз пробудився з задуми, глянув по знакомих, таких самих, як він, безземельних робітників, і стає йому перед очима сумна дійсність. І вже той Великдень не такий веселий, як колись в рідному краю. Замлоїло, стисло за серце, що ось-ось упасти.

Та не дивуйтесь, — дорогі браття й сестри, що на веселі свята сумно науку зачинаю; не дивуйтеся, бо чиж я тому винен, ще такі сумні гадки насуваються на голову? Тож і я з того самого краю, що й ви; з краю сліз і горя, й мене болить душа на згадку Рідного Краю, — а зі зболілої душі не годні добутися веселі слова. Але покиньмо сумні спомини, а берім під розвагу значіння нинішного торжества.

Якби так хтось хотів брати після сього, що, чим більше свято, тим красша має бути проповідь, то на Великдень випадає сказати проповідь найкрасше, бо Великдень се торжество над усі торжества. Тай є охота до того, бо священик на Великдень бачить перед собою таке число слухачів, як ніколи в році, а поміж ними богато „річняків", котрим вартаби порядну проповідь всипати. А тимчасом обставини так складаються, що якраз на Великдень священик найслабше проповідує, бо кождий такий перемучений свяченням пасок по домах, що не всилі сказати проповіди, як годилосяб в таке рокове свято. Тож будьте вибачливі, коли моя нинішня наука не випаде так, як я того хотівби. Та вже як буде, так буде, а ви, дорогі браття й сестри, уважно її вислухайте, а головно повинні щиро вислухати її ті парохіяни, що мене лише раз в рік чують. Великдень се свято радости для кождої християнської душі, а та радість має своє жерело в побіді, яку відніс Ісус Христос.

* * *

Кого Ісус Христос побідив? На це питання я хочу вам нині дати відповідь, а ви уважно слухайте.

Перед воскресенням Ісуса Христа люди знали одно, що на кождого чоловіка прийде година, в котрій смерть перетне нитку його життя, а люди скажуть: „Той і той умер!" Умер і вже по нім. Умер і минувся і сліду не стало, що колись жив. Поза гріб людська думка не сягала. З гробом кінчився чоловік. Дотоді усі були тої гадки, що завдати комусь смерть, значило раз на все позбутися його. А тут Христос, замучений на хресті, умер і на превелике чудо — жиє, бо третього дня воскрес з гробу. Дотоді не було нікого, котрий сам своєю силою мігби вирватися з обіймів смерти, а з Ісусом сталося инакше. Апостоли й приятелі Христові поховалися; неодному з них майнула через голову гадка: „а може він не був Сином Божим? Хто, чи старшина не мала рації"? Потратили віру в божество Ісуса навіть ті, що були Йому найблизші.

Але третього дня Христос встає з гробу і своїм воскресенням завдає смертельний удар ворогам, а апостолам і приятелям дає понад усякий сумнів певний доказ, що Він є правдивим Богом. Колиж Ісус Христос є Богом, то все, що Він казав, буде сповнене, отже будуть сповнені і Його слова: „І сущії во гробіх услишать глас Сина Божого, і изидуть сотворшії благая в воскресеніє живота, а сотворшії злая в воскресеніє суда"... Отже воскресший Спаситель, побідивши смерть, учить нас, що ані один чоловік не пропаде марно, що смерть уже не має сили задержати когось в гробі на віки, що смерть не є остання границя нашого

життя, бо Ісус Христос воскресить усіх нас, продовжить життя „сущим во гробіх". Ось чому празник Воскресення треба назвати празником побіди. Побіди життя над смертю.

Але наше воскресення не буде поворотом до земського життя, до земських турбот, бо воскресення не значить продовження життя на землі, але початок нового життя, прославленого. Воскресення Христове се бальзам на рани нашого серця, бо відтепер земське горе стратило вже свою силу й на розпуку нема вже місця, бо як по страстях Христових наступило воскресення, так і нашим сльозам прийде конець, по земських стражданнях прийде воскресення. І от тут перша причина нашої радости з нинішного торжества.

Та ще є друга причина радости, а саме: наше духове воскресення. Ми донедавна лежали в безславнім гробі гріхів, а через великодну сповідь ми покаялися, відбули покуту, постановили поправу і воскресли до нового, богоугодного життя. Але, дорогі браття й сестри, відваливши раз камінь від дверий гріховного гробу, не даймо заманити себе опять до нього, не вертаймо більше до гріхів, бо Христос воскрес і не вернув більше до гробу.

Та ще є й третя радість з нинішного торжества. Ми по вірі християни, а по народности Українці. Господь Бог вложив в серце кождого чоловіка любов до своєї народности, тож маючи любов до свого рідного народа, ми відчуваємо біль в серці, що український нарід переходить Голгофту, що вороги намагаються зложити його до гробу. Алеж ворожа сила не є сильнійща від смерти. А як смерть не має сили задержати поодинокого чоловіка в гробі, то тим менше можуть мати таку силу ворогн над міліоновим народом. Хочби його й до гробу положили, одначе не задержать його тут на віки.

Прийде час, що український нарід розвалить гріб, відкине камінь і восресне, і заживе своїм життям. Лиш віру маймо! Маймо віру в безсмертність, маймо віру в воскресення, маймо віру, що наш нарід буде жити, — бо хоче жити!

На сім мігби я закінчити нинішну проповідь, якби не святочні желання.

Христос воскрес! А з нинішним празником світлого Воскресення Христового нехай повіє иншим духом між вами, нехай на віки пропаде незгода, ворожнеча, гнів, а воцариться братолюбіє й сердечність. Друг друга обіймім і скажім собі: віднині ти мій брат! Віднині ми одна, велика українська родина! „Друг друга обіймім, рцім „братіє", і ненавидящим нас, простім вся воскресенієм"!

Амінь.

о. Зиновій Кузьма

Науки на май

I

Честь віддаймо днесь Цариці,
Непорочній Вседівиці. (Пісня)

Було це в Карпатах 1914 р. зимою перед Різдвянними святами. Гірською дорогою машерували численні австрійські полки, щоби обсадити призначені позиції. Вже стемнілося, як вони прийшли на простору долину, а чоло походу задержалося перед хатиною, біля якої стояла статуя Матери Божої. Нечайно вискочив з рядів один жовняр, розгорнув сніг на ступнях статуї і запалив свічку перед Божою Матінкою. За його приміром пішли другі, засвічували свічки і ставили їх на ступнях статуї, а як нестало вже місця, почали вигрібувати із снігу камінці і на них уставили свічки довкруги статуї.

Горіло ціле море світла.....

Дорога вела на гору, і з гори видно було це горіюче море світла перед Матінкою Божою. Всі оглядалися, але ніхто не смів заговорити і нарушити мовчанки. І справді! Невжеж було де красше маєве Богослуження, як це жовнярське в Карпатах в зимі? Длячого це вчинили ті жовняри? Бо вони, що були далеко від своїх материй, добре відчували і розуміли те, що значить материнська любов, материнська вірність, вони розуміли й те, що з ними є друга Мати, що Вона є при них: Мати Божа й Мати наша. І ясніше від цього світла свічок горіли в їхніх серцях любов й довіря до своєї небесної Неньки.

Дорогі! І знова минула люта зима. Знова настав чарівний місяць май, прийшла весна...

.....В чарах шуму і пісень
Біла, біла як лілея
В квітах яблунь і вишень.....(Олесь)

Ми маємо більше орудників до розпорядимости до цього, щоби прикрасити ікону Матери Марії, як ці вояки в Карпатах, але чи маємо в своїх серцях таку сильну любов, а мати мемо її, якщо в нас буде ця свідомість, що Марія є нашою Матірю, яка більше нас любить й більше про нас дбає, ніж кожда земська мати.

У цьому слові „мама“ міститься цілий світ любови, печаливости й вірности. Кожна добра мама є святою-мученицею. З любови до своєї дитини вона богато терпить, вона далаб цілий рік, повний радощів, зате, щоби своїй дитині заощадити хвилину терпіння. А тепер уявім собі любов у-

сіх земських материй побільшеною міліони разів, а тоді зрозуміємо, якою Матірю є Марія І тому християнин любить цю Матір, любить її через цілий рік, але в місяці маю любов ця розвивається у гарну чудову квітку.

Май — маєве Богослуження ці слова є немов звуками дзвонів, які радісно скликують вірних до церкви на те, щоби вони віддали особлившу честь й поклін Цій, яку величаємо ЦАРИЦЕЮ МАЯ.

За цим кличем піде радо кождий християнин нашої громади. Маєве богослуження-Параклис, що відправляється у тиху вечірну годину, коли природа і ласка так гарно співділають, щоби захопити людські серця, богослуження те має особливший чар. Однак ми м. д. приходимо на це богослуження не ради поетичного чару. Приводить нас перед цей престіл, прикрашеній квітами і світлом любов, до Неп. Зачатої, — бажання віддати себе під опіку Небесної Неньки і знайти в Неї поміч у боротьбі з покусами і життєвими невзгодинами.

Цей місяць Марії є властиво докінченням цеї розбудови нового духового життя, яку ми розпочали у великому пості: він є завершенням цих ласк, які ми одержали через пасхальну Сповідь і св. Причастя.

І як Господь Ісус Христос, вмираючи за нас на хресті, віддав нас під опіку свої Матери, так і свята Церква хоче ті свої діти, які через Великодну Сповідь і св. Причастіє відзискали чистоту душі, мир. вдоволення, й щастя, — віддати під опіку найліпшої Матінки.

Від трапези Господа нашого й Бога, провадить нас Церква св. до престола Марії. З обіймів батьківських спішім в обійми материнські. Але в який спосіб належить почитати Марію, щоби те почитання принесло нам душевну користь? Поети, письменники, оспівують на всі лади славу земської матери, однак оспівати славу небесної Неньки людськими устами годі. Слави Марії не можна ані пером описати, ані пензлем змалювати.

Найбільшою почестю для Марії буде це, коли Її славу оспівуватимуть не тільки в піснях і книжках, коли ікона Матінки Божої стоятиме нетільки на престолах, але знайде приміщення в людських серцях. Тому м. д. приходіть численно на ті богослуження, молебен в честь Марії, щоби з набожністю, пошаною і любовію зблизитися до Тої, через котру Бог до нас наблизився.

Було це в Берліні около 10 г. ранку. В одній фабриці мила наступив вибух газів. Три особи згинули, а сім було ранених, з котрих три ще того самого дня померли. Вечером було в катол. церкві маєве Богослуження. І ось увійшла до церкви молода служниця і заливаючись сльозами поставила вона перед образом Пречистої китицю пахучих

квіток. Коли її запитали, чому вона плаче, відповіла: „Сьогодня в ранці післали мене хліbодавці до цеї фабрики, що вилетіла у воздух. По дорозі переходила я попри церкву і прийшло мені на думку вступити до храму і змовити одно „Богородице Діво", бо вечером не матиму змоги піти на маєве Богослуженння. Помоливши сь, пішла я до фабрики. І в цьому моменті, як я зблизилася до фабричних забудовань, наступив вибух.

І якщо я не булаб вступила до церкви, то лежалаби епер в трупарні.[1]) Так віддячилася Марія за одно „Богоротице Діво", оскількиж проте більше винагородить за вечір дї присвячений? Так винагородила Марія почитання, що не Івимагало особливш ого зусилля і жертви, оскількиж більше відплатить Вона тим, що не жалуються жертв і беруть участь в Богослуженнях?

Мої дорогі! Маючи це на увазі, приходіть правильно на ці Богослуження, щоби величати Марію. А коли приходиш, не забудь принести щось для Марії. Дуже це гарно з вашої сторони, що ви так дбаєте за прикрашення ікони (престола) Мат. Божої. Найкращою квіткою, яку можеш поставити на престолі М. Б, є чиста душа. І якщо ти хочеш в цьому місяці вчинити Марії особливш у радість, тоді бережись гріха. І чим більш чистим і невинним буде твоє серце тим близче буде воно Серцю Марії, тим глибше западуть у твоє серце слова маєвих наук і принесуть твойому серцю благословення, а Непор. Зачата допоможе Тобі зберегти ласку Божу, заховати невинність діточу святість душі не тільки в цьому місяці, але на протязі цілого року, життя цілого. Амінь.

II

Українського краю Царице й Мати,
Не дай в неволі нам загибати,
Покрове сильний України синів:
Дай нам дожити свободи днів.

Така то пісня, благальна молитва несеться із грудий сорок-міліонового українського народу. Несеться вона понад лісами дрімучими, понад гаями й лугами, квітами мережаним, гомоном котиться по всій нашій рідній землі, бо це український народ прославляє свою Матінку Небесну, неньку — це народ витає так свою Царицю, Царицю неба й землі, Царицю всесвіта.

„Радуйся, Царице"... слова тої церковної пісні будуть предметом нинішнього розважання.

---

[1]) Пор. о. Дзерович:: „За всіх молишися" стор. 7.

* * *

Марія є дійсно Царицею. Вже по своїому земському походженню належить Вона до царського роду, бо походить з царської родини Давида. Вправді Давидові нащадки втратили царський престіл і цілковито зубожіли, але властиве царське достоїнство Марії випливає не із цього земського споріднення крови, а є воно висше, наприродне. Вона є Царицею, бо Її Син є Царем. Вона є Царицею неба і землі, бо Її Син є Царем неба і землі. Вона є намогучійшою Царицею, бо Її Син є наймогучійшим Царем.

Марія не є тільки номінальною Царицею, але Вона дійсно виконує свою царську владу. Її Божественний Син є заразом Сином чоловічим, правним Царем усього сотворіння, бо Його небесний Отець „настановив його наслідником всього" (Євр. І, 2). Він поставив Його Царем: „Яж поставлений від нього Царем" (Пс. 2, 9). А Марія є правдивою Матірю цього Царя, тим самим Матірю-Царицею, яку Син допускає до своєї почести і до участи у виконуванню царської влади. Вона спільно із своїм Сином-Царем в невидимий спосіб управляє всесвітом кермує народами. І многі держави народи віддалися в опіку цеї Всемогучої Цариці. Марія нераз уже виявила свою царську власть через те, що допомогла христіянам віднести побіду у боротьбі за волю свойого Рідного Краю, захистила їх в нещастю, виратувала їх з небезпеки, яка їм загрожувала.

Одного разу напала на Українську Державу дика орда Касогів. Князь Мстислав тьмутороканський, вирушив проти цих степовиків із своєю дружиною. І стрінулись війська в степах і станули проти себе. З рядів Касогів виступив велитень-силач вождь Касогів, Редедя, і визвав кн. Мстислава на двобій. „Не зброєю биймося, а борімось". І розпочалась нерівна боротьба. Мстислав був малий ростом, і почав у боротьбі упадати на силах. І тоді став молитися до Пречистої: „О, Пречиста Богородице, поможи мені, а коли віднесу над ним побіду, поставлю церкву в Твоє імя". По цих словах кинув Редедю об землю, витягнув меч та пробив його, а Касоги побачивши, що вождь їх не жиє, з переляку втікли.

На памятку цеї побіди, вибудував князь церкву під візванням Богородиці в Тьмуторокані.[1])

В IV. ст. українські князі, Святополк, Ярослав, Володимир Василькович й Давид, вирушили в похід проти половецької орди, як пише літописець, „возложивше надежду на Бога і Пр. Матер Єго". Князь Володимир Василькович приказав своїм полкам співати молебний канон св. Богоро-

[1]) о. А. Мельник: Мати Марія ст. 37.

диці і сам йшов на чолі полків. І за молитвами Преч. Діви побідили князі Половців і повернули щасливо домів.[1])

В р. 1673 напали Турки на місто Теребовлю. В місті був тоді добре укріплений замок, руїни якого збереглися до нині. Мешканці міста скрилися на замку і забрали з собою чудотворну ікону Пр. Д. Марії. Два тижні здобували Турки цей замок, але не могли його здобути. Тоді порішили підмінувати мури і висадити замок у воздух. Оборонці не втратили надії, віддалися під опіку чудотворної М. Б. Теребовельської. І сталося чудо... Коли Турки підпалили міни, і вони вибухли з страшним гуком, мури осталися цілі, ненарушені, а зате міни побили Турків. Преч. Д. Марія, як свідчили Турки і молдавські воєводи, які брали участь у цьому турецькому поході, ходила по мурі у світлій одежі та відвертала від мурів турецькі кулі й міни. Ця чудесна оборона міста Теребовлі є записана на деревляній таблиці, яка переховується в св. Онуфрійському монастирі у Львові.[2])

Я мігби навести вам ще більше примірів історичних фактів, які наглядно доказують, що Марія справді виконує свою царську владу. У цих всіх історичних подіях, що відбуваються на наших очах, переворотах, війнах, революціях, у зрості, чи розпаді держав, Ісус і Марія невидимо беруть участь, кермують ними, та спрямовують їх до наміченої цілі.[3])

Марія є дійсною володаркою, царицею і приймає від людий справді царські почести. Коли Вона жила ще на землі, погордила земськими богацтвами, почестами й славою. Вона сама назвала себе покірною слугою Господньою і хотіла жити незнаною укритою для світа, щоби могла без перешкоди служити Богови. Але по смерти усе те змінилося. Божественний Син взяв свою Матір до неба, і укоронував на царицю неба й землі. Про цю велич Марії в небі можемо виробити собі тільки слабке поняття.

Св. евангелист Іван Богослов, перебуваючи на острові Патмосі на вигнанні, бачив своїм віщим духом Марію, і так про це пише в своїому Обявленню: „І зявився на небі великий знак. Жінка одягнена в сонце, а місяць під Її ногами, а на голові вінець з дванайцяти звізд" (Об. Ів. XII, 1). Це є Марія наша Цариця. Вона перевисшає у святощах усіх прочих святих, тому й зодягнена в сонце. Вона стоїть понад змінливістю земного життя, тому під Її ногами місяць, знак змінливости. Дванайцять звізд вінчає Її голову, бо Ма-

[1]) Тамже ст. 37.
[2]) Тамже ст. 137.
[3]) Пор. о, Йос. Схрейверс: Моя небесна Ненька — Збоїська 1925, ст. 102.

рія посідає усю повноту тої величі, яку мають святі поодиноко. Вона є царицею святих.

Божественний Спаситель так обильно вивінував блеском й величю свою Матір, що Їй дорівняти не може ані одно сотворіння і в небі і на землі.

Дорогі! Це ваша Цариця. Ви мусите служити Їй і віддавати почесть. А особливо ви, жінки й дівчата, потребуєте тої небесної заступниці, яка береглаби вас перед зіпсованням цього модерного життя. А і ви, молодці-юнаки, і ви потребуєте могучої Цариці, яка взялаби вас в охорону, бо модерний дух часу веде на ваші юнацькі душі наступ. Він намагається ці ваші молодечі душі затроїти протирелігійними писаннями, він зводить вас цими милозвучними й принадними, але нещирими, кличами про рівність, свободу й братерство. Сучасні апостоли безвіря, соціялізму й комунізму, сельроби та радикали, малюють перед вашими очима тикі картини, які в дійсности не істнують, а є тільки пустою уявою. І цими пустими кличами вони відтягають вас від віри ваших батьків, від добрих прадідних звичаїв, усувають зпід ваших ніг цей твердий фундамент св. віри, і богато молодців цього не бачить, або бачить запізно. Тому, молоді, позір!

Вклякніть проте нині перед іконою Вашої небесної Неньки, Її просіть за поміч, а Вона охоронить вас і вратує. А ми всі поздоровім Її сьогодня словами:

„Радуйся, Царице... надеждо наша, радуйся"... Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

Мамина Неділя

(Mother's Day)

Нема красшого і серцю милійшого слова в людській мові, як слово „мама", „мамуня", „мамунечка". Перше слово, яке дитина навчилася вимовити, яке виходить з уст дитини, є слово „мама". Найдорожшою особою для кождої людини, майже святою є мама. І не будемо дивуватися сьому, коли застановимося, чим є мама в родині.

Мама є душею цілої родини; вона є тим сонцем ясним, яке огріває цілу родину; вона є олицотвореною любовю, Бувають у світі ріжні роди любови: дітий до вітця, вітця до дітий, мужа до жени, жени до мужа, братів і сестер поміж собою, приятелів до приятелів; але ніхто так не любить, як мама свої діти. Любов матери до своїх дітий є — що так скажу — сліпою. Материнське серце є таке любляче,

що мама не бачить блудів у своїй дитині. Для неї її дитина найкрасша, найліпша, наймудрійша. Дорожша, як цілий світ, дорожша, чим життя, бо мама за свою дитину готова й життя своє в жертву принести, бо її дитина се її тіло й кров. Мама свою дитину на світ привела, вона її виняньчила, вигодувала, навчила ходити й говорити. А скільки то було недоспаних ночий, скільки журби, клопоту і терпінь, скільки пролятих сльоз, заки мама дитину в люди виведе! Тому-то також поганські, ба й дикі народи поважають і шанують матір.

Слухай, сину, слухай, доню! Ваші родичі покинули Рідний Край не з розкоші; вони приїхали сюди не з добра, а тому, що там було затісно жити, що там з усіх боків недостатки їх тиснули; але попросіть но ви колись ваших мамів, нехай вони самі розкажуть вам свої гаразди в старім краю, а ручу вам, що, слухаючи їх оповідань, будете ревними сльозами заливатися.

Тут не один нарікає, що малий заробок, а чи знаєте ви, діти, що ваші родичі в старім краю за цілий тиждень тяжкої праці за косою, за серпом на панському лані заледво чотири ринські могли заробити, а то на американські гроші виносить не цілих два доляри, на день 35 центів.

Ви тут цілі каваїки біленького хліба до „шлапів" викидаєте, а там ваші родичі — бувало — цілими тижнями кавальчик чорного хлібця не бачили. Пісною бульбочкою обходилися, а вас виховували, годували. Бувало, як випадково при краянню хліба упав кавальчик на землю, то мамі аж руки стряслися; сейчас підіймала зі землі кришку хліба й цілувала, Господа Бога перепрошувала, що дар божий не пошанувала і гріх поповнила.

Ваші мами нераз бажали кусника хліба, нераз самі голодом перемлівали, а як десь у газдині-богачки дістали кусник хліба, то самі не зїли, а ховали й несли для своїх діточок.

Ви нині, дивлячися на свою стареньку матір, дивуєтеся, що в неї лице зморщами поране, але колись і вона була молодою. Деж поділася її краса й здоровля, як не за працею над вами?

Нині ваша старенька мама не година нитки в іглу засилити, недовиджує. А через що вона недовиджує, як не через безсонні ночі над вами, як не через сльози, пролиті над дітьми й за дітьми?

Дивитеся на руки своєї старенької мами, а вони сухонькі-сухонькі, лиш скіра й кісточки, а чому? Бо спрацьовані задля вас.

А малож то материй-вдовиць уже тут в Америці зі своїми дрібними дітьми бідують, з нуждою, недостатками борикаються?

Щоби ви, дорогі діти, красше відчули й пізнали отсю материнську любов. се щире серце мами до своїх діточок, то з многих примірів наведу вам бодай один, який описав славний наш поет, гуцульський син, Юрій Федькович, у своїй поемі „Золотий лев". „Лев" в буковинськім виговорі значить те, що доляр. Кажуть: пять левів, десять левів і т. д. Жила собі одна вдовиця зі своїм сином одинаком, котрий уже був заасентирований до війська. Саме тоді випала війна Австрії з Італією. Батько небіщик писався „Сокіл". А в тих часах можна було з війська викупитися грішми, або на своє місце за гроші поставити другого. Бідна старенька вдовиця гроший не мала, а одинокий для неї спосіб зарібку був: дерти у людий піря, або прясти за кужіллю. Така праця не давала великого заробітку, і на один доляр треба було може й цілий місяць прясти.

І от ся бідна вдовиця думала пряженням заробити таку суму гроша, щоби ними заплатити цісареви викуп за свого сина. І так з тою думкою днями й ночами сиділа при кужілі, пряла людям пряжу, і в той спосіб заробивши вже одного „лева", таки з тим „левом" у кулаці умерла при кужілі.

Послухайте, як чудово змалював поет ту нещасну матір у своїй поезії:

А вдова-мати так казала:
Ой синку мій, єдинчику, мій соколе,
Пігнав тя цісар за кордон у поле;
Але я піду хата від хати,
Тай буду прясти, запрядати,
Ой буду прясти темненької нічки,
Тай буду прясти не ївши, без свічки,
Аби лише грошики збити,
За тебе, синку, заплатити·

— — — — — — — —

А ви, кровавi мої пальчики,
Розпадайтеся на кавальчики,
А кождий кавальчик на три части,
Аби то богато, богато впрясти...

— — — — — — — — —

Бо тото, ой тото за мого,
За мого сина молодого.

З надією, що заробить стільки, скільки буде вимагати цісар за викуп її сина з війська, бідолашна на віки заснула.

Приклонила білу голов
Під куделев, під мозолов;
Приклонила, не здіймала,
Кровавi руки на хрест склала.

А у жмені тулить мати
Золотого лева,
Щоби сина викупити,
Сина Соколева.

Бачите, любі діти, що значить материнське серце? І не міг американський нарід красше винагородити трудів і любови материй до своїх дітий, як призначуючи одну неділю в році в честь матери.

Українські діти! Ідіть за приміром американських дітий і в тому дні моліться за здоровля своєї мами, а як покійна, то за її душу. Будьте добрими дітьми для своєї матіньки, а Бог буде вас благословити, як се обіцяв у своїй IV. заповіди.

Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

Проповідь

на похороні Д-ра Володимира Коваля в Філядельфії Па.

Доктор Коваль умер!... Така несподівана вістка блискавицею рознеслася тому чотири дні поміж філяделфійськими Українцями, і викликала загальний смуток, жаль, а в многих навіть переполох. Ніхто не хотів вірити, а коли вже не було як сумніватися, то з грудий кождого добувалося придушене зітхання: „Ох, Боже!“

І чомуж то смерть доктора Коваля так глибоко вразила серця усіх тутешних громадян? Таж ми нераз бачили, як жертвою смерти падали ще молодші від нього, а всетаки ми такі вістки приймали, що правда зі співчуттям, але холоднійше; а смерть доктора Коваля зворушила навіть таких людий, для котрих особа покійного була рівнодушною. Причина загальної констернації лежить у тім, що філяделфійська українська громада знала доктора Коваля ще з тих часів, коли він, як бідний студент, бідна селянська дитина, приїхавши до Америки, працював тяжко в фабриці або на „фармі“ на життя. Хлопчина без рідні, без середників до життя опинився в Філяделфії вправді між своїми, але так само бідними зарібниками, і промишляв над тим, якби то при помочі науки вибитися в гору. Мав скінчену гімназію, мав матуру, мав „добру голову“, мав охоту до науки, мав вступ на університети, — а не мав матеріяльних середників, не мав гроший, ані когось, що допомігби йому осягнути намірену ціль. І чи могла проста робота в „шапі“ задоволити молодця, котрого бажанням було стати доктором? Чи

міг укінчений гімназист почувати себе задоволеним з гралями в руках на фармі, коли йому з голови не сходила гадка про університет? Заощадивши який-такий цент, записався на медичний факультет. І щойно тепер зачалася біда на добре. Тут журба з наукою в чужій мові, а до тої журби приходить ще одна: Чим жити? В що одягнутися? За що потрібних книжок купити? Де взяти гроший на університетські такси? Учитися, а при тім голодом мліти; думати про науку, а не мати в що одягнутися, — це понад сили бідного студента. Довго він бідував, заки знайшлися добрі люди, що прийшли з помічю бідній селянській дитині й допомогли скінчити школи.

І ось той бідний студент, котрого філяделфійські Українці через довгі літа бачили в боротьбі з недостатками, той бідний студент при помочі добрих людий кінчить медицину і став лікарем. Осягнув, до чого стремів. Тепер уже почув себе щасливим, тепер якби наново на світ народився. Тішився, а з ним тішилися всі ті, що знали його давну біду, і тішилися усі ті, що йому помагали, бо бачили, що їх поміч не пішла на марно. Блиснуло щастя, та хиба на те, щоби чим скорше згаснути. Саме тепер, коли поборов усі перешкоди, саме тепер смерть протягнула руку по свою жертву. Рознеслася віска, що доктор Коваль лежить хорий в шпиталі. Але слабости покійного ніхто не брав поважно, бо кождому хотілося вірити, що такий молодий поборе недугу і вийде здоров. Навіть товариші, приятелі й знакомі, що відвідували покійника в шпиталі, хоч бачили, як він з дня на день спадав з тіла, не припускали, що його недуга покінчиться смертю. Він один знав найліпше, що з ним не добре. Голод і холод поборов, але за недостатками стратив здоровля. Він пречував, що все переміг, але смерти не переможе. А жити хотів. Сердега майже просився у смерти, але смерть виявилася невмолимою. І ось причина, чому смерть покійника викликала таку констернацію; доктор Коваль в очах тутешних громадян являється передчасно скошеним цвітом.

Друга причина загального жалю є та, що доктор Коваль між філяделфійськими Українцями уходив за свойого. Ціла філяделфійська громада уважала небіщика від довгих літ наче за власність української громади, він був немов громадською дитиною. Громада приказувала, а Коваль слухав. Треба було говорити на вічу чи на січових зборах чи на концерті, — буде говорити Коваль. І Коваль говорив. Його при народній роботі ніколи не забракло. Був добрим бесідником, щирим народним робітником, молодим патріотом. Свого народу не цурався, служив цілій громаді, й тому в особі доктора Коваля філяделфійська громада понесла дуже велику страту. Відси такий жаль за покійником. (Д.б.)

НИВА ч. 5.
ЛЬВІВ ТРАВЕНЬ 1930

ПРОПОВІДИ

о. М. Кінаш
Америка

Проповідь

на похороні Д-ра Володимира Коваля в Філядельфії Па.

(Докінчення)

Третя причина загального жалю та, що ми тут нарід на дорібку. Наша еміграція в Америці відчуває велику недостачу інтелігенції й фахових людий. Ми не маємо своїх лікарів, адвокатів, професорів, і се дається нам дуже відчувати. Доктор Коваль був дуже й дуже потрібний для української громади у Філядельфії, й міг дуже богато добра зробити для свойого народа, бо був здібний лікар і перенятий любовю до своїх. Відкривши офіс, призначив кождого дня одну годину безплатної лікарської поради для бідних українців. Селянська дитина розуміла біду, і тому милосердилася над своїми рідними. А нарід се оцінив і тому болїє над утратою такої щирої людини. Та що поможе похвала небіщикови, одначе живим треба науки, вона кождому придасться. Якаж наука з нинішнього похорону для нас? Коротка вона, але важна, дуже важна. Я її вам скажу в кількох словах: Будьте готові, бо не знаєте ані дня, ані години, коли смерть прийде. Вона приходить дуже часто тоді, коли чоловік найменше сподіється її.

Конець похоронної науки се прощання. Син повинен попрощатися з родичами, але покійний зі своїми родичами попрощався вже тоді, коли відїзджав за море. По родичах приходить черга на тих добродіїв, котрі подали йому помічну руку в потребі. Не моя річ вичислювати їх по імени, про них знають усі. Тож вам, добродії, дякує покійний за поміч у часі наук, у часі недуги, і засилає своє сердечне: Прощайте!

Прощається покійний з тутешною українською громадою, з брацтвами і товариствами, з „Провидінням“, котрого був лікарем, з тов. „Січ“ і з наймолодшим студентським товариством „Академічна Громада“, котрого сам був

членом і радів душею, що наша студентська молодь орґанізується і заправляється в патріотизмі. Прощайте, товариші!

І я з родиною прощаю тебе, пок. Володимире! Відходиш від нас саме тоді, коли Твоя праця для нашого народу так дуже була би потрібною, відходиш там, відки ніхто не вертає. Суд належить до Бога, а до нас належить молитва, тож останньою нашою прислугою для Покійника нехай буде наша молитва, щоби милосердний Суддя приняв його душу до вічної щасливости, „ідіже ність болізнь, ні печаль, ні воздиханіє", тільки „жизнь безконечная".

Амінь.

о. Зин. Кузьма

III. Марія Мати християн

„Се Мати твоя" (Йоа. 19, 27).

Попередної неділі витали ми Марію, як нашу Царицю. Але Марія є нашою Матірю, а ми Її дітьми. Це для нас важна у своїх наслідках, а заразом потішаюча правда. Тому сьогодня розважатимемо цю правду, що Марія є нашою Матірю.

Длячого Марія є нашою Матірю?

Відповідь на це питання дуже коротка.

Марія є нашою Матірю, бо Вона є Матірю Господа нашого Ісуса Христа.

Син Божий воплотився з Пресв. Діви, став подібним до нас у всьому, крім гріха. Він сам себе називає Сином Чоловічим, а тих, що сповняють волю небесного Отця, зве своїми братьми й сестрами. „Бо хто чинить волю Вітця, що на небесіх, той мій брат і сестра" (Мат. 12, 50).

Отже ми є братьми Христовими, а Пр. Діва є нашою Матірю. Ми маємо повне право так Її називати, і це не є побожна пересада, але дійсна правда.

Колиж Марія стала нашою Матірю?

Марія стала нашою Матірю у цій хвилині, коли на вістку, яку приніс Її ангел, згодилася стати Матірю Спасителя: „Се я слуга Господня, нехай буде мені по слову твому". (Лук. 1, 38). Вона пізнала усю далекосяглість цеї добровільної постанови, Вона знала, що це Боже материнство є великим, безмежним достоїнством, але й злала Марія, що воно є заразом важким тягарем, якого не двигало ще ніодно смертне сотворіння. Марія була найщасливійшою

матірю на землі тоді, як породила в Вифлеємі Спасителя світа, тоді, як тулила до свойого серця дитя—Ісуса... Тоді Вона була безмежно щасливою.

Але й не було на світі заразом більше нещасної матери, як Марія. Для Неї власне в найкритичнійшій хвилі нема місця між людьми, мусить шукати захисту між звірятами в стайні. Своє Дитятко повиває Вона не у теплі пеленки й не кладе Його у мягеньку колиску, а в ясла на сіно. Вона не може своєї Дитини захистити від холоду й морозу, а мусить глядіти, як воно мерзне й плаче. Були це перші терпіння Спасителя світа, це й були перші терпіння Його Матери. Таке було й в дальшому життю. Кождий біль Спасителя від колиски аж до смерти відчувала, співтерпіла Мати Марія.

— — — — — — — — — — — — — —

Марія є нашою Матірю...

Але це материнство вповні здійснюється щойно під хрестом на Голгофті. Вмираючи на хресті, Божественний Спаситель ствердив Її материнську гідність і в завіщанню передав нам Марію за Матір.

Св. Йоан, виконавець завіщання Спасителя, пише про це в свойому Євангелію так: „Ісус же, побачивши Матір і ученика, що стояв, котрого любив, сказав Матері своїй: Жено, се син твій. Відтак сказав ученикови: се Мати твоя“ Йоа. 19, 26—27).

Апостол Йоан, улюблений ученик Христа, був під цю сумну, поважну хвилю, як стверджують згідно богослови, представником всіх християн. І йому, як такому, передав Спаситель свою Матір, передав Її на Матір всіх християн. Яка великодушність, яка любов зі сторони Бож. Спасителя! Але яка велика любов і посвята зі сторони Марії, що схотіла стати Матірю невдячних людий. Марія була великою й подиву гідною через ціле своє життя, але найбільше великою була Вона тоді, як стояла під хрестом і переняла материнство над усею відкупленою людськістю.

І „стояла при хресті Ісусовім“ таке читаємо в святому євангелію. Св. Євангелист нічого нам не говорить про те, начеб Мати Божа вмлівала під хрестом, плакала, попадала в розпуку..

Марія стояла під хрестом як сильна, геройська Мати, і не вгиналась під тягарем терпіння. Вона є проте взором сильної, мужньої матери-християнки. Віра в слушність справи Божого Сина, надія на Його славне воскресення, а також горяча материнська любов до відкупленої людскости, піддержували й скріпляли на силах Марію, в її горю і терпінню.

Тому Марія „стояла при хресті“.

* * *

Марія є нашою Матірю, бо Вона сама того хотіла, а Її Син, вмираючи на хресті, передав нам Її за Матір. Але насувається питання, чи ми взагалі потребуємо матери і чи Марія є такою матірю, якої ми потребуємо?

Чи ми потребуємо матери?

Запитайте про це тої дитини, що перелякана плаче й кличе за мамою, її запитайте, чи потребує вона матери? Запитайте тої нещасної сироти, якій ніхто в світі не дасть доброго слова, якої ніхто не притулить, а противно всі нею помітують, її запитайте, чи вона потребує матінки? Запитайте всіх, всіх тих, що не мають материй, чи потребують вони матінки? І ви вчуєте тільки одну відповідь: Так ми потребуємо матери! А ще більше потребуємо Небесної Неньки! З усіх сторін загрожують людській душі ріжні небезпеки. Перед собою бачить людина терпіння, недостатки злидні і камяний, тернистий шлях, що веде до неба. Довкруги себе, бачить спокусливий світ, що грається людськими душами неначе дитина безвартісними цяцьками. Всвоїмунутрі вичуває людина заледви приборкані й приспані пристрасти, що леда хвиля можуть вибухнути і загрожувати душі. Над нами є строгий, найсвятійший і найсправедливійший Судія Господь Бог, що колись кождого з нас потягне до відповідальности. Деж нам шукати помочі й ратунку? І ось тоді кождий з нас відчуває конечну потребу матери... Немічне, залякане дитя, кличе „мамо, мамо", і спішить скоро в материнські обійми.

І кождий християнин в своїому душевному горю кличе, взиває Марію, свою небесну Матір, бо знає, що в Її материнських обіймах знайде ратунок і захист.

Дорогі! Ми потребуємо матери, про це нема ніякого сумніву. А що Марія є нашою правдивою Матірю, це ми доказали. А чи вона є такою Матінкою, якої ми потребуємо? Так! Марія є могучою Матірю, що хоче і може нам помогти у всякому душевному й тілесному горю. Земська мати не все може помогти своїй дитині, хоч якою великою й сильною є її материнська любов і печаливість. Вона може день і ніч сидіти при ложі важко хворої дитини і плакати кровавими сльозами, але вратувати від смерти своєї дитини вона не може. Зовсім иншу силу має небесна наша Мати.

„Ти бо можеш ублагати
Свого Сина, яко Мати,
Пані ласкава"...

Тому тішмося, радіймо, що маємо таку могучу Матір в небі, Матір, яка знає наші терпіння, труднощі, розуміє наше горе, що може й хоче нам помогти.

Молімся проте до Неї, благаймо Її, а Вона вислухає наші молитви і поможе нам.

Ви, родичі, віддайте під Її всесильний покров свої діточки, а ви, діточки, віддайте честь вашій Матінці.

Ви, юнаки, й ви, дівчата, спішіть до Марії в спокусах й сумнівах, а Вона допоможе Вам зберегти білу лелію невинности й чистоти. Вона не забула ще ні про одну свою дитину. Вона молиться, просить за нами там у небі і Вона не опустить нас, аж збере, згуртує біля себе всі свої діти у вічній щасливости.

Амінь.

IУ. Марія—Мати Церкви

„Богородице, предстательство всіх молящихся... моли із Тебе Родившагося о *непотребних рабіх Твоїх*".
(Тріодь пос.).

З останньої науки бачили ви, що Марія є справді нашою Матірю. Вона є Матірю, якої ми всі конечно потребуємо, бо вона є могучою. Марія це Мати, що своє співчуття, своє милосерддя виявляє ділами.

Ми, християни, не живемо одинцем, кождий для себе, але належимо до великої, Божої родини на землі, до Христової Церкви.

Без мами немає родини, тож і ця Божа родина мусить мати матір, а нею є Марія. І тому в нинішній науці розважимо цю правду, що Марія є Матірю св. Церкви.

* * *

Марія є Матірю Церкви. Ми всі є дітьми—членами вселенської, соборної, католицької Церкви.

Ніхто з нас не живе одинцем, для себе самого, і ніхто не вмирає для себе самого; бо в цій родині Христа не сміє бути самолюбства: „Один за всіх, а всі за одного" це є кличем тої великої родини. Головою тої родини є Отець нашого Г. Іс. Христа, до котрого ми щодня молимось; „Отче наш, іже єси на небесіх". Первородним Сином в цій родині є наш Господь Ісус Христос, а ми всі є його братьми і сестрами. Отець, син, браття й сестри не творять ще родини, в родині мусить бути ще мати.

Матірю Божої родини є тільки Марія, а ми всі є Її дітьми. Вона є таким конечним членом в Церкві Христовій, що маємо повне право твердити: де є Марія, там є правдива Церква Христова, а де нема Марії, там немає вже більше правдивої Церкви.

Вже в земській родині мати є цим обєднуючим спійлом-лучником. Вона годить посварених братів, тримає їх разом, вона вміє втихомирити розгніваного батька, навіть тоді, коли він справедливо гнівається на свої діти. Її материнська любовь вносить сонце, радість й щастя у це буденне, сіре й тверде життя.

Однак, коли в якійсь родині нема матери, тоді розривається звязок, настають непорозуміння, ворогування, сварня, а з цього дому й з сердець мешканців щезає соняшне сяйво. І як кожда мама є спійлом земської родини, так Марія— Божа Мати є цим лучником в цій Божій родині на землі, в св. Церкві. Вона держить разом, обєднує членів родини.

Злий, лютий ворог, все намагається посіяти між Божими дітьми кукіль непорозуміння, незгоди, роздорів, щоби в цей спосіб спричинити в Церкві заколот і знищити св. Церкву. Повстають ріжні єреси; вовки в овечих скірах вдираються в Боже стадо, ложні учителі зводять нарід, голосять нове евангеліє розперізаної, дикої свободи й неморальности.

Нові, ложні пророки, баптисти, адвентисти, дослідники св. Письма і ин., як вони себе там називають, з Біблією в руках, втискаються між наш нарід, заходять до хат, роздають даром ріжні книжочки, часописи, в яких накидаються на наше духовенство і всіми способами баламутять народ і намовляють до відступства від віри, від св. кат. Церкви.

Це все є посів сатани. І хтож стане в обороні Церкви святої, хтож виступить до боротьби проти цих діявольських затій?

Ми священики є безрадні. Ми вправді докладаємо усіх зусиль, щоби охоронити св. Церкву і народ наш перед цею небезпекою, що грозить, але наші слова, наші перестороги—немов горох від стіни—відбиваються від сердець вірних.

Відвічний ворог діявол, знає добре, що Христос сказав: „Ударю пастиря і розбіжаться вівці стада“ (Мат. XXVI, 31), і тому він усю свою ненависть, усю свою лють, звертає нині проти духовенства, яке стоїть на заваді його намірам, знищити Христову Церкву. Агітатори, висланці діяволові, докладають усіх зусиль, щоби при помочі ріжних клевет, наклепів викликати недовіря народу до свойого духовенства. Це стара діявольська дипльоматія і вона не заводить. Тож повторюю, що ми священники є безрадні.

А хтож поможе нам, хто захистить св. Церкву? Марія, Непорочна Дівиця й Мати святої Церкви. До неї одної немає діявол приступу, від Неї одної відбиваються усі його хитрощі неначе від сталевого панциря. Вона стерла голову цьому змієви і перед Нею, Матірю св. Церкви, мусить він

утікати. На це маємо богато доказів так з історії Церкви, як і з історії всесвітньої.

Св. Отці з іменем Марії на устах виступали в обороні св. Христової Церкви, обороняли науку Христову проти наступів ріжних єретиків. Преч. Діва допомогла козакам віднести не одну побіду над поганцями Турками й Татарами, які загрожували християнській Европі.

За допомою Матери Марії — скорше, чи пізнійше — і св. Церква віднесе побіду над цими ложними науками, сектами, які ширяться в нинішних часах.

Так, Марія є цим обєднуючим спійлом Церкви. Вона, як правдива, любляча Мати, є посередницею між нами й небесним Отцем, якого ми прогнівили, зневажили своїм грішним життям.

І Вона молиться перед Божим престолом за змилування, за ласку, за лагідний й милосердний суд для нас.

А скільки разів Вона в цей спосіб відвернула від нас гнів Божий, кару Божу, це знає тільки Вона сама і один Бог. Марія є проте св. Церкви Матірю і колиб нас цього не вчила св. віра, то по ділах Її ми пізналиби цю добру материнську руку Марії.

А в якій спосіб зможемо віддати належну пошану й почесть для Пр. Д. Матери св. Церкви?

Найбільшу пошану для Пр. Д. Марії виявило через те, коли з щирим серцем прилучимося до цього почитання, яке віддає Її св. Церква.

Церква через установлення численних Богородичних праздників сплела довкруги голови М. Б. променносяйний вінець. І вінець цей не блідне, а з року на рік набирає нового, свіжого блеску від Сонця—Христа. Господські свята кидають свій блеск, своє світло на свята Марії, бо попри Різдво Іс. Христа святкує Церква Різдво Пр. Діви Марії. Святкуємо память страстий Христових, святкуємо і свято Состраданія М. Божої. Мати і Син не розлучаються. Хто почитає Матір, цей почитає й Сина, а хто зневажає Матір, цей і Сина зневажає. Так почитає Пр. Діву св. Церква і такого самого почитання Церква жадає від нас. І ми, якщо хочемо бути добрими дітьми Марії, мусимо являтись перед нею з чистим серцем. Хто хоче вірно служити Марії, сей мусить бути в першу чергу добрим, віруючим християнином, мусить уникати гріхів, лінивства у сповнюванню релігійних практик, непослуху супроти Церкви та приязни з ворогами св. віри.

Мати Божа, Мати св. Церкви, є заразом „Матірю руського краю", а доказом того є ті численні відпустові місця на нашій землі, які Г. Бог назначив своїм пальцем, своїми чудами на те, щоби нарід в особливший спосіб почитав, прославляв в них Марію. Зарваниця, Гошів, Улашківці, Кре-

хів. Львів.. Ось це ті місцевости особливших ласк Божих. Якаж це потіха для нас!

Ви всі, що вгинаєтесь під тягарем важкого горя, що маєте свої болі, жалі, терпіння, спішіть до Марії, до цеї могучої Матери св. Церкви! Вона дасть вам силу й відвагу видержати мужно аж до смерти.

Ви всі, що вас журба гнете, а життєві турботи й злидні волосся вам побілили, йдіть до Марії! Вонаж Мати ваша, Вона добрі ліки знає, що гоять, лічать рани на душі й на тілі. А може ти, любий брате, вгинаєшся під тягарем гріхів, а совість твоя неспокійна мучить тебе в день і в ночі так, що ти ніде не можеш знайти собі пристановища, йди до Марії до цеї могучої Матери ласки, і проси Її за ласку й поміч відправити добре св. сповідь з цілого життя, а тоді знова до твоєї душі поверне спокій, мир і щастя.

Це є чуда, які Мати Марія ділає в душах грішників. І ці чуда є більші від уздоровлень тілесних, бо як душа — щодо вартости — перевисшає тіло, так і уздоровлення смертельно хорої душі є більшим чудом, як уздоровлення тіла.

А таких чуд ділає Мати Божа без числа, особливо по відпустових місцях, і зате належиться Їй найщирійша дяка від наших душ.

Честь і слава Пресвятій і Пренепорочній Дівi Марії на вічні віки.

Амінь.

о. Андрій Галандюк

Неділя про Сліпого

„Чоловік, що зветься Ісус, зробив болото і помазав мої очі і сказав: Іди до Силоамської купелі і умийся; я пішов, умився і прозрів". (Іван 9, 11).

Нема більше нещасливого чоловіка, як сліпий з роду. Він не бачить ясного сонічка на синім небі, не тішиться розкішними барвами цвітів на зеленій леваді, не захоплюється солодким усміхом на устах рідної неньки. Такого то нещасливого побачив Ісус Христос при брамі Єрусалимського храму, де задержувалися убогі і каліки, що просили переходячих о милостиню. Ісус поглянув на нього ласкаво, задержався при нім, змилосердився над ним і привернув йому зір. Звичайно привертав Ісус хорому здоровля словом або дотиком. Але тим разом плюнув на землю, зробив болото з пороху та слини, помазав ним очи сліпого та приказав йому піти до Силоамського ставу умитися. Сліпий

послухав, пішов і умився та повернув уздоровлений, пізнав в Ісусі Сина Божого і увірив в Нього та пішов за Ним.

Христіяни! Подібно, як Ісус Христос ужив болота зі слини і пороху при уздоровленню сліпого з роду, послугується також св. Церква при відправі Богослужень і подаванню та довершуванню св. Тайн, зверхних дійств і знаків, яких зовемо обрядами, на се, щоби красше повчити нас про таїнства віри з історії обявлення і відкуплення людського роду і загріти нас до побожности.

Почитаймож релігійні обряди, бо вони повчають нас про таїнства віри і загрівають нас до побожности.

Без релігійних обрядів відправа Богослужень і подавання та довершування св. Тайн булиб сухі і мало зрозумілі та не загрілиб серця чоловіка до побожности.

Обряди є конечні при відправі Богослужень і подаванню та довершуванню св. Тайн, бо вони приковують нашу увагу, узмисловлюють таїнства віри і причиняються до ліпшого зрозуміння їх, надають блеску відправі і підносять велич Богослужень та побуджують нас до побожности. Нас звичайно більше захоплює і сильнійше держиться те, що спостережемо своїми змислами. Коли мати говорить своїй дитині, що любить її, дитина напевно вірить їй. Але якщо мати скріпить ще свої слова внішними, в очи впадаючими знаками, якщо ще ніжно пригорне дитину до свого лона, притисне до серця, поцілує і приголубить її, чиж не буде сей спосіб виявлення і запевнення материнської любови більше наглядний і зворушаючий? Годіж припустити, щоби серце дитини було ще тоді холодне і не запахкотіло ясною поломінню взаїмної любови, привязання і вдячности.

Подібно також наука Церкви про величні і невислідимі таїнства віри сильнійше промовляє до нашого розуму і більше зворушує наше серце, якщо Церква послугується не лиш самим словом, але також зверхними дійствами і знаками, або обрядами. Всі знаємо, що Хрещення змиває з нашої душі первородний гріх, відпускає всі дочасні і вічні кари, обдаровує душу надприродною ласкою божою і перемінює нас, дітий божого гніву, в приятелів Бога. Але оскількиж сильнійше захоплює нас та правда, якщо уважно слідимо за обрядами Хрещення.

Той, що має хреститися, являється з хрестними родичами в церкві, й в притворі ожидає священика, бо як дитина Божого гніву і невільник діявола не належить ще до Божого стада і не сміє входити в церкву. Священик виходить у притвор в епітрахилі і фелоні, кладе праву руку на голову хрещаємого і молиться, щоби Бог приняв його до свого стада і мав його в своїй опіці. Потім заклинає нечистого духа і просить Бога, щоб дав хрещаємому ангела за

товариша життя і покровителя. А щоб нечистий дух вийшов з хрещаємого, священик дує на його чоло, уста й груди і молить Бога, щоби прогнав з його серця сатану. Хрещаємий звертається в противну сторону від олтаря і сам або устами хрестних родичів заявляє на питання священика, що раз на все вирікається злого духа, всіх ангелів його, всеї служби його і всеї гордині його, і звертається назад в сторону алтаря та обіцює служити Христови і вірувати в Нього. На тім кінчиться приготовання до Хрещення, бо хрещаємий вірою в Христа та бажанням жити по науці Христа отворив собі вступ до церкви.

Після зложення хрестної обітниці хрещаємий або в його імени хрестні родичі говорять символ віри і всі разом стають перед тетраподом в середині церкви. Священик помазує хрещаємого єлеєм оглашених на чолі, щоби Бог просвітив його розум, на грудях, щоб запалив в його серцю любов; на плечах, щоби Бог допоміг йому нести Христове ярмо; на ухах, щоб отворив їх до слуханнн св. Євангелія; на руках, щоб скріпив їх до ділання добра; на ногах, щоб ходив по дорозі Христових заповідий. Щойно тепер зливає водою священик трикратно на знак хреста голову хрещаємого, котрого тримають хрестні родичі, і говорить: „Крещается рабъ Божій въ имя + Отца + и Сына + и святаго Духа. Аминь". В тій самій хвили одержує хрещаємий ласку Божу і його душа стає чиста і невинна. Він прийшов на світ обтяжений клятвою первородного гріха і був під властю діявола, а тепер став Божою дитиною і наслідником небесного царства. А щоб звернути увагу присутних на ту дивну зміну, що зайшла в душі хрещаємого, накладає священик на нього білу одіж (крижмо) на знак чистоти душі, дає йому горючу свічку і напоминає його, щоби ціле життя йшов за світлом віри та робив добрі діла, щоби в годині смерти міг стрітити Христа та ввійти до небесного царства.

В подібний спосіб узмисловлюють та поясняють обряди таїнства віри також в цілім, нашім, християнськім Богослуженню, якого провідною гадкою є відкуплення людського роду. А попри своє повчаюче значіння обряди захоплюють ще нас своєю красотою і величністю та загрівають нас до побожности.

Коли наші предки порішили покинути ідолопоклонство, почали ріжні народи посилати своїв послів до великого князя Володимира, щоб старалися приєднати його до своєї віри. Великий князь скликав тоді своїх боярів і після наради з ними постановив вислати десять розумних мужів до чужих народів, щоб розвідали, чия віра красша і милійша Богови. Мужі перейшли богато країв, приглядалися вірі і Богослуженням ріжних народів, але ніяка віра не подобалася їм так, як „грецька". Церковна красота, спів, архі-

єрейська та діяконська служба зробили на них таке сильне враження, що вони не знали, де знаходяться: в небі, чи на землі. Якже повернули до рідної землі, порадили князеви і боярам приняти „грецьку" віру, бо там Бог з людьми перебуває, а служба гарнійша від служби в инших сторонах.

Обряди захоплюють нас своєю красотою, образують і розвивають в нас релігійні почування і загрівають нас до побожности. Всі знаємо, як сильно зворушує нас чарівна, повна блеску Великодна відрава. Навіть найбільші грішники і так звані „річняки" спішать в той день до церкви, бо тягне їх туди якась внутрішна, непоборна сила.

Благодатний вплив церковних обрядів показав вже не одній заблуканій вівці дорогу до Церкви. Читаймо життєписи визначних людий, а довідаємося, що велич релігійних обрядів нераз зворушила зледенілі серця навіть зовсім рівнодушних для віри людий і робила з них ревних, практикуючих християн. Велич і красота церковних обрядів захоплювала й осліплювала часто також поган і завзятих ворогів Христової Церкви. Поганський актор Генезій удавав перед цісаром Діоклеціяном і римським народом в театрі на сцені, що хоче бути християнином. В супроводі голосного сміху і кпин видців приймав безбожний поганин Генезій св. Хрещення зі всіма обрядами. Але якраз велич і краса тих обрядів та ласка Божа так дуже зворушили його серце, що зовсім поважно визнав християнську віру і в недовгім часі поніс найстрашнійшу, мученичу смерть за неї.

Благодатний вплив обрядів нашої Церкви зменшує також тягар хрестів і коїть болі зараненого серця. В важкій задумі нераз сидимо прибиті горем і журбою і самі не знаємо, де знайти крихітку розради і спокою. Аж тут вже з церковної вежі будить нас і кличе веселий і бадьорий гомін дзвонів, неначе якісь таємні голоси з красшого світа. Збираємося, йдемо за звуками дзвонів і переступаємо пороги церкви. Нас опромінює ціле море світла, кадильний дим підноситься в гору, неначе легонький серпанок синих облаків, а з грудий побожних християн лине до Бога благальний, серечний, гейби ангельський спів. А все те ділає наче бальзам на зболіле і зранене наше серце. Захоплення, боговійний запал побожних християн переливається також на нас і переймає нас таке щастя, що почуваємо себе наче ті три апостоли, присутні підчас преображення Ісуса Христа на горі Тавор, і бодай на хвилю забуваємо про наші звичайні, щоденні журби і клопоти. З такою могучою силою зачаровує нас блеск, краса і велич наших богослужебних обрядів і загартовує нашу душу до твердої, життєвої боротьби.

Християни! Почитаймо прадідні обряди нашої Церкви і кріпко держімся їх, бо вони найкрасше узмисловлюють

і поясняють таїнства віри, що відносяться до нашого спасення. Вони підносять велич і гідність нашого Богослуження, зворушують наше серце, образують і розвивають в нас релігійні почування та загрівають нас до побожного життя. Вони найкрасше відповідають почуванням і успособленню нашого народа, бо з ними виховувалися і зжилися цілі довгі покоління. Вони є тими зверхними дійствами і знаками, по котрих пізнаємо себе і відріжняємо себе від всіх инших народів, що визнають правдиву христіянсько-католицьку віру і від всіх єретиків і відступників. Тому радо скуплюймося коло своєї святої Церкви і кріпко держімся своїх обрядів, якщо хочемо заховати свою віру і не затратити свого народнього характеру, подібно як військо, що вірить в свою силу і перемогу, радо скуплюється на війні коло своїх знаків і хоругов, і хоробро, відважно та мужно захищає їх перед ворогами. Амінь.

о. А. Галандюк

Празник Пресвятої Евхаристії

„Тіло моє справді є їжа і кров моя справді є напиток". (Йоа. 6, 56).

В половині другого місяця після виходу Ізраїльтян з єгипетської неволі настав м'ж ними голод на пустині. Тоді сказав Бог Мойсеєви: „Се дам вам хліб дощем з неба і виходитимуть люди і збирати будуть щодня стільки, скільки їм потреба". Ісх. 16, 4. Бог є всемогучий тому може все дати, що обіцяє. Через сорок літ, як довго перебували Ізраїльтяни на пустині, падали кождого дня, як зійшла рання роса, білі зернятка на землю, що смакували як булка з медом. Ізраїльтяни звали їх манною і збирали собі їх на цілоденний прожиток.

Манна була доказом великої доброти і всемогучости Бога. Але вона була тільки слабим образом, тінню того, що в Новім Завіті хотів Бог зділати своїй Церкві і всім вірним. Бог мав виявити свою доброту і всемогучість в ще більше чудесний спосіб. В тій ціли установив Ісус Христос вечером перед своїми страстями Пресвяту Евхаристію, що містить у собі повноту Божої любови. В ній є в таїнственний спосіб присутний Син Божий в переображенім, як у небі, одуховненім тілі, з Божою і людською природою. Се вже не є зничайним, видимим чудом, але таїнством, що переходить світло розуму і тільки вірою дається пізнати.

Христіяни! Ми згромадилися сьогодні, щоби явно визнати свою віру і віддати поклін укритому в Пресвятій

Евхаристії Богови. Визнаваймож свою віру в присутність Ісуса Христа в Пресвятій Евхаристії по всі дні свого життя, бо явне визнавання тої правди дає запоруку вічного життя.

Було се в Капернаумі, в місточку над Галилейським Морем. Ісус Христос прийшов сюди чудесним способом через море, бо не хотів позістават між народом, який хотів проголосити Ісуса царем за те, що наситив його чудесним розмноженням хліба. Але захоплений народ пішов за Ним сюди і віднайшов Його в божниці. Ісус бачив, що народ прийшов за Ним тому, бо бажав знов насититися в легкий спосіб, як се сталося попереднього дня, а не думає про поживу душі.

Тому хотів Ісус звернути увагу народа на те, що є ще висша, ціннійша пожива, про яку ще більше повинен старатися, як про звичайний хліб. „Старайтеся не про страву, котра гине, а про страву, котра остається у вічне життя, котру Син Чоловічий дасть вам". Але закаменілі жиди не няли віри словам Ісуса і зипитали Його: „Який знак ти робиш, щоб ми побачили та увірили Тобі?" (Йоа. 6, 30).

Весь ізраїльський нарід вірив колись Мосеєви, алеж він кормив манною його на пустині. Так говорили люди, що попереднього дня зістали в чудесний спосіб насичені. Ісус говорив правду, коли казав, що вони прийшли тому, щоб були ситі і заспокоїли звичайний, змисловий голод. Він знав добре, що вони не мали ніякого висшого бажання.

Ісус сказав їм: „Не Мойсей дав вам хліб з неба, а мій Отець дає вам хліб правдивий з неба. Бо хліб божий є той, що сходить з неба й дає життя світови".

Жиди все ще мали на думці тільки звичайний хліб для заспокоєння тілесного голоду і говорили: „Господи, давай нам все такого хліба". Тому сказав Ісус яснійше: „Я є хліб життя". Жиди ремствували на Нього за ті слова, але Ісус сказав до них: „Батьки ваші їли манну в пустині, і умерли. Сей хліб, що з неба сходить, є такий, щоб, хто їсть його, не вмер. Я є хліб живий, що з неба зійшов; коли хто їсть сей хліб, буде жити во віки. Хліб, що Я дам, се моє тіло, котре Я дам за життя світа".

Сперечалися тоді жиди між собою та говорили: „Як сей може нам дати своє тіло їсти?" А Ісус сказав їм: „Направду, направду кажу вам: коли не будете їсти тіла Сина Чоловічого і пити крови Його, не будете в собі мати життя. Хто їсть моє тіло і пє мою кров, той має вічне життя і Я воскрешу його в останній день. Бо моє тіло справді є їжа і кров моя справді є напиток. Хто їсть моє тіло і пє мою кров, той у мені пробуває і Я в ньому".

„Многі з Його учеників, коли се почули, сказали: Тверда та бесіда, хто може її слухати? А Ісус знаючи сам у собі, що ученики Його негодують на те, сказав їм: Чи

се соблазняє?" Чиж і тоді будете сумніватися, що Я посланий з неба до вас (і можу все зділати), коли побачите Сина Чоловічого, як буде сходити туди, де був перше?

Від того часу богато з учеників Ісуса відійшли від Нього і вже з Ним не ходили. Але Ісус не задержував їх і не відкликав ані одного зі слів своїх, тільки звернувся до апостолів з ріщучим питанням: „Чи не хочете і ви відійти?" І відповів Йому Симон Петро: „Господи, до когож підемо? Ти маєш слова життя вічного. І ми віруємо і знаємо, що Ти Христос, Син Бога живого". Петро хотів сказати, що апостоли є пересвідчені, що Ісус Христос є Сином Божим, і тому з покорою приймають з Його уст за правду навіть те, що для них незрозуміле і не ясне.

В рік пізнійше сповнив Ісус Христос свою обітницю. Вечером перед своїми страстями на Тайній Вечері установив Пресвяту Евхаристію. Святе Євангеліє оповідає: „Ісус узяв хліб і, поблагословивши, розломив і дав ученикам і сказав: „Прийміть, їжте, се є тіло моє. І взявши і віддавши хвалу, подав їм кажучи: Пийте від неї всі; се є кров моя нового завіту, що за многих проливається на відпущення гріхів".

Така чудесна, таїнственна переміна хліба і вина на тіло і кров Ісуса Христа зайшла на Тайній Вечері, а тепер повторюється заєдно на кождій Службі Божій, бо Ісус Христос хоче, щоби кождий, хто вірить у Нього, споживав Його тіло і кров. „Блаженні, що не бачили, а увірили". Пресвята Евхаристія є пробним камеием нашої віри. Хто не вірить в Пресвяту Евхаристію, сей не має участи в Христі, бо не може мати сильної віри в Божество Христа.

Христіяни! Щож нам робити? До когож нам прилучитися? Чи може хочемо з легкодушними, по земному думаючими, учениками опустити Ісуса Христа, бо Його наука затверда для нас, щоб її слухати? Чи може думаємо з апостолами при Нім остатися і з Петром говорити: „Господи, до когож підемо? Ти маєш слова життя вічного. І ми віруємо і знаємо, що Ти Христос, Син Бога живого". О так, з апостолами хочемо при Ісусі остатися і разом з ними і вірними всіх віків бажаємо в св. Причастію споживати хліб з неба, що душу насичує і нас воскресить до слави в останній день.

Амінь.

о. А Галандюк

Про виховання дітий

„Батьки, не дражніть ваших дітий, але виховуйте їх в науці і карности Господній". (Еф. 6, 4).

Христіяни! Загальний занепад обичайности і релігійности зневолює Церкву горячо забратися до направи зла, яке залишилося після довголітньої, світової війни. Се дасться осягнути тільки через христіянське виховання молодого, здорового покоління. Сей дуже тяжкий і перед Богом незвичайно відвічальний обовязок спадає в першій мірі на батьків, бо Бог зажадає в своїм часі від них строгого розрахунку з повіреного їм скарбу.

Застановімся тепер, як мають христіянські батьки заховуватися перед приходом сподіваної дитинки на світ і як мають з нею поступати після її приходу на світ.

* * *

До незаписаної таблички, а радше до незасіяної ниви треба порівнати новонароджене дитя. Та перші основи характеру дитини творяться вже в часі зачаття. Родичі можуть богато причинитися до положення тих перших основ характеру. Як родові черти лиця бувають спільні всім членам родини, подібно також родові склонности і хиби переходять з батьків да діти не лиш через приклад і виховання, але навіть тоді, коли діти не знали своїх батьків. Недаром каже народня приповідка: „Яке дерево, такий клин, який батько, такий син". Тільки зі здорових, тверезих батьків родяться здорові, добрі діти, а хороби, хиби і склонности батьків з правила переходять на діти. Коли грецький фільософ Діоген побачив раз пияка, сказав: „Певно твій батько був пияком". Хвиля зачаття має велике значіння для потомства, ї тому всі супруги мають святий обовязок вистерігатися всього, що для сподіваного потомства моглоб бути шкідливим для душі і тіла. В одній гарній околиці в Каринтії подибав молодий священик дуже багато дурноватих людий. Питаючи за причиною того явища, довідався, що там багато виноградників і дуже дешеве вино. Господарі пили дуже багато того вина. Се було причиною, що там богато родилося дурноватих дітий. Отже виховання дитини зачинається вже перед приходом дитини на світ, від хвилі самого її зачаття. Батьки повинні добре застановитися, чи хороби, хиби і лихі склонности дітий не є одідиченими їх власними хоробами, хибами і лихими склонностями.

Доки дитина не народилась, мати може богато причинитися до поправи або погіршення перших основ її характеру. Тому бременна мати мусить уважати на себе, щоби надмірно не напружуватися і не зворушуватися, не сміє злоститися, гніватися, мусить уникати того, що плямить і негарною ділає її власну душу. Вона не сміє дати заволодіти над собою злим пристрастям і плюгавим думкам і повинна якнайчастійше приступати до св. Тайн не тільки з побоювання перед смертю, але також з уваги на добро своєї дитини. Одна бременна жінка хотіла втопитися тому, що після смерти свого чоловіка знайшлася в крайній нужді, але голос совісти відвів її від того грішного наміру. Однак грішна гадка, що нею заволоділа, закорінилася в умі нещасливої дитини і та її дитина повісилася, коли підросла. Для мужа не повинна бути ніяка жертва завелика для своєї бременної жінки. Він повинен шанувати її, старатися за її вигоди і мати всякі згляди для неї, заєдно памятаючи про те, що нанесена їй зневага та заподіяна їй кривда страшно опісля мститься на дитині. Мешканці французької Бретанії дуже високо поважають свої бременні жінки і гадають, що вони стоять під особливою опікою Бога.

Земля мусить бути добре справлена і запопадливо плекана через весь час розвою ростин, якщо має видати здоровий та буйний цвіт і плід. А дитина се дуже ніжний цвіт, який вимагає немалих трудів і великої опіки батьків, коли хочуть, щоби вона виросла згодом в здорову на душі і тілі людину. Тому після приходу дитини на світ обовязки батьків стають дуже важкі і незвичайно відвічальні перед Богом і власною совістю

Як довго мати кормить дитину своїми грудьми, повинна вистерігатися змислових похотий і всіх нагальних вибухів, щоби злі її норови не ввійшли в кров дитини. Кождий неприродний стан роздражнення ділає шкідливо на материнський корм, а з кормом на дитину. Тому мати, котра кормить своїми грудьми дитинку, мусить заховати постійний, моральний супокій і свободу ума.

Колиж дитина зачинає приходити до розуму, батьки мають її зараз з Богом запізнавати. При кождій нагоді треба звертати дитині увагу, що все від Бога походить, все, що маємо, від Бога маємо, і тому треба Йому за все дякувати. В той спосіб віра незамітно переходить в дитину, неначе втискається в її тіло і кров, а коли опісля прийде розум, вона вже запустить глибоко коріння, і буде приготований, добре справлений грунт для науки релігії.

(Докін. буде)

НИВА ч. 6.
ЛЬВІВ ЧЕРВЕНЬ 1930

ПРОПОВІДИ

о. А. Галандюк

Про виховання дітий

(Докінчення)

А що все походить від Бога, будиться в дитині надія на Бога. Добро і радість, які дитина одержує від Бога, розбуджують в її серцю любов до Бога, бо хто мені добре робить, того люблю, хочби я й не бачив його. Оповідається дитині богато, чого вона ще не розуміє, говориться з нею про те, чого вона не бачить, і через се розбуджується в неї дар думання. А думання про Бога ублагороднює людську душу.

Треба також учити дитину послуху. А найлекше дається се перевести, коли заборонюється не богато, тільки трохи, але сього трохи, що заборонюємо, придержується зі всею послідовністю. В той спосіб навчиться дитину узнавати повагу, без чого неможливе ніяке виховання. Непослух, брехню і все, що має своє жерело в злобі, треба і муситься карати. Але не треба страшно обурюватися і цілими годинами викрикувати та називати дитину, бо через се дитина призвичаїться слухати ганьби і не класти ваги на неї. Ганьблячих кар не треба уживати, бо се притуплює здорову амбіцію дитини. Карати треба рідко, але чинити се поважно, бо тільки така кара робить враження. Вчасно треба навчати дитину, щоби мала милосердя до бідних, щоби поважала старших. Напімнення повинні бути часті, але короткі, а вислід треба поручити Богови. Слова нехай будуть тими середниками, якими Бог хоче послужитися. Головна річ Боже благословення, за котре треба нам молитися. Треба вистерігатися таких погроз, яких опісля не виконується. Дитина тратить тоді страх і боязнь і стає ще більше дерзькою. Треба бути лагідним і поміркованим, коли напоминається і карається. Незвичайно успішним буває захмарене лице, а навіть сльоза батьків. Такий вираз лиця змякшить серце навіть найбільше закаменілих пустунів.

Вчасно треба впоювати дитині відразу до несправедливости і до гріха. Тому вчасно треба будити совість

і нею так кермувати, щоби була чуйна і ніжна. Страх перед гріхом і ненависть до нього будиться головно через те, що пригадується дитині, що Бог все бачить і все чує, всюди є та що гріх ображує Його. Коли навчиться дитину любити Бога і дякувати Йому за все, то вона зрозуміє вкоротці, що гріхом є ображувати Бога за одержані добра. Нехай дитина зрозуміє, що гріх се страшна невдячність супроти Бога.

На жаль, богато батьків занедбує заправляти дітий до чесноти, а думає радше про те, якби зробити їх гарними і гнучкими на тілі і защепити в них замилювання до порожности. Коли на се дивився поганський фільософ Кратес, бажав вийти на найвисше місце в місті і кликати зі всіх сил: „Громадяне, про що думаєте? Цілий час марнуєте на збиранню богацтва для дітий, а зовсім не дбаєте про образовання їх душі, як колиби важнійшим було випосажити їх маєтком, ніж чеснотами".

Батьки і матери обовязані давати дітям добрий приклад. Досвід вчить, що зі всіх наук приклад є найбільше послідовною наукою. Коли діти бачуть, що батьки заховують Божі і церковні заповіди, то й вони будуть заховувати їх; коли бачуть, що батьки приступають до св. Тайн, то й вони будуть приступати до них; коли бачуть, що в неділі і свята ходять на Службу Божу, то й вони будуть ходити на Службу Божу; коли бачуть, що моляться до Господа Бога, то й вони будуть молитися; коли бачуть в них лагідність, терпеливість і любов, то й вони будуть лагідні, терпеливі й милосерні. А коли родичі згіршать свої діти, коли даватимуть їм приклад непослуху супроти Бога і погорди для Його правд, то й діти будуть їх наслідувати. Тому давайте дітям добрий приклад і богато моліться. Моліться, щоби Бог благословив ваші старання, щоб здавив зло в ваших дітях і виплекав добре.

Двояка є задача виховання: злого уникати і його заглушити, а коли се зроблено, добре виплекати. Перше зовемо карністю, а друге вихованням у властивім змислі. Вчаснійше, чим священик, повинні батьки се робити. Заки дитина піде до школи, повинна знати про Бога та вміти хреститися й молитися. О, колиб недбалі батьки знали, яку радість відчуває дитина в Бозі і релігії! Ні, дитина не мучиться, коли їй говориться про милосердного і ласкавого Бога в небі, про Ангелів і Святих і коли вчиться ручки складати й молитися. Чи пригадуєте собі, яку радість справляло вам, коли були ви дітьми, як побачили образ, на якім був намальований небесний Отець, Ісус Христос, Мати Божа, Ангели.

(Докінчення буде)

О. Й. Осташевський

На св. Апостолів Петра і Павла

„Апостолов Первопрестолници и Вселенния учителіє, Владику всіх молите мир вселенній даровати, и душам нашим велію милость". (Тропар Апостолам).

Давні це часи. Над цілим християнським світом палала безнастанна заграва переслідувань за віру. Плила ріками кров св. мучеників, зойком-квилінням підіймалися до неба катування ісповідників. Покотом падали сотки тисяч за Христа, за Церкву, але з лона тієї св. Обручниці родилися все нові міліони християн, які гідно й мужно ставали на місце замучених, щоб найціннійшою жертвою власного життя довести до побіди хреста над пеклом і над поганським світом.

Христова Церква записала глибоко в своїм материнськім серцю їх геройські вчинки, щоб їх приміром гартувати нас на жертву для Бога.

От і нинішне торжество прославляє мученичу смерть двох верховних апостолів св. Петра і св. Павла. Лютий Нерон видумує раз у раз жорстокі муки для римських християн. Серед своїх огородів каже тисячами християн привязувати до стовпів, обливати запальним плином і в ночі підпалювати їх живцем. То знов тисячі гинуть на хрестах серед найстрашнійших жорстокостий. В цих часах увязнюють в Римі також св. Петра і св. Павла і дня 29. червня 67. р. оба вони гинуть мученичою смертю. Св. Петро на хресті розпятий, а св. Павло мечем ката стятий.

Жорстокі були це часи. Здавалося, що в крови рідних дітий затопиться Христова Церква. Но сталося инакше. Поганський Рим давно вже згинув, а Обручниця Христова все ще сияє блеском слави та могучости. Ні зуб часу, ні заходи ворогів Христових не можуть зруйнувати Божої Церкви. Завдяки беззастережній жертві і тісній апостольській співпраці учених і простачків, жовнірів і хліборобів, старців і дітий, мущин і дівиць, — отже всіх шарів світських людий з Папами римськими, з Епископами та священиками побідила й завоювала Божа правда цілий поганський світ. Зійшла благодатним сонцем, яке до кінця віків не перестане просвічувати, огрівати і спасати кождого чоловіка, грядучого в мір.

Нинішні тяжкі часи нагадують нам живо кроваву давнину і вимагають від сучасних християн такої самої апостольської співпраці світських християн з духовними провідниками св. Церкви, як була в перших віках. Нині конечно

потребує наша св. віра смілих, діяльних ісповідників і оборонців, потребує на все рішених борців до боротьби з неперебірчивими силами пекла, до боротьби за поширення царства Божого на землі.

При Божій помочі призадумаймося нині над тим.

1) Що це є світський апостолят, або співпраця світських людий з духовними провідниками на полі християнського життя?

2) Якими способами мається ця співпраця переводити в практичнім життю?

Дорогі! Запитаєте певно: що це є апостольська праця світських людий? Відповім вам: Це є старання світських людий позискати для Бога й для неба якнайбільше людських душ, це є охорона других християн перед блудом, проступком, гріхом. А стається це, коли ми самі стоїмо вірно при христ. вірі, при христ.-кат. Церкві та коли других до тієї вірности загріваємо; коли маємо охоту й відвагу все і всюди виступити в обороні віри й Церкви супроти ворогів і не дозволити, щоби в нашій присутности важився ворог зневажати й безчестити Христа Бога. Апостольством св. віри перенятий християнин не ховає Христа в серцю мовби в якій скритці, але цього Христа має й на устах, і горячо прагне, щоби всі люди пізвали Христа Господа, полюбили Иого і вірно служили Иому. Отже завданням світського апостоляту буде щира співпраця з цілим духовенством над поширенням царства Божого між людьми. Світські люди, коли находяться в лучности з учащою Церквою, можуть віддати Христови й Церкві надзвичайні прислуги. Їх слово, їх письмо, їх добрий примір ділають подекуди навіть успішнійше, ніж слово духовенства, і то власне тому, що походять від світських людий.

Християнська справедливість домагається від усіх людий, щоби працювати над поширенням Божого царства між людьми. Вона безнастанно голосить: Оминай зло, а твори добро! Обі части є однаково конечні до осягнення спасення. Не буде перед Богом виправданий той, хто тільки гріх оминатиме, а не творитиме добрих діл. На богатьох місцях св. Письма стрічаємо загрозу кари за залишення добра — зовсім так, як за сповнення злочину-гріха. Вже св. Іван Предтеча при своїм виступі над Иорданом кликав: „Вже й сокира приложена до кореня дерева; отже кожде дерево, що не приносить овочу, буде зрубане й кинене в огонь“ (Мат. 3, 10). Те саме повторив Спаситель на початку свойого учительського виступу словами: „Усяке дерево, що не родить доброго овочу, рубають і кидають в огонь“ (Мат. 7, 19). А зараз низше поясняє божественний Учитель, що треба розуміти під добрим овочем: „Не кожен,

хто говорить до мене: Господи, Господи, увійде в царство небесне, а той, хто чинить волю Отця мого" (Мат. 7, 21). Отже добрі овочі приносити значить: Божу волю сповняти, діла віри творити, царство Боже між людьми поширювати, бути апостолом Христовим. Ці безсмертні слова попирає Господь загрозою страшної кари в притчі про таланти. Розказує там Христос, що господар похвалив слуг, які подвоїли повірені їм таланти. Але одного казав кинути в огонь вічний. Защо? Може він занапастив господарське майно? Деж там, він тільки не приробив нічого, закопав повірений йому талант. А навіть коли описував Ісус Христос конець світа і загрозив тим, що ліворуч його стоятимуть: „Ідіть від мене, прокляті, в огонь вічний", то також пояснив, що там будуть не самі розбійники, чужоложці, але й люди, які голодного не накормили, нагого не приоділи, хорого не відвідали... До всіх людий кличе божественний Учитель: „Що я кажу вам потемки, кажіть при світлі; й що чуєте на ухо, проповідуйте на дахах" (Мат. 10, 27). Отже не можна говорити: що там мене другі обходять, нехай кождий дбає за свою душу. Ніколи так не кажіть! Ми одна велика родина. Ми обовязані дбати одні за других, родичі за дітий, супруги взаїмно за себе, хліботавці за слуг, громадські радні за громаду, посли за край, за державу і т. д. Сам розум диктує нам, що недобрий це слуга, який старається тільки нічого господареви не зломити, не попсувати, не знищити. Бо слугу на це наймають, щоб він сповняв волю господаря, побільшав своєю вмілістю і працею господарське майно. А ми всі на землі є робітниками на ниві небесного Господаря.

Історія християнської Церкви занотувала на своїх скрижалях — передовсім з перших віків хркстіянства з часів тяжких 300-літних переслідувань — цю подивугідну єдність думки й ділання увіх шарів світських людий з їх духовними настоятелями, себто з церковною Єрархією. На віки остануть в сердечній памяти християнського світа імена великих світочів науки, які не рідко свій геніяльний талант принесли в жертву для поширення царства Божого, як св. ап. Павло, св. Юстин фільософ, св. свщм. Климентій, св. Атаназій арх. Александрійський, св. Єфрем Сирін, св. Іван Золот., св. Василій Велик. і ин. Але рівнож великою і святою була праця і заслуга для Христового царства людий світських, як св. муч. Конона огородника, св. Павла Препростого рільника, св. муч. Теодота торговця вином, св. чудотворців лікарів Кира й Івана, св. великомуч. Юрія військового тисячника, св. Теодора стратилата цісарського воєводи, св. муч. Димитрія начальника Солуня. Побіч мущин почесно записалися до апостольської праці жінки, як св. Василіса, св. преподобномуч. Пелягія, св. великомуч. Екате-

рина, св. муч. Параскевія, св. муч. Крескентія мамка, св. Матрона невільниця, св. дитина муч. Акилина, яка, будучи 12-літньою дитиною, поширювала християнську віру між ровесниками і за цю віру погасла наче свічечка під подмухом катівського топора, щоб на віки заясніти блеском непорочної зорі на фірманенті христ. Церкви.

Бачимо отже, що апостольство світських людий сягає своїм корінем до найстарших початків християнства. Через три довгі віки ведуть завзяту борбу перші християни в обороні Христа та Иого науки і мимо найстрашнійших переслідувань виходять вони з тієї боротьби побідоносно, бо станули всі спільно до борби й до оборони. Таку могучість, таку непоборну силу представляє християнство, скільки разів скупляться всі віруючі біля вівтарів своєї матери-Церкви.

Апостольство світських людий тягнеться золотою ниткою через всі століття аж до наших днів. Кождий край, кождий нарід мав і має ревних християн, які всеціло посвячувалися на службу царства Божого, хоч жили на світі та не належали до священичого стану.

Таким світським апостолом Ірляндії був Данило О'Конель, який своїми промовами і своїм впливом на Ірляндців врятував свого часу цілу свою батьківщину для христ.-кат. віри, мимо страшного терору Англії. Таким світським апостолом в Німеччині був Віндгорст, який так горячо боронив Церкву, що папа Лев XIII, коли довідався о його смерти, мав сказати: „Кат. Церква стратила через смерть Віндгорста найлучшого сина і борця за Церкву Христову". В Австрії був таким світським апостолом Др. Карло Люегер, довголітний вожд христ. суспільної партії, а між нашим народом годиться згадати незабутого Олександра Барвінського. Тяжкі сучасні релігійні відносини подиктували організуватись до спільної праці для Церкви цілим рядом великим добре зорґанізовану армію христ. жінок. Всі вони з великим самозапертям працюють над схристіянізованням цілого приватного й публичного життя народів по всіх закутках землі. Безперечно, що наш нарід не стоїть поза иншими. Не знаємо, чи знайшовсяб другий нарід на світі, котрий приніс би стільки кервавої жертви за християнську віру, скільки приніс український нарід у борбі з Татарами, Турками, а в наших часах з большевиками. Та ревна співпраця світських з духовенством кипить і нині по наших церковних брацтвах в містах і по селах. І так мусить бути, бо коли терпить Христос, коли ворог руйнує царство Боже, тоді рішучо не можуть спати світські християни. В таких хвилях мусять всі християни зірватися до спільної праці, до завзятої боротьби. Коли християни всіх народів злучаться в одну армію і виступлять до борби з дияволом, тоді нема сили, яка подужалаб цю міліонову армію Христову. Отже

до роботи всі! Ставайте в ряди, великі й малі, вчені й прості, бідні й богачі, — а Бог все і всюди дасть нам побіду! Бачите? Світський апостолят, це ті дріжджі, які мають Божим духом заквасити цілий сучасний світ, це та все свіжа, все життєдайна сила христ.-кат. Церкви, яка на певно відродить людство і обдарить його навіть дочасним щастям на землі.

А тепер застановімся над другим питанням: Якими способами мається ця співпраця переводити в практичнім життю?

Дорогі! Першим і найуспішнійшим способом є добрий примір. Сам божественний Спаситель наказує нам давати добрий примір другим: „Приклад бо дав вам, і як я зробив вам, і ви робіть". (Ів. 13, 15). Або коли говорить: „Ви сіль єсте світу. Не може город сховатися, стоячи на горі; і, засвітивши свічку, не ставлять під посудину, а на свічнику; то й світить вона всім, хто в хаті, так нехай сяє світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла, й прославляли Отця вашого, що на небі" (Мат. 5, 14—16). А св. Петро пише до перших християн: „Ведіть добре життя своє між поганами, щоб, у чому судять вас як лиходіїв, приглянувшися вашим добрим ділам, славили Бога... Така бо воля Божа, щоб ви, роблячи добро, зневолювали до мовчання неуцтво немудрих" (1. Петр. 1, 12—15). Так само св. Павло накликає: „Будьте послідувателями моїми, як і я Христів" (І. Кор. 11, 1). До Тита зноваж пише так: „У всьому муж сам себе подавай за взір добрих діл..., щоб противник застидався, не маючи нічого казати про нас докірно" (Тит. 2, 7).

Дійсно, колиб християни так жили, як жадає від них Христове євангеліє, то життя їх булоб таким гарним, що навіть вороги наші мусілиб шанувати нашу релігію. Фактом є, що згідне з приписами нашої віри життя перших християн було притягаючою силою для поган, причинилося у великій мірі до поширення Христової науки в тодішнім світі. Доказом цього є життєписи св. мучеників і ісповідників перших віків. Отже кождий християнин, який не тільки вірить, але й жиє після віри та приміром христ. життя других будує, без огляду на те, ким і чим він є, чи молоденьким учеником у школі, чи рільником при плузі, чи робітником у варстаті, великим достойнихом в державі, чи убогою послугачкою при кухні, — все одно сповняє він знеслий уряд правдивого Христового апостола в поширюванню царства Божого між людьми. А добрий примір можна дати словом і ділом. Бачиш, як неодин в праці чи при забаві богохулить, виговорює на нашу Церкву, на св. віру, з болотом духовний стан, нераз навіть в присутности дітий веде безстидні бесіди, — напімни його, а як треба, май від-

вагу скартати на місці, щоб не важився другий раз таки виступати. На вічу, на зборах явиться невірок, зачне нападати релігію, май відвагу забрати розумне слово в обороні віри, і дай таку відправу недовіркови, щоб раз на все відхотілося йому публично зневажати релігійні переконання наших людий. Богато наших людий послухало сектантських наємників, та й нині блудять у вірі. Повчи заблудшого, заведи його назад на дорогу правди. Твій сусід занедбує в неділю Службу Божу, або великодну сповідь, приведи його до церкви, до св. Тайн. Погоди тих, що сваряться, що процесуються, що літами гніваються. Вирви ближнього з кайдан пиянства, розпусти, — а Бог милосерний все те почислить на рахунок твойого апостолования.

Притягаючим приміром в апостольській праці буде також кожде діло милосердя. „По сьому знати муть усі, що ви мої ученики, коли любов мати мете один до одного" (Ів. 13, 35). До стіп апостолів після свідоцтва Діяній складали перші християни великі дари для розділу між убогих. Св. ап. Яків виразно говорить: „Як тіло без духа мертве, так і віра без діл мертва", а ці слова пояснює так: „Колиж брат або сестра нагі будуть і жадні щоденної страви, а з вас хто скаже їм: Ідіть з миром, грійтесь і годуйтесь, а не дасть їм потрібного для тіла, яка з того користь? Так само й віра, коли діл не має, мертва сама по собі" (Як. 2, 14, 26). Тільки серцем здобувається людське серце. Син бідних жидів, Епіфаній, осиротів. За свойого приняв його богатий кревняк і зробив спадкоємцем всього майна. Епіфаній, вихований ворожо до християн, раз побачив він случайно, як св. Лукіян здіймив на вулиці зі себе верхню одіж і наділив нею убогого. Цей вчинок милосердя привів Епіфанія до християнської Церкви, завів на пустиню, а відти в почет Святих. Так само нині читаємо, що місіонарі позискують найбільше поган для Христової науки через оснування шпиталів, захисти для немічників і покидьків і т.ин. Досвід показує, що і по наших парохіях цей або тамтой вже цілими літами не був у сповіди, жив на віру, в нужді проклинав самого себе, других, навіть Бога. Колиж найшлася милосердна рука, яка вирвала його з нужди, нагодувала кавалком хліба, втерла сльозу, потішила зболіле серце, усунула з грудий розпуку — рівночасно врятувала такого бідака для неба. Добрими ділами можемо певно вратувати тисячі душ від вічної загибелі в пеклі, а собі запевнити небо після обітниць Спасителя: „Блаженні милостиві, бо ті помиловані будуть" (Мат. 5, 25).

Другим способом апостолования світських буде ревна молитва.

Читаємо у св. Луки (6, 12), що Христос Господь молився цілу ніч перед вибором апостолів. Рівнож в останній

хвилі перед страстями молиться наш Спаситель за всіх собі сучасних і майбутніх апостолів, щоб Отець небесний дав єдність між ними, беріг їх від зла, освятив їх своєю правдою, щоб полюбив їх, як полюбив Ісуса Христа. І нам наказує небесний Учитель просити Бога о добрих апостолів: „Жнива богато, робітників мало. Просіть Господа жнива, щоб вислав женців на жниво своє“ (Мат. 9, 36--37). Навіть навчив нас молитися день в день: „Нехай прийде царство Твоє“ (Мат. 6, 10). Бо навернення людського серця це д і л о Б о г а і Його ласка, як це наглядно виходить зі слів Господа: „Ніхто не може прийти до мене, коли Отець, пославший мене, не притягне його“ (Ів. 6, 44). Для того всі робітники на ниві Господній мусять горячо й витревало молитися, щоби Бог благословив їх апостольську працю, щоби вона трафляла до людського серця і вінчалася успіхом. Мусять молитися, щоби Бог помагав їм в поконуванню труднощів і противенств, які тверда доля кине їм під ноги на шляху апостолування.

Апостол Павло просив Колосян: „Моліться за нас, щоб Бог відчинив нам двері слова до голошення тайни Христової, за котру я і в кайданах, щоб явив я її, як треба мені говорити“ (Кол. 4, 3—4). І сам він говорить до Римлян, що все молиться за ненавернених жидів: „Браття, бажання мого серця і молитва йде до Бога за Ізраїля про спасення“ (Рим. 10, 1). Отак і наше апостольство мусить виростати з молитви, опиратися на молитві, з молитви черпати своє апостольське ревнування. З молитви спливати має благодатна роса на посів нашого апостолування.

Молитися може кождий, навіть хорий, навіть старушок, навіть нездібний до иншої апостольської праці. Моліться часто й щиро, щоб поширилося і утвердилося царство Боже між людьми, а Бог певно вислухає молитву вашу.

А колиб вам прийшлося зазнати терпінь і переслідувань, колиб зневіра зачала закрадатися до вашого серця, киньте оком на історію Божої Церкви, а надія на побіду осінить вашу думку, облекшить тягар страждань. Зі сліз і крови, з глибоких підземель народжується Христова обручниця ніжною ростинкою, як дріжджі входить в могучу, стару культуру Риму, Александрії, Візантії та скоро переростає її. Своїми соборами, школами, законами просвічує цілі народи, виховує їх, оформлює життя поодиноких станів, як рільників, лицарів, ремісників, міщан, князів. Просякає всякі законодавства, цілі держави, весь світ. Здавалося, що великі схизми, що єреси і секти, що страшні революції, а вкінці, що світова війна з 1914. р. завалить Христову Церкву. А тут валяться держави, які Церкву бажали повалити, переживаються і гинуть культури, які підкопували значіння Церкви, переходять над світом історичні

катаклізми, — а Церква, мов сонце по нічній хуртовині, сходить все в новім блеску, все в новій величі. І з світової війни Христова Церква вийшла побідоносно.

Правда, ще не скінчилася хуртовина. То тут — то там ще видно лискавку, ще чути грюкіт грому. Правда, ще не затихли переслідування Христової Обручниці, ще лютує діявол, ще ллється християнська кров, ще томляться наші браття по тюрмах, але вже крізь хмари усміхається райдужна веселка.

З одного боку переконуються люди, що без Бога, без Христової Церкви нема способу створити щасливого життя на світі. Матеріялістичний світогляд може тільки створити та в нескінченість продовжати руїнницьку революцію всіх проти всіх, може тільки закувати людство в кайдани чорних рабів, позбавлених навіть цього промінчика радости, який давним невільникам давав усміх їх рідної дитини на руках. По страшних досвідах бачимо відрадні обяви повороту до Бога визначних народних провідників, вчених мужів; бачимо поворот до Церкви великих народних мас, які у Христа шукають рятунку перед здичінням. Зрозумів світ слова Ісаії: „Нарід і держава, які не служать Тобі, Боже, мусять з г и н у т и". (Іс. 60, 12)

З другого боку скупчуються, організуються християнські сили так в кат. Церкві, як і в незєдинених Церквах, до праці над християнізованням світа, над відродженням людства.

Від нас залежить хвиля приходу царства Божого. Колиб ми не тільки деколи були християнами-католиками, але беззастережно підчинялися приписам Христового євангелія в щоденнім практичнім життю, колиб ми скрізь боронили наших релігійних переконань, нашої Церкви, колиб старалися поширювати нашу віру добрим приміром, щирою молитвою і тісною співпрацею світський людий з духовенством, аж тоді заяснілоб сонце тривалої радости над світом, аж тоді насталоб царство Боже між людьми. Амінь.

о. Андрій Галандюк

Неділя XXI

„А инше упало на добру землю, і зійшовши, дало овоч в стократ"
Лук. 8, 8.

За Спасителем ходило все богато людий. Навіть коли Спаситель потайки усувався на відлюдне місце, люди звичайно зараз відшукували Його. Вони любили слухати Його науки і глядіти на Його чуда. А говорив Спаситель так

мило і любо, що старі і молоді, чоловіки і жінки і навіть нелітні діти слухали Його цілий день, хочби й нічого не їли. Найзнеслійші і найтруднійші релігійні правди ставали ясні і принадні, бо Ісус учив звичайно в поєдинчих, але гарних оповіданнях або притчах. Події, про які розказував в притчах, були вирвані безпосередно зі звичайного, повседневного життя. От хочби взяти притчу про сівача з сьогоднішнього Євангелія. Під змисловим образом сівача на ниві розсказує Спаситель про долю духовного сівача слова Божого і про ріжний вислід його праці, залежний від ріжної почви сердець його слухачів.

На березі Галилейського моря, куди усунувся Спаситель з очий людий, зійшлося богато народу, щоб слухати науки Ісуса Христа. Ісус сів у човен і через хвилю глядів на розложені перед Ним та поперерізувані стежками поля, що з піднесенням берегів моря знималися щораз висше, а їх почва змінялася помалу з дуже урожайної на скалисту. Може навіть бачив Ісус сівача, що ходив по ріллі і кидав на неї насіння перед собою. І падало насіння при дорозі, на каміння і між терня. Щось подібного діється з його наукою. Так богато, може навіть при чверти трудів, піде на марне і не видасть плодів. Тому за предмет своєї науки Христос взяв сівача і так говорив: „Вийшов сівач сіяти насіння своє, і як сіяв, то инше упало при дорозі і було подоптане, і птиці небесні поклювали його. А инше упало на камінь і, зійшовши, посохло, бо не мало вохкости. А инше упало між терня і виросло терня, і заглушило його. А иншеж упало на добру землю і, зійшовши, дало плід в сотеро".

Пояснив Ісус сю притчу в сей спосіб: „Насіння се слово Боже. Сівачем є сей, котрий сіє слово. Що впало при дорозі, се ті, що слухають, опісляж приходить діявол та забирає слово із серця їх, щоби вони увірувавши, не спаслися".

Се була та перша кляса людий, що слухали науки Ісуса Христа. Їх було найбільше. Але вони не допускали Божого слова до серця та веліли йому падати наче тільки на поверхню серця. Тому небесне насіння не могло скільчитися і закорінитися. І прийшов ворог і забрав його. Слово, котре вони слухали, вкоротці забулося, затратилося і зникло. Воно зовсім не принесло в їх серцях порушення, зміни життя. Так було у фарисеїв і садукеїв і инших, котрі до того роду належали. Вони слухали Ісуса, вони чули, що Він називає Себе Божим Сином і Спасителем сіта, Месією та хоче оснувати царство. Вони чули, як Він кликав: „Покайтеся і вірте в Євангеліє, бо хто вірить в Мене, буде вічно жити". Але вони не допускали того, що чули, до серця, бо воно було віруюче і в невірстві закаменіло. Вони гадали:

Він з Назарету, Він їсть з грішниками, Він не має значіння у Високій Раді, Він зненавиджений нею, Він уздоровляє в суботу, Він нам противний, тому Він не є Месією. А як вони так думали, сатана забрав слово правди, котре впало на їх серця. Упертість і упередженмя зробили їх серце ще твердшим.

До тої кляси слухачів Божого слова належать сьогодня ті всі, котрі слухають його тілесним, а не духовим ухом. Є се горді люди, котрим слово про хрест видається занадто простеньким; належать тут легкодушні, котрим воно заповажне; змислові, котрим воно занадто духове; закаменілі в гріхах, котрим воно противне; невірні, котрим воно зненавиджене Їх серце є в посіданню духа, котрий противний духови Господа та Його слави. Сей злий дух, котрий загніздився в їх серцю, зробив його твердим так, що слово проповідника безслідно пролітає попри їх серця подібно, як голос від мурів відбивається.

Такі слухачі не доходять до віри і до пізнання того, що відноситься до їх спасення, не доходять до навернення і поправи життя.

До другої кляси належали ті люди, у котрих слово Боже впало на каменисту зежлю. Ісус говорив дальше: „А що впало на камінь, се ті, що як тільки почують слово, то з радістю його приймають, але вони кореня не мають, і до часу вірують, а в годину напасти відпадають".

Таких слухачів мав Ісус Христос богато поміж жидівським народом, котрі часто і далеко за Ним бігали, щоби почути Його слово. Вони раділи Його словом, приймали його до свого серця і воно почало вироблювати в них красше успособлення. Але се була тільки зверхня добродушність, котра робила їх тямущими і рухливими. Але в глибині їх серце було тверде як камінь. В ту хлибину не доходило слово, бо воно не могло запустити коріння і тому в своїм рості не дійшло до властивої сили. Тому, коли ті слухачі побачили, що Ісус Христос став зненавиджений і переслідований первосвящениками і представниками народу та що задля Нього можуть терпіти, опустили Його, а добро, що почало в них розвиватися і виростати, не доспіло. Воно не могло видержати горя, злиднів і переслідувань, стало немічне і згинуло.

Таких слухачів Божого слова й нині богато. Такими слухачами є ті, котрі є вражливі на науку спасення та радо й охочо слухають її. Євангельське слово знаходить легкий доступ до їх серця. Вони радо приймають його. Воно викликує в них живе зворушення; вони стаються побожнійшими, ліпшими, поважнійшими; в них легко і хутко розвивається добрий посів. Але їх улюблені гріхи, їх нахил до світа, не допускаючи, щоби Боже слово захопило їх

серце, пронизало його і переобразило. Вони справді приходять до віри і до постанови, щоби вести християнське життя, але тільки на час. Як тільки лиха доля зачне їх досвідчати або наступлять злидні і переслідування, вони знов відступають від Євангелія та християнського життя і поводяться також на вні, як люди світа, бо в своїм нутрі вони зовсім не думали зривати зі світом.

О, яка се невисказана ганьба, що так богато християн стидаються свого християнства, як тільки з тої причини дізнають найменшого ворогування і злиднів. Справді хто для Христа не хоче нічого перетерпіти, сей не заслугує на те, щоб його звали християнином. Він може є навіяний християнським духом, але не є перенятий і захоплений ним, тому і не є перетворений у вірного ученика Христового. В успособленню й бесідах таких людий може показатися богато цвітів християнського життя, але вони ніколи не дійдуть до правдивого, тревалого овочу побожности.

До третьої кляси слухачів Божого слова належать ті люди, у котрих слово впало між терня. Ісус Христос говорив про се: „А що впало між терня, се ті, що слухають та, відходячи, журбою й богацтвом і розкошами життя приглушені не дають плоду". Вони тільки слухають Божого слова, але не виповняють його. Вони приймають Боже слово, але його придушують у них журби й радощі світа.

Також і таких слухачів мав Ісус Христос богато. Дочасна журба у бідних і омана богацтва у представників народу та инші нахили і пристрасти переросли посів доброго, що Ісус Христос засіяв в їх серцях. Хочби вони слухали Його науки, щоби шукати царства Божого та його правди і щоби не лякатися журбою про одежу і поживу, щоби самого себе відректися, щоби взяти хрест на себе і зі всею повагою боротися, щоби через вузькі ворота увійти до життя, то однак той видимий світ мав таку силу над ними, що придушував в їх серцях добрі постанови. Тому і в них не дійшло до ніякого овочу.

До тої кляси належить і нині богато слухачів Божого слова, котрі вправді Боже слово до серця приймають і його заховують, але воно не може розвинутися і розростися, бо над їх серцем дальше панує світ. Дочасна користь, якої сподіються, світові розривки, яких ужити хочуть, журба, якій не можуть опертися, придушують у них відразу все, що ліпше і благороднійше, а що Боже слово розбудило в них.

Звернімся ще вкінці до четвертої кляси людий, в котрих слово впало на добру землю. Про них сказав Ісус Христос: „А що на добрій землі засіяно, се ті, що вислухавши слово щирим і добрим серцем, держать його й овоч приносять у терпінню".

Отже мав Ісус Христос також таких слухачів, в котрих Його слово не було даремним. На них поділало Його слово, бо вони слухали його, заховали його в своїм серцю та через постійність у злиднях і покусах видало більший або менший плід, залежно від ступня їх податности та їх діл.

Тими слухачами були передовсім апостоли й ученики Господні, котрі з діточою вірою приймали Його слово і, певно не без боротьби, котру вони мужно звели, запанувало над ними, Плодами, які видало в них Господне слово, є ті високі та знеслі чесноти, якими вони визначилися як вірні послідуватели Господа. Ними присвічували вони християнам як взірці і за них, як витязі, одержали вічну нагороду в небеснім царстві.

Такі слухачі Божого слова, такі вірні, до хреста привязані приятелі Євангелія, знаходяться ще й нині, коби тільки їх число щораз більше зростало! Ми, мої дорогі, хочемо також приступити до них, щоб їх число помножити. Так, ми хочемо з отвертим серцем приняти насіння царства Божого, котре Син Божий щоденно ще висіває, ми хочемо його вірно в собі заховати, й видати плоди — богаті плоди. Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

22. неділя по Сошествію св. Духа

(Про богача і Лазаря)

Дуже рідко коли піднимав Ісус заслону, яка розділяє земський світ від небесного світа; життя туземне від життя вічного, а нині Ісус бодай крихітку відкрив нам майбутне життя в вічности, й дає нам до зрозуміння, що яке життя, така й смерть; яка дочасність, така і вічність. З нинішного св. Євангелія виходить для нас незвичайно важна наука, що треба памятати про смерть, котра бідного робить богатим, а богатого бідним; а до покути треба братися завчасу.

Був собі один дуже заможний чоловік... Маючи богатство жив в розкошах, одягався в шовки й дорогі шуби, зїдав добірні, смачні страви, пив дорогі вина, день за днем забави, танці, балі. На його услуги стояла численна служба, і потребував лиш пальцем кивнути. Не потребував журитися, що буде на старість, бо усього мав подостатком, чого лиш душа забажала. Не один з вас подумає собі: Таким богачем варта бути.

А був один убогий іменем Лазар. Струпами й ранами вкритий жив з милостині, ходив за прошеним хлібом. І приволікся той нуждар на подвіря, під браму богача. Саме тоді богач гостився з гостями при обильно заставлених столах, веселився. Лазар не завидував богачеви його достатків, він не бажав собі від нього ані дорогих вин, ані смачних панських потрав, він хотів лиш дещо з тих останків, тих окрухів хліба, що служба зі столів змітала і до помий викидала. Богач, заглянувши бідолаху Лазаря, попав в злість, як такий обридливий нуждар сміє псувати забаву йому і його гостям, з обридженням відвернувся від Лазаря, кивнув на слуги і повелів його псами вигнати з подвіря. А німа звірина мала більше серця, як богач, бо не то, що пси не кинулися на Лазаря, але щей лагодили біль його ран.

О, що за нужденне життя, — погадає собі не один з вас, — чому Господь Бог допускає таку нерівність?

Чому один має забогато, а другий з голоду примирає? Таким бідаком бути й ворогови не желавби я.

Та підождіть хвильку, не денервуйтеся, бо ніхто не знає, який конець його чекає?

І сталося, що Лазар умер. Люди, довідавшись про смерть бідака, певно подумали собі: Добре, що вже скінчив свої муки. Таке життя то гірше смерти. Сусіди скинулися по дошці, збили на борзі зі старих дощок трумну, мертве тіло скоренько зложили до домовини, грабар з ласки викопав яму десь в куті на цвинтарі, завезли трупа на цвинтар, вкинули до ями і пригорнули землею. Ніхто за ним не плакав, ніхто не заводив. А однак той Лазар мав такий похорон, якого навіть і цісар не міг мати, бо кажеться в нинішнім св. Євангелію: „І Ангели занесли його на лоно Авраамове“... Цісарів, королів, президетів несуть двірські достойники, сенатори, міністри до гробу, а щоби Ангели несли чиєсь тіло, на се треба бути святим. За гроші не можна собі замовити такого похорону.

Умер також і богатий, і його поховали. Се мусів бути порядний похорон. Металева трумна, дубова пака на трумну, мурований гріб, вінців без числа, банда, хор і великий здвиг народа. Богато священиків, кілька надгробних промов, а в кождій вихвалювали під небеса його милосердя для бідних, його побожність, його жертви на церков, заслуги для краю, його патріотизм і т. п. Якби так похвали людські отвирали небо, то ніякий богач не дістався би до пекла, усі булиби в небі. Але в тім біда, що Бог инакше судить, як люди. Дуже часто там, де люди кажуть „святий“, Господь Бог завирокує: „Проклятий! На віки проклятий“!

Ну, а тепер з ким хотілиби ви мінятися? Чи хотілиби по смерти бути бідним богачем, чи богатим бідаком? Я — скаже дехто з вас — хотівби жити, як богач, а вмирати, як Лазар. Та в тім ціла річ, що не можна жити, як богач, а вмирати, як Лазар.

А коли був в муках... Такий чоловік, як євангельський богач, міг хиба до пекла дістатися. А преціньщож він злого зробив? В св. Письмі не стоїть, що був злодієм, або убійником, нема згадки, щоби в гріхах жив. Так, але не забуваймо, що небесний Судія не буде судити лише з того, що ти злого учинив, але осудить тебе й з того, що ти доброго занедбав. Які добрі діла ти міг виконати, а не виконав.

А в пеклі підніс він свої очи. Дотепер евангельський богач до неба своїх очий ніколи не підносив, він про „горная" ніколи не подумав, він бачив усе своє щастя тут на землі. Щойно в пеклі отвирає свої очи й побачив те, в що за життя вірити не хотів. Тут щойно переконався, що є пекло, що є нещаслива вічність.

І пригадує собі, що через нього і його браття зійшли на ту саму дорогу, і йому лячно стало, що і вони по смерти дістануться сюди, і готов мати в пеклі ще друге пекло, бо браття вічно будуть його проклинати, будуть гризти його, що через нього караються в пекольних муках, тож звертається з просьбою уже не за себе, а за них.

Що з ним сталося? Він в своїм життю ніколи не просив; він знав лиш розказувати, а тепер уже пізнав свою марноту, і зачинає просити. Благає вислати до його пятьох братів проповідника з неба, щоби сказав їм, що є пекло, й завізвав їх до покути й поправи. За життя не вірив в пекло, купив собі зі всього, науку Церкви називав байкою, а тепер переконався на власній шкірі.

Дорогі браття й сестри! Свідоцтво нинішного богача повинно вас переконати і завчасу заохотити до покути. Небо раз післало вам свого посланця і місіонара Ісуса Христа, другого проповідника з неба не сподійтеся. „Мають Мойсея і пророків". Маєте закон божий, маєте св. Христову Церкву, маєте священиків, їх слухайте і, не зволікаючи, вертайте на дорогу заповідий Божих, покидайте своє грішне життя й беріться до покути, бо лучше покаятися один рік скорше, чим одну мінуту запізно! — Амінь.

НИВА Ч. 7—8.

ПРОПОВІДИ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК до числа 7—8.

О. Й. Осташевський

Свято Пресв. Евхаристії

„Ось я з вами по всі дні до кінця світа. „Амінь". (Мат. 28, 20).

Радісним щебетом пташини наповнена природа. Гомоном побіди грають дзвони. Лунають хори. Палахкотять світла. Шелестом розмовляють з весняним леготом церковні процесії. Набожно стелять невинні діточки запашне цвіття перед Пресв. Евхаристією. Чарівним шепотом шлють молитовні зітхання обмаєнні зеленню престоли на зустріч Божому Синови. Поважно схиляються голови народа під благословення свойого Спасителя. А сонце благодатною струєю життєдайного сяйва скроплює струджену грудь людини, ніжні пелюстки богатоколірових цвітів, високі віття дерев, бані церкви, всю природу, цілий світ. Великий день обходить християнський світ серед незрівнаної пишноти в природі, серед знеслої набожности в душі, серед глибокого Богопочитання на зовні. Це милий празник Пресв. Евхаристії. В торжественних процесіях обносять Христа Господа по цвинтарях, по вулицях сіл та міст, щоб ласкаво благословляв нас своїм Божим благословенням.

Правда, бачив вже раз світ процесію з Ісусом в середині. Зачиналася вона в Оливнім городі. Там зловили Христа, звязали, окружили палаючими смолоскипами, мечами, копіями та розюшеною юрбою єрусалимського шумовиння. Від суду до суду переходила ця окаянна процесія, а товпа вила дикою радістю, горіла жадобою кровавих мук, неповинної смерти. Аж на Голгофті закінчилася ця страшна процесія.

Нині у відплату за знущання, за страждання, за хрестну смерть уряджує христ.-кат. Церква вже від 700 літ рік-річно процесії набожного прославлювання Ісуса Христа в Пресв. Евхаристії. На місце ненависти та зневаги прийшли любов та почитання. На місце злорадної голоти йдуть в процесійнім поході провідники народів і держав, люде поважної науки й мозольної праці, старці та діти — все

зливається тут в одну христ. родину, яка в тріюмфі маніфестує свою віру та силу й невмиручість своєї Церкви.

Надзвичайно прихильно приймає українська суспільність це високопоетичне і глибокозмістовне свято Божої любови. Не диво, бож це не памятка по народнім гетмані, це не спомин по любім батькови, але це саме головний осередок нашої релігії, сам правдиво живий Ісус Христос являється між своїми дітьми. Це сам Божий Син, якого престолом небо, а підніжем земля, якого посланцями чисті ангели, а голосу якого слухає всяке сотворіння. Це Він найзвершеннійший та вічний сходить раз в раз з горішнього Сіону, щоб кождого віруючого тісно зі собою злучити й кождого учасником відкуплення зробити.

Відки ця певність, що це живий Христос Господь, Бог і чоловік, являється нам грішним людям під скромним видом кусочка хліба та одробинки вина? Відповідь на це важне питання нехай подасть нам Божа ласка у тім розважанню.

Дорогі! Всемогучістю, яка сотворила небо і землю, яка дала нам воплочення Божого Сина, тією непонятною всемогучістю являється присутним на наших престолах правдивий і живий Христос Господь під видами хліба і вина у Пресв. Евхаристії. Далеко людському розумови до ясного зрозуміння тієї глибокої Тайни. Тому божественний Спаситель ще перед її установленням звертав увагу своїх учеників і народа на вагу і необхідність цієї Тайни в духовнім життю християнина. Ось в Капернаумі навчає небесний Вчитель: „Істино, істино кажу вам: Як не їсте тіла Сина чоловічого і не пєте Його крови, не маєте життя в собі. Хто їсть тіло моє і пє мою кров, має життя вічне, і я воскрешу його останнього дня. Тіло моє справді їжа, а кров моя справді напиток". (Ів. 6, 53-56). Многі, що бачили чуда Христові та стали прихильниками Його науки, коли почули ці слова, покинули Ісуса, бо це жадання виглядало їм надто тверде. То знов поясняє людям Спаситель: „Я хліб життя. Батьки ваші їли манну в пустині, тай повмирали. Се хліб, що з неба сходить, щоб, хто їсть його, не вмер. Я хліб живий, що з неба зійшов. Коли хто їсть сей хліб, житиме по вік; а хліб, що я дам, се тіло моє, що я дам за життя світу". (Ів. 6, 48-56). І знову питали себе люде, яким правом Він може нам дати тіло своє їсти? Але апостоли не падають в сумнів, ідуть тверді вірою за своїм Провідником і на Тайній Вечері стають достойними причасниками Божого Тіла і Божої Крови. Там переломив і поблагословив Христос хліб та подавши його своїм апостолам сказав: „Прийміть, їжте: се єсть тіло моє. І взявши чашу, й віддавши хвалу, подав їм, кажучи: Пийте з неї всі; се бо єсть кров

моя нового завіту, що за многих проливається на оставлення гріхів". (Мат. 26, 27-28) (Марк. 14, 22-24) (Лук. 22, 19-21).

„Се чиніть на мій спомин" (Лук. 22, 19), зн. через цілу будучність аж до кінця людського істнування на землі подавайте моє тіло і мою кров християнам на споживання. А навіть по своїм вознесенню, коли покликав Ісус Христос на свойого апостола геніяльного Савла, уважав конечним безпосередно з неба повчити його про свою живу і дійсну присутність у Пресв. Евхаристії. Послухаймо, що записав апостол народів у своїм листі до Коринтян: „Я бо прийняв від Господа, що й передав вам, що Господь Ісус тієї ночі, котрої був виданий, прийняв хліб, і хвалу віддавши, переломив, і сказав: Прийміть, їжте, се єсть тіло моє, що за вас ломлене; се робіть на мій спомин. Так само й чашу по вечері, кажучи: Ся чаша се новий завіт у крові моїй, се робіть, скільки раз пєте, на мій спомин". (І. Кор. 11, 23-26). Св. Павло зрозумів докладно й вірно свойого Вчителя, бо говорить: „Чаша благословення, котру благословляємо, хиба не є общенням крови Христової? Хліб, що переломлюємо, хиба не є общенням тіла Христового?" (І. Кор. 10, 16), на іншім знова місці додає: „Тим же, хто їсть ме хліб сей і питиме чашу Господню недостойно, винен буде тіла і крови Господньої". (І. Кор. 11, 27).

Зі сказаного наглядно видимо, що божественний Спаситель ясно та прямо навчав, що у Пресв. Евхаристії є Він дійсно і живо присутний і так зрозумів Ісуса Хр. найбільший ум між апостолами, св. Павло, і так згідно з волею Божого Сина навчав він на всіх кінцях землі.

Від апостолів перейняли цю тверду віру у присутність Христа в Пресв. Евхаристії перші християни і вірно такою передавали вони її через всі століття від рода в род аж нашим часам. Катакомби містять у своїм підземнім нутрі безліч свідків цієї віри у перших віках християнства. Св. Юстин, який в половині другого віку писав апольогії в обороні переслідуваних християн, так про цю важну справу висловлюється: Як Ісус Христос через Слово Боже стався чоловіком, і приняв тіло і кров, так нас навчили, що ця справа (хліб і вино в Пресв. Евхар.) через молитву, яка в собі містить Його слова, стається тілом і кровю цього самого воплоченого Ісуса Хр. — Неоспоримим доказом цього, що церква від свойого первопочину вірила у правдиву і дійсну присутність Христа-Бога у Пресв. Евхаристії, є також наклепи поган на перших християн, що гейби вони приносити мали живих людей свойому Богови на жертву, що вони пють кров убитих дітей і т. д. Такі очернювання рішучо не малиб підстави, колиб у давних християн не було цієї віри в присутність Христового тіла і крови в Пресв.

Евхаристії. Св. Іриней наводить у своїм творі „Проти єретиків", 1 кн. 13 гл. такий факт: Якийсь Марко, хотів показати, що його освячення сильніше. Тому біле вино підчас освячення зачервонював, щоби вино стало подібне до крови. Нащо цей Марко червонив би вино в часі освячення, колиб не було тоді цієї віри в переміну хліба і вина на тіло і кров Господню?

Більше ніж 300 епископів зібралося в 325 р. на перший собор в Нікеї і там висловили вони тодішну віру хр. Церкви в Пресв. Евхаристію так: „Мусимо при жертованню хліба і вина на трапезі Господній піднести в гору нашого духа та через віру узнати на св. трапезі лежачого Божого Агнця... і коли приймаємо його дорогоцінне тіло і кров, мусимо сильно вірити, що воно є правдивою запорукою нашого воскресення. Тому власне одержуємо тільки частинку з цих дарів, щоб ми не забували, що тут розходиться о освячення нас, а ніколи о насичення нас". Послідовною саму віру христ.-кат. Церкви ствержає також Тридентський Собор, який приказує: „Хто заперечувавби, що в Пресв. Евхаристії міститься правдиво, реально і субстанціонально тіло і кров враз з душею і божеством Господа нашого Ісуса Христа, а тим самим цілий Христос Бог; а натомісць говорив, що в ній є тільки Христос символічно або лиш фігурально: нехай буде вилучений". (Трид. Соб. сес. XIII гл. 1).

В наших часах — завдяки горячому почитателеви Пр. Евхаристії бл. п. папі Пієви X — піднесла христ.-кат. Церква дуже високо почитання Пресв. Евхаристії та оголосила Її осередком і жерелом відродження цілого христ. світа. Рік-річно відбуваються величаві Евхаристійні конгреси поріжних центрах світа, на які міліони людей зїздяться з цілої землі, щоб публично виявити свою віру у присутність Ісуса Христа в Пресв. Евхаристії. Кождий майже нарід скликає на своїй території народні Евхаристійні зїзди з процесіями, набоженствами і рефератами, в яких побожні мужі науки обговорюють значіння і вплив Пресв. Евхаристії на приватне, родинне й суспільне життя даних народів. Основують Евхаристійні союзи старших христіян, а навіть дітей. Видають обширну літературу про Пресв. Евхаристію, поглиблюють студії над літургією, пропаґують часте, навіть щоденне св. Причастя. Бачимо, що христ. Церква визнавала по всі часи непохитно, що в Пресв. Евхаристії є під видами хліба і вина правдиве тіло і правдива кров живого Богочоловіка.

Такої віри в Пресв. Евхаристію вимагає також людський розум, вимагає спасення кождої христ. душі. Сам божественний Спаситель говорить: „Як вітка не може овочу родити від себе, коли не пробуватиме на виноградині,

так ані ви, коли в мені не будете пробувати". (Іван 15, 4). Відносини людини до Бога, коли вони мають бути правильними, мусять бути такі, як відносини вітки до виноградини. Людство жиє в здоровім стані тоді, як черпає всю свою животворчу силу з Бога. „Ним бо живемо й двигаємося, і єсьмо". (Діян. 17, 28). На жаль людство було відпало від Бога і не ділав в ньому Божий дух, а тільки злий дух зачав своє пустошення. Тяжко розхорувалося людство, перестало жити правильним життям, духово вмерло воно. Малож людство наново розпочати духове життя, то мусів до нього вернути Божий істочник життя і освятити його та вигодувати до духової невмиручости. Це сталося через воплочення Сина Божого, через сполуку божої природи з людською. Наслідком воплочення оживив і освятив Бог наново людину, але щоб це оживлення і освячення кождого чоловіка, який колибудь на світі появиться, правильно обхоплювало, треба, щоб Христос був все між людьми як неповинна жертва за наші моральні недомагання, як вічна перепросьба за людські провини, як жерело, з котрого безнастанно спливає на людей Боже помилування і наслідство вічного життя — одним словом, щоб хрестна жертва на Голгофті ніколи й ніколи не кінчилася. Тому то Христос Господь установив Пресв. Евхаристію як видимий знак невидимої своєї присутности між людьми і вічноневгасаючої жертви свойого тіла і крови, яка безупинно нас відкупляє, робить учасниками Його ласки. „Ісус Христос учора і сьогодні, той же самий і на віки". (Євр. 13, 8). Ні на хвилю не хоче опустити нас Христос, щоб злий дух не війшов до нашого серця і не зачав в нім діла опустошення. Без Христа рішучо нема життя людській душі. „Чоловік, оскільки не жиє для Богя, жиє дармо на світі, оскільки не поступає вперід враз з Богом, прямує в бездонну пропасть, бо мусить людина або лучитися з Богом, щоб посісти вічне життя, або усувається від Бога і затоплюється в смерти. Христіянин жиє тільки через Христа, в Христі і для Христа та й нема йому життя поза цим життям". (И.Тишкевич — „О частинь св. Причастю"). „Як галузка не може цвисти й овочів родити, коли не є злучена з пнем, з котрого тягне соки, так само душа христіянина, коли не є вщіплена, звязана, злучена з Ісусом Христом, не може по христіянськи жити і видавати цвіту та овочів добрих діл". (Андрей Шептицький — „О частім св. Причастю"). Як Ісус, єдинородний Син Божий, від небесного Отця своє істнування, своє життя і всі свої звершенности зачерпує, так цей, хто достойно споживає Його тіло і кров, одержує від Ісуса своє істнування і життя, всі чесноти і ласки. Сміло сказати може: „Живуж уже не я, а живе Христос у мені". (Гал. 2, 20). „Хто їсть тіло моє і пє кров мою, в мені пробуває, а я в йому.

Як післав мене живий Отець, і я живу Отцем, так і хто їсть мене, й той житиме мною. Се хліб, що з неба зійшов". (Ів. 6, 56-59). А стається це тоді, коли приймає чоловік видимі види хліба й вина на життя тіла, так тоді саме приймає він невидимо Христове тіло і кров на життя душі. І коли змислові складники входять поживою в тіло й переходять в людське тіло і людську кров, так через них входить живий Христос-Бог в людську душу. Тоді — можна сказати — ми замінюємся на Ісуса, бо наше тіло стає його тілом, наша кров Його кровю, наша душа Його душею, наше життя Його життям. В Пресв. Евхаристії являється Христос Господь цим весняним сонцем, яке розбуджує, оживляє і до святости доводить людські душі. В Пресв. Евхаристії являється Христос Господь віковічним лікарем і ліком людських душ. Він лічить засліплення нашого розуму, ісціляє наші душевні слабости, загоює гріховні рани, вязнить пристрасти, вдуває нові, свіжі сили потіхи і надії в людське серце. Тому слушно називають Пресв. Евхаристію хлібом ангельським, бо хто часто й достойно приймає Евхаристію, той уподібнюється до ангелів своїм життям. Пресв. Евхаристія відреставровує назад ці правильні відносини між Богом і людською душею, які панували перед упадком першого чоловіка. „І до нього прийдемо, і оселю в нього зробимо". (Ів. 14, 23).

Давні християни приймали майже всі кождого дня Пресв. Евхаристію і тому між ними було стільки Святих, тому мали вони таку набожність, таку постоянність у вірі, тому хрест Господень заяснів побідою над поганським світом. В нашій літургії залишився з цих давних віків християнства звичай запрошувати присутних на Службу Божу до споживання Пресв. Евхаристії: „Со страхом Божим і со вірою приступіте".

Пресв. Евхаристія все відроджує морально людство, впливає спасенно на приватне і публичне життя. Досвід говорить, що неодні супруги давно вже не мають мира між собою, але в день св. Причастя вони спростилися, прийшло одно серце, одна думка запанувала між ними. Брат з братом, сестра зі сестрою, родичі з дітьми, сусіди між собою, хлібодавці з робітниками, влада з підчиненими, всі єднаються між собою в дні св. Причастя. Винний узнає свою провину, невинний радо прощає кривду, очернення; уступає ненависть, зависть; постановляє кождий переміну свойого „я" на красше. Народжується нова суспільність, правдиво відроджена в Христі Господі.

Також тілу людському подає помічну руку наш Спаситель у Пресв. Евхаристії. Заєдно кличе Він з наших кивотів: „Прийдіть до мене всі знеможені та отягчені, я впокою вас." (Мат. 11, 28). Євангеліє записало богато чуд, які

творив Христос Господь, щоб рятувати чоловіка від тілесних хоріб та каліцтв. Нині з престолів наших Церков розсипає Він безліч чудесних уздоровлень, подає помічну руку рятунку тим людям, які до Нього прибігають, які ласкавої помочі у Нього глядають. Слушно пише наш великий Митрополит: „Люде уміють дбати о здоровля. Хорі світами їздять, щоби до здоровля вернути, платять за лікаря, за лікарства, а не питають о той Божий лік, котрий всякі недуги душ ісціляє, а тілам дає запоруку вічного воскресення. Тиснуться до цілющих керниць, щоби умитися, купатися, бути здоровим, а забувають, що одна найменша капелька з тої чаші могла би весь світ очистити, весь світ уздоровити, всім принести вічне життя". (Андр. Шептицький: „О частім св. Причастю"). Так то вимагав наш невеличкий розум, жадала наша душа, а навіть людське тілесне життя з його ріжними немочами, щоб Христос Бог не опускав людей ні на хвилинку. Він бачив наші потреби й тому лишився на все у Пресв. Евхаристії.

Нині обносять в процесіях Пресв. Евхаристію, щоб подякувати Ісусови Христови за Його ласкаве перебування між нами, щоб перепросити за всі кривди, які йому часто заподіює наш гріх, або страшне святотатське причастя. Як колись великі тисячі народа тягнулись крок в крок за божественним Учителем, щоб слухати Його наук або знайти у Нього поміч в своїх бідах, так нині сотки міліонів християн—католиків ідуть в торжественних процесіях за Пресв. Евхаристією з любови в серці, з надією на ласку в грудях. Ставаймо і ми всі в ряди горячих почитателів Пресв. Евхаристії, бо тільки в Ній лежить наше моральне відродження, наше освячення, наш дочасний рятунок і вічне спасення. Амінь.

о. Петро Яросевич

Неділя III по Сошествію Св. Духа

„Никтоже может двіма господинома работати".

Один господар може мати двоє або й більше служби; але один слуга не може одночасно служити у двох господарів. Двох господарів годі слухати, бо коли слухається того, що приказує один, то вже годі робити те, чого жадає від нас другий; а просто неможлива се річ тоді, коли прикази одного і другого собі суперечать.

Про таку то службу у двох господарів, що заєдно між собою в смертельній вражді, й говорить Іс. Христос, коли каже: „Ніхто не може двом панам служити; бо або одного буде ненавидіти, а другого любити; або до одного прихилиться, а про другого не буде дбати". А далі обяснюючи, яких то панів має на гадці, каже Христос: „Не можете Богу служити і мамоні" (Мат. VI. 24).

Тож слухайте, бо сам Христос упевняє вас, що не можете одночасно служити Богу і діяволови, не можете одночасно догоджувати своїм пристрастям та світовим установам і жити по припису св. євангелія; не можете бути милі Г. Богу тоді, коли одночасно не хочете нічого відмовити забаганкам свого, зіпсованого гріхом, тіла. А коли забажаєте погодити одно з другим, коли захочете бути добрими і в Бога і в діявола, то се вам ніколи не вдасться, бо одно тягне до землі, друге до неба, й суперечать собі.

А чи знаєте, що одному з тих панів служити конче мусимо і служимо чи то свідомо чи несвідомо, чи хочемо того чи не хочемо. Вони оба є втиснені в наше життя; ми тільки на їх ґрунті жити можемо, а іншого ґрунту до життя не маємо. Тож чи хочеш, чи не хочеш, то мусиш собі вибрати одного з тих двох панів, і при нім стати на службу на ціле життя. Зовсім певна річ, що ми й тепер під сю пору одному з них служимо. Тож подивімся, котрому служимо; Чи добре служимо? Чи ми на службі там, де бути нам годиться?

З плодів їх—познаєте їх! Після того, яке яблуко—можна пізнати і що варта яблінка, з якої воно впало? По тім, які плоди творимо, легко пізнати, якому панови служимо? І коли поглянемо на плоди нашої душі, на діла наших рук, на слова та думки наші, то з сього можна сміло вносити, що не богато варта той господар, на котрого робимо. Слуга порядного, чесного господаря не мігби так заховуватися, як заховуємося ми! Порахуймо ті ночі, в темряві котрих розносилися по селі божевільні крики запитих батьків родин; порахуймо ті хвилі серед дня та ночі, в котрих шаліла розгуляна молодь, то певно прийдемо до переконання, що господар, котрий дозволяє на те своїм слугам, то великий ледащо; а коли ще з того й тішиться, то він нічого не варта. Таким господарем можуть бути хиба наші похоти, наше зіпсоване тіло; діявол. Пиянство, розпуста, зневага святого місця, зневага богослуження, довгорічні гніви, незгоди, сварки, бійки, процеси, шкоди полеві, кривди батька-матери чи дітей, тяжкі проклони, богохульства — се все вказує, що служимо панови, який зовсім не заслугує на те, щоб таке благородне сотворіння, як чоловік, ставало в нього на службу. Він нас використовує і уживає як оруддя якраз проти того, кому ми повинні служити, проти Бога.

Так при Божім боці єдине наше лице. Щоб ми всеціло стали біля Бога і усім нашим єством віддалися йому на службу, того домагається від нас справедливість; того домагається від нас і наша власна користь.

I

Мусимо служити Богу, коли хочемо бути для нього справедливими. Бож дивіться. Г. Богу непотрібно було сотворювати чоловіка, міг без нас обійтися так само добре, як і без всеї іншої твари. Сього світа не потребував Бог ані до царства свого, ні до своєї досконалости. А коли сподобалося Г. Богу сотворити світ і на нім чоловіка, то зробив те не в іншій цілі, як лиш для своєї хвали. Все сотворив Бог задля себе, отже і чоловіка задля себе, на теж дав йому свій образ і подобу — безсмертну душу. Проте усе сотворіння вислављює Господа Бога, кожде на свій спосіб. Кожда птичка, хоч маленька, що лугом літає, Бога величає. А псальмопівець кличе: „Небеса повідають славу божу і земля возвіщає діла рук Його. Кождий день розповідає слідуючому, кожда ніч учить наступуючу, як хвалити Бога". Ті величання ніколи не устають, бачимо і чуємо їх співи по цілім земнім крузі. Кождіське сотворіння величає Бога на свій спосіб. Отже й чоловік не може лишатися позаду іншого сотворіння; він має величати Бога в спосіб найдоскональший, бо він може найкрасше пізнати найвисше существо боже; він один зі всього сотворіння спосібний розумно любити безконечну доброту божу. Чиж не слушно, чи не справедливо вимагає того Бог від нього? До величання і славлення Бога зобовязаний чоловік після всіх правил справедливости. Таж тільки в тій цілі віддав Господь під його панованння все проче сотворіння. Чиж не для чоловіка зробив так, що сонце освічує й огріває землю, що земля родить подостатком ріжного овочу? Чиж не для чоловіка звірята на землі, птахи у воздусі, риби в воді? Одними годується, другими послугується, іншими забавляється. Чиж за все те не належиться Г. Богу від чоловіка найвисша честь і возвеличання з цілком природної справедливости? А коли чоловік забуває справедливість і для світових вигод, чи приємностей, стає на службу у світа, а покидає Бота, то він невдячний дивогляд, потвора, відміна, він гірший від худоби, від гаддя. Скільки то людей показується чорно невдячними Богу за добродійства, якими їх не перестає обсипувати.

Скільки людей свідомо й з розмислом не тільки покидають Бога й пристають до діявола, але ще перегонюються: хто з них тяжше, гірше, плюгавійше потрафить Бога образити. Чи і ми дорогі браття, покинули Бога, а стали на службу,

коли вже не діяволови, то світови? Я сього питання розбирати не буду, лишу вашій совісти. Розгадайте собі сумління, кому служите? Чи щиро й вірно служите Богу, чи може вас тягне на той бік до світових утіх — до діявола? А коли вашим господарем світа діявол, то, прошу Вас, подякуйте йому чим боржій за службу. Покиньте світову розпусту й діявола, поверніть до Бога, памятайте, що Бог вірний у своїх обітницях, що Він справедливий; що Він сказав „воспріємлет кійждо мзду свою". Яка була служба, так заплачу.

II

Ставати на службу у Г. Бога домагається від нас не тільки проста справедливість, але і наша власна користь. Коли який пан сього світа держить службу, то держить її для своєї потреби, жадає від неї тяжкої роботи від ранку до вечера; жадає богато, а платить звичайно мало. Хто більше пожитку лишає слузі з його праці, а менше вимагає, того вважаємо за ліпшого пана; до того скорше йдемо на службу. А деж нам знайти ліпшого службодавця від Бога? Він нашої праці для себе не потребує. Весь пожиток з неї лишається для нас. Що собі в нього заробимо, се лишається в цілости в скарбниці небесній лише для нас. Там складаються для нас не тільки ті заслуги, про які знають люде, але й всі добрі наміренія; наша добра охота послужити Богу чи ближньому і все те якнайстараннійше для нас заховане; все те віддасть нам Бог сторицею. Тож для себе й на себе працюємо, коли вірно Богу служимо. Лише в тій службі находимо щастя дочасне і щастя вічне. Яке се дочасне щастя? запитаєте. А от як співає дар Давид у своїх псальмах: „Блаженні всі боящіїся Господа — ходящії в путех Єго". Бог благословить їхню працю; вони будуть пожиткувати в спокою овочі своєї праці; на них сплинуть обильно божі дари. Дізнають вітцівської опіки Бога; Бог у своїм провидінню заосмотрить усі їх потреби. Про се запевняє нас Господь у нинішнім євангелію: „Воззріте на птиці небеснія, яко не сіють, ні жнуть, ні собирають в житниці, а Отець ваш небесний питаєть їх. Смотріте крім сельних, како растуть, не труджаються, ні прядуть. А ні Соломом во всей славі своєй облечеся, яко один от них. Не ви ли паче лутше їх єсте?"

А коли де яким замісць добра зсилає Бог прикрости та терпіння, то дає їм через те пізнати, що ладить для них далеко більші добра та тревалійші від дочасних; дає їм за те подостатком своєї ласки до терпеливого перенесення їх недолі, які осолоджують їм горести і улекшують дорогу до царства небесного; напуває їх серце терпеливістю, лагідністю, упованням та довірям до нього так, що вони

в найтяжшій недолі почувають себе сильними та щасливими, й мимо недолі волять один день служити Богу ніж тисяч літ світови та дияволови. Що воно так є, про те знають добре ті, котрі щиро та вірно Богу служать. Така заплата дочасна за Службу Божу! Чиж не повинні ми для власного добра, якнайвірнійше здужаємо, служити Богу? Може бути, що плата світа більше принадна, але вона нас не вдоволяє, вона дуже скоро щезає, а ще скорше нам бридне. Но щож говорити про ту вічну заплату, яку Бог наладив там у себе для своїх вірних слуг? Про те ніхто не розкаже; бо ні око не бачило, ні ухо не чуло, ні язик ніякий не в силі розповісти того, що Бог наладив для тих, що люблять його. Отся вічна заплата се сам Бог. Так, Бог сам хоче бути нашою великою нагородою. Він, найвисше добро, вистарчить до заспокоєння усіх наших бажань. Себе самого й своє царство призначає нам в нагороду за наші услуги. Чи може нам хто дати більше? Ні! Ніхто й ніколи. Бо хочби тобі діявол віддав весь світ зі всім тим, що на нім є, то воно є лиш рудою глиною, вонючим болотом, жмінкою пороху супроти краси та величавости царства божого. А впрочім, що тобі з тих скарбів світа цілого, коли їх не зужиткуєш; бо ти тут замалий, а світ завеликий, щоб ти все спотребував. Небесних скарбів будеш вповні уживати, там посядеш повне щастя й совершенне; коли лиш вірно витреваєш на службі в Бога до смерти.

У кого розум в голові, добра воля та щире серце, у кого є віра, що він має безсмертну душу, яка вічно жити буде та якої ціль та призначення посісти Бога, той не дасть себе ошукати обманчивому світови, не піде на службу дияволу, але усім серцем привяжеться до Бога й Господа свого, щоб потім короткім життю стати учасником вічного щастя. Амінь.

о. М. Кінаш
Америка

Неділя XX по Сошеств. Св. Духа

(Воскресення молодця з Наїн)

„Якоже приближися ко вратом, и се изношаху умерша..." (Лук. 7, 12).

Смерть завсіди прикра, неприємна, але найприкрішою вона тоді, коли її невмолима коса косить молодий цвіт; коли вона простягає свою руку за молодими людьми. Та чи жертвою смерти буде молодий цвіт, чи старий дуб, чи нелітна дитина, чи довголітний старець, то всетаки повстає

в родині прірва. І хочби навіть тою жертвою був 80-літний дідо-старець, чи бабуня — чи старенька мамуня, то родина таки буде оплакувати їх смерть, і для неї кожда смерть буде видаватися передчасною, заскорою.

Нинішне св. Євангеліє ставить нам перед очи образ передчасної, несподіваної, прикрої смерти, смерти, яка потрясла цілим місточком Наїн.

Головною вулицею міста звільна посувається похоронний похід. Ведуть стареньку невісту, яка плаче, заводить в голос і разураз умліває. Хто се та невіста? Се мати умершого сина; бідна, немічна вдовиця, а умерший син — се її одинак. І хтож подивується, що на похороні такий здвиг народа? Хто подивується, що ціле містечко вирушило на похорон? Мати—вдовиця, а син—одинак! Таж її ціле місто знало; її знали богачі, бо вона в них нароблювала довгими літами, заки виховала свого одинака на слушного парубчака; вониж її густо-часто запомагали: не одна газдиня по роботі, по вечері, не жалувала кусника хліба, горнятка молока для вдовиного синка. Усі помагали бідній вдовиці з дитиною, а вона тішилася своїм „одиначком", бо він був її потіхою її надією. Знали стареньку вдовицю і бідні, бо до бідних зачислялася, з бідними приятелювала. Не диво отже, що усякий спішив на похорон.

Як вона переболіє сю страту? Чи витримає? Чи її серце з жалю не пукне? Такі і тим подібні гадки снувалися в головах матерей, жінок і дівчат. Ні! Вона мабуть не переживе сього горя.. І кожда покидала роботу, полишала хату, одна з дитиною за руку, друга з немовлятем на руках, а всі бігли на похорон.

Господи Боже! Потіш отсю бідну вдовицю, бо я не всилі її потішити — так думала собі неодна жена, неодин газда, чуючи її плач, видячи її сльози.

Плаче, заводить, умліває мати-вдовиця, руки ломить в розпуці, йдучи за марами, а за нею, і над її горем усі плачуть. Жінки, мами таки в голос хлипають, а діти собі за мамами плачуть. Цілий похід в сльозах.

Уже лишають місто, вже до брами підходять, а там за брамою міста видніє цвинтар. На сей цвинтар понесуть умершого. Ось уже дійшли з марами в браму — і станули. Що таке сталося? Чому не йдуть? Чого пристанули? Тут у брамі міста стрінулися два володарі. Один володар— смерть виходить з міста зі своєю добичею; а другий володар — Пан життя входить до міста й має відобрати зграбоване добро. Два володарі, дві силі будуть змагатися, а хто побідить? Смерть чи Життя? Смерть чи Ісус? На даний знак Ісусом „носильщики" станули, а за ними увесь нарід.

Ісус бачить розпуку матери, чує її плач, і жаль Йому стало старенької жалібниці. „І видів ю Господь, милосердова о ней". Приступає близше і відзивається до неї милими, повними любови і потіхи, словами: „Не плач!" А ті дав слова стали бальзамом на її зранене серце, й вона перестала плакати, бо вже чорний смуток в надію переходить.

І люди звикли одні других в смутку потішати славами: „Не беріть собі того так дуже до серця!"—„Якось то буде, Бог ласкав!" „Не годиться так надмірно розпачати!" і т. п. Але ті людські слова потіхи не входять до серця, вони лишаються голими словами без наслідку, бо то лиш звичайна людська формальність, але зовсім інакше поділали слова Того, у котрого в руках життя. Той сам Ісус і нині з такою самою любовю відноситься до нас, і спішить з потіхою й несе поміч там, де того потреба, бо де біда найбільша, там Божа поміч найблизша...

„І приступив, діткнувся мар, а ті, що несли, стали". Відтак діткнувся мерця і сказав: „Молодче, тобі кажу, встань! І сів мертвий, та почав говорити, і віддав його матери його".

Якаж то радість огорнула вдовицю й усіх присутних, коли молодець кинувся в обійми матери! Всі плакали, але з радости. Так то Ісус перемінив смуток у радість.

Подібне чудо, яке сталося в Наїні й нині буває поміж людьми і то часто. Треба вам, дорогі браття й сестри, знати, що крім тілесної смерти, є ще смерть духова; смерть душі через гріхи. Богато, дуже богато є людей мертвих, хоч тілом жиють; мертвих, хоч румянець на лиці, бо через гріхи душа у них мертва, і в тому ціле нещастя. Ходячі, живі трупи! А коли з такої духової смерти пробудить Спаситель грішника своєю ласкою, своїм могучим словом, так се буде таке чудо, як у Наїні. Чи нема і між нами таких, за котрими плаче їх мати, св. Церква? До таких я кличу іменем Спасителя: „Тобі кажу, встань!" Чимало таких між старими й молодими, що вже умерли для Бога, для Церкви, чи до них не має дійти голос Ісуса „тобі кажу, встань"? Молодість уже проминула, старість наблизилася, вже шістьдесятка тисне, а ти ще не прокинувся, не повстав до життя; до правдивого, богоугодного життя.

Повстане грішник з духової смерти, тоді Христос віддає його матери-Церкі, а вона з радістю пригортає його до свого лона, і приймає за свою дитину. А всі дивуються, що сталося, що за сила Божа, що той, котрий до недавна зачисляв себе до найзавзятіших ворогів Церкви і Бога, нині вже клячить в церкві й молиться до Бога. І таке пробудження грішника треба уважати за чудо не менше, як се в Наїн.

Але уважайте, дорогі браття й сестри, що Христос найперше діткнувся мар рукою, а щойно потім сказав: „Тобі кажу, встань!“ Значить, що заки Господь Бог покличе грішника до навернення, то перше має діткнути його рукою. Але часом, як рука Божа діткне грішника, то дуже заболить. Одного діткне Божа рука легонько, а другого діткне тяжко слабістю, нещастям, каліцтвом, заки опамятається грішник. Але ми не чекаймо, аж Господь Бог на нас свою руку положить, ми берімся сейчас до покути, бо часто буває, що, хто в гріхах жиє, той в гріхах і з сього світа сходить. А ми хочемо оправдані з сього світа відійти, щоби остоятися на божім суді.

Амінь.

о. А. Галандюк

Неділя XXVI

Завівся на своїх рожевих надіях і леліяних, золотих мріях євангельський богач, котрому зародила добре нива. Він роздумував сам у собі, кажучи: Що мені робити, що не маю де зібрати плодів моїх? І каже: Ось що зроблю; розвалю стодоли мої і більші збудую, та зберу туди весь урожай мій і добро моє тай скажу душі моїй: Душе, маєш богато добра, зложеного на богато літ; спочивай, пий, веселися. Але сказав йому Бог: Нерозумний, сеї ночі душу твою возьмуть з тебе; а те, що ти придбав, кому буде? От так то, хто збирає богацтва собі, а не в Бога, богатіє.

Чимало людей думає, як сей євангельський богач, що найбільшим щастям для чоловіка є посідати богато добра, та як уживати його. Що така гадка хибна, пересвідчимося, коли приглянемося вартости, уживанню і тривкости земних дібр.

По світі гомоном лунає тріюмфальна пісня про силу, значіння і великі впливи гроша. Гріш є символом могучости й уживання. Гріш дає значіння, ну й щастя. Перед грошем, як перед зачарованою паличкою, отвираються всі двері, і ним здобувається людські серця. Гріш є ліком на всю нужду. Ціле життя є шаленою погонею за грошем і наживою.

Але правдиве щастя може дати тільки таке добро, котре булоби в стані заспокоїти бажання всіх людий. Колиб дочасні добра могли заспокоїти бажання щастя людського роду, Бог мусівби так уладити світ, щоби не було в нім бідних і менше засібних, та всі люди мусілиби бути одна-

ково богаті. А що на світі так не є, то виходилоби, що Бог тільки декотрих людей хоче ущасливити, а се булоби несправедливо. Або земські добра не мають тої вартости, щоб чоловік міг знайти в них своє найвисше щастя.

Бог є совершенний в своїх думках, хотінню і ділах. Тому хоче Він всіх людей правдиво щасливими зділати. А що Він не всіх наділив земними добрами, тому щастя чоловіка не залежить від них. Або чиж чоловік, котрий по думці світа за щасливого уважається, є так задоволений в усіх своїх бажаннях і вимогах, що може сказати: Мені не хибує ніщо, я зовсім задоволений. Колиб так було, то найщасливійшим почувавби себе Соломон, який був найбогатший зі всіх царів і князів на землі. А однак послухаймо, що він сказав, при кінці свого життя: „Марнота марнот, все марнота! Я повзяв був великі діла: будував собі палати і засаджував винниці, закладав парки і садки; збирав собі срібло і золото, старався о співаків і співачок, в добрах перевисшив всіх, котрі передо мною в Єрусалимі були, і також мудрість була в мене. І все, чого мої очи забажали, не відказував їм, не боронив свому серцю всіх приємностей уживати: але я бачив, що все марнота й утома духа. Бійся Бога і заховуй Його заповіди, бо се ділає чоловіка совершенно щасливим". Тим хотів сказати, щоб ми свого серця не привязували до земних дібр. Колиб земні добра ущасливлювали чоловіка, то богач, котрий далеко більше посідає, як потребує, мігби сказати: я маю все, щоби бути щасливим, мені не хибує ні одної річи. А чи може й схоче він так сказати? Він не може, бо нераз не достає йому тої дрібниці, котру посідає бідак. Король Ахав почувався нещасливим, бо не міг набути винниці бідного Набота. Він не скаже: я цілком щасливий, бо захланність є ненаситна. Добро, що ані всіх, ані навіть декотрих в усім совершенно ущасливити не може, не має правдивої вартости.

Звернімся тепер від вартости земних дібр до їх уживання.

Щоб бути щасливим, треба правдиве добро не тільки посідати, але треба також його уживати. З уживання щойно походять ті солодощі і ті радощі, що їх зовемо щасливістю. Якже можна про солодощі говорити при уживанню дібр, коли я не можу тішитися ними без зависти і спокою, коли я мушу боятися і трівожитися? Чиж інакше діється на світі? Чиж ті, що плавають в достатках, не є предметом ненависти і зависти? Чиж їх богацтву не робиться закидів, чи не стараються на них кинути підозріння, що вони несправедливим способом дійшли до статків? Хто може спокійно слухати таких поговорів? А до того неспокою долучується ще й страх. Хто завидує тобі статків, той здібний

є позбавити тебе бодай якоїсь части тих статків, як тільки прийде нагода. А хочби ти того не боявся й без зависти та в спокою заживав свого добра, то одного не уникнеш: як ти своє добро удержиш, як ти його використаєш і помножиш. Гляди, вже та журба нарушує сильно солодощі і радощі, котрі тобі посідання приготовляє. Діоніз, богатий самодержавець Сиракуз, доказав свому лестунови на імя Дамоклеви, як властиво є з тим мнимим щастям. Чи хочеш Дамокле, коли тебе таке життя захоплює, закоштувати мого щастя?—І якже я його собі не бажавби, відказав сей.— Твоє бажання сповниться, відповів Діоніз, і посадив його на золотий престіл. Слуги стояли довкола богато прикрашеного стола, готові на кождий його зазив, кімнати пахли пахощами, столи були заставлені найбільше вишуканими стравами. Дамокль почував себе дуже щасливим і сам не знав, чогоб ще йому бажати. В середині свого щастя, підносить він свої очи в гору і бачить, що над його головою висить меч, котрий велів завісити король на кінськім волоску над його головою. Скінчилося щастя, Дамокль не дивиться більше на слуг та на золоті і срібні посудини; він не важиться витягнути своїх рук до принадно заставленого стола. Страх, щоб не спав меч і не убив його, розвіває його щастя і він умильно просить Діоніза, щоб дозволив йому опустити своє місце, бо він не хоче в той спосіб бути щасливим. Діоніз хотів йому показати, що не можна називати щастям того, чого не можна спокійно заживати. А деж є чоловік, котрий мігби сказати, що все в спокою уживає дібр і радощів сього світа?

Ті люде, котрі шукають правдивого щастя в посіданню й уживанню дібр, бажають звичайно собі довгого життя і приймають охочо такі бажання з уст інших. Чому? Щоби їх мниме щастя довго тревало. З того пізнаємо, що правдиве щастя мусить бути тревале.

Совершенне щастя мусить принайменше так довго тревати, як довго жиє той, для кого воно призначене. Чоловік повинен бути ціле життя щасливим. Як се треба розуміти? Чоловік живе подвійним життям, одним в часі а другим у вічности. А якже можна ціле життя на землі спокійно заживати щастя, коли у вічности кажеться: „Отче Аврааме, пішли Лазаря до мене, щоб замочив в зимній воді кінець свого пальця і щоб доторкнувся мого язика, бо я терплю велику спрагу в тім пеклі?“ А так буде зі всіми, котрі свого одинокого і найвисшого щастя шукають в посіданню й заживанню земних дібр. Їх щастя може потріває до смерти, а вони житимуть також після смерти. Як довго? Вічно. Де? В вічних муках.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК до числа 9.

о. А. Ґаландюк

Про виховання дітий

(Докінчення)

Як дуже займають дитину такі образки! Дитина прислухується радо побожним оповіданням батьків, захоплюється ними і духом переноситься до неба та хоче там бути, де Бог, ангели і святі.

Виховання на лоні родини вироблює обичаї, успособлення й весь характер дитини. Серед родини розтвирається серце, образуються привички, будиться розсудок, розвивається добрий, або злий характер. Від доброго, або злого виховання дітий на лоні родини залежить в першій мірі весь суспільний характер народу, його свідомість, його сила, його значіння, його завзяття, його посвята для загальної справи та його весь культурний доробок в будучности.

Окруження має непереможний вплив на дитину, яка вступає в світ зовсім безборонна, і так щодо вижившлення, як також щодо образования цілковито зависить від тих, що знаходяться довкруги неї. Тому вже від першого віддиху дитини починається її виховання. Одна мати запитала визначного священика, коли має розпочати виховання свого чотиролітнього синка? На се питання дав їй священик таку відповідь: „Достойна пані, якщо не виховуєш його від самого початку, то чотири літа безповоротно страчені. З першим усміхом, що виступить на усточках дитини, зачинається задача матери".

Як дуже ненаглядними і ніщо незначучими моглиби видаватися впливи на характер дитини, то однак остають вони через ціле життя. Характер дитини є завязком характеру дозрілого чоловіка (мужа) — всяке пізнійше виховання є тільки вінцем діла.

Отже цілковито справджуються слова поета: „Дитина є батьком мужа", або, як каже Мільтон: „Дитинство заповідає мужа, як поранок день". При колисці засіваються зерна чеснот і проступків, почувань і думок, які означують характер на ціле життя.

Учені завважали, що дитина у віці від 18. до 30. місяця більше вчиться з виду зовнішнього світа, як через решту життя. Знання, котре дитина в тім віці набуває й думки, які розвиває в своїй душі, є такі важні, що ціла ученість дорослих студентів високих шкіл є нічим в порівнанню з ним.

Душа в дитинстві є найчуткійшою на враження і перші іскри, які падають на неї, можуть легко роздмухати полумінь. Дитина присвоює в утревалює собі чужі думки дуже скоро. Защіплені в дусі дитини думки є подібні до киненого в ріллю насіння. Вони лежать там довго і кільчаться, поки не вистрілять в гору в чинах і привичках.

Перша радість, перший біль, перший осягнений вислід, перше спотикнення, перше діло, перший упадок, забарвлюють на все тло життя дитини.

Дитина сліпо наслідує все, що видить. Все для неї є взором способу поступування, руху, мови, призвичаєння характеру. „Для дитини — каже Ріхтер — найважнійшою добою життя є перші роки, в котрих в товаристві инших зачинається образувати і відповідно забарвлювати. Кождий новий виховник менше впливає, як його попередник — а коли життя маємо уважати за школу, то подорож по цілім світі менше вплине, як мамка". Коли хочемо мати гарні характери, мусимо безумовно представляти дітям гарні взори. Мати є взором, котрий насамперед і найсильнійше стоїть перед очима дитини.

„Добра мати — каже Юрій Герберт — стільки варта, що сто учителів". В родині вона є магнесом всіх сердець і полярною зорею всіх очий. Дитина заєдно її наслідує, а те наслідування є для неї „цілим світом наук", як каже Бакон. Мати є прикладом і взором, котрий дитина заєдно має перед очима, на нього дивиться та його наслідує. Наполєон звик був говорити, „що будуче добре, або зле поступування дитини залежить від матери". Добрий приклад матери більше вчить, як найкрасші слова. Є се навчання чином.

Добрий приклад і слова науки христіянської матери ніколи не забуваються. Вчаснійше чи пізнійше, може щойно в обличю смерти, виступлять слова і приклад матери перед очи душі, і навернуть сина чи доньку на дорогу спасення.

Тому велика відвічальність спадає на батьків за занедбання христіянського виховання. Ніяке пізнійше виховання не може заступити виховання в домі батьків. Невиховані і зле виховані діти оскаржуватимуть своїх родичів за їх занедбання. В шпиталі для невилічимо хорих у Відні клячав чоловік в дозрілім віці при своїм ліжку. Коли один священик запитав милосердну сестру, що той чоловік робить,

сказала вона йому: „Він приготовляється з великою повагою до першої сповіди". І рівночасно при тих словах полилися струєю з його очий сльози і він почав нарікати: „Мої батьки винні, мої батьки винні".

Чоловік повинен заєдно вчитися і вправлятися в чеснотах, як довго живе. Він повинен постійно образуватися й виховуватися та виробляти в собі привичками силу волі, щоби панувати над своїми пристрастями і витревало йти по дорозі, яку вказують християнська віра і Божі заповіди. Ціле життя чоловіка — се школа. Найпершими учителями в тій школі є батьки, а передусім мати. Від родичів перейнає дитину платний учитель, що веде її через кілька літ. Опісля слідує поважна школа життя.

Кінцевим іспитом тої довгої школи є смерть і суд Божий. А там вічний Суддя не буде питати — „що ти, чоловіче, знав", тільки „що ти зробив?" Християнські батьки! Вчить ваших дітий читати, писати, рахувати і всіх хосенних відомостий. Але найперше навчіть їх одної конечної річи: Бога пізнавати, Бога любити, Його почитати та Йому служити! Амінь.

о. А. Галандюк

Неділя XXVI

(Докінчення)

Я сказав: може до смерти. Але я беру назад своє слово і скажу: тяжко до смерти. Чому? Бо на небі є ще справедливий Бог і кождий чоловік має совість. Справедливий Бог нерідко карає тих, що його зневажають, вже на сім світі, а совість страшна, як тільки вона пробудиться. Много християн задивляється так на земне щастя, що їх навіть поганин мігби застидати. Крез, король Лідії, що сам не знав, який він богатий і могучий, запитав раз мудрого Сольона, чи він не признає сього, що король Лідії є найщасливіший поміж всіма смертельниками? Сольон відповів: „Ніхто перед смертю не є щасливий". Крез запутався опісля у війну з перським королем Киром і дістався в неволю. Мав умирати на кострі. Коли його вивели на смерть і положили на костир, пригадав собі слова мудрця Сольона і закликав тричі: „Сольоне, Сольоне, Сольоне!" Кир, зачувши се, казав Креза з костра зняти і питав його за причину того оклику. Колиж довідався про неї, зворушений глибоко, не казав вже палити Креза, а приняв його до свого боку як приятеля і дорадника.

Діялося се 47 літ тому на острові Кракатав. Сей остров лежав в горячій полосі між Азією й Австралією, а земля його була незвичайно урожайна і три рази до року відбувалися на нім жнива. Правда, на північнім березі острова зносився верх вулькана Кракатав, алеж челюсти його були від 200 літ нечинні і здавалося, що вулькан вигас. Тимчасом в травні 1883 р. почав димити легко, однак жителі острова вкоротці успокоїлися і нічого собі з того не робили. Але в неділю 26 серпня сьогож року здрігнулася нечайно гора Кракатав. З челюстий кратеру спалахнули стовпи огню, а відтак вже на другий день в один момент прийшло те, про що ніхто не знає, бо не бачив. Сталася катастрофа, весь цітучий остров щез під поверхнею моря. 40000 людий згинуло в наслідок сеї катастрофи. Коли опісля міряли місце, де запався острів, знайдено глибину 300 метрів. Чи сподівалися ті люди, що так скоро западеться для них світ?

Один старенький священик покликав раз свого сотрудника і запитав його: „Що чувати нового?“ „Ніщо“ — відповів коротко сотрудник. „То я скажу вам щось нового“, відповів парох. „Знаєте, світ кінчиться“. „Се неправдоподібне і не може скоро статися“. „Для того, хто вмирає, кінчиться світ“, сказав він і готовився до смерти. По двох днях зайшов для нього світ.

Колиб ми всі знали, що по трьох днях скінчиться світ, кождий спішивсяби спасати свою душу, творити покаяння і з жалем навертатися до Бога.

Отак минається земське щастя. А вічне вічно тревatиме. Отже шукаймо його. Амінь.

о. Онуфрій Гайовський

Христос — „угольним камінем“

(*Проповідь виголошена при нагоді свята Укр. Державности 15. II. 1919 в Зарваниці*)

Се лежитъ сей на паденіе
и на востаніе многимъ во Ізраили.
(Лук. 2, 34)

Минула вже послідня година тисячлітних безнастанних вижидань, скінчилась довга, важка туга народу; сповнилась горяча надія цілих поколінь! Отсе нині той день, що в ньому на засумоване серце Ізраїля паде ясний промінь радости. А вже здавалось декому, що те серце перестане битись,

бо було мовби виснажена довгою посухою землиця, коли зачинає никнути на ній усяке життя. А отсе від нині заграють у ньому похвальною піснею всі живчики і заповнить та пісня своїм гомоном усю вселенну. І вже не вмовкнуть ніколи звуки тієї пісні.

Отакі почування хвилями щастя й радости переливались у душі старенького праведника, Симеона, коли йому на порозі єрусалимського храму Марія клала на руки свою дитину, бо так дав йому Господь Бог, що він пізнав, що то Боже Дитя, з якого виросте новий цар. І заясніли померкл очи старця і відмолодніло його завмираюче серце, коли обнимав вічну Красу і Молодість, бо пригадались йому слова пророка: „Престол Його перетриває віки" (Пс. 44, 7). І спокійно міг сказати собі старець, що його з земським життям вже нічого не вяже, бо з радістю повитає хвилю, коли буде могти злучитися з тими, які перед віками заповіли, що грядуче царство не буде повалене (Дан. 7, 14), бо то буде царство самого Бога (Авд. 1, 21). Але на цю згадку десь в глибині душі озвався трівожний звук: „А всетаки знайдуться люди, що схочуть людського царства; а що тоді настане?" Га, сповниться Божа воля; прийде те, що мусить прийти: „впадуть в нещастя, будуть погромлені і полонені" (Іс. 28, 13), бо Той, що отсе на його руках, лежить не лиш на повстання, але й на упадок многих в Ізраїлі (Лук. 2, 34).

А коли перейшов той час, що Господь Бог відпустив свого слугу в мирі, стали сповнятися його слова, що їх він виповів в день, коли його очи оглядали Спасення Ізраїля.

1) І сповнились ті слова в Ізраїлі і сповнятимуться по цілому світі там, де люди висше ставитимуть царство людське, чим Боже царство.

2) Хайже ці слова, зроджені в хвилі великої радости, стануть для нас Божою пересторогою в цей день великого підйому духа, в день всенароднього весілля, що його отсе святкує весь український народ.

В часі, коли юдейське царство починало тріщати в своїх основах, були сказані пророком такі слова: Нарід, що ходить в темряві, побачить велике світло: проживаючі в країні тьми смерти, світло заясніє над вами (Іс. 9, 2). Від того часу, минуло довгих сім соток літ. А тоді, коли жидівський народ плакав над розваленими основами своєї держави і в тузі виглядав Божого змилування і ратунку, вибила година, що в ній сповнилися слова пророка. А прийшла ця година того дня, коли вижиданий Месія—Христос став проповідати нове царство, царство нічим неподібне до попереднього, царство, яким уже ніякі вороги, навіть пекольні сили не можуть

захитати—царство небесне. Проповідав і кликав: „Прийдіте до Мене всі утомлені і обтяжені, а Я успокою вас". (Мат. 11, 28).

І пішло за Ним богато народу з Галилеї і Десятигороддя із Єрусалиму із Юдеї і зза Йордану (Мат. 4, 25). А Він збирав їх коло себе, як збирає птиця писклята під крила (Мат. 23, 37), і вів до нового світла, до правди живої. А вони горнулись до Нього, як вівці до пастиря (Мат. 9 36), бо Він мав слова життя вічного (Йоа. 6, 68), бо учив їх, як той, що має власть (Марк. 1, 22), бо пізнали в Нім того, про якого заповів пророк, що перейме людські немочі і понесе їхні недуги (Іс. 53, 4). Цеж на їхніх очах сліпі прозирали, хромі ходили, прокажені очищалися, глухі чули, мертві воскресали, убогим проповідалося Євангеліє (Мат. 11, 5). Він повелівав вітрам і воді, і слухали Його (Лук. 8, 25), приказував бісам, і корилися йому (Мат. 8, 32). І дивувався нарід, кажучи: Ніколи не було щось такого в Ізраїлі (Мат. 9, 34). І прославив нарід Бога (Мат. 9, 8), бо зрозумів, що це сповнився час і приблизилося царство Боже (Мар. 1, 15), зрозумів, що Ісус — це син Давида (Мат. 12, 23, 21, 9), що це той камінь угольний (Пс. 117, 22), що стане на освячення і спасення тих, що будуть класти на ньому свою надію і будувати на ньому своє життя (Іс. 8, 14). Отсе були ті, для яких Христос став причиною повстання і піднесення, запорукою великої радости і нагороди в Божому царстві. Це ті блаженні убогі духом, плачучі, тихі, милосерні, чисті серцем, миротворці, переслідувані, що їх є царство небесне (Мат. 5, 3 - 12).

Алеж між ними не було всіх синів Ізраїля. Це тільки мала горстка бідних, опущених, забутих, переслідуваних, обезсилених голодом, гноблених недолею, прибитих горем, струджених працею, виснажених недугами. Верхи-ж народу, його провідники за Христом не пішли. Для них став Він камемем упадку (Іс. 8, 14), скелею образи (І Петр. 2, 8).

Коли тамті горнулись до Христа, то ці слідкували за ним як за ворохобником (Лук. 23, 2, 14); коли перші гляділи в Його словах потіхи і ліку на зболілу душу, то другі чигали на таке слово, яке послужилоб їм основою поставити Його перед суд [1]). Відпущення Ним гріхів було

[1] Мат. 22, 15, 11; Луки 11, 54.

для них хулою [1]), а приставання з грішниками не шуканням загибшої вівці, тільки причиною їх згіршення [2]). Коли тамті на вид Христових чудес прославляли Бога, то ці посуджували Його о спілку з Велзевуїлом [3]). Коли тамті бачили в Ісусі обіцяного Месію, основника нового царства, то ці жадали від Нього знаку ого післанництва [4]). А коли Христос покликувався на свої чуда, то вони кидали в Нього закидом, що Він суботи не заховує [5]). І зате погани стаються учасниками Христових ласк [6]), а сини царства, як сини упадку, будуть вкинені у кромішну тьму.

Чомуж це так? Невжеж у Христовім серці не стало для них любови. Алеж Христос плаче над недолею Єрусалиму [7]), що він замісць сховатися під крила Його любови, піде старою дорогою, і так, як купався колись в ріках неповинно пролитої крови пророків [8]), далі убивати і розпинати буде тих, що нестимуть йому спасення [9]). А полумінь тої любови не гасне навіть тоді, коли Його вороги казали Йому двигати важкий хрест на Голгофту, коли Він, проміняний Єрусалимом за Вараву, міняє спочування і ридання побожних жінок над Ним за плач над судьбою невдячного міста, над яким бачить навислу страшну Божу кару [10]).

Деж причина відкинення і упадку тих, що мали в руках власть і силу вести народ до небесного царства, а ані самі не ввійшли, ані тих, що входили, не допускали ввійти (Мат. 23, 13)? Хибаж бажав Ісус їм ту власть відібрати, щоби поглибити і так вже глибоку пропасть, яку вони своїми здирствами і беззаконнями викопали поміж собою і масами? Алеж ні! Христос прийшов шукати і спасти те, що погибло (Мат. 18, 11), і тому говорить про тих демагогів: „На Мойсеєвім сідалищі засіли книжники і фарисеї. Все отже, що тільки кажуть вам, робіть і заховуйте, та після їх діл не робіть, бо говорять, а не роблять.“ (Мат. 23, 2—3).

Чомуж не зрозуміли Христа ті, що мали в руках ключ розуміння (Луки 11, 52)? Тому, що відібрали

---

[1]) Мат. 9, 3.
[2]) Мат. 9, 11; Лук. 7, 39.
[3]) Мат. 9, 34, Мат. 12, 24.
[4]) Мат. 12, 38, 16, 1.
[5]) Мат. 12, 11.
[6]) Мат. 8. 12.
[7]) Мат. 23, 37.
[8]) Мат. 23, 35.
[9]) Лук. 23, 26—29.
[10]) Порів. Іс. 6, 9.

їм розум заведені надії, тому, що огорнула їх серце облуда, тому, що засліпила їх очи гордість і жадоба наживи [1]).

Задивлені в шкірні інтереси, не зрозуміли в свій час пророків, не могли зрозуміти Івана Хрестителя [2]), не вийшли на стрічу Месії, бо він замість принести їм сподівані гідности, жадав служби для меншого брата [3]), а замість на товсті посади посилав їх на пустиню самовідречення [4]), замість вивисшення мало їх стрінути упокорення [5]). Ні, Месії з такими поглядами вони не ожидали, не бажали і не приняли. На хрест з ним!

Навчені через ціле життя йти облудою [6]), думали за блискальце поверхности купити жемчуг вічної слави так, як добували земську славу в визискуваних собою людий. А коли Христос здер з них маску, проміняли його за розбійника, бо цей втискався тільки до їх кишень, але не заглядав до закамарків їх чорної душі. Тому Варава безпечнійший!

Вони, привиклі до перших місць на бенкетах, перших сиджень в божницях і поздоровлень на торговицях [7]), мали би зробити місце „простакам“ знад генезаретського озера? Вони властителі ключа розуміння, учителі народу, мали би зрівнатися з „темними“ рибалками?

Ні, ліпше, щоб один чоловік умер за нарід, а не весь нарід (себто вони) загинув (Ів. 11, 50).

І сталось, чого бажали і став для них Ісус знаком, котрому противилися (Лук. 2, 34), і лишився дім їх пустим (Мат 23. 38) і прийшла на них гидота спустошення (Марк. 13, 14).

II

По сотках літ тужного вижидання, пройшовши довгу, терням терпінь вистелену, потом-кровю цілих поколінь скроплену дорогу, станув отсе український народ на порозі храму волі. Світлою загравою радости зайснів день, вилеліяний в мріях найкрасших синів. Отсе ми вийшли нині на стрітення хвилі, коли

---

[1]) Порів. Іс. 6, 9.
[2]) Мат. 11, 18.
[3]) Мат. 23, 11.
[4]) Мат. 16, 24.
[5]) Мат 23, 12.
[6]) Мат. 5, 20; 16, 6.
[7]) Мат. 23, 16—29.

...спочинуть невольничі
Утомлені руки,
І коліна одпочинуть,
Кайданами куті.
Радуйтеся вбогодухі,
Не лякайтесь дива!
Се Бог судить, визволяє
Довготерпеливих [1]).
. . . . . .
Встане Україна
І розвіє тьму неволі,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти [2]).
. . . . . .
І оживе добра слава,
Слава України
І світ ясний, невечерній
Новий засіяє... [3])

розгорнула нова слава свої крила над оживаючим з руїн національним Сіоном. І сльозами радости заплакали струджені старці, приймаючи на руки дитя сповнених надій. Переживаємо нині дні дужого зриву великих починів, дні світлого підйому народнього духа, дні, про які можна сказати словами Спасителя (Лук. 10,23): Блаженні очи, котрі бачуть, що ви бачите, бо кажу вам, що богато минулося тих, що хотіли бачити, що ви бачите, і не бачили.

І як воно негайно склалось?

Таж ще недавно кровавою луною нісся плач, що

Заснула Українка
Буряном укрилась, цвіллю зацвіла [4]).
Козацькая воля...
Лягла спочить, а тим часом
Виросла могила,
А над нею орел чорний
Сторожем літає [5]).

Але не встерожив, бо коли зпід могили залунав могучий призив: „Вставайте, кайдани порвіте", то понеслись орлами по безмежних степах сини заплаканої Вдовиці батьківщину визволяти. А слідом за ними з усіх грудий від неботичних Карпат аж по Чорне море знімається пеан:

Хвала вам, душі молодії,
Хвала вам, лицарі святії,
Во віки, віки похвала! [6])

---

[1]) Т. Ш. Подражаніє Ісаії гл XXXV.
[2]) Т. Ш. Суботів.
[3]) Т. Ш. Посланіє; порівн. Ісаії 9, 2 —4.
[4]) Т. Ш. Чигирин.
[5]) Т. Ш. Думи мої.
[6]) Т. Ш. Неофіти.

І та хвала всіх нас побудила і до великої будови привела. А тоді по ранній росі Божого благословення постелився гомін батьківської, Божої любови: це знак, що лежить на повстання і упадок многих в новітнім Ізраїлі, тому на угольний камінь в основу великої будови кладіть камінь дорогоцінний, вибраний, чесний, що віруючи в нього, не застидається (Іс. 28,16). А цим камінем хай нам буде Христос! І якщо уповатимемо на Нього, стане нам на освячення і не спотикнемося об камінь упадку (Іс. 8, 14).

І всім нам память, Господи, дай, що, коли не Господь збудує дім, надармо трудилися будівничі (Пс. 126, 1).

І молимось, Боже:

Зло начинающих спини,
У пута кутії не куй.
В склепи глибокі не муруй, [1])

але спамятай їх, Господи, щоб не спотикнулись об камінь упадку ті, що завзялись Твою правду і волю Твою з нової будови прогнати, щоб Тебе за нечестивого Вараву проміняти.

І облудникам не дай, Боже, місця між нами. Не дай приступу до народу вовкам в овечій шкірі, що йому благами „нечуваних" законів будуть очи засліплювати, щоб потім обдурений народ „лупити по закону".

Хай врозумляться й ті, що гордістю відділились від пробудженого народу, що жертви і праці налякались.

Хай схаменуться й ті, що з народнього храму „вертеп розбійників" завзялись зробити. Хай у камінну їхню совість вдарить погроза Пророка:

Ваша злая своєволя
Сама скупається, сама
В своїй же крові! [2])

А вас, що вашим раєм чинете вигоду шкіри і ситість шлунка, і що в погоні за тим „добром" допчете в крові народній прапор,

Хай Господь наш вас помяне,
Едомські діти,
Як кричали ви: „Руйнуйте,
Руйнуйте, паліте
Ерусалим" [3]).

---

[1]) Т. Ш. Молитва.
[2]) Т. Ш. Подраж. Езекиїлю.
[3]) Т. Ш. Псалом 136, 7.

Ви, як і всі „зпід знаку упадку", спотикнетесь об камінь упадку.

* * *

А тебе, Рідний краю, нехай вислухає Господь у день горя; нехай оборонить Тебе імя Бога Якова. Нехай зішле Тобі поміч із святині та із Сіону нехай заступить Тебе. Нехай згадає про всяку жертву Твою. Нехай дасть Тобі Господь по серцю Твому, і всякий замір Твій нехай виповнить. Радуватися будемо спасенням та іменем Господа Бога нашого станемо великі; нехай виповнить Господь усі просьби Твої. Одні на возах низьких затій, а другі на конях гордих розумовань, миж імя Господа Бога нашого призовемо. Вони заплуталися і впали, миж встали і випрямилися. (Пс. 19). Амінь.

.....

о. Онуфрій Гайовський

Запис до Божого Царства

Проповідь на празник св. Арх. Михаїла

> Обаче о сем не радуйтеся, яко дуси вам повинуються: радуйтеся же, яко імена ваша написана суть на небесіх (Лук. 10, 10).

Людські записи.

З часів послідньої світової війни певно у богатьох із вас остався отакий спомин: Це було в перших днях по вибуху, в тих сумних днях, коли осиротіли села, заплакали діти, що їм забрали батьків, ломили руки жінки без мужів, від горя похилились батьки, що на старість осталися без синів; смутком вкрилися ниви, що прогнано від них робітника. А коли почала пропадати людська праця, люди стали позирати одні на других тай питали: „Що то буде, що то буде?" А ніхто не міг подати відповіди на це питання. А тимчасом стали людий скликати, щоб записувалися, бо будуть виплачувати причинки за тих, що їх покликали на війну, і відшкодування за зареквіровану худобу тай збіжжя. І відітхнули на хвильку люди, а дехто навіть і радувався, що — мовляв — не дадуть нам пропасти. Та завчасна була та радість, бо поки покінчили записи, прийшов ворог, тай тільки хісна осталось, що в записах. А скінчилась війна, знов писали і один і другий і десятий і — не знаю —

котрий ще там раз. А списували всіх і всьо. Списували, кільки вдів і сиріт полишилось по упавших на війні і деяким з них дещо й виплатили. Але найбільше записів було за воєнні шкоди. А казали записувати й найменшу річ, пропавшу на війні. Аж надоїли людям оті списи і записи, тільки їх там було. Тай тільки радости вийшло з тих записів, що гіркий сміх. А хісна ніякого!

І воно таке звичайно буває з усіми людськими записами, що тільки тоді чоловіка знають, як записаний має щось дати. І тоді з такого запису і волами себе не витягнеш. Але, якщо ти записався в надії, що тобі щось припаде, то дуже часто таке буває, що щасливий той, що також надією може довго тішитися. А то й тільки чести й добра, що тебе записали. От таке буває з людськими, земським записами.

Божий запис.

Тому, М. Д., я хочу вказати вам нині на один запис не людський і земський, але на такий, ще в ньому ми можемо покладати певну надію, бо це запис, зроблений самим Богом. А Божий запис, то так, як Боже слово, про яке сказав Ісус Христос, що „небо і земля минуться, а мої слова не минуться". (Марк. 13,31) Про той запис — як читаємо в нинішному св. евангелію — сказав так Ісус Христос: „Однак не радуйтеся тим, що духи вам коряться, а радуйтеся, що імена ваші записані на небі". (Лука 10,20). А сказав Ісус Христос ті слова при такій нагоді: Раз з радістю хвалилися перед Ним його ученики, що в Його імя їм і біси коряться. На те зауважив Ісус Христос, що хоч їхня радість із тої причини дуже велика, то вона ніяк не може рівнатися з радістю задля їхнього запису в Божому царстві.

Введення.

Колиж добрий і вірний Бог, тільки радости обіцює нам із свого запису, то слід нам нині застановитися, хто буде мати право тим записом радуватися. Із науки кат. Церкви виходить, що учасниками тої радости стануть, ті, хто 1) впишеться до Христового війська, щоб боротися зі злом і 2) хто в той запис увійде через добрі учинки.

Допоможи-ж мені, св. Архистратиже Михаїле, Начальний Вожде Небесних сил, вляти в людські серця запал до до тої боротьби і до збирання добрих учинків.

I.

Впис до Христової армії.

Коли новонароджену дитину приносять до св. Хрещення, то в першій молитві, яку відмовляється над немовлятем, просить священик Господа Бога: „Впиши єго в книги животния", в які просить св. Церква вписати нового християнина. А це ніщо іншого, як тільки право до Божого наслідництва, запис до неба, до Божої Слави, щоби — як говориться дальше в тій самій молитві — прославилося в охрещеному чоловіці Боже імя. Через св. Тайну Хрещення звільняє нас за Божою ласкою св. Церква з діявольської неволі, в якій нас держав первородний гріх, а записує до Божого царства. Та в дальшій молитві називається принесений до св. Хрещення „воїном Христа Бога Нашого". Виходить, що вписані до Божого царства вступають до Христової армії, до Божого війська, а це значить, що хто, вже став Христовим воїном, той мусить під приказами Христа боротися. Так воно й виходить зі слів св. Ап. Павла: „Ми діти Божі, а коли діти то й наслідники, наслідникиж Божі, а співнаслідники Христові, коли тільки з ним терпимо, щоби зним прославитися" (Рим. 8,17)

„Не мир, а меч".

Так отсе нашу славу на небі ми маємо здобути. Наша слава на небі буде нагородою за добре зведену борбу. А тої борби домагається від нас сам Ісус Христос такими словами: „Не думайте, що я прийшов принести мир на землю; я не прийшов принести мир, а меч". (Мат. 10,34). Чи добре вважаєте, М.Д.? Христос, що при його народженню співали Божі ангели пісню мира, Христос, що по своїому воскресенню витає Апостолів „мир вам", той Христос хоче війни!! „Ох Боженьку святий — скажуть ті, що з трудом пережили страхіття недавної війни і поволи стають приходити до себе — чиж може бути що страшнійшого над війну?". Так це правда, але й це правда, що Христос хоче війни і то не будьякої війни, бо слухайте дальше, що він говорить: „Я прийшов розєднати чоловіка з його батьком і доньку з її матірю і невістку з її свекрухою". (Мат. 10,35).

Людська війна.

І знов запитате ви всі, що не маєте спокою дома, ви, батьки, що вас вашою кервавицею вивінувані власні діти проганяють з хати, ви, жінки, що за свою працю, за свою недолю не чуєте ніколи слова ласкавого, а лайка, а то й

побої стали вашим хлібом насущним, ви всі запитаєте: „Чиж мало по Божому світу такої борні, як у наших хатах?“ Щож, М. Д.? Жаль мені вас, жаль великий за ваші сльози кровавi, за ваші дні без світа і просвітку, але це не та війна, що її хоче Христос.

Христова війна.

Це не та війна, бо слухайте, що Він говорить: „Хто любить батька або матір більш, як мене, не єсть мене достойний; а хто любить сина або доньку більш, як мене, не єсть мене достойний“ (Мат. 10,37). Христос хоче війни за Його правду, за пошану Божого закону. А та війна, що її знає світ, і та війна, що риданням тай горем наповнює ваші хати, то не Хвистова війна! Він хоче такої війни, яку звів колись св. Арх. Михаїл, що в його честь святкуємо нинішний празник. От він відважно станув до боротьби зі збунтованими небесними силами в обороні Божої. слави і з кличем „Хто як Бог?“ відкинув їх від Божого царства. І від нас, як своїх воїнів, вимагає Ісус Христос, щоб ми сміло ставали в обороні подоптаних Його прав. Жадає Христос, щоб ти, батьку, мав відвагу сказати блудному синови, що йде він злою дорогою, коли він, гордий молодечою силою, не дбає за здоровля своєї душі. Тобі, мамо, приказує Христос не подаватись перед фохами і забаганками пишної доні але навчити її, що найбільша краса дівчини — це її невинність, а найкрасший стрій — це чистота душі. Від тебе, жінко, вимагає Христос, щоб ти не лякалась збудити чоловіка зі сну байдужности для Божої слави, щоб ти примусила його до праці над християнським вихованням дітий, бо треба раз побороти той лихий звичай, що молитва, сповід і всі християнські практики — це жіноче діло, а чоловікови поза господарськими обовязками нікуди такими справами заниматися. Лихий це звичай, з яким ніхто інший не може боротись з таким успіхом, як жінка, бо саме їй дав Господь Бог таке незломне оружжя до тої борби, як ласкавість, ніжність, сердечність, а навіть сльози. А найсильнійше ваше оружжя — це дар молитви. А „молитва — як каже св. Лаврентій — побіджує всіх ворогів, а грішників ділає святими“. Отим оружжям неодна жінка для свого чоловіка, неодна мати для свого сина виборола вірність в Божій службі, а то й святість життя. (Н. пр. мати св. Августина).

Ложні пророки.

Від вас усіх вимагає Господь Бог, щоб ви неустрашимо ставали в обороні пошанування Божого закону і Божої волі. Переживаємо страшні часи, коли діявол вивів до бо-

ротьби з вірою і Церквою ложних пророків. І одні з них хочуть будувати земський рай без Бога, другі ніби ще визнають Бога, але хочуть, щоб Він був таким, якого їм треба. А деж супроти такого наступу ті, що записані до Христового війська? Перед першим ліпшим недоуком мовкнуть їх уста, перед брехливим крикуном ховаються за плотом байдужности так, начеб не їх обовязком було боротись з неправдою, бо це річ священиків. Ні, М. Д. Так, як у звичайній війні найлучший старшина чи навіть і генерал не виграє війни без мужви, так і в Христовому війську священики мають в боротьбі проводити, а боротися мають усі.

Саме тепер іде в кат. Церкві такий рух, тзв. католицька акція, що має за ціль притягнути і світських людий до здобування щораз ширших теренів для Христового царства.

Тому з тим більшим жалем приходиться звернути до тих, що забувають про гідність Христових воїнів і замісць Христа боронити, хиляться на бік його ворогів. Та цеж зрада, а зрада — найчорнійше пятно для воїна.

Найбільший ворог.

А тепер ще вам згадаю про найбільшого ворога, з яким ви мусите звести бій. Знаєте, де той ворог? Він таки тут поміж вами. Тим ворогом — це кождий чоловік сам для себе. І коли чоловік хоче вийти побідно в боротьбі з іншими ворогами людського спасення, то перш усього мусить поконати себе самого, то значить свої грішні склонности, пристрасти, навички і налоги. Отся боротьба не легка, і не можна її легковажити, бо не були від неї вільні навіть великі Святі Божі. От св. Апостол Павло так говорить: „Я любуюся в законі Божім, та бачу інший закон у моїх членах, що воює проти закона мого ума і поневолює мене законови гріха, що знаходиться в моїх членах". (Рим. 7,23).

І ви самі найкрасше знаєте, як то нераз важко приходиться в тій боротьбі. Рад би чоловік служити Богови, а тут гейби його щось до тої служби не пускає. Одному годі відвикнути від проклону, другому від гніву, третій не годен розпрощатися з безбожним і плюгавим товариством. Та не падайте духом. Від нікого Господь Бог не вимагає понад його сили, і хто щиро хоче вдержатися при Божім записі, тому він радо помагає, як говорить св. Ап. Павло: „Все можу в Христі, котрий мене кріпить". (Фил. 4.13). А коли Бог з нами, то хто проти нас? Боріться, поборете! Відновлюйте щодня добрі постанови (звичайні вояки муштруються), кріпіться молитвою (вояк без їди — не вояк), набирайте сили в частій св. Сповіди і Причастю,

будьте завзятими в борбі з собою так, як ви то вмієте нераз в маловартних земських справах, а побіда певна.

Чесна боротьба дає славу.

Коли станемо згадувати наші великі змагання з часу визвольної війни, то мусимо з великою пошаною склонитися перед тими, що своїм трудом і жертвою молодого життя ті змагання переводили в життя. Це я про наших славних Січових Стрільців, про наше народнє військо. Не одному батькови ще нині щемить серце, не одній матері ще до нині не висохли сльози, як згадають сина, що поклав буйну голову в тих змаганнях. Такий був молодий, так гарно стало розцвитати його життя, тільки надій на нього покладали, а як пішов, так не вернув. Даром виглядали ваші очи, даром ловили ви кожду, хочби найменьшу, вістку про нього. Не верне вже! А щож вам за те осталося? Біль, розпука, жаль?! Так! Але й слава ясна! І ота слава коїтиме ваші зболілі душі за те, що ви своїх синів виховали на борців великої справи. Але нескінчено більша слава тих, що, вписавшися до Божого війська, невпинно й неустрашимо боряться за справу Божого царства і за вічну свою радість.

II.

Незаписана книжка.

Один побожний чоловік мав такий сон. Видалось йому, що десь ніби він прийшов перед небесні ворота. Прийшов по нагороду, бо довго боровся в свойому життю, але поборов всі злі склонности, сміло ставав в обороні Христової віри, а гріха боявся, як найбільшого нещастя. Тому був певний, що ввійде до Божого царства. Але дивиться він, а кождому з тих, що перед ним прийшли, ангел отвирає якусь книжку і з неї щось вичитує, а потім одних впускає до неба, а других завертає на землю. Не знав він, що це такого, але приходить черга на нього. І перед ним отвирає ангел книжку і хоче читати, але обертає одну картку за другою, а вони всі незаписані. І дивується той чоловік, що він за свого життя так боровся з гріхом, а тут у книжці про те нічого не стоїть. І питається він ангела, що то може бути? А ангел йому каже: „Бачиш, брате, це добре, що ти боровся зі злом; тому в твоїй книжці нема ані одного гріха записаного, але нема теж ні одного доброго вчинку, длятого твоя книжка не записана. А чиж не знав ти, брате, що нема хісна з такої ріллі, яку ти і справив і вичистив з буряну, а не засіяв добрим зерном?. А забув ти, що св. Ап. Яків сказав, що „віра без діл мертва“?

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 10

о. А. Галандюк

Про виховання дітий

(Докінчення)

Як дуже займають дитину такі образки! Дитина прислухується радо побожним оповіданням батьків, захоплюється ними і духом переноситься до неба та хоче там бути, де Бог, ангели і святі.

Виховання на лоні родини вироблює обичаї, успособлення й весь характер дитини. Серед родини розвивається серце, образуються привички, будиться розсудок, розвивається добрий, або злий характер. Від доброго, або злого виховання дітий на лоні родини залежить в першій мірі вес

Wyciąg z protokułu wspólnego z dnia 10/X 1930 r.

Sąd okręgowy Wydział VI karny we Lwowie w sprawie konfiskaty dodatku do Nr. 9 czasopisma pt. „Nywa“ z daty Lwów wrzesień 1930 do Sygn. VI. l. Pr. 228/30 na posiedzeniu niejawnem w dniu 10 października 1930 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie

postanawia:

uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 5 października 1930 r. przez Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowei konfiskatę dodatku do czasopisma pt. „Nywa“ Nr. 9 z daty Lwów wrzesień 1930 r. zatytułowanego „Nywa Propowidy Bezpłatnyj dodatok“ w artykule pt. „Chrystos — uholnym kaminem“ w ustępie od słów „Po sotkach“ do „pochwała“ znamiona zbrodni z § 65 a/ uk. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 349 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższem numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego zakazu pociąga za sobą przewidziane w § 21 ust. druk. z 17/12 1862 Nr. 6 ex 1563 Dzpp. tj. zasądzenie na grzywnę do 400 zł.

Uzasadnienie:

Ogłoszenie drukiem wyżej wymienionych wyżej ustępów artykułu ma na celu pobudzić do wzgardy i nienawiści przeciw jednolitemu związkowi Rzeczypospolitej przez szerzenie haseł separatystycznych na terytorjach wchodzących w skład Państwa, co odpowiada znamionom zbrodni z § 75 a/ uk. Według §§ 487, 489, 493 pk. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

суспільний характер народу, його свідомість, його сила, його значіння, його завзятя, його посвята для загальної справи та його весь культурний добуток в будучности.

Окруження має непереможний вплив на дитину, яка вступає в світ зовсім безборонна, і так щодо виживлення, як також щодо образования цілковито зависить від тих, що знаходяться довкруги неї. Тому вже від першого віддиху дитини починається її виховання. Одна мати запитала визначного священика, коли має розпочати виховання свого чотиролітного синка? На се питання дав їй священик таку відповідь: „Достойна пані, якщо не виховуєш його від самого початку, то чотири літа безповоротно страчені. З першим усміхом, що виступить на усточках дитини, зачинається задача матери".

Як дуже ненаглядними і ніщо незначучими моглиби видаватися впливи на характер дитини, то однак остають вони через ціле життя. Характер дитини є завязком характеру дозрілого чоловіка (мужа) — всяке пізнійше виховання є тільки вінцем діла.

Отже цілковито справджуються слова поета: „Дитина є батьком мужа", або як каже Мільтон: „Дитинство заповідає мужа, як поранок день". При колисці засіваються зерна чеснот і проступків, почувань і думок, які означують характер на ціле життя.

Учені завважили, що дитина у віці від 18. до 30. місяця більше вчиться з виду зовнішнього світа, як через решту життя. Знання, котре дитина в тім віці набуває й думки, які розвиває в своїй душі, є такі важні, що ціла ученість дорослих студентів високих шкіл є нічим в порівнанню з ним.

Душа в дитинстві є найчуткійшою на враження і перші іскри, які падають на неї, можуть легко роздмухати полумінь. Дитина присвоює в утревалює собі чужі думки дуже скоро. Защіплені в дусі дитини думки є подібні до киненого в ріллю насіння. Вони лежать там довго і кільчаться, поки не вистрілять в гору в чинах і привичках.

Перша радість, перший біль, перший осягнений вислід, перше спотикнення, перше діло, перший упадок, забарвлюють на все тло життя дитини.

Дитина сліпо наслідує все, що видить. Все для неї є взором способу поступування, руху, мови, призвичаєння характеру. „Для дитини — каже Ріхтер — найважнійшою добою життя є перші роки, в котрих в товаристві инших зачинається обрязувати і відповідно забарвлювати. Кождий новий виховник менше впливає, як його попередник — а коли життя маємо уважати за школу, то подорож по цілім світі менше вплине, як мамка". Коли хочемо мати гарні

характери, мусимо безумовно представляти дітям гарні взори. Мати є взором, котрий насамперед і найсильніше стоїть перед очима дитини.

„Добра мати — каже Юрій Герберт — стільки варта, що сто учителів". В родині вона є магнесом всіх сердець і полярною зорею всіх очий. Дитина заєдно її наслідує, а те наслідуввння є для неї „цілим світом наук", як каже Бакон. Мати є прикладом і взором, котрий дитина заєдно має перед очима, на нього дивиться та його наслідує. Наполєон звик йув говорити, „що будуче добре, або зле поступування дитини залежить від матери". Добрий приклад матери більше вчить, як найкрасші слова. Є се навчання чином.

Добрий приклад і слова науки християнської матери ніколи не забуваються. Вчаснійше чи пізнійше, може щойно в обличю смерти, виступлять слова і приклад матери перед очи душі, і навернуть сина чи доньку на дорогу спасення.

Тому велика відвічальність спадає на батьків за занедбання християнського виховування. Ніяке пізнійше виховання *не може заступити виховання в домі батьків.* Невиховані і зле виховані діти оскаржуватимуть своїх родичів за їх занедбання. В шпиталі для певилічимо хорих у Відні клячав чоловік в дозрілім віці при своїм ліжку. Коли один священик запитав милосердну сестру, що той чоловік робить, сказала вона йому: „Він приготовляється з великою повагою до першої сповіди". І рівночасно при тих словах полилися струєю *з його очий сльози* і він *почав нарікати:* „Мої батьки винні, мої батьки винні".

Чоловік повинен заєдно вчитися і вправлятися в чеснотах, як довго живе Він повинен постійно образуватися й виховувати та виробляти в собі привичками силу волі, щоби панувати над своїми пристрастями і витревало йти по дорозі, яку вказують християнська віра і Божі заповіди. Ціле життя чоловіка — се школа *Найпершими учителями* в тій школі є батьки, а передусім мати. Від родичів перейнає дитину платний учитель, що веде її через кілька літ. Опісля слідує поважна школа життя.

Кінцевим іспитом тої довгої школи є смерть і суд Божий. А там вічний Суддя не буде питати — „що ти, чоловіче, знав", тільки „що ти зробив?" Християнські батьки! Вчить ваших дітий читати, писати, рахувати і всіх хосенних відомостий. Але найперше навчіть їх одної конечної річи: Бога пізнавати, Бога любити, Його почитати та йому служити!

Амінь.

.....

о. А. Ґолландюк

Неділя XXVI

(Докінчення)

Я сказав: може до смерти. Але я беру назад своє слово і скажу: тяжко до смерти. Чому? Бо на небі є ще справедливий Бог і кождий чоловік має совість. Справедливий Бог нерідко карає тих, що його зневажають, вже на сім світі, а совість страшна, як тільки вона пробудиться. Много християн задивляється так на земне щастя, що їх навіть поганин мігби застидати. Крез, король Лідії, що сам не знав, який він богатий і могучий, запитав раз мудрого Сольона, чи він не признає сього, що король Лідії є найщасливіший поміж всіма смертельниками? Сольон відповів: «Ніхто перед смертю не є щасливий». Крез запутався опісля у війну з перським королем Киром і дістався в неволю. Мав умирати на кострі. Коли його вивели на смерть і положили на костир, пригадав собі слова мудрця Сольона і закликав тричі: «Сольоне, Сольоне, Сольоне!» Кир, зачувши се, казав Креза з костра зняти і питав його за причину того оклику. Колиж довідався про неї, зворушений глибоко, не казав вже палити Креза, а приняв його до свого боку як приятеля і дорадника.

Діялося се 47 літ тому на острові Кракатав. Сей остров лежав в горячій полосі між між Азією й Австралією, а земля його була незвичайно урожайна і три рази до року відбувалися на нім жнива. Правда, на північнім березі острова зносився верх вулькана Кракатав, алеж челюсти його були від 200 літ нечинні і здавалося, що вулькан вигас. Тимчасом в травні 1883 р. почав димити легко, однак жителі острова вкоротці успокоїлися і нічого собі з того не робили. Але в неділю 26 серпня сьогож року здрігнулася нечайно гора Кракатав. З челюстий кратеру спалахнули стовпи огню, а відтак вже на другий день в один момент прийшло те, про що ніхто не знає, бо не бачив. Сталася катастрофа, весь цвітучий остров щез під поверхнею моря. 40000 людий згинуло в наслідок сеї катастрофи. Коли опісля міряли місце, де запався острів, знайдено глибину 300 метрів. Чи сподівалися ті люди, що так скоро западеться для них світ?

Один старенький священик покликав раз свого сотрудника і запитав його: «Що чувати нового?» «Ніщо» — відповів коротко сотрудник. «То я скажу вам щось нового», відповів парох. «Знаєте, світ кінчиться». «Се неправдоподібне і не може скоро статися». «Для того, хто вмирає, кін-

читься світ», сказав він і готовився до смерти. По двох днях зайшов для нього світ.

Колиб ми всі знали, що по трьох днях скінчиться світ, кождий спішивсяби спасти свою душу, творити покаяння і з жалем навертатися до Бога.

Отак минається земське щастя. А вічне вічно тревватиже. Отже шукаймо його. Амінь.

.....

о. Онуфрій Гайовський

Запис до Божого Царства

Проповідь на празник св. Арх. Михаїла

> Обаче о сем не радуйтеся, яко дусі нам повинуються: радуйтеся же, яко імена ваша написана суть на небесіх (Лук. 10, 10).

Людські записи.

З часів послідньої світової війни певно у богатьох із вас остався отакий спомин: Це було в перших днях по вибуху, в тих сумних днях, коли осиротіли села, заплакали діти, що їм забрали батьків, ломили руки жінки без мужів, від горя похилились батьки, що на старість осталися без синів; смутком вкрилися ниви, що прогнано від них робітника. А коли почала пропадати людська праця, люди стали позирати одні на других тай питали: «Що то буде, що то буде?» А ніхто не міг подати відповіди на це питання. А тимчасом стали людий скликати, щоб записувалися, бо будуть виплачувати причинки за тих, що їх покликали на війну, і відшкодування за зареквіровану худобу тай збіжжя. І відітхнули на хвильку люди, а дехто навіть і радувався, що — мовляв — не дадуть нам пропасти. Та завчасна була та радість, бо поки покінчили записи, прийшов ворог, тай тільки хісна осталось, що в записах. А скінчилась війна, знов писали і один і другий і десятий і — не знаю — котрий ще там раз. А списували всіх і всьо. Списували, кільки вдів і сиріт полишилось по упавших на війні і деяким з них дещо й виплатили. Але найбільше записів було за воєнні шкоди. А казали записувати й найменшу річ, пропавшу на війні. Аж надоїли людям оті списи і записи, тільки їх там було. Тай тільки радости вийшло з тих записів, що гіркий сміх. А хісна ніякого!

І воно таке звичайно буває з усіми людськими записами, що тільки тоді чоловіка знають, як записаний має щось

дати. І тоді з такого запису і волами себе не витягнеш. Але, якщо ти записався в надії, що тобі щось припаде, то дуже часто таке буває, що щасливий той, що також надією може довго тішитися. А то й тільки чести й добра, що тебе записали. От таке буває з людськими, земськими записами.

Божий запис.

Тому, М. Д., я хочу вказати вам нині на один запис не людський і земський, але на такий, ще в ньому ми можемо покласти певну надію, бо це запис, зроблений самим Богом. А Божий запис, то так, як Боже слово, про яке сказав Ісус Христос, що «небо і земля минуться, а мої слова не минуться». (Марк. 13,31) Про той запис — як читаємо в нинішному св. евангелію — сказав так Ісус Христос: «Однак не радуйтеся тим, що духи вам коряться, а радуйтеся, що імена ваші записані на небі». (Лука 10,20). А сказав Ісус Христос ті слова при такій нагоді: Раз з радістю хвалилися перед Ним Його ученики, що в Його імя їм і біси коряться. На те зауважив Ісус Христос, що хоч їхня радість із тої причини дуже велика, то вона ніяк не може рівнатися з радістю задля їхнього запису в Божому царстві.

Введення.

Колиж добрий і вірний Бог, тільки радости обіцює нам із свого запису, то слід нам нині застановитися, хто буде мати право тим записом радуватися. Із науки кат. Церкви виходить, що учасниками тої радости стануть, ті, хто 1) впишеться до Христового війська, щоб боротися зі злом і 2) хто в той запис увійде через добрі учинки.

Допоможи-ж мені, св. Архистратиже Михаїле, Начальний Вожде Небесних сил, вляти в людські серця запал до тої боротьби і до збирання добрих учинків.

I.

Впис до Христової армії.

Коли новонароджену дитину приносять до св. Хрещення, то в першій молитві, яку відмовляється над немовлятем, просить священик Господа Бога: «Впиши єго в книги животния», в які просить св. Церква вписати нового християнина. А це ніщо іншого, як тільки право до Божого

наслідства, запис до неба, до Божої Слави, щоби — як говориться дальше в тій самій молитві — прославилося в охрещеному чоловіці Боже імя. Через св. Тайну Хрещення звільняє нас за Божою ласкою св. Церква з діявольської неволі, в якій нас держав первородний гріх, а записує до Божого царства. Та в дальшій молитві називається принесений до св. Хрещення «воїном Христа Бога Нашого». Виходить, що вписані до Божого царства вступають до Христової армії, до Божого війська, а це значить, що хто, вже став Христовим воїном, той мусить під приказами Христа боротися. Так воно й виходить зі слів св. Ап. Павла: «Ми діти Божі, а коли діти то й наслідники, наслідникиж Божі, а співнаслідники Христові, коли тільки з ним терпимо, щоби з ним прославитися» (Рим. 8,17).

«Не мир, а меч».

Так отсе нашу славу на небі ми маємо здобути. Наша слава на небі буде нагородою за добре зведену борбу. А тої борби домагається від нас сам Ісус Христос такими словами: «Не думайте, що я прийшов принести мир на землю; я не прийшов принести мир, а меч». (Мат. 10,34). Чи добре вважаєте, М. Д.? Христос, що при Його народженню співали Божі ангели пісню мира, Христос, що по своїому воскресенню витає Апостолів «мир вам», той Христос хоче війни!! «Ох Боженьку святий — скажуть ті, що з трудом пережили страхіття недавної війни і поволи стають приходити до себе — чиж може бути що страшнійшого над війну?». Так це правда, але й це правда, що Христос хоче війни і то не будьякої війни, бо слухайте дальше, що він говорить: «Я прийшов розеднати чоловіка з його батьком і доньку з її матірю і невістку з її свекрухою». (Мат. 10,35).

Людська війна.

І знов запитаєте ви всі, що не маєте спокою дома, ви, батьки, що вас вашою кервавицею вивінувані власні діти проганяють з хати, ви, жінки, що за свою працю, за свою недолю не чуєте ніколи слова ласкавого, а лайка, а то й побої стали вищим хлібом насущним, ви всі запитаєте: «Чиж мало по Божому світу такої борні, як у наших хатах?» Щож. М. Д.? Жаль мені вас, жаль великий за ваші сльози кровавi, за ваші дні без світа і просвітку, але це не та війна, що її хоче Христос.

Христова війна.

Це не та війна, бо слухайте, що Він говорить: «Хто любить батька або матір більш, як мене, не єсть мене достойний; а хто любить сина або доньку більш, як мене, не єсть мене достойний» (Мат. 10,37). Христос хоче війни за Його правду, за пошану Божого закону. А та війна, що її знає світ, і та війна, що риданням тай горем наповнює ваші хати, то не Христова війна! Він хоче такої війни, яку звів колись св. Арх. Михаїл, що в його честь святкуємо нинішний празник. От він відважно станув до боротьби зі збунтованими небесними силами в обороні Божої слави і з кличем: «Хто як Бог?» відкинув їх від Божого царства. І від нас, як своїх воїнів, вимагає Ісус Христос, щоб ми сміло ставали в обороні подоптаних Його прав. Жадає Христос, щоб ти, батьку, мав відвагу сказати блудному синови, що йде він злою дорогою, коли він, гордий молодечою силою, не дбає за здоровля своєї душі. Тобі, мамо, приказує Христос не подаватись перед фохами і забаганками пишної доні але навчити її, що найбільша краса дівчини — це її невинність, а найкрасший стрій — це чистота душі. Від тебе, жінко, вимагає Христос, щоб ти не лякалась збудити чоловіка зі сну байдужности для Божої слави, щоб ти примусила його до праці над християнським вихованням дітий, бо треба раз побороти той лихий звичай, що молитва, сповід і всі християнські практики — це жіноче діло, а чоловікови поза господарськими обовязками нікуди такими справами заниматися. Лихий це звичай, з яким ніхто інший не може боротись з таким успіхом, як жінка, бо саме їй дав Господь Бог таке незломне оружжя до тої борби, як ласкавість, ніжність, сердечність, а навіть сльози. А найсильнійше ваше оружжя — це дар молитви. А «молитва — як каже св. Лаврентій — побіджує всіх ворогів, а грішників ділає святими». Отим оружжям неодна жінка для свого чоловіка, неодна мати для свого сина виборола вірність в Божій службі, а то й святість життя. (Н. пр. мати св. Августина).

Ложні пророки.

Від вас усіх вимагає Господь Бог, щоб ви неустрашимо ставали в обороні пошанування Божого закону і Божої волі. Переживаємо страшні часи, коли діявол вивів до боротьби з вірою і Церквою ложних пророків. І одні з них хочуть будувати земський рай без Бога, другі ніби ще визнають Бога, але хочуть, щоб Він був таким, якого їм тре-

ба. А деж супроти такого наступу ті, що записані до Христового війська? Перед першим ліпшим недоуком мовкнуть їх уста, перед брехливим крикуном ховаються за плотом байдужности так, начеб не їх обовязком було боротися з неправдою, бо це річ священика. Ні, М. Д. Так, як у звичайній війні найлучший старшина чи навіть і ґенерал не виграє війни без мужви, так і в Христовому війську священики мають в боротьбі проводити, а боротися мають усі.

Саме тепер іде в кат. Церкві такий рух, тзв. католицька акція, що має за ціль притягнути і світських людий до здобування щораз ширших теренів для Христового царства.

Тому з тим більшим жалем приходиться звернути до тих, що забувають про гідність Христових воїнів і замісць Христа боронити, хиляться на бік його ворогів. Та цеж зрада, а зрада — найчорнійше пятно для воїна.

Найбільший ворог.

А тепер ще вам згадаю про найбільшого ворога, з яким ви мусите звести бій. Знаєте, де той ворог? Він таки тут поміж вами. Тим ворогом — це кождий чоловік сам для себе. І коли чоловік хоче вийти побідно в боротьбі з іншими ворогами людського спасення, то перш усього мусить поконати себе самого, то значить свої грішні склонности, пристрасти, навички і налоги. Отся боротьба не легка, і не можна її легковажити, бо не були від неї вільні навіть великі Святі Божі. От св. Апостол Павло так говорить: «Я любуюся в законі Божім, та бачу інший закон у моїх членах, що воює проти закона мого ума і поневолює мене законови гріха, що знаходиться в моїх членах». (Рим. 7,23).

І ви самі найкрасше знаєте, як то нераз важко приходиться в тій боротьбі. Радби чоловік служити Богови, а тут гейби його щось до тої служби не пускає. Одному годі відвикнути від проклону, другому від гніву, третій не годен розпрощатися з безбожним і плюгавим товариством. Та не падайте духом. Від нікого Господь Бог не вимагає понад його сили, і хто щиро хоче вдержатися при Божім записі, тому він радо помагає, як говорить св. Ап. Павло: «Все можу в Христі, котрий мене кріпить». (Фил. 4.13). А коли Бог з нами, то хто проти нас? Боріться, поборете! Відновлюйте щодня добрі постанови (звичайні вояки муштруються), кріпіться молитвою (вояк без їди — не вояк), набирайте сили в частій св. Сповіди і Причастю, будьте завзятими в борбі з собою так, як ви то вмієте нераз в маловартних земських справах, а побіда певна.

Чесна боротьба дає славу.

Коли станемо згадувати наші великі змагання з часу визвольної війни, то мусимо з великою пошаною склонитися перед тими, що своїм трудом і жертвою молодого життя ті змагання переводили в життя. Це я про наших славних Січових Стрільців, про наше народне військо. Не одному батькови ще нині щемить серце, не одній матері ще до нині не висохли сльози, як згадають сина, що поклав буйну голову в тих змаганнях. Такий був молодий, так гарно стало розцвитати його життя, тільки надій на нього покладали, а як пішов, так не вернув. Даром виглядали ваші очи, даром ловили ви кожду, хочби найменшу, вістку про нього. Не верне вже! А щож вам за те осталося? Біль, розпука, жаль?! Так! Але й слава ясна! І ота слава коїтиме ваші зболілі душі за те, що ви своїх синів виховали на борців великої справи. Але нескінчено більша слава тих, що, вписавшися до Божого війська, невпинно й неустрашимо боряться за справу Божого царства і за вічну свою радість.

II.

Незаписана книжка.

Один побожний чоловік мав такий сон. Видалось йому, що десь ніби він прийшов перед небесні ворота. Прийшов по нагороду, бо довго боровся в своїому життю, але поборов всі злі склонности, сміло ставав в обороні Христової віри, а гріха боявся, як найбільшого нещастя. Тому був певний, що ввійде до Божого царства. Але дивиться він, а кождому з тих, що перед ним прийшли, ангел отвирає якусь книжку і з неї щось вичитує, а потім одних впускає до неба, а других завертає на землю. Не знав він, що це такого, але приходить черга на нього. І перед ним отвирає ангел книжку і хоче читати, але обертає одну картку за другою, а вони всі незаписані. І дивується той чоловік, що він за свого життя так боровся з гріхом, а тут у книжці про те нічого не стоїть. І питається він ангела, що то може бути? А ангел йому каже: «Бачиш, брате, це добре, що ти боровся зі злом; тому в твоїй книжці нема ані одного гріха записаного, але нема теж ні одного доброго вчинку, длятого твоя книжка не записана. А чиж не знав ти, брате, що нема хісна з такої ріллі, яку ти і справив і вичистив з буряну, а не засіяв добрим зерном? А забув ти, що св. Ап. Яків сказав, що «віра без діл мертва»?

А забув ти про другий прихід Ісуса Христа, як Він стане питати людий про добрі вчинки; що був голодний, а його не накормили, був спрагнений, а його не напоїли, був голий, а його не приоділи? Вертайже, брате, ще на землю і постарайся, щоб було тут що доброго записати. І пробудився той чоловік, тай решту свого життя провів не лиш на боротьбі зі злом, але й ні одної нагоди не пропустив, щоб щось доброго не зробити. Будувалася в селі церква, люди нарікали на конкуренцію, а він тішився, що має можність причинитися до Божої слави. Тут пригорнув бездомну сироту, там післав до сирітського захисту, тут дав на Рідну Школу, там на інвалідів, то на лічницю. Раз розрадив засмученого, то знов виорав ниву бідній вдові. Одним словом чувся, щасливим, як міг щось доброго зробити.

А ти, брате—сестро, так само поступаєш? Ні? То зле! То значить, що не дбаєш про запис до Божого царства. Не складаєш собі нічого до небесної щадниці.

Щаднича каса на небі.

От тепер усюди в мудрих людий заводяться щадничі каси. Замісць видавати важко зароблений гріш на дурниці, от як тепер мода, на тандитні фаталашки, то відкладають люди призбираний гріш до каси, щоб — як то кажуть — було щось на чорну годину. І на небі є щаднича каса. Але там не приймають гроший, хочби то були найправдивійші доляри. В тій небесній касі записують тільки добрі вчинки, хочби то було — як сказав Ісус Христос — шклянка зимної води подана спрагненому.

Мудрий цар.

А коли ви до тої небесної каси будете складати, то поступатимете, як один мудрий цар. А було то так: Жив десь такий нарід, що жадному цареви не дозволив довше в себе панувати як один рік, а по році відвозив його на безлюдний остров і більше не журився про нього, як він там марно гинув. Та один цар зараз по своїму виборі взявся на спосіб. За увесь час свого панування, що міг, відвозив на той остров. А коли минув рік, і його, як і його попередників, прогнали, то він не дуже тим клопотався, бо мав на острові все заздалегідь приготоване, щоб вигідно там проживати аж до смерти. Оттим царем — це кождий з нас. Наше життя на землі проминає скоро — неначе один рік. А потім наша дорога йде на тамтой світ. Якщо ми за нашого зем-

ського життя не придбаємо якнайбільше добрих учинків' які одинокі підуть з нами на тамтой світ, то це значить' що ми не дбали про запис до Божого царства.

* * *

Втікають від боротьби боягузи.

В повоєнних роках часто доводиться читати в часопитах про пошесть самогубств. Майже нема дня, щоби не читати про такий випадок. Пр. в Німеччині покінчує з життям 40 людий денно*). Відбирають собі життя не лиш старші люди, але навіть діти. І не диво, що учені стали дошукуватися причин такої трівожної пошести. І ріжні ріжно про це говорять. Але всі їхні погляди можна звести до одного: *Відбирають собі життя ті, яки не мають відваги в життю* боротися. Прийшла перша ліпша життєва невзгодина чи неповодження або й промах, то вже від життя втікають. Цілком так, як той вояк-боягуз, що побачив полукіпки в полі, подумав, що то вороже військо тай давай ногам знати. Колиб у тих боягузів була сильна, глибока віра, то зналивб вони, що ціле земське життя — це безнастанна боротьба, і відважний той, хто вміє з життєвими труднощами боротися, а не той, що накладає на себе руку.

Без добрих учинків нема змісту життя.

Є ще й друга причина самогубств, особливо того рода' як отсе, про яке недавно писали часописи (падолист 1929 р.)· Двайцятьлітня американка, Руть Рокфеллєр, в такий спосіб позбавила себе життя. Винайшла собі літак, щоби переїхатися над Ню-Йорком. Коли літак був на висоті 700 метрів, відчинила дверцята кабіни й кинулася в долину, вбиваючися на місці. Оставила лист, де подала таку причину самогубства: „Життя цілковито мені знудилося. Мені 20 літ, я є молода, гарна й богата. Але жила надто скоро. Чару розкоші випила я до дна й не оставила ані каплі. Можеб я і не позбавляла себе життя, колиб я знала, що це завдасть біль моїм родичам, але вони є самолюбами і ніщо їх не обходить поза їх приємністю". Ця молода дівчина покінчила з життям не задля неповодження або з життєвих трудностий. Як сама написала, була богата і зазнала всіх вигод розкоший. А якаж причина спонукала її до такого тяжкого гріха? Брак змісту життя! Знаєте, що це значить?

*) Др. Р. Мурнер: Наука про самогубство.

Книжка з добуим змістом.

В життя то так, як в добру книжку, треба вложити добрий зміст, треба його чимсь виповнити. А ані богацтва, ані розкоші до того не надаються.

Зміст життя — це добрі вчинки. На них почувається життя вдоволеним, воно росте й цвите. І те найважнійше: цвите так, шоби в другому життю вкритися повним плодом вічного щастя. Добрі вчинки це наш нестертий запис в „книгах животних“ Божого царства. А хто таких добрих учинків не хоче придбати, той пропащий і в цьому і в вічному життю. „Длятого, брати, старайтеся більші, щоби ви через добрі діла зробили певним ваше покликання і вибрання, . . . бо так щедро отвориться вам вхід у вічне царство нашого Господа і Спаса Ісуса Христа“. (II Петра 1, 10, 11). Кождому чоловікови дав Господь Бог відповідні сили, щоб добрими вчинками своє життя виповнити. Одному менше а другому більше, але всі ми на тій дорозі, на якій був той евангельський слуга до якого сказав його пан: „Добре, слуго добрий і вірний, в малім був ти вірний, над многими тебе поставлю; увійди в радість свого пана“. (Мат. 25, 22). Амінь.

о. Онуфрій Гайовський

Про непохитність у вірі

(Проповідь на празник св. Вмученицї Параскевії)

„Віра твоя спасе тебе; йди в мирі“. (Лука 7, 50.

Великим Божим даром для чоловіка є здоровля. Але звичайно чоловік не доцінює того дару. Аж тоді, коли навістить його хочби мала недуга, втікає від нього і спокій і радість. А вже, як де появиться коли страшна пошесть, то на людий паде правдивий жах, бо пошесть не вдоволяється одною жертвою, але — як каже поет — неначе косар

Понад полем іде,
Не покоси кладе;
Не покоси — гори.
Стогне земля, стогне море.

Найбільшеж лихо в тому, що найславнійші лікарі не продумали ще до нині ліку на багато пошестий. Одинокою їх радою в такому нещастю є піддержувати силу орґанізму, себто силу людського тіла і правильний обіг крови, дбати *про здоровий і чистий воздух і взагалі про чистоту.* Але коли хто не має сильного серця то й від тої ради людям мала потіха, бо без здорового, сильного серця дуже важко а то й неможливо поконати не тілько пошесну, але і всяку недугу. Така то небезпека земському життю від пошестий.

Але й над душевним життям чоловіка нависла їх змора. От саме нинішні часи загрожені одною з таких пошестий. Це — так би сказати — недуга на великий розум. Людський розум, це також Божий дар, але нещастя, що чоловік того дару не шанує, а думає, як от тепер, що, знявшись ним понад хмари, може піднестись і понад небо, понад самого Бога, котрий той розум сотворив. І лік на ту недугу є, та біда, що люди нею заражені не хочуть про який будь лік і думати. Вони гейби вже стратили розум. І тому з жалем каже про них св. Письмо: «Говорить безумний в серці своїм: нема Бога» (Пс. 13,1).

Та так, як у звичайних недугах при життю остаються люди зі здоровим, сильним серцем, і в душевних недугах безпечні ті люди, що мають сильну і постійну віру. От саме про ту важну справу, про не непохитність у вірі буде нинішне моє слово.

Застановимось тому при Божій помочі: 1) що то є непохитність у вірі, 2) про причини її упадку і 3) про засоби для її добуття. Хайже св. В-мученица Параскевія і всі св. Мученики, що жертвою свого життя засвідчили непохитність у вірі, випросять нам у Господа Бога ласку віднести хосен з нинішної науки.

I.

В послідних літах дуже часто доводиться чути про нещастя великих повений. От і цього року таке нещастя, а ще жахливійше перед трома літами навістило деякі околиці нашого краю.

Прийшли нежданно великі зливи, ріки виступили з берегів і змели з лиця землі людські житла, бо щож значить супроти розбурханої сили води мала хата, поставлена ще й на слабоньких підвалинах? Але хати,що були побудовані висше ще й на каміни, устоялись. А знаєте, до кого Ісус Христос прирівнує тих людий, що поклали підвалини свого дому високо на камени? Кождого того, «хто приходить до Нього, слухає Його слова і сповняє їх» (Лук. 6,47). Цебто людий, що мають сильну і постійну віру.

А хто має сильну віру? Той, що — як учить катехизм — не сумнівається про Божі правди, той що пр. не допускає такої гадки: «А може воно не так, як нас учать в церкві, може дійсна правда за тим чоловіком, чи за тою книжкою, що науку віри називають видумкою та обманством?» Він не допускає такої гадки, бо певно знає, що колиб не було Бога, то не булоб і світа. Він сильно, без сумніву, вірить у все, чого учить св. Церква, бо знає, що ту науку приніс з неба сам Ісус Христос. Сумнівом буде також, коли хтось буде роздумувати так: «Може то неправда, що Бог додержить своїх обітниць, що пр. буде нагороджувати праведних». Подібно раз засумнівався Мойсей, коли вів через пустиню ізраільський нарід, і не мав сильної віри, що Господь Бог допоможе йому добути воду зі скали (4. Мойс. 20). За цей сумнів покарав його Господь Бог так, що не дав йому ввійти до обіцяної землі.

А коли наша віра постійна? Ту учить св. церков так: Наша віра є постійна, коли ми готові радше все, навіть життя віддати, як від віри відступити, або її відречися. Таку віру мали всі св. Мученики, як пр. св. Параскева, що зреклася всіх достатків, всіх вигод, а навіть життя, а віри не покинула. А чи ви, М. Д., готові так само поступити? Таж і вас Ісус Христос хоче видіти у своїому царстві.

Отже треба, щоб ваша віра була і сильна і постійна, значить, щоб ви не колибались, не хитались у вашій вірі, щоб не сталось з вашою вірою таке, як з оттим домом побудованим на піску, про який згадує Ісус Христос: Повіяв вітер сумніву, прибули ріки терпінь і ударили на віру і упала. І настає велика руїна (Мат. 7. 26-27). А отта руїна відбувається таки на наших очах. Щож діється там, де нові будівничі світа заводять земський рай? Там, де не було непохитної віри, там не важка з нею борба. Повалили віру і замісць раю пекло настало на землі: паде семейне життя, діти мордують власних батьків, чоловік для чоловіка став вовком, а всі купаються у крові. Така руїна! А дим зі згарищ тої руїни вже втискається і під наші, колись тихі стріхи, і стає душити нас своїм чадом.

II.

Перед кількома роками зарядили власти, щоб обсаджувати дороги деревиною. І мусимо признати, що це розумне зарядження. А від часу, коли видано це зарядження, до нині повинниб усі дороги замаїтися, бо кождої весни, декуди навіть святочно відбувається садження дерев. Та що з того? З людських заходів не видко майже жадного хісна. Чому? А, бо от як відбувається те садження: Вирве чо-

ловік кавалок якого будь корча з ліса, тицьне його в ямочку, припорпає землею тай вдоволений, що позбувся клопоту. А за тиждень або два вся засаджена деревина перемінилася у тички. Не мине знов тиждень, а вже й тих тичок не видко. І прийде друга весна, зачнеться та сама парада на ново. І так буде доти, доки люди в тій справі будуть поступати як від напасти. Щоб деревина принялася, мусить перш усього мати здоровий корінь, а щоб її молоденької вітер не звалив, треба її привязати до колика, а щоб вона росла, треба її підливати.

От те саме діється і з вірою у чоловіка. Не може вона встоятись непохитною, коли її приймаємо як від напасти. Бож на жаль так буває, що від напасти люди слухають проповіди, від напасти учаться катехизму, від напасти беруть добру, побожну книжку до рук. І може серед такого поведення запустити у нас віра свій корінь ? Не звязана з нашим життям, з нашими намірами може видержати бурю сумнівів і покус ? Не зрошувана росою добрих учинків може рости ? І сповняються Христові слова про нас : Ми є ті, що приймають слово, та кореня не мають, вони до часу вірять, а в часі покуси відпадають. (Лука 8, 13). Брак коріння віри — це перша причина браку непохитности у вірі.

Є ще друга причина. Вона особливо злісно виставила жало в повоєнних часах. Недавна війна з димом пустила людське майно, перемінивши спокійні і заживні людські оселі в купу згарищ. Та стрільна війни знівечили не лиш працю цілих поколінь, але розпанахали й людські душі і рознесли найкрасші і найблагороднійші їхні почування в стріпки. І тому люди місто оцінити правдиву вартість всіх земських добутків, з тим більшим завзяттям один поперед другого звернули всі свої зусилля і змагання лиш на один бік: щоб чим скорше придбати і поставити на ноги те, що на війні стратили. І не можнаб було людям дорікати за їх працю, бож всяке сотворіння дбає і бореться за забезпечення життя. Мусить дбати і боротися і чоловік. Алеж у тій борбі чоловік себе загубив. Двигаючись з матеріяльної руїни, попав у другу, страшнійшу, душевну. Замовкли армати, але загреміли людські пристрасти, від яких оглухла людська совість. Захланність і ненаситність озвірила чоловіка в погоні за земським добром. Отся шалена буря людських пристрастий вивертає з корінням не лиш всі шляхотні почування, але й найцінніше добро — віру ! Забув чоловік, що крім тіла має він і душу, а для душі «єдино єсть на потребу», щоб вона уміла хвалити Бога і забезпечити собі вічне життя.

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 11

о. Онуфрій Гайовський

Про непохитність у вірі

(*Проповідь на празник св. Вмученици Параскевії*)

(Докінчення)

Таж говорить св. Ап. Павло (І. Тим. 6, 10): Коренем всього злого є грошелюбство, котрого деякі бажаючи, відвернулися від віри.

І коли чоловік все був лакомий на окрушки людської ласки, то тепер по війні він, як ніколи передтим, дбає про людські згляди. Людські згляди — отсе те лихо, що вже не одному захитало або й зруйнувало віру. Людські згляди — це людські очи, людські вуха, людські язики, яких малодушні християни більше бояться, як самого Бога.

Послухайте, що вам розкажу:

Недавно з одним ученим професором, Віктором Тоном склалася така подія. Запалення легенів кинуло його синка-одинака на ліжко болізни. Вся лікарська поміч показалась безуспішною. Минав тиждень, відколи те нещастя склалося, а надія на подужання ставала з кождим днем менша. Врешті покликаний старший лікар, директор клініки, заявив, що нема ратунку. Вийшов з хати і полишив батька дитини в розпуці, бо мати, жінка професора, не втратила надії на Божу поміч. Коли за лікарем замкнулися двері, звернулася вона до мужа з просьбою, щоби клякнув з нею і в молитві шукав Божої помочі тай щоби обіцяв завернути з дороги невірства, стати добрим християнином і ще цього року приступити до великодної сповіди, чого вже давно не робив. Щож? Як трівога, то до Бога. Вільнодумний професор клякнув разом з жінкою і зробив бажаний обіт. І сталося, чого жадний лікар не міг зрозуміти. Дитині на другий день стало лекше. Минув якийсь час і поволі в памяти ученого професора сталась затирати небезпека, що була нависла над його домом. Але він ставав чогось неспокійний. Це мучила його гадка, що він згідно з обітом мав приступити до сповіди. А не знав, як це зробити, щоб не

наразитись на глум своїх знакомих, що його знали як дуже вільнодумного чоловіка. А тут Великдень вже недалеко. Врешті переміг себе і вечером, щоб ніхто не довідався, пішов до церкви. Вже зближався до сповідальниці. Та в тій хвилі обізвався в нім фалшивий стид перед людськими поговірками і він вибіг з церкви. Але совість тепер ще гірше закричала і відібрала від нього весь спокій. Не було ради. У Великодну суботу знов вибрався до церкви і знов зблизився до сповідальниці. Вже мав клякати. В тім поглянув на бік і... ах! Кого він побачив? На право від нього стояла жена одного зі знакомих професорів-товаришів... і просто зі зачудованням дивилася на нього!.. Всі будуть знати, що він був у церкві... Стид! Ганьба і сміхи!.. Він прийшов сповідатися!.. Це вже переходить міру — треба раз покінчити з тим дурацтвом — і проф. Тон нагально відвернувся до виходу. Вибіг з церкви, вбіг до цукорні і казав подати собі снідання... Так, тепер не буде вже могти причащатися. Кінець з цілою комедією! Так він себе потішав і вийшов на вулицю. Нараз побачив свого синка, що йшов зі служанкою. І синок вглядів тата тай з радістю став бігти до нього впоперек улиці. Втім зі закруту виїхав самохід і женеться просто на хлопця і... один зойк, страшний зойк падаючої дитини. Самохід зашумів, лише вітер задув за ним, а на середині вулиці остало скровавлене, розбите тільце дитини. Від того часу безперервний сум осів на лиці проф. Віктора Тона. Мовчав, а коли переривав мовчанку то говорив: „Знаєте?.. То моя гордість убила мого сина!“ („Місіонар“ ч. 10/1926).

Так! Гордість перед Господом Богом, а нерозумний страх і стид пред людьми! А цей страх, цей неоправданий стид скільки він лиха накоїв людям, скільки він віри зрабував тим, що вже були на дорозі до спасення? Св. Авґустин називає таких людий нічними богопочитателями, бо вони в укриттю признаються до Бога, але перед світом Його вирікаються. А є між ними і такі, що мають змогу стати в обороні правд св. віри і прав Церкви, немилосерно допатаних новими ратівниками людства, так і уст не отворять, щоб — не дай Боже — кого собі не спротивити. Не один з них чує, як обезчещується Боже імя, а вдає глухого, бо цеж говорить його приятель, а другий то ще й притакне і поправить, бо хоче собі зєднати нового приятеля. Не одна родина завелаби в себе спільну молитву, колиб знала, що тоді ніхто з сусідів до хати не зайде. Нащо мають брати на язики? Не один пішовби частійше до сповіди, та боїться, щоб люди не взяли його на глум за його побожність.

І зналивб ми, як відповісти сусідам за їх кпини з нашої віри, колиб то сусід сусідови не придався. І зналивб ми, як то розстатися з „миленьким“ товариством, колиб не жаль, що деколи в тім товаристві дещо оближемо.

І саме це, що ми дуже часто за маленьку людську користь промінюємо небо, за маловажну людську похвалу нехтуємо Божу славу, за дрібненьку страту наражуємось на страту Божого царства, от саме це є найбільш болючим. А там у горі над нами стоїть засумований Христос і говорить: „Хто відречеться мене перед людьми, відречуся його і я перед моїм Вітцем, що на небесах". (Мат. 10, 33).

III.

Отакий стид і страта загрожують нам за брак непохитности в вірі. Це одно повинно нас опамятати. Але на нашій дорозі до неба повно перепон. Тому Господь Бог не поскупив нам своєї помочі і засобів, щоби встоятись у вірности для нього.

В годині найбільшої небезпеки взивав Ісус Христос апостолів: „Чувайте і моліться, щоби не ввійшли в спокусу". (Мат. 26, 11). А чи є більша небезпека понад ту, коли ми можемо стратити віру? Таж стративши віру, стратимо все, бо, хто не увірить, буде осуджений (Марк. 16, 16). Тому будьмо чуйні на кождий ворожий подих, на всі ворожі затії і в молитві просім Бога о непохитність віри. Особливож ви, родичі, що не пізнаєте своїх дітий, що не слідно у них найкрасших черт ваших і ваших батьків, отої віри, що нею колись славився наш нарід, в молитві шукайте помочі, щоб прийшла їхня віднова в Христі.

Дерево з найсильнійшим коронем всихає, коли посадити його в непоживну почву. І наша віра потребує поживи. Це слово Боже, про котре сказали апостоли, що в ньому життя вічне (Иоа. 6, 68). Щоб почути Боже слово, колись не було важко людям шукати Ісуса на пустині і там серед спеки, голоду і спраги дні цілі переводити. А нині декотрих вже проповідь мучить, катихизація непотрібний додаток. Зате „нові пророки" мають послух.

Їх і слухають, від них і часописи чи книжку приймуть. А ті, що виділи стільки книжки, що колись у школі, думають, начеб все, що друковане, то вже й правда. А тимчасом папір терпеливий і прийме не лиш найгарнійшу краску, але і найпоганійшу мазь. Щоб не дати себе ошукати при купні, ви кажете подати собі всякий товар, щоб лекше було відріжнити дрантя від доброго.

Чомуж ви такі інакші в справах віри? Чомуж приймаєте всяку мазанину, а не шукаєте відповіди на найбільш гидкі наклепи в здоровій, поважній книжці, чи часопису? Чому приймаєте отруту замісць ліку?

Важке нині життя. Це правда, що ще ніколи так не бувало. Але й не буде того, щоб люди рай на землі збудували, бо вже бачимо, до чого дійшли ті, що таку штуку затіяли. А мимо того важко людям вилічитися з пошести,

яку рознесли по світі проповідники нового ладу, бо забуваються Христові слова: „Що за хосен для чоловіка позискати увесь світ, а занапастити свою душу.“ (Марк. 8, 36). От слухайте: Промисловець Мінфорд, що умер недавно в Ню Йорку, записав своїй дочці Грес четвертину величезного майна (міліони), коли вона вирече́ться католицької віри і виступить з монастиря. Велика спокуса, правда? А дочка таки лишилася католичкою і монахинею.

А як поступали св. мученики: св. Параскева, св. Варвара, св. Юрій, св. Димитрій? Як мало — здається — від них вимагали? Одного слова відречення чи заперечення, одного зеренця кадила, чи одного поклону для поганського божища. А за те що їм давали? Богацтва, уряди, достоїнства. Цеж була велика спокуса, не то, що у вас, де не один готов платити відступством від віри часом за якубудь користь, а дуже часто за людський усміх, за слово похвали. А ви скажете, що св. мученики були самі, а у вас діти — рідня. Так це правда, але послухайте ще отщо: Вам відомо про недавні переслідуванні катол. віри в Мексику.

Недавно арештовано за той „злочин“ пятьох молодих людий. Один з них бун жонатий. Молодій жінці, що серед плачу показувала йому свою дитину, відповів: „Хочби я їх мав десять, всіх опустивби для Бога“. І спокійно приняв смерть від розстрілу. („Місіонар“ ч. 7/1927).

* * *

А тепер, М. Д., перенесімся відси гень далеко, гень аж на вулиці Єрусалиму. Перейдім у ті далекі часи, коли там відбувалася одна судова розправа. Це судять самого Божого Сина. Він опльований, збитий, скатований стоїть перед римським намісником, а ціле подвіря, ціла площа і всі вулиці перед палатою заповнені людською товпою. Поміж нею безупинно снуються якісь людці. Очи в них горять люттю і завзятістю, в їх рухах неспокій; що крок задержуються. Тут одному шепчуть щось до вуха, там крикнуть, тут всунуть щось у кулак, а все наслухують, що діється на суді. А римський намісник хоче судити, хоче навіть бути справедливим. Та тільки зачне він говорити, так ті людці підносять затиснені кулаки і кричуть з усеї сили: „Розпни, розпни його!“ А за ними, як на даний знак, реве уся товпа:. „Розпни, розпни його!“ Алеж поміж тою товпою є богато з тих, яким суджений нині Спаситель ще недавно отворив очи, змив проказу, яких поставив на ноги, нагодував хлібом. І вони кричуть? Може хочуть боронити Христа? Ні! Нині жидівська старшина розіслала поміж них своїх аґентів, розсипала гроші. І забулась Божа ласка, бо прийшла хвиля наживи. Можеб ще деякий і боронив Невинного, алеж на нього

звернені очи тих, що платили або щось обіцяли. А обіцяли богато — цеж ніщо не коштує: одному поле, другому гроші, цьому посаду, а тамтому ласку замісць сподіваної кари. І кричать усі. Раби куплені на торговиці людської невдячности! І скінчилась розправа. Запав вирок смерти.

Але Христос воскрес і жиє! А його вороги хочуть що дня нової розправи! І що дня кричуть: „Розпни його!“ І нині у них повні жмені людських ласк!

А ви, М. Д., де себе поставили? Чи поміж товпою, чи коло Христа? Кого держитесь за руки? Ворожих висланників чи Христової Матери і тих, що пішли з Ним аж на Голгофту, щоб втирати з Иого лиця кровавий піт? Поміж котрими ваше місце?...

Тут — під хрестом, а по смерти поміж тими, що їм прирік Христос: „Хто визнасть мене перед людьми, визнаю його і я перед Вітцем, що на небесах“ (Мат. 10, 32).

Амінь.

.....

о. Й. Осташевський

Непорочне Зачаття Пр. Діви Марії

за О. Віктором Кольб, Т. І.

„Пренепорочна! Величним хором
Лучімся дружно з небесним двором;
Хай вся вселенна, в радість богата,
Поклін приносить, славу голосить
Тій, котру небо днесь превозносить,
О, повна ласки і благодати.
Як небо чиста, радуйся Мати!“

Дорогі! Як облак пречистий, як краса душ, як сонця луч світозарний, така чиста, така безгрішна, така свята є Пречиста Діва! Не може бути, щоби власти гріха й діявола підлягати могла Та, котру Христос Господь вибрав собі за Матір.

Образово представляється нинішне свято так: Пречиста легонько зноситься над землею, голову Її окружає діядем зі звізд, Її стопа наступає голову змії, який веться по землі. Образ цей каже, як ціле людство стогне в ярмі злого духа, як кождий поодиноко мусить повторяти: „В грісі зачатий я і в грісі породила мене моя мати“. Тільки Вона одна вистає гень високо понад земські сотворіння в блеску небесної величі, бо аж на Ній сповняються слова: „Ненависть положу між тобою (змію) і між невістою, а вона зітре голову тобі“.

Тайна Непорочного Зачаття не відноситься до тіла Преблагословенної, тільки до Її пречистої душі.

Після науки св. Павла, яка є наукою Церкви, родяться всі діти Еви без життя надприродної ласки; вони вправді посідають всі природні дари та спосібности тіла і душі, але бракує їм надприродного життя дітий Божих.

Чому саме цього бракує людям? Бракує їм цього задля первородного гріха!

Це наслідство гріха, цей брак Божої ласки, який приносить людина зі собою на світ, направляється Тайною хрещення, тобто другим духовим народженням, через це доповняється в нас те, чого бракувало нам при першім, тілеснім нашім народженню. „Що народилося з тіла", каже тому Господь, „це є тілом, а що народиться з духа, є духом"; і тому „коли ви не відродитеся водою і св. Духом, не війдете до небесного царства". Після сказаного всі ми родимося для неба мертвими, щойно пізнійше пробуджуємося до Божого життя.

Великий привілей Пр. Діви Марії повстає з того, що Вона силою заслуг її Божого Сина і задля Нього не являється на цім світі з початку мертвою, а щойно пізнійше будиться до Божого життя, але відразу вступає в дочасне життя без сумного наслідства гріха, без браку ласки Божої, без первородного гріха; вже в хвилях зачаття Вона являється непорочною.

Тим не тільки заявляємо, що Вона, єдино чистая, була в кождій хвилі свойого життя дитиною Божої ласки й Божої любови, але також визнаємо, що на Неї спливали струї життя, Божої ласки і любови в особлившій і недостижимій повноті та силі. Хочете ясного приміру? Бачимо людську дитину, яка вона слабонька й виснажена, ледви ногами волочить, кождий протяг несе їй небезпеку, найменше напруження вичерпує її, ціліське її життя блимає слабим світлом напів вигашеної лямпки. „Не диво", скаже вам зажурена мати дитинки, „моє бідацтво хоре; вже при народинах виглядало воно нам на пропаще; позірно мертвим прийшло на світ, з трудом привели ми його до життя, з великими клопотами виплекали ми його; відси то його хирлявість, його слабосильність, його нужденне животіння".

А подивімся на іншу людську дитину. Цвите, здоровля і сила бе з нього, веселе й радісне, очи світяться, лице румяниться, серце повне відваги, без втоми спішить в гору по стрімких стежках життя: образ здоровля. „Не диво" — скаже тут вам щаслива мати — „моє дитя вже з роду було кріпке і здорове, прийшло на білий світ без скази, без уломности, черстве як оріх, червоне як яблочко, веселе як весняне сонце!" Це ріжниця між слабо уродженим і здорово уродженим у природнім життю.

Тепер змірмо ріжницю між мертвородженим і живородженим у духовім життю, в життю ласки; змірмо ріжницю між нашим життям ласки і життям ласки Преблагословенної Діви Марії. Ми родимося мертві, щойно чудо неба нас робить живими. Через ціле наше життя двигаємо на собі немічі і кволість, нужду й убожество, смуток і гризу, стало в страху ми, що кождої хвилі можемо знов попасти в сіти смерти, з яких ми ледви вирвалися. А Пренепорочна ніколи не зазнала смерти своєї душі, на Ній від самого початку все сіяло повне Божого життя, краси і сили, не лякалася небезпек духовної смерти. Так Її оспівує нинішнього дня св. церква: „Подобаше Царици неба і земли, честнійшей Херувім і славнійшей без сравненія Серафім начатися і пребивати непорочній, якоже сотворишася і пребиваша святії Ангели". Вона єдино чистая, благословенная і пренепорочно зачата Діва Марія!

Ніколи інакшою не уявляли собі християни Божої Матери; глибоко в серцях людий жила думка, що між людством, поціленим гріхом Адама, блестить — ясніє особа Матери Спасителя німбом непорочного зачаття. І лиш таке поняття про Пречисту відповідало Її становищу в Божім царстві. Або застановіться хвилинку: Пречиста Діва Марія вивисшена на найблагороднійший престол вічної слави, возвеличувана хорами Ангелів і Святих, вислављювана всіми розумними й Богу милими сотвореннями — чи моглаб Вона бодай хвилинку находитися в тіни гріха? Чиж це можливо, щоб між ті похвальні гимни небесної гармонії мішався вічно охриплий, повний іронії голос з челюстий пекла; захриплий, насмішливий голос, якого не можуть заглушити ангельські хори, голос Люцифера, який зловіщо реве: „Колись і ти була моєю! Піднеси в гору корону Цариці неба, щоб було видно місце, де колись я наклеймив твоє чоло пятном гріха; не забудь, що колись ти була моєю і заки засіла на цім престолі слави, держав я тебе рабинею під своїми ногами!" Чиж це моглоб бути можливе? Чи не здіймає вас страх на саму подібну думку? От проти того бунтується наше єство і горячо кличе з повної груди: „Радуйся, Невісто неневістная!"

Пречиста Леліе! Ти цього достойна, бо Ти мати Господа нашого Ісуса Христа, єдинородного Сина відвічного Вітця, від Тебе приняв Божий Син чоловічество, своє тіло і кров, Тобі підчинився Він у своїм дитинстві, Тебе полюбив найсердечнійшою любовю рідного сина, Тебе свою єдину і найдорожшу Матір.

Чиж це можливо, щоб дух пекольний міг закликати до нашого Спасителя: „Ще заки вона сталася твоєю матірю, була вже моєю рабинею; заки Ти її чоло пошанував поцілуєм ласки, вже я назнаменував це чоло клеймом гріха —

прокляття; заки ти їй був підчинився, вже була вона мені підпорядкованою! Правда, не маю я участи в тобі, але мав я участь в найдорожшій особі, яку посідаєш на землі, мав я участь в твоїй матери, бо вона була колись моєю власністю, в грісі була вона зачата!"

Кому не дрожить тіло з переляку на подібну думку? Тому кличе наше серце:

Радуйся, Непорочно Зачата!

Лиш таке величання достойне сил небесних. Люцифер зі своїми приклонниками був стручений із сяйва небесної хвали у вічну тьму. Подумайте, цей дух тьми мігби сміло кпити собі з ангелів, які колись в небі славно побідили його: „Ви величаєте і прославляйте її вашою царицею, а я? Бачите, хто з нас більший, могутнійший, я їй не службу, не прославляю її, але я колись панував над нею, і заки ще вона була вашою царицею, вже передтим служила в моїй неволі".

Чиє серце не закервавиться з болю від таких думок? Чиж не відчуваємо, що від подібних гадок дрож перестраху перелетів би по цілих небесах? Таж батько ложі мавби право перейти дорогу архангелови, що вертав по благовіщенню від Пречистої Діви, і закликати до нього: „Як це ти казав: Радуйся, благодатная, повна ласки? Мовчи, бо вона не була повна благодати, початок її життя записався гріхом. Мовчи, не говори: Господь з тобою; передше я був з нею, щойно опісля прийшов Бог; мовчи, не кажи: благословенна ти між жінками; колись не була вона благословенною, прокляття спочивав колись на ній, як і на всіх інших людях".

Хто може стерпіти такі насміхи? О ні! Ти від віків і на віки Пренепорочна! Лиш така поява Марії Діви погоджується з обітницями Ст. Завіта. На брамі раю заповів Її прародичам милосердний Господь як невісту, котра побідно зітре голову змії; чомуж саме мало статись противно, чому мавби Її спіткати на світанку земського життя злий дух і своєю ногою наздоптати Її пречисте чоло? Вонаж була передсказана як діва й мати Спасителя, чиж можливо, щоб при ожиданій віками Її появі на землі вибіг перший напроти неї Люцифер та перший полонив Її? таке приняття зготовивби Господь своїй матери на цім світі?

Від віків вибрав Бог цю дитину ласки на матір, яка мала породити Спасителя людському родови, так пише о. Монсабре, великий почитатель Марії Діви, і дав Її участь в попереджуючих знаках любови та прославлення, які земля і людство приносили Иого Синови ще через довгі століття перед Різдвом тогож Сина. Горіючий корч, який наповнений славою Божою, горів, а не згоряв, є прообразом Марії, котра в достоїнстві материнства заховала свіжий блеск дівицтва; Ааронова палиця, що розцвила на самоті в скрині Завіта

сама скриня Завіта, героїня Дебора, мужня патріотка Юдита королівська Естера — всі вони були славними прообразами величнього достоїнства Марії Діви. З прообразами лучаться голоси пророків. Коли сам Бог початково вказав на Неї: „Невіста зітре голову змії", тоді Вона явилася в душі людства заслонена тіньми майбутніх століть, а з часом збільшалося ясне світло кругом Її любої постати. Давид добачив Її красу, величає Її пишноту та здоровить здалека: „Слухай, дочко, і глянь тай прихили вухо твоє, і забудь про нарід твій і дім батька твойого! І буде люба врода твоя цареви; бо Він є Господь твій, котрому весь світ поклоняється. І дочки тирські, дуки народів, з дарами шукатимуть лице твоє й будуть благати цих ласк, що їх Спаситель в тобі зложив". (Пс. 44). Соломон величає Її найкрасшою між всіми дівами, зірницею спасіння, ясніючою звіздою, яка запалає повним блеском в світлі вічного сонця, голубкою возлюбленою.

Ісаїя та Єремія заповідають світови великий знак милосердя, Діву, котра породить світови Еммануїла, князя мира. Відси почавши, чуємо таємний шепіт сподівання між народами землі: Імя Діви, котра має принести спасіння людям, переходить від жидів до поган, і Сибіллі заповідають скорий прихід цієї благословеної Діви, поети оспівують Дитятко Боже, яке вона — Діва — подарує людству. Так уже далеко наперід любили й почитали народи Пренепорочну Божу матір та Її Сина в біблійних прообразах та стародавних передсказуваннях. Цьому почитанню прилучуються новійші, ще знеслійші почитання, які віддавав Їй Син Божий через послух й синівську любов, які віддає Її християнське серце на цілім земськім ґльобі через церковні величання, приватні набоженства, похвальні гимни та щиру відданість; які складають Їй ангели та вибранці неба через вічну пісню побіди святости над беззаконням.

Який чудесний ланцюх хвали й величання, кінець тогож аж в лоні вічности починає! Чиж не розірвав би цього ланцюха слави первородний гріх, колиб передсказана Діва була хоч хвилинку в ярмі первородного гріха на рівні з иншими людьми? Тоді мусілиб замовкнути на час всі прехвальні слова прославлення, а на їх місце понісся би тривожний стогін нарікання: „В грісі зачата я".

Коли перед тисячліттями привів Бог нашого прародича на цей ясний світ, то умістив його в запашнім раю, в місці, яке наповнив красою й добром, що їх може в собі мати природа, певно, що також для другого Адама зготовив Бог рай і то куди красший від тамтого. А ним була Пренепорочна Діва Марія. Чиж міг би ворог спасіння зневажити цей другий рай, заки ще новий Адам вспів до нього вступити?

Від найдавнійших християнських громад переходила віра в Непорочність Божої Матери з роду в рід, а вже від семого віку на Сході, а від дванайцятого віку на Заході возвеличила св. Церква Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії осібною службою. Але довго-довго не оголошувала св. Церква цього загального переконання вірних доґмою кат. віри. Як при великій та могучій річній струї звертається наперід увага глядачів на її маєстатичний біг, на животворчі хвилі, які розливає вона по берегах лугів і долин, а аж опісля уважно стає прослідкувати сховане жерело річної струї, так довгі часи було благодатне життя Божої Матери передовсім предметом церковної науки й наукових рішень. Довгі віки минали, заки вибила година, в котрій висказано найвисший і оконечний вирок про перше жерело цієї благодатної ріки. Минали літа за літами на пильнім розслідженню найбільших катол. учених, плили роки за роками на живім вижиданню віруючого народу. Що принесе послідне рішення?

Пречиста, Преблагословенна, Пренепорочна, окружена діядемом звізд, наступає на діявола, ворога нашого спасіння! Такою стояла Марія Діва завсіди перед очима християнського світа, такого рішення про Богородицю з уст непомильного Голови кат. Церкви тужливо вичікував кат. світ. Нарешті прийшов день 8. грудня 1854. р. В цілій повноті власти свойого Божого післаництва піднісся св. Отець Пій IX зі свойого престола. Тут надійшла хвиля на віки незабутня ні для неба, ні для земля, і оголосив як непомильну доґму нашої віри, випливаючу з обявлення, що: „Марія, Мати Господа нашого Ісуса Христа, є непорочною, є одинокою без первородного гріха зачатою Дівою".

Тоді ґураґаном вирвався голос подяки й тріюмфу зі сердець міліонів; сповнилося це, за чим тужили віками всі вірні! Це вже не була тільки побожна думка, святе почування, — ні, це вже була правда, певність, знесла понад всякий сумнів, що Матір Божа була повсякчасно повна ласки, Пренепорочна, вільна від первородного гріха від першої хвилі свойого зачаття.

Непорочно Зачата! Благаємо Тебе, щоб ясний образ Твоєї чистоти та святости ярко й живо освічував наші сумні часи, затьмарені нічю пристрастий.

Перед очима моєї душі пересувається знайома картина зі св. Письма Ст. Завіта. Виджу стародавний край фараонів. Груба темрява окутала міста, села, цілий Єгипет — лише де сини Ізраїля замешкують, там ясно і соняшно. Це образ скорбний наших часів. Темрява безвіря і неморальности сповила світ, а між цим ясніє миле, соняшне світло для вибраних дітий, цим світлом є Діва з Дитятком; в Її блеску цвите

життя, гідне чоловіка, вдається добро, веде шлях людського спасіння.

Перед св. Дівою з всемогучим Дитятком клониться моє серце в благальній мольбі: Непорочно Зачата! Спаси і помилуй нас! Амінь.

.....

о. А. Галандюк

Неділя XXV

„Один чоловік прийшов з Єрусалиму в Єрихон і попався між розбійників, котрі обдерли його та пораниви пішли, покинувши його ледви живого.“ Лук. 10, 30.

Притча про милосерного Самарянина була відповіддю Ісуса Христа на хитрий і підступний запит жидівського законовчителя, а ціллю її є повчити нас, хто є нашим ближним і як повинні ми поводитися супроти ближнього.

Один чоловік, по народности жид, ішов собі спокійно з Єрусалиму до Єрихону. Вертав до своєї рідні, котру мабуть опустив перед кількома днями. День був погідний, сонце світило ясно, робилося горячо. Піт лявся подорожньому з лиця, бо дорога була лиха, а він ніс з собою річи, закуплені в Єрусалимі. Спрага мучила його, бо ніде не було ні керниці, ні потока, ні жерельця. При дорозі не було дерев, щоби міг відпочити собі в їх тіни. Як далеко сягало око, не видів ніодної хатинки. Ніодної людини не стрітив в дорозі. Навіть звірі поховалися перед жарою сонця в темні і неприступні нетри. Здавалося, що ціла природа заснула і завмерла від невиносимої спеки.

Всеж таки подорожний не був певний, чи його не зустріне яке лихо. Він що хвиля боязко оглядався довкруги себе, приставав і йшов даляше. Якраз минав групу сірих скал, що своїм виглядом і величиною подобали на невеличку, палестинську оселю. Зі страхом споглядав на неї. Аж тут зпоміж скал висунулось кількох диких людий з киями і палицями і почали забігати йому дорогу. Подорожний зрозумів, що се розбійники. Він пустився що сили втікати. Але був змучений дорогою й не довго міг втікати. Розбійники здігнали його і почали обкладати киями й палицями. Нападений боронився, як міг, але вкінці не стало йому сил. Упав на дорогу, а розбійники били його без милосердя і побили аж до крови. Подорожний лежав без руху і здавалося, що вже не жие. Розбійники зрабували йому все, що мав при собі, навіть одежу стягнули з нього. Наго-

го і напів мертвого полишили його і пішли собі до своєї криївки.

Опущений і немилосердно побитий лежав подорожний посеред дороги. Розбійники гадали, що він вже не жиє. Але він ще не був мертвий, він тільки обімлів від ран і побоїв. За якийсь час порухав рукою, спробував підпертися і піднести зранену й окревавлену голову, та дарма. Нінащо не придалися його силування, бо був дуже ослаблений. Рука знов опала, опала й голова. Не мав сили піднестися. Затяжкі рани задали йому розбійники, забогато крови вийшло з його ран. Він зовсім певно бувби помер на дорозі, колиб йому ніхто не був прийшов з помічю.

Принагідно переходив тою самою дорогою жидівський священик з Єрусалиму. Нещасливий подорожний почув здалека його кроки. Отворив очи і побачив священика, старшого чоловіка. В дусі дякував Богови, бо думав, що священик змилосердиться над ним і поможе йому. Тимчасом священик надблизився до нещасливця, що лежав на дорозі. Вид побитого до крови подорожнього переразив його і він задержався. Страх огорнув його серце. Уявив собі, що тут перед хвилею скоїлося. Пригадав собі, що се околиця дуже небезпечна. Споглянув ще раз на лежачого серед дороги — скорим кроком відійшов. Боявся, щоб його щось подібного не стрінуло.

„Біда мені! Згину тут марно!“ — подумав собі нещасливий подорожний. І знов примкнув очи. Довго так лежав на дорозі, на сонці, і не м'г рушитися. Нараз знов пробудився. Ото надійшов левит, слуга церковний, на те само місце. Але й той підійшов, поглянув, налякався, і пішов дальше.

„Чи мені вже ніхто не поможе?“ — стогнав серед болю тяжко поранений подорожний. І заснув наново.

Минала година за годиною. Сонце пекло як огнем. Рани справляли великий біль нещасливому. Вітер змітав порох з дороги. Порох падав на рани. Мухи сідали на рани й кусали. Муравлі злазилися і гризли тіло. Нещасний лежав ще якийсь час. Надїхав на ослі чужинець, що переїздив тою дорогою. Був се купець Самарянин, один з тих, яких жиди дуже ненавиділи, уважали їх за нечистих, бридилися ними і навіть не дозволяли їм приходити до святині в Єрусалимі помолитися. Поранений був жидом і не сподівався від Самарянина ніякої помочі. Самарянин задержався, зліз з осла і приступивши до лежачого на землі, оглянув його рани. „Ще жиє!“ — сказав до себе. Виняв зі своєї подорожньої торби вино, підпер помалу пораненому голову і подав йому напитися, щоби посилився. Вино оживило пораненого. Але тільки стони було чути з його уст. Обережно обмив йому рани Самарянин вином, налляв на них оливи і перевя-

зав їх. А коли се зробив, поміг пораненому встати і посадив його на свого осла. Була се тяжка праця. Побачивши, що поранений є дуже ослаблений, піддержував його і помалу поїхав дальше. За якийсь час привіз його до гостинниці. Самарянин покликав господаря до помочі. Обидва положили пораненого на лежак у гостиниці і заопікувалися ним. Він хутко заснув. Самарянин сидів біля хорого. По хвилі пробудився хорий і запитався слабим голосом: „Де я?“ — „У приятилів,“ відповів йому Самарянин, і дав йому пізнати, щоби успокоївся. Вдячно глядів хорий на чужинця. Господар напоїв його знов вином. Господиня зварила і принесла йому легку, стравну поживу. А Самарянин тимчасом кладе йому заєдно студений оклад на голову. Так робив ще через довший час, аж до ночі. Щойно пізно в ночі удався на спочинок. Скоро світ був знов при ліжку хорого. Тепер хорий мався вже ліпше. Але ще не міг встати. „Виратований“ — сказав Самарянин до господаря „Ото гроші, мушу їхати дальше. Що більше видаш на нього, я з поворотом віддам тобі.“ Виняв і полишив господареви два срібняки, попрощав хорого, котрий з вдячности до нього заплакав сльозами радости, і поїхав.

Христіяни! Як гадаєте? Чи ви можете виявити більше любови і милосердя до свого ближнього, як виявив Самарянин до свого відвічного ворога жида? Ратуючи його, Самарянин, наражував себе на таку саму небезпеку грабіжницького нападу на дорозі. Він довго заходився коло нещасного жида і немало натрудився, заки заосмотрив його рани і завіз його до гостинниці. Він заопікувався в гостинниці і не жалував гроший на його лічення. Він полишив господареви, відїзджаючи, ще два срібняки і не питав, хто йому їх зверне. Він прогайнував цілу добу біля хорого і може навіть поніс страту в своїх купецьких інтересах з тої причини. Мимо того він був вдоволений і радів як мала дитина, коли хорий відзискував здоровля. Се вдоволення і радість в серцю були для нього заплатою за його заходи і труди коло хорого і понесені страти. Іншої заплати він може й не надіявся. А ви, освічені світлом Христової віри та надіючіся вічної заплати в небі за свої добрі і благородні діла на землі, малиб інакше поступати супроти свого ближнього? Подайте помічну руку свому ближньому в потребі! Не кажіть, що не маєте серця до нього, бо він в гніві з вами і ворог ваш! Фарисої та книжники ще більше ненавиділи Ісуса, переслідували Його і вкінці розпяли Його на хресті, а Ісус молився за них. Жиди каменували св. Стефана, а його уста не знали інших слів, як слова молитви за них. На жидівським священикови і левитови бачите, яким відражаючим є чоловік твердого серця і без милосердя. Приклад Самарянина показує, як се благородно і гарно, коли чоловік, з серцем

і співчуттям, приходить з помічю потребуючим. Чийому серцю подібне тепер ваше серце? Чи серцю жидівського священика і левита, чи серцю Самарянина? Чи маєте милосердя супроти бідного і нещасливого? Чи помагаєте йому по своїх силах? Чи може, хрань Господи, тішитеся з його нещастя? Будьте милосердні супроти ближних, коли хочете, щоби Бог був для вас милосердний. Блаженні милосердні, бо вони помилувані будуть!" Мат. 5, 7. Амінь.

о. Петро Яросевич

Введення в храм Преч. Діви

Нинішне Свято Воведенія в храм Преч. Діви Марії обходимо на ту памятку, як Иоаким і Анна, родикі Преч. Діви, сповняючи свою обітницю, дану Богу, привели свою маленьку, бо ледви 3 літню, донечку Марію до єрусалимської святині, щоби її віддати на службу Богови.

Був тоді звичай, що деякі побожні родичі з вдячности за одержані від Бога добродійства віддавали своїх малих дітий до єрусалимського храму, де вони під оком старших виховувалися. Ті діти услугували в храмі священикам і навикали до молитви і праці. Який гарний був се звичай! Як дуже мусіли ті родичі любити своїх дітий, коли так дбали про те, щоб вони від маленькости заправлялися до молитви і праці! Так, М. Д., бо молитва і праця се немов два стовпи, на котрих стоїть ціле життя чоловіка. Коли чоловік не навикне від маленького молитися і працювати, коли ті два стовпи не підопруть його в життю, який же він тоді нещасливий! Тоді ціле його життя проходить марно, без сліду; не тільки що нікому з нього нема пожитку, але ще й кождому заваджає; кождий рад би позбутись його.

Але в нинішнім святі є ще одна дуже велика і важна наука. Ото Иоаким і Анна ведуть маленьку свою дитину до церкви і тим дають усім родичам повчаючий примір, що і вони повинні свої діти від наймолодших літ вести до Бога, вщіплювати в них привязання до Бога, давати їм правдиво побожне, богобоязливе виховання. Се головна умовина щастя ваших дітий. І над тим важним предметом нині при помочі божій коротко застановимося.

I. Потреба богобоязливого виховання.

Як старий світ, так стара і журба родичів про щастя дітий. Ціліське своє життя трудяться—журяться тільки про них. Бо для кого вони так тяжко працюють? Для кого

стільки заходів, стільки невигоди натерпляться, як не для дітий? Для кого не жалують хочби яких великих коштів, терпів, терпінь, як не для дітий? Так, для дітий! Для дітий вони і крови своєї не жалували би, якби лише знали, що то потрібне до їх щастя.

Всі труди жертви і терпіння цілого їх життя, зміряють лиш до того одного, щоб видіти своїх дітий щасливими, щоби на старість—стерявши в труді для них свої сили — могли при них спокійно зажити. Та Боже мій милий! Як часто заводяться родичі в своїх надіях! Перевандруймо цілий світ вздовж і впоперек, всюди, в кождім місті, в кождім селі, мало що не в кождій хаті почуємо нарікання, жалі, плач, скарги родичів на дітий. Бідні ошукалися в своїх надіях! Вони гадали собі, що діти гідно виплатяться їм за той величезний труд, який для них поносили, що будуть мати з дітий потіху, що зможуть ними похвалитися перед людьми; а тим часом, замісць того всього, мусять стидатися за них, тяжко терпіти, гіркі сльози проливати задля дітий. Пестили, по руках носили ангелів, а дочекалися діяволів. Чому воно так? В чім тут вина? Ото в тім, що родичі ніяк не хочуть зрозуміти, де шукати шастя для своїх дітий. Не хочуть зрозуміти того, що тільки побожне, богобоязливе виховання запевнить їх дітям щастя, що тільки з дітий так вихованих дочекаються потіхи і підпори в немічній старости. Тати й мами переконані, що чим більше майна лишать своїм дітям, тим щасливійші будуть їх діти; тим більше любови, вдячности зазнають від дітий. А тимчасом ті достатки, маєтки без побожности то те саме, що ніж у руках ошалілого. Інші гадають, що наука запевнить щастя їх дітям, що коли їх діти завдяки їхнім превеликим трудам і жертвам дібються якогось становища в світі, то віддячаться їм гідного любовю, помічю, а тимчасом наука без Бога то страшна трутина для душі. Ось тут причина нарікань, тут причина гіркого плачу родичів на свої діти.

Так, родичі самі собі винуваті, бо вони все дали своїм дітям, лиш Бога не дали, отже не дали їм нічого... „Без мене нічого не можете“ каже Ісус Христос. Зрозумійтеж, родичі, ту велику правду, що побожне, богобоязливе виховання се ключ до щастя ваших дітий. Хочете мати з ваших дітий потіху і поміч на старі літа, то виховуйте їх у страсі божім і побожности. Хочете, щоби з ваших дітий був пожиток для громади, для краю, для народу, виховуйте їх у страсі божім і побожности. Хочете вашим дітям запевнити дочасне й вічне щастя, виховуйте їх у боязни божій. Хто того не дасть дітям, той ставить хату на піску. Як прийде дощ, зберуть води, подує вихор, то хата не може їм опертися, мусить розвалитися, бо немає сильного фундаменту.

Тай легко зрозуміти, чому воно так є. Ото читаємо в Біблії, що коли чужинці — погани, побивши в війні ізраїльське військо, зрабували кивот божий і поставили його в святині свого божка Даґона, сталося велике чудо. Коли другого дня прийшли до святині, побачили свого божка розбитого на землі. Поганський божок не міг устоятися при божім кивоті і „паде лицем на землю пред кивотом завіта господня". Таке саме чудо станеться, коли дітий ваших виховаєте в побожности, коли до їх сердець введете Бога — любов Бога і страх Божий. Тоді хочби який божок т. є. гріх, злословість, злоба, зла навичка наліг не устоїться перед Богом, мешкаючим у серці вашої дитини; відобеться від неї, як від скали; розібеться й згине. Щойно тоді ваші діти будуть добрі, слухняні, чисті, справедливі, богаті во всяку чесноту „аки древо насажденно при исходищи вод" (Пс. 13), а то значить: цілковито щасливі.

Противно: де в серці Бог не мешкає, там вселяється Даґон, та кидається всяка хопта, гріх, розпуста, злі навички, налоги. Чиж може бути щасливим чоловік, коли в його серці повно труючої хопти, повно гною, а його душа запорпана глубоко в гріхах? „Ність радоватися нечестивим, глаголет Господь". Чиж розуміете тепер, М. Д., що богобоязливе виховання ваших дітий се одинокий їх провідник серед небезпек сього світа? Воно проганяє пітьму зперед очий, воно вчить розпізнавати зраду ворогів, воно показує дорогу просту, безпечну. Хто таке виховання дає своїй дитині, той дає їй ангела сторожа, дає їй певного проводиря гей ту Мойсееву палицею, що веде крізь моря і пустарі. А хто не виховує своєї дитини в боязни божій, той пускає її на дорогу життя із завязаними очима без провідника. Чиж може не впасти в руки смертельному ворогови вічного життя? А скоро лиш раз попаде в руки діявола, то він вже її цілої не випустить, але обідре з чесноти, з невинности, з чистоти сумління тай з неба.

II. На чім полягає богобоязливе виховання.

Насамперед на тім, щоби навчити дітий св. віри, навчити їх пізнавати Бога і його св. волю, бо се підстава всього. Бо чи може любити Бога, служити йому той, хто його не знає?! Так треба вам, християнські родичі, дитинку вашу вже змалку навчати слова божого, треба при кождій нагоді розповісти дитині, що то Бог все сотворив, що Бог всім править, все знає, все видить, всюди є; за добре нагороджує, за зле карає після сих слів св. письма; „научите чада ваша сія глаголати, сидящу тебі в дому, і ідущу тебі во пути і возлежащу тобі і востающу тебі". (Второз. 11, 19).

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДИ

БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО Ч. 11

о. Й. Осташевський

Митрополит Андрей

сердечний Батько укр. селянства*)

„Благовістив їм слово нове:
Любов і правду і добро,
Добро найкращеє на світі
То братолюбіє." (Неофіти)

Цілий укр. Нарід радіє ювилеєм Впреосвящ. Митрополита Андрея. Але це рідке свято унагляднює передусім всю безмежну любов і безприкладну жертву, яку Найдостойніший Митрополит зволив принести за час Свойого благодатного кермования судном укр. кат. Церкви нашому селянському станови. А нинішнє торжество подає нагоду селянським масам зложити щирий поклін невтомимій праці великого Добродія і ніколи незабутнього Учителя українського селянства.

І дійсно заворушиться укр. село від радісних свят в честь Ювилята. Не буде певно ні одної закутини в нашім краю, де б цего року не задрожало укр. серце сердечним почуванням та щирим побажанням для Найдорожшої Особи нашого всеукраїнського Батька.

Львівський повіт постановив — як пристало столичному повітови — випередити край і започаткувати ювилейний рік нинішним скромним святом, улаштованим селами тутешнього повіту під стягом філії „Просвіти" ім. Маркіяна Шашкевича. Навмисно відбувається ювилейний концерт під ясним прапором „Просвіти", бо всім відомо, що Впреосв. Митрополит уважає здоровим завдатком щасливійшої долі укр. Народа якраз правдиву освіту та християнське вихо-

*) Промова на святочнім концерті в честь Висопреосвященого Митрополита Кир Андрея Шептицького з нагоди ювилею Його 30 літного митрополитування.

вання широких народніх мас і цим двом завданням посвятив Він ціле своє многотрудяще життя Для просвітянсько-виховавчої роботи на селі не щадить Високопреосв. Митрополит ні свого геніяльного ума, ні батьківської заохоти в своїх глибокоумних посланнях до духовенства і вірних, ні тимбільше грошевих підмог на школи й бурси, в яких моглиб діти нашого села просвічувати свій ум, ублагороднять серце й понести опісля освіту та примір чесного характеру між широкі верстви Народа. А працю і жертву Їх Високопреосвященства ціхує всьопрощаюча і всіх обіймаюча любов рідного Вітця до дітей. Укр. Нарід є добрим і людяним народом — але тільки зглядом других, зглядом себе і своїх ніколи. На жаль десь від самих початків нашого історичного істнування аж по нинішний день зауважуємо в нутрі всіх суспільних кляс нашого Народа взаїмну ненависть, яка безнастанно пожирає наш національний організм; не дозволяє нам, мимо природних таланів, відіграти ні найменшої ролі в міжнароднім життю; спричинює руїну за руїною мимо моря геройської крови й жертв, складаних віками на вівтарі Волі. Тільки розумне реліґійне життя, всіх шарів нашого Народа може з нас сотворити зрілу й тямучу своїх завдань націю. Бо лиш кат. релігія і кат. Церква написали на своїх прапорах: Всі народи єднайтеся, щоб себе взаїмно любити, щоб бути готовими посвятити себе за своїх друзів, щоб будувати, творити святе, щасливе життя вже тут на землі! Будучи ще скромним сином св. Василія, запрягся нинішний Впреосвящ. Ювилят в тяжку місіонарську працю, перейшов вже тоді цілу нашу церковну провінцію, засіваючи в кожнім майже серцю великі чесноти кат. віри та християнської любови. Вже тоді затягав Ювилят здорові основи під високу будівлю християнської культури, яка мала численними поверхами виростати на нашім ріднім ґрунті. Вже як місіонар змагав Митрополит до того, щоби Боже право сталося серед нашої суспільности регулятором життя кождого села й кождої родини й кождої особи і таким робом цілого Народа. Бо тільки, де Бог, там любов і єдність, там сила, там щастя і воля!

А на сторожі своєї многонадійної сійби поставив Ювилят видавництво „Місіонар", яке по нинішний день, поширюючи між нашим селянством чесноти кат. віри й творчої христ. любови, єднає міліони селянських сердець Божої та української справи. Винесений Божим Провидінням на митрополичий престол, продовжує Впреосв. Ювилят по нинішній день свою працю для розвою укр. кат. Церкви, для добра нашого Народа, передусім для найбідніших верстов нашого села.

Зараз у своїй вступній проповіди зі святоюрського амвона дня 17.I 1901. р. проголосив нинішний Найдо-

стойніший Ювилят в обличчу світської та військової влади і в приявности всіх шарів укр. суспільности, включно з представниками селянства в особах делєгації селян з Перегінська: „Приношу любов до всеї пастви й бажаю щирою працею й жертвенністю заслужити собі на любов цілого Народа". Від тоді, через 30 літ пливе ця щира праця на всіх ділянках церковного й народного життя, а з нею поплили широким руслом щедрі жертви для скріплення виснаженого лихоліттям народного організму, а все те огріте теплом і осяяне промінням майже набожної любови до найменшого брата, до його вічного спасіння, до його земських потреб. Правда, уряд епископа в першу чергу має старатися про загробне щасливе життя людських душ, але Ювилят відразу став на становище, що спасіння загробне вислужується тут на земли, та й тому ціле життя старався Він націхувати релігійним знамям всі ділянки народнього життя: мистецтво, культуру, політику, народнє господарство, ціле наше суспільне життя. Кожда канонічна візитація Високопреосв. Ювилята була переглядом церковної праці та релігійного надбання парохіян, але одночасно також переглядом народньої роботи села. По кождій візитації падали з уст Їх Ексцелєнції глубокоумні вказівки, поради, як повести дальшу працю, щоб могла видати вона як найбільшу користь селянам. Обовязуючий укр кат. духовенство примір Найдостойнішого Архієрея наче кликав: В нарід йдемо, для народа працюємо, народови себе жертвуємо! А архієрейські листи нашого Митрополита не минають ні одного важного громадянського моменту, щоб не освітити його, так з точки релігійного, як і з точки національного інтересу. По нинішній час виховуються на них цілі покоління селян, вони радою служить христ. родині, щоб не віддалювалася від Бога та забезпечила собі земське щастя та вічне небо; повчають громадянина, як згідно з волею Божою має він сповнити свій обовязок підчас виборів; пояснюють соціяльне питання; підносять дошку рятунку нашим Гуцулам; до єдности з народним пнем накликують тих, що вже навіть рідну мову забули, а ще тільки гр. кат. обряд пригадує їм їх походження, або біжать з радою і потіхою до найбідніших синів України, яких гірка нужда вигнала безпощадно поза рідний поріг нещасної Батьківщини у широкий, непривітний світ куска хліба шукати. Ніхто з нашої суспільности не інтересувався ними. Сказатиб, ніхто не старався зрозуміти їх страшного положення в чужім, незнанім світі. А добрий Батько не забуває бідних еміґрантів і розтягає свої опікунчі крила так над сезоновою еміґрацією в Німеччині, як і над заморською в Америці. Пише свої ревні, дійсно вітцівські, послання, якими хоче вдержати безпросвітний наш бідняцький елємент при гр. кат. Церкві, стримати перед моральним

здичінням, перед винародовленням; пригадує родину в старім краю, піддержує лучність з нею; призвичаює до ощадности. За письмами пішла моральна опіка в особі світського й монашого духовенства, яке поїхало за старанням Ювилята до Німеччини, Боснії і за море. Давно булаб пропала наша заморська еміграція, колиб Найдостойніший Ювилят був по вітцівськи не занявся нею. Завдяки Його невсипучим трудам одержала укр. кат. Церква на американській землі свою рідну, церковну Єрархію, котра при парохіяльних церквах зорганізувала всю нашу еміграцію, дала її змогу ощадним життям прийти до маєтку та заохотила прийти з матеріяльною помічю рідному краєви у важких хвилях його лихоліття. Сам Висолопреосвященний Митрополит аж два рази протягом двайцяти літ обїздить цілу Америку, вишукує кожду укр. фарму, кольонію, кожду фабрику, де трохи більше скупчилось нашого люду, щоб скріпити його релігійно й національно. Високопреосвященний Архієрей відвідував церкви, відбував наради зі священиками й учителями; відправляв панахиди за борців, упавших за волю нашого народу.

А в краю? Милованнє зі своєю заслуженою господарською школою — цеж княжий дар Митрополита селянській верстві. Скільки то підльвівських бідняків користає з безплатних порад„ Народної Лічниці", „Порадні Матерей",„Дентистичного Заведення" — а пречінь для добра бідних селян та робітників оснував їх Високопреосв. Ювилят. Достойний Ювилят заложив на нашій землі Закони ОО. Студитів і Редемптористів, розсипав захоронки СС. Василіянок і Служебниць, — а всі вони, вивіновані Його грошем, служать укр. селянинови й робітникови. Довкруги монастирів і захоронок змінюється протягом короткого часу на красше культурний, моральний і національний вигляд околиці. Під сильним вражінням духовних місій ОО. Редемптористів цілі околиці начеб відбували новіціят ідейної праці для Бога й для Батьківщини. Сирітські захисти згуртували сотки сиріт по впавших на війні селянах. Впреосв. Митрополит став тим дітям за рідного батька і попровадив їх далеко красшим шляхом — ніж рідні батьки моглиб це зробити. Сам Ювилят їздив по далеких краях захід. Европи й аж за океан, щоб вимолити милостиню на забезпеку життя й виховання тим селянським сиротам. Де тільки нарід — там зараз його Архипастир між ним являється. Стрілецький Вишкіл витає Ювилята між своїми хлопцями, Гмінд своє горе йому розказує. Найліпший Батько трудом і жертвою власної особи несе видатну поміч навіщеним руїною повіни селам. Смутком і злиднями покрила гроза голоду й епідемії наших забручанських братів-селян, — зараз щирий жаль стиснув серце нашого спільного Батька, Впреосвящ. Митрополита

і з Його наказу зібрала та передала наша Церква свою лепту тамошнім селянам. Хто перший, як не Ювилят, пригорнув до своїх грудей наддніпрянську еміграцію в її теперішних, незавидних злиднях? Хто дав їй стільки серця і хліба? Недавний виступ Ювилята проти насильного забирання православних церков нашим безборонним селянам дав сотий раз доказ печалівої любови Батька супроти дітей. Сільські дівчата, що вступають до служби у Львові і виставлені на великі небезпеки, що грозять їх моральному життю, дістали теж в останніх часах від Ювилята великий дарунок, дім-захист у Львові як основу для своєї дальшої організації. А защіплення селян з Перегінська і Прилбич проти туберкольози, чиж можна забути? Ніхто не знає, скільки праці вкладає Ювилят в Інститут св. Йосафата у Львові, щоб забезпечити христ. виховання селянським дітям-гімназистам? Як противагу на страшний, моральний упадок, котрий послідними літами став грозити руїною всякій ідейній праці по наших селах, з волі Їх Високопреосвященства має явитися Кат. Акція, кат. видавництва, кат. виховавчі інститути та заповіджена в послідних АЕпарх. Відомостях кат. гімназія. Вони мають виобразувати й виховати нашому селови ідейних провідників, поширити ідейну працю, зготовити плодючий грунт під красше Завтра укр. селянина. Дотеперішня праця Високопреосвященного Ювилята звязувала тісно наше національне судно з Петровим кораблем, ставляла підвалини під будівлю нашого суспільного й державницького життя на твердій скалі св. Петра, щоб забезпечити йому трівкість розвою, щоб охоронити його перед заливом знищення.

Бажанням Їх Високопреосвященства при вступі на митрополичий престол було працею і жертвою здобути собі любов цілого Народа. На нинішнім ювилейнім торжестві можна сміло запевнити, що ніхто між Українцями взагалі, а між нашим селянством спеціяльно не втішався такою щиро-дитячою любовю, як Найдостойніша Особа Їх Ексцелєнції. В далекий Ярослав, у ворожий Курськ, в холодний Суздаль, скрізь, куди тільки людська злоба гонила Найдорожшого нашого Батька, скрізь за Ними линуло серце нашого села. Завсіди біль і горе Їх Високопреосвященства родило терпіння у душах Його духовних дітей-селян. Кожда недуга Ювилята потрясає сумом і трівогою цілу церковну провінцію, несе перед Божий престіл безліч молитов за Його здоровля. Доказом нелицемірної любови селян до Високопреосвященного Ювилята остане на все та радість, яка підчас повороту Ювилята з московської тюрми перемінила страшні воєнні часи на торжественний Великдень і веліла воєнним вдовам забути їх вдівство, а воєнним сиротам їх нещасне сирітство, та зібрала всіх аж до вікових старців

здовж дороги, куди Мученик-Батько вертав до рідного стада, щоб заопікуватися ним. Таких обявів любови ніколи не забувається. Де тільки став поїзд, де тільки показалася світла постать Їх Ексцелєнції, там з тисячок грудей вибухав плач болем і кривдою шарпаного серця і нісся гіркою скаргою перед любим найдорожшим Батьком. Де піднеслась рука Їх Високопреосвященства до архієрейського благословення, там родилась надія на захист під його омофором. Селянин вірив, що з Ювилятом вертає мир, справедливість красша доля.

Ця свята, чиста любов дітей до Батька тріває і напевно тріватиме ще довго й довго в простім серцю укр. селянина. А нині, в радісних хвилях ювилею, на крилах цієї любови несуться щирі благання до Отця світів, щоби дозволив Найдостойнішому і Найдорожшому Ювилятови вскорі пригорнути до свойого батьківського серця цілий 40 міліоновий укр. Нарід і стати його одиноким духовним Учителем і Пастирем на шляху до неба та світлим Провідником-Мойсеєм на дорозі Його історичного розвою.

Нехай слава Високопреосвященного і Найдорожшого Митрополита Кир Андрея лунає ясним і благословенним гомоном скрізь,де тільки бється укр. серце, від рода в рід!

.....

о. Онуфрій Гайовський

Непереможність кат. Церкви

(Проповідь виголошена в часі ювилейного свята в честь Й. Е. Митрополита Андрея в Зборові дня 19. 6. 1930)

И глагола имъ Іисусъ: что страшливи єсте, маловѣри; тогда воставъ запрети вѣтрамъ и морю, и бысть тишина велія. (Мат. 8,26)

Здається мені, що між нами небагато таких, що їм доводилося побувати над морем. А тим, що його бодай тільки один раз в свойому життю бачили, не вибється ніколи з памяти його незмірима велич, розбурхана сила і та таємна приманчивість, що просто приковує до себе чоловіка. І захоплюється чоловік музикою його хвиль і лякається його незглибимости; і лякається його й не всилі встоятись перед непереможним бажанням пуститися на його хвилі, щоби поплисти ген далеко, хочби й найдальше—аж там, де йому край, там, де оперлось воно о другий беріг. Та горе тому очайдухови, що посміє злегковажити таємну силу

моря тай сяде у слабонький човен або, що не знаючи орудувати кермою, довіриться зрадливим морським хвилям! Зметуть вони його скорше зі свого лиця, чим буде він мати час пізнати свою небезпеку. А коли ще по його зморщеному плесі загуляє буйний вітер, тоді чоловік навіть на найсильнійшому кораблі стає таким маленьким, таким слабоньким, таким нічтожним, що не знати, де дівається його сила й його розум, отой розум, яким він нераз хотів змагатися не то з морем, але і зі самим Богом. Таке буває нині, коли гордий чоловік стає до змагу з наймогутнійшими силами природи, коли побудував велитні машини. А щож було колись, коли човен складано з обтесаних сокирою бервен?!

Тому не диво, що, як читаємо в нинішному св. євангелію, великий страх упав на апостолів, коли їх раз на великому озері захопила бура. І хоч вони, як рибалки, зжилися з водними хвилями, то не могли опертись з великого переляку і кинувшись до Христа, стали кликати: „Господи, ратуй нас, бо погибаємо“ (Мат. 8, 26). А Він їм сказав: „Чого боїтеся, маловіри? Тоді встав, заказав вітрам і морю, і настала велика тиша“ (Мат. 8, 26)

Яким величним, незглибимим і приманчивим є море, таке величне, приманчиве й незглибиме для людського розуму є людське життя. І від віків змагається і повсякчасно буде змагатися людський ум, щоб його наскрізь змінити і знайти його край. Але горе тому очайдухови, що посміє злегковажити таємну силу моря тай сяде у слабонький човен або, що не знаючи орудовати кермою, довіриться зрадливим морським хвилям! Алеж ще більше горе тому гордунови, що злегковажить незглибимі Божі тайни і сяде у слабонький човен людських міркувань, або не знаючи кермуватись засадами віри, довіриться зрадливим життєвим хвилям. І саме тому корабель, що на ньому плили колись апостоли, з Христом заплили до другого берега, стає праобразом католицької Церкви, що в ній ми з Христом, кермовані його засадами, запливемо до тихої пристані його царства.

Допоможиж мені, Господи Ісусе Христе, вполїти нині в серце отих дітий Твоїх сильне переконання, 1) що корабель Твоєї Церкви сильний і встоявся побідоносно в усіх світових бурях, 2) що Ти особлившою опікою дарив і даруватимеш тих синів з нашого народу, котрі на тому кораблі прямують до Тебе.

I.

1. Над генезаретським озером двох братів, Симон і Андрей, закидали сіти в море, бо були рибаками. І приступив до них Ісус і сказав їм: Ідіть в слід за мною і зроблю вас рибаками людий.

Вони зараз оставили сіти і пішли за ним (Мат. 4, 18—20). А вскорі, кинувши свої човни, пішли тою самою дорогою й інші. І так почалась будова нового корабля, корабля для ловлі людий, корабля Христової Церкви. А коли робота на очах росла, знайшлись вороги, що хотіли роботу перепинити і стали сіяти вітер. Та даремний був їх труд, ломились зуби їхнього завзяття о скалу Божої всемогучости. А уздоровлені каліки і воскресші мерці несли славу про нового Будівничого. І за три роки виріс новий невиданий корабель повний, чудних рибалок.

Та коли прийшов час спускати нове судно на широкі води, знялась буря. Гураганом заревіла ворожа злість. Зрадою напали на Будівничого і Керманича корабля. І вивели Иого на Голгофту. А коли з корабля повтікали майже всі рибалки, коли Христа, зложено до гробу, заликували вороги. Та на побіду правди не треба було ждати навіть три дні. Бо воскрес Христос прийшов між апостолів і приніс їм спокій тай запевнення, що безпідставний їхній страх: Чиж забули ви, що моєї Церкви навіть пекольні ворота не переможуть? Се я з вами по всі дні до кінця віків (Мат. 28, 20).

2. А коли зійшов на апостолів св. Дух, глибшало з кождим днем русло, що на ньому став плисти корабель Христової Церкви. Але, як на морі нема довго сталої погоди, так і Христовій Церкві приходилось часто боротися з бурями. А хоч у тих бурях гине св. Стефан, падає голова апостола Якова, то на їх місце вступають не сотки, але тисячі нових рибалок. І приходить побіда за побідою. А найбільша та, коли найбільше завзятий гонитель Христа, Савло, перемінюється на найревнійшого апостола Павла. І Христова Церква набирає такої сили, що її корабель допливає до всіх берегів великої римської держави.

3. Та тепер зривається найжахливійша буря, що лютує через три століття. Могутність римської держави з розпуздданістю поганського світа подають собі руки, щоб розторощити небесний корабель. І саме тоді, коли їм здавалося, що він тріщить в своїх основах, він ріс у силу. З крови мучеників виростали сотки тисяч нових визнавців, що „вірою чинили справедливість, доступили обітниць, загороджували пащі львів, гасили силу огня, ставали сильними з немічних, поконували царства“ (Євр. 11, 33—34). І поконали такий недавно ще могучий поганський світ. І грімко залунала пісня побіди. А побіда була така трівка і блискуча, що в прах розсипалися всі змагання найзавзятійших Христових ворогів. І дишучи злістю і підносячи кулак до неба, кличе засоромлений Юліян Відступник: „Ти побідив, Галилеянене“!

4. Але й ворог людського спасення не спав. Коли не повелось йому затопити Христової Церкви в розшалілому морі поганства, звертається він до іншого підступу. А сей підступ добре нам відомий також з наших часів: розсадити корабель таки з його нутра. Алеж всі єреси гностиків, Арія, Несторія, монофізитів, монотелєтів, Пелягія і іконоборців і всі схизми і всі реформації, місто розвалити Христову Церкву, помогли тільки відділити полову від здорового зерна.

5. А що доказали недавні трилітні переслідування кат. Церкви в Мексику? Тисячі мучеників пролили свою кров, а в тій крові тільки яснійше сонця заблестів Христовий заповіт: „І ворота пекольні не переможуть її“! Новочасні Нерони зі стидом завернули з дороги і нині самі забрались гоїти завдані рани.

6. А що доказують рознуздані бакханалії основників „червоного раю“? Який гомін несеться з посеред стонів кровавих жертв? В чий бік звернені очи шукаючих помочі? Кудою линуть зітхання розпукою прибитих грудий? Все спрямоване на Петрову скалу католицької Церкви.

От що кажуть члени того відломку Христової Церкви: „В посланню голови кат. Церви я бачу ту Божу правду і красу, і не можу не витати її і не поклонитися перед нею“.[1])

II.

1. „Чого боїтеся маловіри? Се я з вами по всі дні до кінця віків“. Коли сі Христові слова все наповняли і вічно наповнятимуть надією всіх вірних Христової Церкви, то тим паче мусять вони вливати відраду і силу в серця нашого народу. Український народ, власник молоком і медом текучої землі, положеної на межах Заходу і Сходу, був вічно розриваний то з одного, то з другого боку. Та понад грохіт громів, що котиться понад його головами, несеться голос Христа: Не кидайте мого судна, стійте непохитно при Петровій скалі і не лякайтеся, бо я з вами по всі дні аж до кінця віків.

2. І так воно дійсно було, так є і так остане. Сильна держава Володимира Вел., Ярослава Мудрого і Данила росла при злуці з кат. Церквою. А тільки на урожайній почві тої злуки виросли наші святі подвижники: св. Ольга, св. Володимир, св. Антоній і Теодозій Печерські, св. Борис і Гліб. Чиста віра — сильна віра, а сильна віра родить сильного духа.

[1]) А. М. Хиряков в час. „За Свободу“ 322/II. 1930,

3. А як колись між ізраїльський нарід, коли ним носили бурі, зсилав Бог пророків, так і нам, коли ми блудили по бездорожах, зсилало Боже провидіння провідників, що наводили нас на слушну дорогу. Це митрополит Ізидор, а там св. священомученик Йосафат.

4. І колись „кров священомученика Йосафата сталася певним задатком майбутньої побіди, бо його смерть дала доказ найбільше наглядний, що се діло (єдність з кат. церквою) якому благословить Бог, коли дає йому святих і мучеників". А те „що ми в світі святих в тій великій раді у Бога, де рішаються справи світа, доля одиниць і доля народів, там маємо того великого нашого рідного заступника",[1]) свідчить, що Христос не жаліє нам своєї опіки і любови.

5. Свою особлившу опіку і любов заявив нам Христос і в послідних часах, коли перед 30 роками посадив на престолі Митрополита Андрея. Отсе ми нині клонимось в глибокій подяці перед Христом, що Він зволив через Митрополита Андрея, як через свій „сосуд ізбраний" так довгий час обсипати наш народ цвітами своєї опіки. А в тих цвітів така велич богацтва і така райдужна гра красок, скроплених жемчугами Божої роси, що не знать, де звернути своє око: Чи на велике світло його ума, чи на сіяння божого знання і освіти серед народу, чи на віднову релігійного життя, чи на основання монастирів, чи на будування сирітських захистів і лічниць, чи на оживлення краси церковної і народньої культури, чи на зберігання скарбів світлої минувшини, чи на роздарування великого майна в хосен меншого брата, чи на скромне, з убожеством зрівнане, власне життя, чи на опіку над покривдженими і обездоленими.

6. Але піднесім очи від того вінка і звернім їх до Божого Престолу, щоб зложити довг вдячности за найбільший дар, за мученичу пальму, яку Всевишній разом з жезлом вложив у руки нашого Найдорожшого Митропилита. Бо відколи кровава Христова жертва стала ціною відкуплення, відтоді свята мученича жертва Його вибраних знаходить у Нього найбільшу вартість. А та жертва була принесена за найвеличнійшу справу, за те, щоб єдиними устами і єдиним серцем весь наш народ міг славити Боже імя. Щей за те приносив він її „Богу,

Щоб за весь його біль
Зняв грозу з рідних піль,
З України трівогу.
„Боже — молить він — Ти
Свідомійший мети,

[1]) о. Климентій Шептицький: Значіння св. Йосафата.

До якої я прямую;
Та як воля Твоя,
Нехай вигнанцем я
Цілий мій вік горюю:
Нехай сам я всіх лих,
Переслідувань злих
Заживу у неволи,
Аби лиш мій народ
З рідних хат, загород
Не був гнаний ніколи;
— — — — — — — — —
Аби він був щаслив;
Аби в щастю процвив —
За весь біль життя мого".[1])

І подобалось Богови, щоб ту дорогу крізь жертву і любов до слави Дорогий наш Мученик відбув перший. Прийшла буря і знесла тих, що в кайданах покладали свою силу, а Він, як побідик, перейшов ще вчора терням, а нині цвітами вкриту дорогу. А його найлюбійша дитина, ідея зєдинення, місто згаснути, знялась в цілій своїй красоті.

От за сей дар найгорячійшу дяку прийми, Милостивий Боже, і за те, що дав єси нам Пастиря, що готов за своє стадо свою душу покласти.

І найкірнійшу просьбу прийми: Щоби ще довгі літа через того Пастиря ми могли тішитися ласками Твоєї опіки.

* * *

„Чого боїтеся — се я з вами по всі дні до кінця віків". Отсі Христові слова живим огнем надії підносять наші почування. Де Христос там побіда, бо непереможна Його Церква. І щасливий той народ, що свою долю зложив на кораблі Його Церкви, бо з того корабля знімається повний надії голос:

„Не бійтеся, отріть кровавi сльози:
Прийде весна, як лиш минуть морози.
А відновитесь при Христовій Церкві,
Воскресне народ на кровавій жертві!"[2])

Амінь.

---

[1]) В. Щурат: В суздальській тюрмі.
[2]) о. І. Заверуха: Привіт народньому мученикови.

о. Петро Яросевич

Введення в храм Преч. Діви

(Докінчення)

Скоро лиш дитина зачне говорити, учи її молитви, не занехай ніколи разом з дитиною помолитися, йдеш до церкви, возьми з собою і твою дитину, нехай привикає до церкви ходити. Коли дитина підросте, тоді треба мати бачне око на неї, де вона ходить, що вона робить, як бавиться. Кождої неділі і свята післати її до церкви на на Службу Божу і на вечірню. Тільки тоді варта еси зватися татом і мамою; бо лиш тоді виховаєш свою дитину на доброго християнина, Богу на славу, людям на пожиток, а собі на потіху і на поміч. Та хтож про те памятає, хто з родичів так робить? Як мало родичів веде побожну розмову з своїми дітьми? Як дуже мало дбають родичі о те, щоб їх дитина не пішла спати без молитви; а рано помолилася, заки ще їсти дістане. А о тім, щоби за дитиною позирати, що вона робить, як бавиться з другими дітьми на вулиці або за худобою, о тім і не говорити! Родичам нашим байдуже про те, щоби дитина пішла в неділю до церкви, бо мовляв в зимі нема в чім, а в літі нема часу, бо худобу пасе, тай так минає рік за роком, а дитина росте, як те дерево в лісі, ніким не обчищене, що її чіпилося, то до неї й приросло. Родичі нетільки що не старалися виполоти з серця дитини труючу хопту, але ще й самі вчать дітий злого, хоч і не нароком; обридливі слова, проклони, сварки, які разураз діти чують у хаті, все те остає в серці дитини. Вчать родичі своїх дітий неправду говорити, ошукувати, навіть і красти посилають і так не тільки що самі не навчать нічого доброго, але ще й виривають те добре насіння, яке дісталося до серця їх дитини в школі або в церкві. Та прийде час, коли будуть каятися за свою грішну роботу. М. Д., не робіть так! Не псуйте, а радше помагайте церкві й школі вщіпляти в ваші діти пізнання і любов Бога. Добрим приміром ведіть їх до побожности, словом: старайтеся, щоби світло віри повним блеском ясніло в їх душі.

Та на самій науці не кінчиться богобоязливе виховання дітий. Треба ще від наймолодших літ розбуджувати в дітях сумління. Як мало нині родичі над тим працюють, як мало о те стараються. Проведуть дитині молитву, вишлють там деколи до церкви, і гадають, що вже всю свою повинність зробили, що вони виховують дитину в боязни Божій. Но щож варта молитва без сумління? Що варта наука катихизму без сумління? Тому то і є нині стільки християн, котрі лиш звуться

християнами. Вони постять, моляться, до церкви ходять, сповідаються, але в учинках своїх показують на правдивих поган. — „Бога ісповідують, а діли отмещутся Єго мерзці суще і непокорливі і на всяко діло благо неіскусні". (Тит. 1, 16). Звідки до того приходить? Відси, що в тих людях за молоду не розбуджено сумління, то значить не вчено їх після віри жити. Тож і на те зверніть бачну увагу при вихованню ваших дітий.

Але що се значить розбуджувати в дітях совість? То значить: від наймолодших літ учити дитину, щоби при кождім слові, при кождім ділі оглядалася на право Боже, на науку Ісуса Христа, щоби робила те, що з правом Божим годиться, а мерзилася тим, що противне законам Божим, що зле, нечесне, гидке. Не будьте рівнодушними на блуди ваших дітий, не говоріть: „воно мале, дурне; само не знає, що говорить чи там робить; як підросте, помудріє". Бо діти люблять непослухати, брехати, вони уперті, люблять мучити звірята і т. ін.; на все те не вільно позволяти, за такими блудами у дітий треба бачно слідити, треба карати, поправляти, не дозволити на упір, на непослух раз, другий, сотний. А до чого дитина навикне з маленька, такою вже лишиться, як то кажуть: „чим горнець накіпив",.. Все те треба робити з увагою на добро для Бога, для сумління, для краси чесноти, а погані гріха. Одна побожна св. мати так все говорила до свого сина: „Люблю тебе, але радше волілаби видіти тебе на марах, ніж мавби ти образити Бога". І той її син став також святим. А то нераз картають родичі своїх дітий, але як? То не красно, кажуть, люди будуть сміятися, не дістанеш того, не підеш, не поїдеш! А не кажуть: не робити того тому, бо Бог те видить; тим його ображаєш, тим шкодиш своїй душі, ганьбиш на собі знамя християнина. Людьми страшать дитину, а не розбуджують у неї пізнання висшого добра. Тож не робіть так, але будіть сумління ваших дітий; нехай вистерігаюсься злого не задля користий чи з огляду на людий, але з огляду на висше добро, на Бога. Прекрасний примір того дає старий Товит у науці, яку дає синови, висилаючи його в далеку дорогу: Як умру, каже; то поховай мене. Не занедбуй матери своєї, шануй її через ціле твоє життя, твори її волю, повинуйся їй. Боже борони тебе чимнебудь засмутити її, а як умре, поховай її при мені в однім гробі. Через ціле життя памятай, дитино, про Господа нашого, щоби тобі не прийшла охота грішити і переступати його заповіди. Через ціле життя твори правду і не ходи путем неправди, щоби при тобі була поміч Божа у всіх ділах твоїх. З майна твого давай милостиню, але щоби ти не жалував того, що даєш. Не відвертайся від бідака, щоби від тебе не відвернулося лице Боже. Тим складаєш собі красний завдаток на дні потреби, бо милосердя від смерти вибавляє

і не пускає в тьму. Добрим даром є милостина для тих, що її творять в імя Боже... Яка се гарна наука! Як Товит розумів обовязки вітця! Так повинні поступати родичі. Лиш у той спосіб розбуджене сумління зробить дітий в їх дальшім життю чесними і витревалими в добрім, у любові і службі Божій. Виросте дитина на мужа, піде в світ, наткнеться не на одну спокусу, нераз буде її тягнути злий примір до гріха, якже тяжко в світі спокусі опертися! А коли її сумління буде розбуджене для Бога, тоді дитина не дасться. Поконає всяку засідку діявольську, всяку спокусу переможе, скорше життя віддасть, аніж зійде з дороги правди і чесноти. Так знаєте вже, що доконче потрібно виховувати діти в боязни Божій, конче треба їм вщепити пізнання і любов Бога, треба наставати на те, щоби їх віра годилася з їх ділами, треба розбудити в них сумління. Возьмітьже собі ті уваги до серця, так виховуйте ваші діти. Трудна, але свята та праця стократно оплатиться, бо вашим дітям запевните правдиве щастя, а собі на землі потіху з дітий ваших, поміч і потіху на старі літа, а по смерти у Бога безсмертну заплату. Амінь

.....

Зміст

проповідничого додатку до „Н И В И“

за рік 1930.

о. М. КІНАШ:

Промова підчас облечин Сс. Василіянок 1 — 3
Промова підчас вінчання . . . 3 — 5
Проповідь на Великдень . . . 52 — 55
Мамина неділя . . . . . 60 — 63
Проповідь на похороні Дра В. К. . 63 — 66

о. СТЕФАН КОВАЛІВ:

Проща над гробом . . . . . 5 — 7
XXII. неділя по Сош. Св. Духа . 94 —107 —110

о. ПЕТРО ЯРОСЕВИЧ:

I. Про любов Бога . . . . . 7 — 12
II. „ „ „ . . . . 12—16—28 — 29
Про смерть взагалі . . . . . 29 — 35
III. неділя по Сош. Св. Духа . . . 103—107
Введення в храм Пр. Діви . 142—144—156—158

о. ВОЛОДИМИР ЛИСКО:

IV. Визнання гріхів . . . . . 17 — 22
V. Надоложення . . . . . 22 — 28

о. Й. ОСТАШЕВСЬКИЙ:

I. Великий піст — час покути. . . 36 — 43
II. „ „ — час реліг. відродження . . 43 — 52
На Свято Ап. Петра й Павла . . . 83 — 90
Митрополит Андрей . . . . . 145—150

о. ЗИНОВІЙ КУЗЬМА:

Наука на май . . . . . 55 — 60
Марія — мати християн . . . . . 66 — 69
„ „ церкви . . . . . 69 — 72

о. АНДРІЙ ГАЛАНДЮК:

Неділя про Сліпого . . . . . 72 — 76
Празник Евхаристії . . . . . 76 — 78
Про виховання дітий . . 79—83—113—115
Неділя XXI . . . . . 90 — 94
„ XXVI . . . . . 110—116—117
„ XXV . . . . . 139—142

о. ОНУФРІЙ ГАЙОВСЬКИИ:

Запис до Божого Царства . . . 117—125
Про непохитність у вірі . . . . 125—133
Непорочне Зачаття Пр. Діви . . . 133—139
Непереможність кат. Церкви . . . 150—155

.....

Львівська державна
наукова бібліотека
№ Ж 5060

Ж23911
1930
1-6, 7/8, 9-1

